

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ÜNİVERSİTELERİN ŞEHİRSEL GELİŞİM
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ; VAN ÖRNEĞİ

Zuhal DİLER

2502130586

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ayşe Nur TİMOR

İSTANBUL – 2021

ÖZ

**ÜNİVERSİTELERİN ŞEHİRSEL GELİŞİM ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ; VAN ÖRNEĞİ**

ZÜHAL DİLER

Üniversiteler kuruldukları şehirler üzerinde ekonomik yönden kalkınma sağlamakla birlikte toplumun sosyo- kültürel yapısını da etkilemektedirler. Üniversite mensupları ve öğrenciler yaptıkları harcamalarla şehir ekonomisine katkıda bulunurken, gerçekleştirilen sosyal ve kültürel faaliyetlerle de şehrin sosyal ve kültürel gelişiminde etkin rol oynamaktadırlar. Bu çalışmanın amacı “üniversitelerin kuruldukları şehirlerdeki şehirs el gelişime etkileri “konusuna katkı sağlamaktır. Çalışma alanımız 1982 yılında kurulan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’dir. Van şehrinde üniversitenin kurulmasıyla birlikte üniversite mensupları ve öğrenci sayısı artmış dolayısıyla üniversitenin şehirs el gelişim üzerindeki çok yönlü etkisi belirginleşmiştir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kurulduktan sonra şehirde yaşamaya başlanan gelişim ortaya konmaya çalışılmış bu amaçla üniversitenin ve şehrin mekânsal, demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeleri incelenmiştir. Yaşanan gelişmeleri ortaya koyabilmek amacıyla halkla, esnaf la, akademik- idari personelle ve öğrencilerle görüşmek üzere hazırlanmış olan dört farklı anket formu bizzat kişilere uygulanmış olup, sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca kişi ve kurumlarla mülakat şeklinde görüşmeler gerçekleştirilmiş, yapılan görüşmeler yorumlara yansıtılmıştır. Uzun yıllardır Van’da ikamet eden halk ile yüz yüze yapılan görüşmeler, üniversitenin şehir üzerindeki etkilerinin kişiler tarafından bizzat yaşanmış olmasından dolayı çalışmamıza önemli katkılar sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Üniversite, Şehirleşme, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

ABSTRACT

THE IMPACT OF UNIVERSITIES ON URBAN DEVELOPMENT;

THE CASE OF VAN

ZÜHAL DİLER

Universities provide economic development in the cities where they are established, they also affect the socio-cultural structure of the society. While university members and students contribute to the city's economy with their spending, they also play an active role in the social and cultural development of the city with the social and cultural activities carried out. The aim of this study is to contribute to the topic of *"the effects of universities on urban development in the cities where they are established"*. Our field of study is Van Yüzüncü Yıl University, established in 1982. With the establishment of the university in the city of Van, the number of university members and students increased, thus the multi-faceted effect of the university on urban development became evident. After the establishment of Van Yüzüncü Yıl University, the development that began in the city was tried to be revealed, for this purpose, the spatial, demographic, economic and socio-cultural developments of the university and the city were analyzed. In order to reveal the developments experienced, four different questionnaire forms prepared in order to interview the public, tradesmen, academic-administrative staff and students were applied to the individuals in person and the results were evaluated. In addition, interviews were held with individuals and institutions, and the interviews were reflected in the comments. Face-to-face interviews with the people who have been residing in Van for many years, the fact that the effects of the university on the city were experienced by people personally, made a significant contribution to our study.

Keywords: Geography, University, Urbanization, Van Yüzüncü Yıl University, Van.

ÖNSÖZ

Üniversiteler kuruldukları şehirlerde eğitim alanında verdikleri hizmetlerin yanı sıra farklı alanlarda katkılarda bulunurlar. Bulundukları şehirlerde birçok alanda gelişme yaşanmasını sağlarlar. Çalışma alanımız olan Van şehrinde de Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin etkisi çok yönlü olarak araştırılmıştır. Yapılan saha çalışmaları ve görüşmeler neticesinde elde edilen sonuçlarla gerçekleştirilmiş olan çalışma, üniversite- şehir ilişkisi kapsamındaki literatüre ve benzer konularda araştırma yapacak olan şahıslara katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır.

Tez çalışmasının planlanmasında, yürütülmesinde, oluşumunda desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Ayşe Nur TİMOR'a;

Çalışmanın her aşamasında ilgi ve desteğini eksik etmeyen, içtenlikle yanımda olduğunu hissettiğim değerli arkadaşım ve hocam Dr. Kaan KAPAN'a;

Hazırlanmış olan bu çalışmanın her alanında yardımlarını esirgemeyen, çalışma sürecinde tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan sevgili eşim Saygın DİLER'e ve vaktinden çalmış olduğum canım oğlum Ali Kemal'e;

Hayatımın her anında arkamda olduklarını bildiğim fedakâr annem ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul-2021

Zühal DİLER

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
TABLolar LİSTESİ	ix
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiv
HARİTALAR LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEHİR VE ŞEHİRLEŞME KAVRAMI

1.1	ŞEHİR KAVRAMI	3
1.2	ŞEHİR KAVRAMININ TARİHİ	7
1.3	ŞEHİRLEŞME KAVRAMI	9
1.4	TÜRKİYE'DE ŞEHİRLEŞME	12
1.4.1	Şehirleşmenin Sebepleri	20
1.4.2	Şehirleşmenin Ortaya Çıkardığı Bazı Sorunlar	23
1.4.2.1	İşsizlik	24
1.4.2.2	Gecekondu sorunu	25
1.4.2.3	Çevre sorunları	27
1.4.2.4	Alt yapı ve kent içi ulaşım sorunu	28

İKİNCİ BÖLÜM

VAN ŞEHRİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

2.1	VAN ŞEHRİNİN DOĞAL ÖZELLİKLERİ	29
2.1.1	Konumu ve Topografik Özellikleri	29
2.1.2	Jeomorfolojik Özellikleri	32
2.1.3	İklim ve Bitki Örtüsü	35
2.1.3.1	İklim	35

2.1.3.2	Bitki Örtüsü	38
2.2	VAN'IN SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ VE ŞEHİRSEL FONKSİYONLARI	40
2.2.1	Nüfus	40
2.2.1.1	Van 'da Göç Hareketleri	44
2.2.1.2	Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus	47
2.2.2	Eğitim Durumu	49
2.2.3	Ekonomik Faaliyetler	51
2.2.3.1	Tarım ve Hayvancılık	51
2.2.3.2	Sanayi	53
2.2.3.3	Ticaret	55
2.2.3.4	Ulaşım	59
2.2.3.5	Turizm	62
2.2.3.6	Sağlık	65
2.2.4	İdari Bölünüş	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİM SÜRECİ

3.1	DÜNYADA ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİM SÜRECİ	69
3.2	TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİM SÜRECİ	72
3.2.1	Cumhuriyet Dönemi'nde Üniversiteler	73
3.2.1.1	1923-1950 Döneminde Üniversiteler	73
3.2.1.2	1950-1980 Döneminde Üniversiteler	74
3.2.1.3	1980-1990 Döneminde Üniversiteler	76
3.2.1.4	1990-2000 Döneminde Üniversiteler	78
3.2.1.5	2000-2010 Döneminde Üniversiteler	80
3.2.1.6	2010 Sonrası Dönemde Üniversiteler	84
3.3	TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN BÖLGESEL DAĞILIMI	88
3.4	TÜRKİYE'DE ÖĞRETİM ELEMANLARININ BÖLGESEL DAĞILIMI	92
3.5	ÖĞRENCİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI	95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

4.1	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ KURULUŞU VE GELİŞİMİ	96
4.2	YILLARA GÖRE VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ SAYISI DEĞİŞİMİ	98
4.3	ÖĞRETİM ELEMANLARI SAYISININ GELİŞİMİ	101
4.4	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI	106
4.4.1	Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması	106
4.4.2	Öğretim Elemanları Sayısının Karşılaştırılması	107
4.5	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN DOĞU ANADOLU'DAKİ ÜNİVERSİTELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI	110
4.6	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN 1982'DE KURULAN DİĞER ÜNİVERSİTELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI	112
4.6.1	Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması	112
4.6.2	Öğretim Elemanlarının Karşılaştırılması	113

BEŞİNCİ BÖLÜM

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN VAN ŞEHRİNE ETKİLERİNİN ÇOK YÖNLÜ DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1	YÖNTEM VE ALAN ARAŞTIRMASI	116
5.1.1	Evren ve Örneklem	117
5.1.2	Anket Soru Formaları	118
5.1.2.1	Anket Çalışması ve Verilerin Analizi	119
5.1.3	Anket Katılımcılarının Profili	119
5.2	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN VAN ŞEHRİNE ETKİLERİ	126
5.2.1	Nüfus Üzerindeki Etkileri	126
5.2.1.1	Öğrenci Sayıları ve Geldikleri İllere Göre Dağılımı	126
5.2.1.2	Akademik- İdari Personelin Geldikleri İllere Göre Dağılımı ve Hane Büyüklükleri	128

5.2.2	Mekânsal Gelişimine Etkileri	131
5.2.2.1	Öğrencilerin Mahallelere Göre Dağılımı	131
5.2.2.2	Akademik ve İdari Personelin Mahallelere Göre Dağılımı	133
5.2.2.3	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Mekânsal Gelişimi	136
5.2.2.4	Üniversite Yerleşkesinin Yeri	140
5.2.3	Ekonomik Etkileri	143
5.2.3.1	Öğrencilerin Ekonomi Üzerindeki Etkileri	144
5.2.3.2	Akademik ve İdari Personelin Ekonomi Üzerindeki Etkileri	148
5.2.3.3	Esnafın Üniversite-Ekonomi İlişkisiyle İlgili Görüşleri	154
5.2.4	Ulaşım Alanında Etkileri	158
5.2.5	Eğitim Alanında Etkileri	161
5.2.6	Sağlık Alanında Etkileri	167
5.2.7	Sanayi Alanında Etkileri	169
5.2.8	Eğlence- Kültür Alanındaki Etkileri	172
5.2.9	Mekân ve Aidiyet Açısından Etkileri	180
5.2.10	Halkın Üniversite Algısı	185
5.2.11	Şehrin ve Üniversite'nin Öncelikli Sorunları	187
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME		194
KAYNAKÇA		205
EKLER		217
ÖZGEÇMİŞ		229

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: Dünya’da bölgelere göre şehirli nüfus ve şehirleşme hızı, 1950-2050.....	10
Tablo 2: Dünyada bölgelere göre şehirli nüfus, 1950-2050 (milyon).....	11
Tablo 3: Türkiye’de kırsal nüfusun ve şehir nüfusunun gelişimi, 1927- 2018.	13
Tablo 4: Türkiye’de toplam ve kentsel nüfusun yıllık artış hızları, 1927-2018.....	17
Tablo 5: Büyükşehir belediyesine dönüşen il belediyeleri.....	18
Tablo 6: Türkiye’de şehirli nüfusun coğrafi bölgelere göre dağılışı.....	19
Tablo 7: Yerleşim yerlerine göre göç eden nüfus, 1975-2011.....	22
Tablo 8: Türkiye’de genel işsizlik oranı, 1980-2018.	25
Tablo 9: Türkiye’deki tahmini gecekondulu sayısı ve gecekondulu nüfus.....	27
Tablo 10: Van aylık iklim periyodu (1939- 2018).	38
Tablo 11: Van’da arazinin kullanım şekline göre dağılımı.	40
Tablo 12: Van’ın yıllara göre şehir ve kırsal nüfusunun dağılımı, 1927-2018.....	41
Tablo 13: Van’ın yıllara göre aldığı ve verdiği göçler.	44
Tablo 14: Van’ın göç aldığı ve verdiği ilk 10 şehir.....	46
Tablo 15: Türkiye, Doğu Anadolu Bölgesi ve Van şehrinde toplam nüfus ve hane halkı büyüklüğü.....	46
Tablo 16: Van nüfusunun yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımı.	47
Tablo 17: Cinsiyete göre bitirilen eğitim düzeyi.	51
Tablo 18: Sanayi tesislerinin sektörel dağılımı.	55
Tablo 19: Van’ın yıllara göre ithalat ve ihracat miktarları (2002-2018).....	57
Tablo 20: Van Ferit Melen Havalimanı yurt içi ve yurt dışı yolcu sayıları, 2019. ...	60
Tablo 21: Van’ın bazı şehirlere karayolu ile olan uzaklığı.	60
Tablo 22: Van’da bulunan hastane ve yatak sayısı.	65
Tablo 23: Kurumlara göre personel dağılımı.	66
Tablo 24: Mahalle sayılarının ilçelere göre dağılımı.	68
Tablo 25: 2012 yılı Van şehrine karşılık gelen mahallelerin nüfusu.	68
Tablo 26: Türkiye’de 1923-1950 döneminde kurulan üniversiteler.....	73
Tablo 27: Türkiye’de 1950-1980 döneminde kurulan üniversiteler.....	76
Tablo 28: Türkiye’de 1980-1990 döneminde kurulan üniversiteler.....	77
Tablo 29: 1990-2000 döneminde kurulan üniversiteler.	78

Tablo 30: 2000-2010 döneminde kurulan üniversiteler.	82
Tablo 31: 2010 sonrası dönemde kurulan üniversiteler.	85
Tablo 32: 2016 yılında kapatılan vakıf üniversiteleri.....	88
Tablo 33: Üniversitelerin bölgesel dağılımı.	89
Tablo 34: Türkiye’de türlerine göre üniversitelerin bölgesel dağılımı.	90
Tablo 35: Türkiye’de öğretim üyelerinin bölgelere göre dağılımı.	93
Tablo 36: İlçelere göre öğrenci sayıları, 2018-2019.	101
Tablo 37: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrenci sayısı, 1983-2019.....	101
Tablo 38: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğretim elemanı sayılarının öğretim yıllarına göre gelişimi, 1983-2019.	104
Tablo 39: İlçelere göre öğretim elemanı sayısı, 2018-2019.....	105
Tablo 40: Üniversitelere göre öğrenci sayıları ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin sıralamadaki yeri.	106
Tablo 41: Üniversitelere göre öğrenci sayıları ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin sıralamadaki yeri.	108
Tablo 42: Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki üniversitelerin öğretim elemanı ve öğrenci sayıları.	110
Tablo 43: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye’de öğretim elemanı sayıları.	112
Tablo 44: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye’de öğrenci sayıları.	112
Tablo 45: 1982’de kurulan üniversitelerin öğrenci sayıları, 2018-2019.	113
Tablo 46: 1982’de kurulan üniversitelerin öğretim elemanı sayıları.	114
Tablo 47: 1982’de kurulan üniversitelerin öğrenci sayılarının öğretim elemanı sayılarına oranı.	115
Tablo 48: Araştırmanın evreni ve örneklem büyüklüğü	118
Tablo 49: Öğrencilerin Profili	119
Tablo 50: Akademik ve İdari Personel Profili.....	120
Tablo 51: Akademik ve idari personelin kariyer durumları.	121
Tablo 52: Esnaf Profili	122
Tablo 53: Esnafların memleketlerine göre dağılımları.....	123
Tablo 54: Esnafların müşteri oranları.....	123

Tablo 55: Esnaflık yaptıkları alanlara göre dağılımları.....	124
Tablo 56: Halk Profili.....	125
Tablo 57: Öğrencilerin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ni tercih sebepleri.	128
Tablo 58: Akademik ve idari personelin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ni tercih sebepleri.	131
Tablo 59: Öğrencilerin yaşadıkları alanlar ve yaşadıkları mahalleyi tercih sebepleri.	132
Tablo 60: Akademik ve idari personellerin konut sahipliği ve yaşadıkları mahalleyi tercih sebepleri.	134
Tablo 61: Üniversite-Şehir Arasındaki Uzaklık, Halk Anketi	142
Tablo 62: Öğrencilerin kişisel giderleri için yaptıkları aylık harcamalar ve aylık konaklama giderleri.....	145
Tablo 63: Öğrencilerin yemek, gıda ve giyim alışverişi için öncelikli olarak tercih ettikleri mekânların dağılımı.	146
Tablo 64: Öğrencilere göre, Van'da üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarını en iyi karşılayan ve en çok problem yaşadıkları sektörlerin dağılımı.....	147
Tablo 65: Akademik ve idari personelin ikamet durumu.....	148
Tablo 66: Akademik ve idari personelin aylık ortalama hane harcaması ve kira için aylık ödedikleri ücret dağılımı.	149
Tablo 67: Akademik ve idari personelin aylık harcamalarının sektörel dağılımı. ..	150
Tablo 68: Akademik ve idari personelin gıda ve giyim alışverişi yaparken en çok tercih ettikleri alanlar.	151
Tablo 69: Akademik ve idari personele göre, üniversitenin gelişimine katkı sağladığı iş kollarının dağılımı.	152
Tablo 70: Akademik ve idari personele göre Van şehrinin gelişimine etki eden faktörlerin dağılımı.....	153
Tablo 71: Üniversitenin, açılmasında etkili olduğu iş kollarının dağılımı, esnaf anketi.....	154
Tablo 72: Ekonomik önermeler, Esnaf Anketi.....	155
Tablo 73: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin esnafların geliri üzerindeki etkisi ve tatillerde öğrencilerin şehirden ayrılmalarının esnafların iş yoğunluğu üzerindeki etkisi.	156

Tablo 74: Esnaflara göre Van şehrinin gelişimine etki eden faktörlerin dağılımı. .	157
Tablo 75: Öğrencilerin memleketlerine gidip gelirken tercih ettikleri ulaşım araçları.....	160
Tablo 76: Yükseköğretim Düzeyine Göre Van’da ikamet edenlerin sayıları	161
Tablo 77: YÜSEM tarafından tamamlanan ve açılan kurslar.	163
Tablo 78: Eğitim ile ilgili önermeler, Halk Anketi	165
Tablo 79: Dursun Odabaşı Tıp Merkezi Özet Veriler, 2020.	167
Tablo 80: Sağlık ile ilgili önermeler, Halk Anketi	168
Tablo 81: 2019 Yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde gerçekleştirilen kültürel etkinlikler.	172
Tablo 82: Boş zamanlarını değerlendirme durumu, akademik -idari personel ve öğrenciler.....	174
Tablo 83: Van şehrinin, üniversite öğrencilerinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılama durumu, öğrenci anketi.	178
Tablo 84: Öğrencilerin Van'daki kültürel faaliyetler içerisinde gördükleri eksikliklerin dağılımı. Akademik ve idari personel ile öğrenciler.	178
Tablo 85: Eğlence ve kültür ile ilgili önermeler, halk anketi	179
Tablo 86: Öğrencilerin mezun olduktan sonra Van’da yaşamaya devam etme durumları.	182
Tablo 87: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin memnun olunan yönlerinin değerlendirilmesi.....	183
Tablo 88: Üniversitenin şehrin gelişimi üzerindeki etkisinin en çok görüldüğü alanlar, halk anketi.	185
Tablo 89: Halkın üniversite algısı, Halk Anketi.....	186
Tablo 90: Van’ın giderilmesi gereken öncelikli sorunları, esnaf ve akademik- idari personel.	188
Tablo 91: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin memnun olunmayan yönlerinin değerlendirilmesi, öğrenci anketi.	190
Tablo 92: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin memnun olunmayan yönlerinin değerlendirilmesi, akademik ve idari personel anketi.....	191

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1: Van Organize Sanayi Bölgesi (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016- 2019).	54
Foto 2: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi genel görünümü.	98
Foto 3: KYK Erkek Öğrenci Yurtları.	138
Foto 4: Aişe Sıddıka kız öğrenci yurdu.	139
Foto 5: Van Otogarı.	159
Foto 6: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi girişi.	162
Foto 7: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlük binası.	163
Foto 8: Dursun Odabaşı Tıp Merkezi.	168
Foto 9: Prof. Dr. Cengiz Andıç Kültür Merkezi.	173
Foto 10: Kampüs içerisinde bulunan kafeterya.	174
Foto 11: Kampüs içerisinde yer alan kiralık bisikletler.	175
Foto 12: Kampüs içerisinde yer alan spor kompleksi.	175
Foto 13: Kültür sokak.	176
Foto 14: Şemsiyeli sokak.	177
Foto 15: Ulaşım sıkıntısı yaşayan öğrenciler.	190

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Türkiye’de kentsel- kırsal nüfusun yıllara göre değişimi, 1927-2018.	16
Grafik 2: Türkiye’de toplam ve kentsel nüfusun yıllık artış hızları, 1927-2018.	17
Grafik 3: Yerleşim yerlerine göre göç eden nüfus, 1975- 2010.....	23
Grafik 4: Van’ın aylara göre yağış ve sıcaklık durumu.	37
Grafik 5: Van’ın yıllara göre kır-şehir nüfus dağılımı.	42
Grafik 6: Van’ın yıllara göre nüfus artış hızı.	42
Grafik 7: Van’ın yıllara göre kadın-erkek nüfusu.	43
Grafik 8: Van’ın nüfus piramidi.	48
Grafik 9: Van -Türkiye ortanca yaş oranları.	49
Grafik 10: Van nüfusunun okuma- yazma bilme oranları [+6 yaş].	50
Grafik 11: Cinsiyete göre okuma yazma bilmeyen nüfus oranları, 2019.	51
Grafik 12: Van’ın yıllara göre ithalat- ihracat miktarları.	56
Grafik 13: Yıllara göre Van Gümrük Müdürlüğü sınır ticareti (2012-2018).	58
Grafik 14: Yıllara göre Kapıköy Gümrük Müdürlüğü sınır ticareti (2012-2018).	58
Grafik 15: Yıllara göre Van’a gelen yabancı ziyaretçiler, 2009-2019.	63
Grafik 16: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 1983-2019 dönemi öğrenci sayıları.	100
Grafik 17: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 1983-2019 öğretim elemanı sayıları, YÖK, 2019.	105
Grafik 18: Üniversitelere göre öğretim elemanı sayıları ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin sıralamadaki yeri, 2018- 2019.	108
Grafik 19: 1982’de kurulan üniversitelerin öğrenci sayılarının öğretim elemanı sayılarına oranı.	115
Grafik 20: Anket gerçekleştirilen kesimler	117
Grafik 21: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin yıllara göre öğrenci sayısı, 1983- 2019.	127
Grafik 22: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin yıllara göre öğretim elemanı sayısı, 1983-2019.	129
Grafik 23: Öğrencilerin aylık yapılan harcamalarda en fazla payı ayırmak zorunda kaldıkları alanların dağılımı.	145

Grafik 24: Akademik ve idari personele göre Van şehrinin gelişimine etki eden faktörlerin dağılımı.....	154
Grafik 25: Grafik 26: Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (\$), 2018.	166

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Van Şehri'nin lokasyon haritası.....	29
Harita 2: Van İli'nin topografya haritası.....	30
Harita 3: Van Şehri'nin kurulduğu yer olan Van Ovası.	31
Harita 4: Van Gölü Havzası'nın jeomorfoloji haritası.....	33
Harita 5: Van'ın ve çevresinin fay haritası.	34
Harita 6: 23 Ekim 2011 Van depremi ana şok ve artçı depremlerin lokasyon haritası, MTA, 2019.....	35
Harita 7: Türkiye'de ortalama kar örtülü gün sayısı, MGM 2019.....	36
Harita 8: Van'ın arazi kullanım haritası (Faruk Alaeddinoğlu'ndan yararlanılarak yeniden düzenlenmiştir.).....	39
Harita 9: Van'ın en fazla göç aldığı ve göç verdiği ilk 10 il haritası, TÜİK, 2018. .	45
Harita 10: Van İl'inden havayolu ve demiryolu ile ulaşım sağlanan diğer şehirler.	61
Harita 11: Van'ın karayolları ve feribot taşımacılığı haritası.	62
Harita 12: Van ilçe sınırları haritası.....	67
Harita 13: Türkiye'de 1923-1950 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.....	74
Harita 14: Türkiye'de 1950-1980 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.....	75
Harita 15: Türkiye'de 1980-1990 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.....	77
Harita 16: Türkiye'de 1990-2000 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.....	78
Harita 17: Türkiye'de 2000-2010 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.....	81
Harita 18: Türkiye'de 2010 sonrasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.....	84
Harita 19: Türkiye'deki üniversitelerin kuruldukları şehirler ve sayıları.	89
Harita 20: Akademik personel sayısının bölgelere göre dağılımı.....	92
Harita 21: Öğrenci sayısının bölgelere göre dağılımı.....	95

Harita 22: Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerin öğretim elemanı ve öğrenci sayıları.....	111
Harita 23: Öğrencilerin memleketlerine göre dağılımı.....	128
Harita 24: Akademik ve idari personelin doğum yerlerine göre dağılımı.	130
Harita 25: Öğrencilerin mahallelere göre dağılımı.	133
Harita 26: Akademik ve idari personelin mahallelere göre dağılımı.....	135
Harita 27: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yerleşkesi 'nin tarihsel gelişimi.....	137
Harita 28: Yurtların şehir içerisindeki dağılımı.....	140
Harita 29: Şehir merkezi ve üniversite yerleşkesinin konumu.	141
Harita 30: illere göre genç nüfus oranı (15-24 yaş), <i>TÜİK, 2019</i>	166

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B. D	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ARGE	: Araştırma ve Geliştirme
BAP	: Bilimsel Araştırma Projeleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EXPO	: Dünya Fuarı (Sergi)
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
KÖYD	: Kalkınmada Öncelikli Yörelere Dairesi
KYK	: Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
ODTU	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
SBÜ	: Sağlık Bilimleri Üniversitesi
SEGE	: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması
THY	: Türk Hava Yolları
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TRB2	: Van, Muş, Bitlis ve Hakkâri İllerini Kapsayan Sınıflama
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
YÜSEM	: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi

GİRİŞ

Üniversiteler üzerinde kuruldukları şehirlerin çeşitli yönlerden gelişmesine katkı sağlayarak şehirlerin ve bölgelerin kalkınmasına yardımcı olmaktadır. Böylece bölgeler arasındaki gelişmişlik farkı azalmaktadır. Ülkemizde büyükşehirlerdeki yığılmanın önüne geçmek ve ülkenin nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla Ankara ve İstanbul dışındaki şehirlere üniversiteler açılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda yükseköğretim eğitimi almak isteyen öğrenciler ve çocuklarına yükseköğretim eğitimi aldirmek isteyen aileler için de yeni açılan üniversitelerin bulunduğu şehirler çekim merkezi haline gelmiştir (Sargın, 2006).

Ekonomisi sanayiden ziyade tarıma ve hayvancılığa dayalı, az gelişmiş ya da gelişmekte olan şehirlerde üniversitelerin neden olduğu ekonomik canlılıktan bahsetmek kaçınılmazdır (Akçakanat, Çarıkçı, vd.,2010). Öğrencilerin, idari ve akademik personelin istihdam için ve diğer ihtiyaçlar doğrultusunda yapmış oldukları harcamalar, şehir ekonomisini doğrudan etkilemektedir.

Üniversitelerin sahip olduğu kütüphane, sosyal tesisler, araştırma merkezleri, düzenlediği akademik kongre ve konferanslar, öğrenci kulüplerinin etkinlikleri vb. olgular şehirlerin sosyal ve kültürel yapısını etkilemektedir (Yavuzçehre, 2016). Üniversite ile birlikte eğitime katılma oranlarının artması, birçok alanda yeniliğe ve iyileşmeye gidilmesi, kültürel faaliyetlerin artması, yaşam kalitesinin iyileşmesi ile toplumun refah seviyesinin yükselmesi, üniversitenin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkilerindendir (Öztürk, Torun vd.,2011).

Üniversite kampüs alanı şehrin mekânsal gelişimine katkıda bulunurken, etrafında inşa edilmeye başlanan ev ve yurtlar şehrin yerleşim yapısının değişmesine neden olmaktadır. Kurulan üniversite ile birlikte çevresinin de öğrenciler ve personeller tarafından tercih edilen alanlar olması, kentin gelişim yönünü etkilemektedir (Akçakanat, Çarıkçı, vd.,2010).

Günümüzde Anadolu'daki birçok şehirde üniversitelerin bu yönlü etkilerinden bahsetmek mümkündür. Yapılan çalışmanın amacı, 1982 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin, Van şehri üzerindeki sosyal, kültürel, yapısal ve ekonomik etkilerini belirlemektir. Ayrıca çalışmamızda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin kuruluş tarihi olan 1982 yılı sonrasında meydana gelmiş olan mekânsal farklılıklar coğrafi bir bakış açısı ile analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında, üniversite mensupları, esnaflar ve öğrencilerle görüşmek üzere hazırlanmış olan üç farklı anket çalışması uygulanmış, elde edilen veriler IBM SPSS istatistik paket programında analiz edilmiştir. Sonuçlar grafikler ve haritalar yardımıyla görselleştirilmiştir. İhtiyaç durumunda yüzde, sayı, standart sapma, aritmetik ortalama korelasyon, varyans analizi, t testi, χ^2 testleri kullanılmıştır.

Mülakat şeklindeki görüşmeler yerel halk arasından, çeşitli mesleklerden rastgele seçilen kişiler ve kurum yetkilileri ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan akademisyenlerin ve öğrencilerin yaşadıkları alanlar tespit edilip, söz konusu olan mekânsal gelişim üzerindeki etkilerinden bahsedilmiştir. Yapılan gözlem ve mülakatlar, şehrin gelişmişlik düzeyi, üniversite kurulduktan sonraki toplumun refah yapısı ile ilgili bilgi toplanmasında büyük öneme sahiptir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ŞEHİR VE ŞEHİRLEŞME KAVRAMI

1.1 ŞEHİR KAVRAMI

Şehir kavramı, tek bir tanımı olmamakla birlikte üzerinde farklı görüşlerin var olduğu bir kavramdır (Topal, 2004). Şehri insanların birlikte yaşadıkları diğer yerleşim alanlarından ayırmak için kullanılan ölçüler hakkında tam bir oybirliği söz konusu değildir. Bununla birlikte şehrin tanımında kabul edilen ortak ölçü olarak “*orada yaşayan insanların hayatlarını nasıl kazandıkları hususu*” öncelik taşımaktadır. Tümertekin ve Özgüç’e (2019) göre şehir, yoğunlaşmış, tarımsal olmayan insan yerleşmesidir. Şehirler, aralarında idari, dini, ticari, sınai, toptancılık ve perakendecilik, ulaşım ve iletişim, eğlence, eğitim ve koruma hizmetleri de olan çok çeşitli hizmetler sunarlar.

Doğanay’ a göre bir yerleşmede çalışan nüfusun %50’den fazlası tarım dışı sektörlerde çalışıyorsa bu alanları şehir saymak gerekir (Doğanay vd., 2016). Altuğ’a göre, şehirleşme olgusu itici, çekici ve iletici etmenler ile oluşmaktadır. Keleş ise bir şehrin çekici özelliklerinin başka yerlerde bulunmayan etkilere sahip olduğu görüşündedir (Altuğ, 1989, Keleş, 1998, aktaran, Garipağaoğlu, 2010).

Şehirler tarımsal faaliyetlerin yanı sıra, hizmet, ulaşım, ticaret ve özellikle sanayi gibi sektörlerde gelişme gösteren alanlardır. Ticaretin çeşitlilik kazandığı, insanların çeşitli meslek gruplarında çalışabildiği, ekonomik ve sosyal alanlarda her türlü ihtiyaca cevap verebilen yerleşim birimleridir. Şehirler fonksiyonel olarak birbirlerinden farklılıklar gösterirler. Sahip oldukları bu farklılıklara göre sanayi kentleri, turizm kentleri, ticaret kentleri, üniversite kentleri vb. şekilde sıralanabilir. Dolayısıyla şehir nüfusu bir ülkenin ya da bölgenin sosyo-ekonomik durumunu yansıtması bakımından önemlidir. Ekonomisi sanayiye bağlı topluluklar şehirlerde yoğunlaşırken ekonomisi tarımsal faaliyetlere dayalı topluluklar kırsal bölgelerde yoğunlaşmaktadır (Bekdemir, vd., 2014).

Kişiden kişiye, ülkeden ülkeye ve çalışma alanlarına göre farklılıklar gösteren şehir tanımı bakış açısı değiştikçe değişmektedir. Sosyologlar, tarihçiler, coğrafyacılar, edebiyatçılar, şehir plancılar ve daha farklı bilim dallarına göre şehir tanımı da değişmektedir. Örneğin, iktisatçılar şehirlerdeki üretim ilişkilerini incelerken mimarlar fiziki yapıları ve planlamaları ile ilgilenirler, coğrafyacılar mekân- toplum etkileşimini, siyaset bilimciler yönetim ilişkilerini ve sosyologlar toplumsal yapıyı ve toplumsal ilişkileri esas alan tanımlar geliştirmişlerdir. Bu durum şehir tanımlarında hem kaçınılmaz bir eksikliği hem de çeşitliliği beraberinde getirmektedir (Açıkgöz, 2007).

Bir yerleşim yerinin şehir sayılabilmesi için en önemli belirleyicinin “nüfus” olduğunu bilmek gerekir. Nüfusun mevcut olmadığı bir yerleşmede hiçbir ilerlemeden söz edilemez. Şehir ve şehirleşme kavramının ortaya çıkmasında etkili olan insan toplulukları, içerisinde bulundukları yaşamsal faaliyetleri sebebi ile o bölgenin ekonomik ve mekânsal olarak kalkınmasını ve ilerlemesini sağlamaktadır. Bu konuda farklı görüşler mevcuttur. Keleş’in tanımına göre şehir; sürekli toplumsal gelişmenin bulunduğu ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme ve eğlenme gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere oranla nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme şekilleridir (Okutan, 1995, Canpolat, 2002, aktaran, Topal, 2004). Sencer’e göre şehir çoğunlukla tarım alanlarının dışında yoğunlaşmış 10.000’in üzerinde nüfusa sahip olan, farklılaşmış ve örgütlü bir şekilde fiziksel, toplumsal ve yönetsel bütünlüğe sahip olan yerleşmelerdir (Sencer, 1979, aktaran, Topal, 2004).

Belirli bir nüfusun yaşadığı yer şehir olarak tanımlanmakta fakat bu tanımda hangi nüfus büyüklüğünün değerlendirileceği ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Örneğin Belçika’da 5.000 ve İsviçre’de 10.000 nüfuslu alanlar şehir sayılırken bu nüfus ortalaması Hollanda’da 20.000’dir. Almanya’da ise 2.000-5.000 nüfuslu alanlar şehir olarak kabul edilmektedir. Bu rakamlar Japonya’da 30.000, Kore’de 40.000, İsviçre’de 10.000, A.B.D.’de 2.500 şeklindedir (Canpolat, 2002, aktaran, Topal, 2004).

Bir yerleşim yerinin şehir olarak değerlendirilmesindeki tek ölçüt nüfus ortalaması değildir. Kabul edilen bir diğer ölçüt ise “*nüfus yoğunluğu*” dur. Örneğin Fransa’da kilometre kareye 500, İngiltere’de 2.500, Almanya’da 1.000 kişinin düştüğü yerler şehir sayılmaktadır (Topal, 2004). Ülkemizde ise 422 Köy Yasası 1.Maddesi’ne göre; nüfusu 2000’e kadar olan yerleşmelere köy, 2000 ile 20.000 arasında olanlara kasaba, 20 binden fazla olanlara şehir denilmektedir (Doğanay vd., 2016). Ancak bir yerin nüfusunun 20 binden fazla olması o yerin şehir sayılabilmesi için yeterli olan tek ölçüt değildir. Gelişmişlik düzeyi yüksek olmasına rağmen ve nüfusu 20 binin altında olan yerleşim alanları bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, yanılma payının en az olması ve ülkemiz gerçeklerine yeterince uyması gerekçeleriyle 10.000 nüfus limiti esas alınmalıdır görüşündedirler (Doğanay vd., 2016)

Ülkemizde bazı kamu kurumlarının da şehir olarak kabul edilecek yerleşim bölgelerinin belirlenmesi için kullandıkları nüfus ölçütleri birbirinden farklıdır. Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu 20.000 kişinin yaşadığı yerleri şehir olarak kabul etmekteyken, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 10.000 kişilik yerleşme alanını şehir olarak kabul etmektedir (Kaya, 2003).

Bununla birlikte Erol Kaya’ya (2003) göre bir yerleşim yerinin şehir sayılabilmesi için sahip olması gereken ölçütler şöyle sıralanmaktadır:

- Belli bir nüfus büyüklüğüne ve nüfus yoğunluğuna erişmiş olması,
- Tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyi olan sanayi üretimine geçmiş olması ve bununla birlikte hizmet sektörünün gelişmiş olması,
- Yerleşim yerinin fiziksel altyapısının belli bir düzeye ulaşmış olması,
- Geleneksel aile yapısının çözülerek yerini çekirdek aile yapısına bırakmış olması,
- Nüfusun büyük oranda örgütlenmiş, karmaşık iş bölümüne ve yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş olması,
- Yerel değerlerin yerini, ulusal değerlerin veya evrensel değerlerin almış olması,

-Geleneksel ilişkilerin (cemaat toplum tipinin) çözölüp bireysel ilişkilerin ya da bireysel çıkarların ön plana çıkmış olması,

-Eğitim düzeyinin kırsal kesimdeki eğitim düzeyinden yüksek olması ve çocuk bakım ve eğitiminde aile dışı kurumların gelişmiş olması,

-Sosyal normların yerini, resmi denetleme kurumlarının almış olması,

-Statülerin aileden gelmeyip, bireylerin kendi çabaları ile kazanılmış olmaları.

Bazı araştırmacılar, belediye teşkilatı kurulmuş yerleşmelerin şehir kabul edilmesi gerektiği görüşünü ileri sürmektedirler (Doğanay, 2016). Bu görüş doğru kabul edilebilir, çünkü her şehirde bir belediye teşkilatlanması bulunmalı ve halka hizmet sunmalıdır. Şehirler, resmi ve gayri resmî kurumların kurulup geliştiği, kamunun otorite olarak daha güçlü olduğu alanlardır. Böyle bir yerleşimin de bir belediye teşkilatına sahip olması gerekmektedir (Kaya, 2003).

Yerleşim alanlarının şehir statüsü kazanmasında bir diğer önemli unsur *“fiziksel alt yapıdaki gelişmişliktir.”* Şehirler farklı amaçlarla inşa edilmiş çok sayıda bina, karayolları, demiryolları ve denizyollarından oluşan ulaşım hatları, enerji hatları, su ve kanalizasyon sistemleri, iletişim sistemleri, güvenlik koridorları, rekreasyon alanları ve benzeri pek çok farklı dokunun bir araya gelmesinden oluşur. Okulları, sosyal yardım kurumları, hayırsever dernekleri, ibadethaneleri, müzeleri, sanat galerileri, locaları, siyasal partileri, parti ileri gelenleri, ticaret odaları, kredi kurumları, sendikaları, fabrikaları, makineleri, gazeteleri, hayvanat bahçeleri, oditoryumları, parkları, oyun alanları, gecekonduları, nehir kıyıları ya da park bulvarları, ana caddeleri ve özel taksi şirketleri günümüzde şehirden ayrı düşünölemeyen olgulardır. Şehirleri sadece iş ve yerleşim olanaklarının fazla olduğu alanlar olarak düşünmemek gerekir. Şehirler aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerindeki insanları bile cezbeden, türlü bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre biçimlendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan cazibe merkezleridir (Kaya, 2003).

1.2 ŞEHİR KAVRAMININ TARİHİ

İlk şehir kuruluşlarının nerede olduğu ile ilgili çeşitli görüşler bulunmakla beraber birçok bilim adamı ilk şehirlerin Yunan ve Roma şehirleri olduğunu ileri sürmektedir. Mısır, Mezopotamya, Hitit, Roma, Yunan şehirleri olarak belirtilen ilk yerleşim yerlerinin ortak özellikleri ise, yüksek surlarla çevrili olması, nüfusun sur ile çevrili bu alanda toplanmış olması, çalıştırılmak üzere kölelere ihtiyaç duyulması ve farklı savaş tekniklerinin kullanılması gösterilebilir (İnan, 2004, aktaran, Sargın, 2006).

Bir diğer görüş ise Filistin, Suriye, Anadolu, İran, Orta Asya ve İndus bölgelerinin şehirleşmenin ortaya çıktığı ilk yerleşim yerleri oldukları doğrultusundadır. Bazı Yakındoğu (Musul, Halep, Şam, Beyrut, Kudüs) veya Mısır (Lusor, Asiyut, Heliopolis) şehirlerinin kökeni milattan çok öncelere dayanmaktadır. Paris henüz 2000 yaşında değilken Kudüs 3000 yıllık bir tarihe sahiptir. Tarihte en eski yerleşim birimlerinin ortaya çıkışının M.Ö. 6000-5000 yılları arasında gerçekleşmiş olduğu belirtilmektedir. Gelişmiş sayılabilecek yerleşim yerlerinin ortaya çıkışlarının ise M.Ö. 4000 yılından itibaren olduğu düşünülmektedir. 4. binyıl sona ermeden önce, Yakındoğu şehirlerinin birbirlerine az veya çok benzeyen aile ocaklarının yan yana gelmesinden oluştuğu ileri sürülmektedir. Şehirleşme olgusu bu yıllardan sonra oluşmaya başlamıştır (Kaya, 2003).

M.Ö. 6000 yılında ise kesin bir bilgi olmamakla birlikte Babil'in nüfusunun 350.000 ve birkaç yüzyıl sonra Syracuse'in nüfusunun 400.000 olduğu bilinmektedir. Atina'nın büyük bir şehir olduğunun bilinmesiyle birlikte en büyük şehrin 1,5 milyon nüfusa sahip olan Roma olduğu belirtilmektedir. Ayrıca eski Yunan ve Roma şehirlerinin tutsaklık düzenine dayanan şehirler oldukları bilinmektedir (Keleş, 2017).

Her olgu ve varlıkta olduğu gibi şehirlerin de ortaya çıkışlarına alt yapı hazırlayan çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi bu şehirde yaşayan insanları besleyecek kadar besinin elde edilebilir olmasıdır. Mezopotamya ovalarında sulamalı tarıma geçilerek bu şart sağlanabilir duruma gelmiştir. İkinci koşul ise fazla

Üretilen gıdaları toplamak, depolamak ve yeniden dağıtmak için gerekli olan toplumsal örgütlenmedir (Tümertekin, vd. 2019).

Elde edilen fazla ürünlerin saklandığı ilk mekânlar tapınaklar olmuştur. Bu rnlerin korunması için bir milis gücün oluşturulması ve doyurulması gerekmiştir. retmeden, üretimden pay alan bir zümre olarak doğan milis güce din adamlarının da dâhil olmasıyla fazla ürünün korunması sürecinde bir yönetim birimi de ortaya çıkmıştır. Zamanla şehir, fazla ürünü yönetmeye başlayıp, ürünü topladığı alanları denetimi altına almaya başlamıştır. Şehirde ortaya çıkan yönetim yapısında din adamları ve milis sınıfı etkinleşmiştir. Günümüzde var olan askerlik, yönetim, dinler, yazı, ticaret, para, sermaye, eğitim, bilim, sanat, felsefe ve hukuk gibi olgular bu tür küçük şehirlerin sayesinde ortaya çıkmıştır. Diğer yandan şehirlerin kurulmasında en önemli etken güvenlik sorunu gibi görünse de asıl önemli olan etken ekonomidir. Ticaret faaliyetlerinin yüksek oranda olması bunu açık bir şekilde göstermektedir. Orta ağ Avrupası’nda da ticaret faaliyetleri artış göstermiştir. Ticaretin artması ise liman kentlerinin ortaya çıkmasına, ticaret için elverişli alanların daha önemli hale gelmesine ve şehirleşmenin hızlanmasına bu sayede de şehirlerarası iletişimin artmasına neden olmuştur (Kaya, 2003).

Şehirlerin büyümesi ve şehirleşme olgusunun yayılmaya başlaması dünya genelinde ilkağlarda ortaya ıkmiş olup 18. yüzyıl sonunda gerçekleşen sanayi devrimi sonrası hız kazanmıştır (Bekdemir- Kocaman vd., 2014). 1750 yılında İngiltere’de sanayileşmenin etkisi ile görülmeye başlayan gelişmeler daha sonra Avrupa kıtasına da yayılmıştır. Çoğu sanayi kuruluşunun şehir dışında, insan gücünün ucuz, hammadde kaynaklarına yakın, ulaşımın kolay olduğu yerlere kurulmaya başladığı görülmektedir. İnsanlar tarih boyunca her ne kadar kırsal alanlarda yaşamış olsalar da Sanayi Devrimi ile birlikte gelişme göstermeye başlayan şehirler yeni yaşam alanları olmaya başlamışlardır. Sanayi devrimi ile birlikte, şehirlerin geleneksel yapılarında önemli değişiklikler meydana gelmiş, tesis edilen sanayi alanları ve etrafında oluşmaya başlayan işçi evleri, sosyal konutlar, tren yolları, ticaretin yoğunlaştığı merkezler sanayi devriminden sonra şehirlerin ne çıkan özellikleri olmuştur. Sanayi tesislerinin etraflarında yerleşmeler başlamıştır. Sanayi tesislerinin

yakınlarında işçi şehirleri kurulmaya başlamıştır. İlk sanayi şehri ise İngiltere’de Manchester şehridir (Sargın, 2006).

Şehirlerin kurulmasında etkili olan faktörler onların isimlendirilmesinde de önemli role sahiptir. Örneğin Neolitik dönemde tarımla uğraşan köy topluluklarına şehre geçiş dönemine kadar olan süreçte küçük “*tarım kentleri*” denilmekteyken sonrasında tarımla birlikte gerçekleştirilmeye başlanan ticaretin etkisiyle “*ticaret kentleri*” adını almışlardır. Sanayileşme olgusunun yayılmaya başlamasıyla birlikte gelişen “*sanayi kentleri*” sonrasında gelişen teknoloji sayesinde bilginin yayılması ve bilgi teknolojilerinin kullanılmaya başlaması ile “*bilgi kentleri*” olarak adlandırılmıştır. Günümüzde içinde bulunduğumuz “*küresel kentler*” tanımı ise mal ve hizmetin tek pazarda toplandığı küresel standartların kabul edildiği kentler olma özelliğinden kaynaklanmaktadır (Demir, 2018).

1.3 ŞEHİRLEŞME KAVRAMI

Tarih boyunca dünya nüfusunun çoğunluğu hep kırsal alanlarda yaşamışlarsa da Sanayi Devrimi’nden beri muazzam gelişme gösteren şehirlerde yaşamaya başlamışlardır. Uzmanların da Mart 1994’te yapmış oldukları açıklamalara göre, dünya şehrsel ve kırsal nüfusu eşit hale gelmiş ve artık şehrsel nüfus kırsal nüfusu geçmeye başlamıştır. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru kırsal nüfus egemenliği sona ermiş ve artık içinde yaşayacağımız dünya şehirleşmiş bir dünya olmaya başlamıştır (Tümertekin ve Özgüç, 2019).

Sanayileşmenin etkisiyle ortaya çıkan en önemli olgulardan birisi şehirleşmedir. Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak şehir sayısında artış olması ve var olan şehirlerin büyümesini içeren bununla birlikte toplum yapısında, örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanların davranış ve ilişkilerinde farklılıklar yaratan nüfus birikim sürecidir (Aliagaoglu ve Uğur, 2012). Geniş anlamı ile sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak şehir nüfusu ve şehir sayısının artması hareketidir (Garipaoglu, 2010).

Ancak Keleş'e göre şehirleşmeyi sadece nüfus hareketi olarak ele almak yanlıştır. Çünkü şehirleşme, bir toplumun ekonomik ve yapısal değişimlerinden ortaya çıkar. Bu yüzden şehirleşme tanımı yapılırken nüfus hareketini yaratan ekonomik ve toplumsal değişimlere de yer verilmelidir. Aynı zamanda şehirleşmeyi “sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak şehir sayısının artması ve bugünkü şehirlerin büyümesi sonuncunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde değişikliklere yol açan nüfus birikim sürecidir” şeklinde tanımlamıştır (Keleş, 2017).

Wirth'e göre şehirleşme, insanları sadece şehir denilen bölgenin içine çekmekle kalmamakta, insanların şehrin yaşam biçimini de benimsemesi anlamına gelmektedir (Wirth, 2002, aktaran, Ergun, 2014).

Geçmişten günümüze kadar dünya genelinde şehirleşme oranı sürekli artış göstermiştir. 1800 yılında %3 olan şehirleşme oranı, 1850'de %6, 1900'de %14, 1950 yılında yaklaşık olarak %30'a yükselmiştir. 1970 yılında bu oran %36,6'ya, 1990 yılında %43'e ulaşmıştır. 2018 yılında %55,3 olan şehirli nüfus 2030 yılında %60,4, 2050 yılında %68,4 civarında olacaktır.

Tablo 1: Dünya'da bölgelere göre şehirli nüfus ve şehirleşme hızı, 1950-2050.

Alanlar	Şehirli Nüfus (%)						Şehirleşme Hızı (%)				
	1950	1970	1990	2018	2030	2050	1950-1970	1970-1990	1990-2018	2018-2030	2030-2050
Dünya	29.6	36.6	43.0	55.3	60.4	68.4	1.06	0.80	0.90	0.74	0.62
Afrika	14.3	22.6	31.5	42.5	48.4	58.9	2.28	1.68	1.07	1.07	0.99
Asya	17.5	23.7	32.3	49.9	56.7	66.2	1.51	1.54	1.55	1.06	0.78
Avrupa	51.7	63.1	69.9	74.5	77.5	83.7	1.00	0.51	0.22	0.33	0.38
Latin Amerika-	41.3	57.3	70.7	80.7	83.6	87.8	1.64	1.05	0.47	0.29	0.25
Karayipler											
Kuzey Amerika	63.9	73.8	75.4	82.2	84.7	89.0	0.72	0.11	0.31	0.25	0.25
Okyanusya	62.5	70.2	70.3	68.2	68.9	72.1	0.58	0.01	-0.11	0.08	0.23

Kaynak: United Nations Population Division, 2018.

Dünya genelinde şehirlerde yaşayan nüfus farklılık göstermektedir (Aliğaoğlu ve Uğur, 2012). Bunun nedeni ekonomiye bağlı olarak değişkenlik gösteren gelişmişlik düzeyidir. Tablo 1’de de görüldüğü gibi *Avrupa ve Kuzey Amerika* şehirleşme oranı en fazla, buna rağmen şehirleşme hızı en düşük olan iki bölgedir. Bu bölgelerde yüksek orana sahip olan şehirleşme olgusu sanayi devrimi ile başlamıştır ve beraberinde bölge ülkelerindeki ekonomik gelişmeyi başlatmıştır. Ayrıca sanayi devrimi, sanayi ve tarım hizmetlerinin gelişmesine, tarım sektöründe daha az iş gücüne ihtiyaç duyulmasına, dolayısıyla da şehirleşme oranının artmasına neden olmuştur.

1950 yılında en az şehirli nüfusa sahip olan *Afrika*, 1950-1970 yılları arasında şehirleşme oranı en fazla olan bölge durumundadır. Yoksulluk ve kırsal nüfusun fazla olması bu durumu tetiklerken, iç savaşların insanları kırsal kesimlerden şehirlere doğru göç etmeye zorlaması da bu tarihlerde şehirleşme oranının fazla olmasındaki en önemli etken olmuştur (Aliğaoğlu ve Uğur, 2012).

Asya, düşük şehirleşme oranına sahip olmasına rağmen, nüfus yoğunluğu sebebiyle dünya üzerinde en fazla şehirde yaşayan nüfusa sahip olan bölge durumundadır. 2018 yılında bölge nüfusunun %49,9’u şehirlerde yaşamını devam ettirmektedir (Tablo 1).

Tablo 2: Dünyada bölgelere göre şehirli nüfus, 1950-2050 (milyon).

Bölgeler	Yıllar				
	1950	1990	2018	2030	2050
Dünya	751	2290	4220	5167	6680
Afrika	33	200	548	824	1489
Asya	246	1040	2266	2802	3479
Avrupa	284	505	553	573	599
Latin Amerika-Karayipler	70	315	526	600	685
Kuzey Amerika	110	211	299	335	387
Okyanusya	8	19	28	33	41

Kaynak: United Nations Population Division, 2018.

Latin Amerika'da 1950 yılında şehirleşme oranının %41,3 olması sanayileşme ile alakalı değildir. Kırsal alanın iticiliği, iklim ve yeryüzü şekillerinin elverişsiz olması bu duruma neden olan faktörler olarak gösterilebilir. Bununla birlikte Latin Amerika ve Karayipler'de, şehirlerde yaşayan nüfus sayısı diğer kıtalara oranla düşük olsa bile, 1950 sonrası şehirleşme oranı artış gösteren bölgeler arasındadırlar.

Şehirli nüfus miktarı en az olan *Okyanusya*, 1950 yılında en fazla şehirleşme oranına sahip bölge olmuştur. 2018 yılında %68,2'ye ulaşan şehirleşme oranının, 2030 ve 2050 yıllarında da artış göstermesi beklenmektedir.

1.4 TÜRKİYE'DE ŞEHİRLEŞME

Türkiye'de 1950 öncesi ve sonrası olarak değerlendirebileceğimiz nüfus hareketleri 1950'ye kadar çok yavaş ilerlemiş olup 1950 yılından sonra hız kazanmıştır. Tarımda makineleşmeye geçilmesi, sağlık alanındaki gelişmeler, ekonomik gelir düzeyinin artması gibi nedenlerle kırdan kente göçlerin artması sonucu İstanbul, Ankara, Adana gibi büyük şehirlerde yüksek oranda olup, turizm, hizmet sektörü, sanayi alanlarının yayılımı gibi farklı sebeplerle diğer şehirlere doğru yönelmiş durumdadır. 1950 yılı sonrası başlayan bu şehirleşme olgusu günümüzde de devam etmektedir (Işık, 2005).

Şehirleşme olgusunun yıllara göre artış göstermesindeki nedenler sadece ekonomik gelişmelere bağlı olmayıp şehirlere göre farklılık gösterebilir. Örneğin Antalya'da turizme bağlı olarak artan şehirleşme olgusu Tekirdağ'da sanayiye bağlı olarak artmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde özellikle kırsal kesimlerden kent merkezlerine göçün en önemli nedeni terör olayları ile tarımda geliştirilen GAP projesidir. Etkili olan olaylar sonucunda bu bölgeler, kentsel nüfusun en hızlı artış gösterdiği bölgeler arasına girmişlerdir. Şehirleşme oranı olarak Marmara Bölgesi'nden yüksek orana sahip olmuşlardır.

Türkiye'de şehirleşme olgusunu hızlandıran bir diğer olay ise **1990 sonrasında Türkiye'nin değişik bölgelerinde açılan üniversiteler**dir. Özellikle 1992 yılı sonrasında 23 tane yeni üniversite kurulması ve her geçen yıl bu sayının artış

göstermesi bazı şehirlerde hızlı şehirleşme olayının yaşanmasına neden olmuştur. En somut örnekleri olarak Çanakkale, Isparta, Muğla, Afyon şehirleri gösterilebilir (Işık, 2005).

Doğanay'a (2016) göre Türkiye'de şehirleşmenin dört parametresi vardır. Bunlar;

- Şehir nüfusunun payının giderek yükselmesi,
- Toplam şehir sayısının giderek artması,
- Büyük şehirlerin sayısının giderek artması,
- Metropolitan şehirlerin sayısının giderek artmasıdır.

Türkiye gittikçe artan bir oranda şehirleşmektedir. Şehirleşme iki şekilde görülmektedir. 1. Mevcut şehirler daha da nüfuslanarak metropoliten karakter kazanmaktadır. 2. Birçok yerleşme, nüfusları 10 bini aşarak şehir grubuna katılmaktadır (Tümertekin, 1973). 1927-1950 dönemi için, bu yıllar arasında görülen nüfus artış miktarının da çevreden alınan göçler ile değil de şehirlerin kendi içlerinde artan nüfus miktarlarıyla alakalı olduğu düşünülmektedir (Işık, 2005). Yine aynı dönemde iletişim ve ulaşım imkânlarının günümüze kıyasla kısıtlı olması, şehirlerin çekici özellikleri ile ilgili farkındalığı sınırlandırmış kırsal alanlardan şehirlere göç olayını etkilemiştir. Kuşkusuz söz konusu dönemde, şehir yerleşimlerinin kırsal bölgelere kıyasla çekici özelliklerinin hangi durumda olduğu da başka bir tartışma konusudur.

Tablo 3: Türkiye'de kırsal nüfusun ve şehir nüfusunun gelişimi, 1927- 2018.

	Şehir Nüfusu	%	Kırsal Nüfus	%
1927	3 305 879	24,2	10 342 391	75,8
1935	3 802 642	23,5	12 355 376	76,5
1940	4 346 249	24,4	13 474 701	75,6
1945	4 687 102	24,9	14 103 072	75,1
1950	5 244 337	25,0	15 702 851	75,0
1955	6 927 343	28,8	17 137 420	71,2
1960	8 859 731	31,9	18 895 089	68,1

1965	10 805 817	34,4	20 585 604	65,6
1970	13 691 101	38,5	21 914 075	61,5
1975	16 869 068	41,8	23 478 651	58,2
1980	19 645 007	43,9	25 091 950	56,1
1985	26 865 757	53,0	23 798 701	47,0
1990	33 326 351	59,0	23 146 684	41,0
2000	44 006 274	64,9	23 797 653	35,1
2007	49 747 859	70,5	20 838 397	29,5
2010	56 222 356	76,3	17 500 632	23,7
2015	72 523 134	92,1	6 217 919	7,9
2018	75 666 385	92,5	6 337 385	7,7

Kaynak: TÜİK, 2019.

Tablo 3’den de anlaşılacağı üzere, 1927’den 1950’ye kadar olan dönem şehirleşme açısından oldukça yavaş ilerlemiştir. Hatta bu dönem için yerleşmelerin şehirlerden çok kasabalardan oluştuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yalnızca 1935- 1940 yılları arasında gerçekleşen nüfus artışı üzerinde ülkemize gelen göçmenler ve Hatay’ın vatan topraklarına katılması önemli paya sahiptir.

Nüfus verileri değerlendirildiğinde, 1927 yılında 3 milyon 305 bin nüfus ile %24,2 olan şehir nüfusu 1950 yılında 5 milyon 244 bine yükselerek %25’lik orana sahip olmuştur. Bununla beraber kırsal nüfusuna bakıldığında 10 milyon 342 binlik nüfusla %75,8’lik orana sahipken, 1950 yılında yükselme göstererek 15 milyon 702 binlik nüfusla %75’ e ulaşmıştır. Bu yıllar arasındaki nüfus artış oranlarına baktığımızda sürecin doğal bir ilerleme ile tamamlandığı düşünülmektedir. Yine bu dönemde mevcut kasabaların ülkenin batısında yer alıp diğer bölgelerde dağılmış olan nüfusun ise 10.000’ den az olduğu söylenebilir. Bu dönem, kasaba ve şehirlerin nüfus oranlarının birbirine yakın olduğu ve ülke genelinde şehirleşme oranının düşük olduğu bir dönemdir (Yüceşahin vd., 2004).

Türkiye’de 1950 yılı ve sonrasında şehirleşme oranında artış olduğu görülmektedir. Ülkemizde 1950 yılında şehir nüfusu oranı 5 milyon 244 bin nüfusla %25 iken, 1955 yılında 6 milyon 927 bin nüfusla %28,8’e yükselmiş ve daha sonra bu oran artarak devam etmiştir. 1945- 1950 yılları arasında binde 22,5 olan şehir nüfusu

1950- 1955 yılları arasında binde 55,7'ye yükselmiştir. 1955- 1960 yılları arasında gerileme görülse de 1950-1960 döneminde genel olarak artış yaşanmıştır.

1950 yılı sonrasında Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması ve sonrasında Marshall Yardımı alması ülkeyi batıya daha yakınlaştırmıştır ve bu durum ülkemizde karayollarının yapımı, tarımda makineleşme, kamu kurumlarının kurulması gibi önemli gelişmelere yol açmıştır. Bu gelişmeler neticesinde halk şehirlere doğru yönelmeye başlamıştır. Bu yönelme ülkenin batısında, kuzeyinde ve güneyinde 1950'lerde daha hızlı gerçekleşirken doğusunda uzaklık gerekçesiyle 1970-1980'lerde gerçekleşmeye başlamıştır (Yılmaz, 2012).

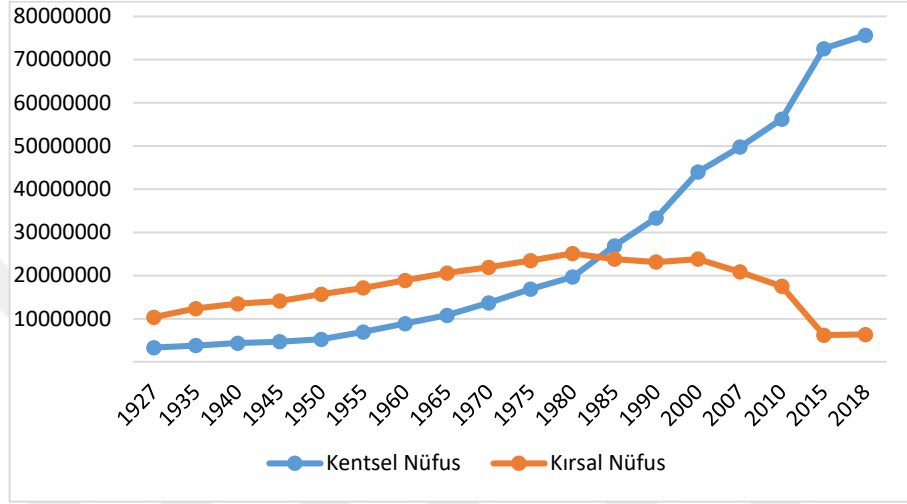
1960 yılı için bütün bölgelerdeki şehir sayılarında genel bir artıştan söz edilmekle beraber şehrsel yerleşmeler arasında hiyerarşik bir yapı oluşmaya başlamıştır. Türkiye'de şehirlere yaşanan göçlerde dengesizlik vardır ve nüfusun belirli büyüklükteki şehirlere göç etmesi ile birlikte bu illerde aşırı şehirleşme ve metropolitenleşme yaşanmaktadır (Vergin, 1986, aktaran, Karaman, 2003). 1960'lı yıllarda İstanbul ile birlikte metropolleşme sürecine girildiği görülmektedir (Yüceşahin vd., 2004).

1960-1970 yılları arasında da şehirleşme oranı artmaya devam etmiştir. 1960'ta 8 milyon 859 bin olan şehir nüfusu, 1970' te 13 milyon 691 bine yükselmiştir; bu da şehrsel nüfusun %38,5'e yükselmesini sağlamıştır. Bu dönem ülkemizin en yüksek kalkınma hızına ulaştığı, sanayi ve diğer tarım dışı faaliyetlerin en çok büyüyüp geliştiği dönem olarak değerlendirilmektedir (Çalışkan, 2006). Ayrıca bu dönemde kurulmuş olan DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) ile planlı kalkınma dönemine geçilmiştir. Birinci Beş Yıllık Plan (1963-1967) hazırlanırken bölgeler arası dengeli yatırımların yapılması hususu ön planda tutulmuştur (Keleş, 2017).

İkinci Beş Yıllık Plan (1968-1972) Dönemi'nde şehirleşme hem ekonomi hem sosyal hayat yönünden geliştirmeye ve desteklenmeye yönelik bir unsur olarak düşünülmüştür. Üçüncü Beş Yıllık Plan'da (1973-1977) ise nüfusu 500.000'den fazla olan şehirlerde aşırı şehirleşmeyi engellemek amacıyla "Kalkınmada Öncelikli Yörelere Dairesi" (KÖYD) kurulmuştur. Bu kuruluş ile amaçlanan, tercih edilmekte

olan nüfusu yüksek bölgelerin doğuracağı “metropolleşme” sonucunu engellemek ve dengeli nüfus dağılımını sağlamaktır. Ayrıca diğer bölgelerde de ekonomik ve sosyal olarak özendirici unsurları artırmaktır. 1950’li yılların başında başlayan gecekondulaşma olgusu 1970’li yıllarda da artarak devam etmiştir.

Grafik 1: Türkiye’de kentsel- kırsal nüfusun yıllara göre değişimi, 1927-2018.

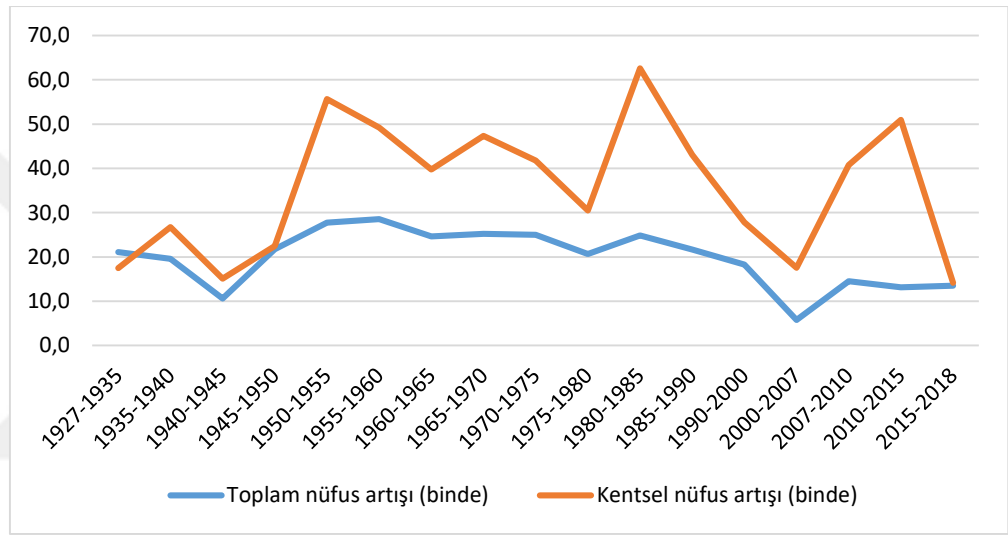
Kaynak: TÜİK, 2019.

1980 sonrası ulaşımın ve iletişimin gelişmesi ile kırsal kesimlerden kentlere göçler artmaya başlamıştır. Göç hareketleri, özellikle doğudaki şehir merkezlerine doğru değil batıdaki şehirlere de yönelmeye başlamıştır. Doğu bölgelerindeki şehir merkezlerinin göç almalarındaki neden, bu şehirlerin sanayi ya da ticaret merkezi olmaları değil, idari merkezlerin, kamu kuruluşlarının bu şehirlerde bulunması ve buna bağlı olarak iş imkânlarının ilçelere ya da köylere kıyasla daha fazla olmasıdır. Bunun yanı sıra eğitim, sağlık, hizmet sektörlerinin kırsal alanlara göre daha gelişmiş olması da göç almalarında etkili olan diğer faktörlerdir. Tüm bu faktörlere ve gelişmelere bağlı olarak, ilk defa 1985 yılında kentsel nüfus kırsal nüfusu geride bırakmıştır.

2000 yılında şehirli nüfus 44 milyon 6 bin ile %64,9'luk paya sahip olmuştur. 2000 yılı itibariyle kasabalaşma oranı %12 olurken, şehirleşme oranı %59' a yükselmiştir. Türkiye nüfusunun 2/3'ünden fazlası kasaba, şehir ve metropolde yaşar duruma gelmiştir (Yüceşahin vd., 2004). 2015 yılında ise şehir nüfusu 72 milyon 523 bin ile %92,1 orana sahiptir. Son olarak 2018 yılında kentsel nüfus oranı %92,5, kırsal

nüfus oranı da %7,7 olarak belirlenmiştir. 2010- 2018 yılları arasında yüksek oranda görülen artışta 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ile 14 ilde büyükşehir kurulması etkili olmuştur. Ülkemizde artık sürekli artmakta olan şehir nüfusu 2018 yılında 75 milyon 666 bine ulaşmıştır. Tüm bu rakamlar 1960 yılından itibaren ülkemizde şehirleşme oranının artmış olduğunu göstermektedir. Günümüzde kırsal nüfus oranı ise oldukça azalmış durumdadır.

Grafik 2: Türkiye’de toplam ve kentsel nüfusun yıllık artış hızları, 1927-2018.

Kaynak: TÜİK, 2019.

Tablo 4: Türkiye’de toplam ve kentsel nüfusun yıllık artış hızları, 1927-2018.

Dönemler	Toplam nüfus artışı (binde)	Kentsel nüfus artışı (binde)
1935	24,1	20,0
1935-1940	19,6	26,7
1940-1945	10,6	15,1
1945-1950	21,7	22,5
1950-1955	27,7	55,7
1955-1960	28,5	49,2
1960-1965	24,6	39,7
1965-1970	25,2	47,3
1970-1975	25,0	41,7
1975-1980	20,7	30,5
1980-1985	24,9	62,6
1985-1990	21,7	43,1
1990-2000	18,3	27,8
2000-2007	5,7	17,5

2007-2010	14,5	40,8*
2010-2015	13,2	50,9**
2010-2018	13.3	37.1

Kaynak: TÜİK, 2019.

*Bir önceki yıla göre "il ve ilçe merkezleri" ile "belde ve köyler" nüfuslarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 5747 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.

**Bir önceki yıla göre "il ve ilçe merkezleri" ile "belde ve köyler" nüfuslarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 6360 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.

2012 yılında kabul edilen ve Büyükşehir Belediyesi sınırlarını yeniden belirleyen 6360 sayılı kanun ile yapılan düzenlemeye göre, mevcut 16 olan şehir sayısına 14 tane daha eklenerek Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı illerin sayısı artarak 30 olmuştur. Kabul edilen yeni düzenleme ile belediyelerin hizmet sınırları tüm il olarak düzenlenmiştir. Bu illerdeki beldelerin belediyeleri kapatılmış, köyler kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Kırsal alanlar da şehirlere dâhil edilmiş, kır-kent ayrımı ortadan kaldırılmıştır (Resmî Gazete, 2012, aktaran, Bekdemir vd., 2014).

Tablo 5: Büyükşehir belediyesine dönüşen il belediyeleri.

Belediye	Belediye Nüfusu (2012)	İl Nüfusu (2013)
Aydın	611,846	1.020.957
Balıkesir	711,743	1.162.761
Denizli	670.812	963.464
Hatay	742.590	1.503.066
Malatya	504.793	762.538
Manisa	904.513	1.359.463
Kahramanmaraş	675.589	1.075.706
Mardin	458.112	779.738
Muğla	373.937	866.665
Tekirdağ	589.049	874.475
Trabzon	426.882	758.237
Şanlıurfa	975.455	1.801.980
Van	548.717	1.070.113
Ordu	423.295	731.452

Kaynak: TÜİK-2019.

Yapılan düzenleme ile şehir sayılarında değişimler meydana gelmiştir. 1927 yılında 66 olan şehir sayısı, 1950’de 104’e yükselmiştir. Yine 1990 yılında 454 olan şehir sayısı, 2000 yılında 470’e ulaşmıştır (Atalay, 2011, aktaran, Bekdemir vd., 2014). Bununla beraber Büyükşehir sınırlarına yakın alanların bu sınırlara dâhil edilmesiyle 2012’de 388’e gerilemiştir.

Tablo 6: Türkiye’de şehirli nüfusun coğrafi bölgelere göre dağılışı.

Bölge	Toplam Nüfus	Kentsel Nüfus	Yüzde (%)	Yüzölçümü	Kentsel Nüfus Yoğunluğu
Marmara Bölgesi	25.034.570	24.491.402	97,8	72.666	337,0
İç Anadolu Bölgesi	13.114.013	12.144.878	92,6	187.232	64,9
Ege Bölgesi	10.514.200	9.946.284	94,6	89.340	111,3
Akdeniz Bölgesi	10.461.409	10.129.087	96,8	89.516	113,2
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	9.046.979	8.262.435	91,3	78.345	105,5
Karadeniz Bölgesi	7.774.212	6.032.693	77,6	114.050	52,9
Doğu Anadolu Bölgesi	6.058.499	4.659.718	76,9	148.899	31,3
Genel Toplam	82.003.882	75.666.497	92,3	780.048	97,0

Kaynak: TÜİK, 2019.

Yine aynı yasa ile beldelerin bağlı oldukları ilçelerin mahallerine dönüşmesi ve köylerin mahalleye dönüşüp aynı ilçeye bağlanması ile 2013 yılında şehir yerleşim sayıları tekrar 212’ye düşmüştür. Bu düzenleme ile de 10.000 nüfus kriteri esas alındığında 2012’de %74,6 olan şehir nüfusu, 2013’de %89,8’e yükselmiştir. Aradaki fark, kırsal alanların mahalleye dönüşüp ilçelere bağlanması sonucu ortaya çıkmıştır. 2013 yılı sonrasında çıkan yasa ile nüfusu 10.000- 20.000 aralığında 66 şehir, 20.000- 50.000 aralığında 55 şehir, 50.000- 100.000 aralığında 31 şehir, 100.000- 250.000 aralığında 27 şehir, 250.000- 500.000 aralığında 3 şehir, 500.000- 1.000.000 aralığında 10 şehir, 1.000.000 üzeri 20 şehir olmak üzere 212 şehir bulunmaktadır (Bekdemir vd., 2014).

Marmara Bölgesi şehirsiz nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgedir. Bölge halkının %90’dan fazlası şehirlerde yaşamaktadır; sadece İstanbul’un payı %60’tan

fazladır. Bursa, Kocaeli, Sakarya gibi büyükşehirlerin de etkisiyle bu oran %80'i aşmaktadır (Doğanay vd., 2016). İç Anadolu Bölgesi şehrsel nüfus yoğunluğunun görüldüğü ikinci bölgedir. Bu sonucun elde edilmesinde, bölgede yer alan Ankara, Konya, Sivas, Eskişehir gibi sanayi, üniversite ve başkent şehirleri en önemli etkidir.

Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri şehir nüfusunun en düşük olduğu bölgelerdir. Tarımsal faaliyetlerin sınırlı olması, sanayileşme oranının düşük olması, artan iş gücüne rağmen iş olanaklarının az olması ve yaşam şartlarının sınırlı olması gibi nedenlerle bu bölgelerden diğer bölgelere göç yaşanmaktadır. Göç verme oranlarına göre Doğu Anadolu Bölgesi birinci sırada Güneydoğu Anadolu Bölgesi ikinci sırada ve Karadeniz Bölgesi üçüncü sırada yer almaktadır (Doğanay vd., 2016).

1.4.1 Şehirleşmenin Sebepleri

Şehirleşme olgusu için tek başına bir sebepten bahsetmek mümkün değildir. Batı ülkelerinde özellikle etkili olan sanayi devrimi şehirleşmenin başlama noktası kabul edilse de bunun yanısıra siyasi, kültürel etkenler, teknolojiye gelişmeler, sosyal yaşam vb. gibi birçok etkenden bahsetmek mümkündür.

Şehirleşme sebeplerine baktığımızda kırsal yerleşimlerin itici etkileri ilk sırada yer almaktadır. Genelde göç veren bölgeler itici faktörlere sahip olan bölgeler olarak değerlendirilir ve bu bölgeler ulaşım, sağlık, eğitim, güvenlik, kültürel faaliyetler, ekonomik imkansızlıklar açısından az gelişmiş ya da gelişmemiş bölgelerdir. Göç veren topluluklar kırsal yaşamın zorluklarını bırakıp daha iyi şartlarda yaşamak isteyen yöre halkı olduğu kadar, bölgeye tayin, görev vb. amaçla gelmiş ve görev süresi bitince farklı şehirlerde yaşamayı tercih eden kişilerden de oluşmaktadır.

Bununla birlikte kırlardan şehirlere yapılan göçlerin öncelikli sebepleri arasında ekonomik açıdan yaşanan sıkıntılar gösterilebilir. Tarımsal faaliyetlerde makineleşmeye geçilmesi, teknolojik gelişmelerle birlikte traktör, biçer-döver gibi araçların kullanılmaya başlanması işsizliğin artmasına ve nüfusun kentlere yönelmesine neden olmuştur. Kırdan kente göçün diğer bir sebebi olarak toprağın artan

nüfusun ihtiyaçlarına karşın yetersiz kalması ve miras yoluyla bölünmesi gösterilebilir (Doğanay vd., 2004).

Kırsalın itici faktörlerinin başında burada yaşayan bölge insanının ekonomik yönden daha rahat bir hayat yaşama isteği gelse de yapılan göçler sadece sosyal ve ekonomik bağlantılı olmayıp yörenin güven, asayiş ve düzen sorunuyla da bağlantılıdır (Çaha vd.,2013).

Kırsal alanlardan şehirlere göçün başlıca sebepleri şu şekilde özetlenebilir;

1. Hızlı nüfus artışı ve hareket kabiliyeti genç nüfus oranının yüksek olması,
2. Tarımda makineleşme sonucu kırsal kesimde ortaya çıkan işsizlik,
3. Tarımda verim azlığı,
4. Tarımsal gelirin geçime yetmemesi,
5. Toprağın miras yoluyla parçalanması ve ekonomik değerini kaybetmesi,
6. Toprak mülkiyetinin dengesiz dağılımı,
7. Tarım topraklarının amaç dışı kullanımı sonucu yok olması,
8. Bilinçsiz kullanıma bağlı olarak toprağın verimsizleşmesi ve erozyona maruz kalan alanlarda çoraklaşması,
9. Özellikle 1980 yılından sonra Doğu ve Güneydoğu illerinde görülen terör olayları,
10. Kırsal kesimde eğitim, sağlık hizmetlerinin yetersiz olması,
11. Kan davaları (Sargın, 2006).

Şehirleşme sebebi olarak bahsedebileceğimiz bir diğer faktör şehirlerin çekici güçleridir. Kırsal kesimlerde birçok olanaktan mahrum yaşayan insanlar için şehirlerdeki eğitim, sağlık, hizmet alanlarındaki gelişmiş olanaklar ve ekonomik aktivitelerdeki çeşitlilik cazip gelmektedir. Bu imkânların yanı sıra şehirlerdeki sosyal ve kültürel imkânlar, tarım dışındaki alternatif iş kolları, yaşam seviyesinin ve konforun yüksek olması şehirleri daha cazip hale getirmektedir. Aynı zamanda şehirlerde ticaret, turizm ve sosyal yaşamın gelişmiş olması, büyük sanayi kuruluşlarının buralarda bulunması, ulaşımın ve iletişimin gelişmiş olması istihdamın şehirlerde yoğunlaşmasını sağlayan en önemli etmenlerdir.

Özellikle sanayiye bağılı olarak gelişen iş olanakları insanların kırdan kente göç etmesinde en önemli sebeptir. Ancak sanayi tek başına göç sebebi değildir. Örneğin 1980 sonrası şehirleşmede turizm de önemli rol oynamaya başlamıştır. Belirgin turizm potansiyeline sahip şehirler ve bölgeler göç almaya başlamıştır. Bunun en güzel örneği olarak Antalya şehrini gösterebiliriz. 1980 yılından itibaren ülkemizde gerçekleşen göçler sadece doğudan batıya olmakla kalmayıp artık iç bölgelerden kıyı bölgelere şeklinde de yayılmaya başlamıştır (Sargın, 2006).

Göçün ve dolayısıyla şehirleşmenin hızlanmasını etkileyen bir diğer faktör ise iletici faktörlerdir. Teknoloji ve iletişimin gelişmesi insanlarda yaşanan farkındalık, görülmeyen yerleri görme fırsatı bularak bu yerler hakkında fikir sahibi olma, göç edecek olanların kalanlarla iletişim kurabilecek olmasının verdiği güven duygusu, zihinsel olarak aydınlanma vb. gelişmelere neden olmuştur. Ayrıca 1950 sonrasında Türkiye’de karayollarında yaşanan düzenleme ve gelişmeler gidilemeyen yerlerin gidilip görülmesine olanak sağlamıştır. Bu da iletici bir diğer faktör olarak gösterilebilir. Kolay ulaşılabilirlik, kırdan kente göç olgusunu hızlandırmıştır (Sargın, 2006).

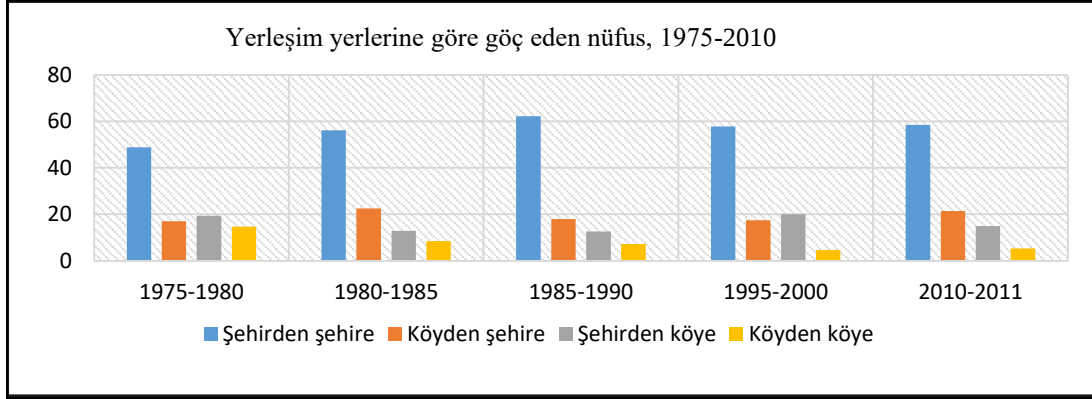
Kır- şehir arasındaki sosyo- ekonomik gelişmişlik farkı, şehirlerin çekici ve teknolojinin iletici faktörleriyle birleşince kırsal alanlardan şehirlere yapılan göçler hızlanmıştır (Gülbüz vd., 2008).

Tablo 7: Yerleşim yerlerine göre göç eden nüfus, 1975-2011.

Yerleşim yeri	1975-1980	1980-1985	1985-1990	1995-2000	2010-2011
Toplam	3 584 421	3 819 910	5 402 690	6 692 263	3 100 000
(%)	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Şehirden şehre	1 752 817	2 146 110	3 359 357	3 867 979	1 182 000
(%)	48.90	56.18	62.18	57.80	58.50
Köyden şehre	610 067	860 438	969 871	1 168 285	664 000
(%)	17.02	22.53	17.95	17.46	21.40
Şehirden köye	692 828	490 653	680 527	1 342 518	461 000
(%)	19.33	12.84	12.60	20.06	14.90
Köyden köye	528 709	322 709	392 935	313 481	164 000
(%)	14.75	8.45	7.27	4.68	5.30

Kaynak: Yüceol, 2011, TÜİK, 2019.

Grafik 3: Yerleşim yerlerine göre göç eden nüfus, 1975- 2010.

Tablo 7’den de izlenilebileceği gibi, ülkemizdeki göç oranlarında en yüksek yüzde şehirden şehre verilen göçlere aittir. Bu grup, doğudaki şehirlerden batıdaki şehirlere yapılan göçler ya da iç bölgelerden kıyı kesimlerine ve batı bölgesinde bulunan şehirlere yapılan göçlerle ilgilidir. 1975- 80 yılları arasında %48’lik orana sahip olan şehirden şehre yapılan göç oranı 1980-85 yılları arasında %56’ya ve 1985-90 yılları arasında %62’ye ulaşmıştır. 1995-2000 yılları arasında %57 olarak görülen göç oranı, 2010-2011 yılları arasında ise tekrar %58’ e yükselmiştir.

Köyden şehre yapılan göçlere baktığımızda ise, 1975-1980 yılları arasında %17 iken 1980-1985 yılları arasında %22’ ye yükselmiştir. Diğer yıllarda tekrar %17’lik orana düşmüş, 2010-2011 yılları arasında tekrar 21’e yükselmiştir.

1.4.2 Şehirleşmenin Ortaya Çıkardığı Bazı Sorunlar

Son yirmi yıl içinde şehirleşme hızı, gelişmiş ülkelerde sabitlenirken ya da azalırken, az gelişmiş ülkelerde büyük bir artış göstermiştir. Gelecekteki dünya şehir nüfusundaki artışın çok büyük kısmının az gelişmiş ülke şehirlerinde gerçekleşmesi beklenmektedir (Öğdül, 2003).

Şehirleşme, gelişimini tamamlamamış ya da gelişmekte olan ülkelerde birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Yaşam kalitesini yükseltmek amaçlı göç edilen bazı şehirlerde nüfus yoğunluğunun şehrin sağlayabileceği istihdamın çok üzerinde artmasından ötürü, beklenenin tersine yaşam kalitesi düşmektedir. İstihdam sorunu,

evre ve hava kirliliği, ulaşım sorunu, yeşil alan ve rekreasyon alanlarının yetersiz kalması, işsizliğin artması vb. bunların başında gelmektedir.

Ülkemizin gelişimini tamamlamamış ve hızlı şehirleşen bir ÷lke olduğu göz önüne alındığında bahsetmiş olduğumuz toplumsal sorunlar da özellikle büyük şehirlerimizde yoğun şekilde yaşanmaktadır.

1.4.2.1 İşsizlik

Türkiye'nin başta gelen sorunlarından birisi hiç kuşkusuz işsizliktir. İstanbul, İzmir, Mersin gibi metropolleşmiş şehirlerin maruz kaldığı zorunlu göçler bu şehirlerdeki işsizliğin öncelikli sebebidir. Bir yandan yetişmiş eleman ihtiyacı varken diğer yandan ciddi bir işsizlik sorunu mevcuttur. Mesleki eğitim yerine herkesi üniversiteye yönlendiren eğitim politikası nedeniyle sanayinin ihtiyaç duyduğu yetişmiş işgüc÷ engellenmektedir. Bu eğitim politikası sonucunda sadece düşük eğitimli nüfus değil yüksek eğitimli nüfusta işsizlikle karşı karşıya kalmaktadır (Çaha vd., 2013).

şehirleşme, temelde sektörler arası işgüc÷ transferidir ve sanayi sektörü sürekli büyüme halindedir. Fakat sanayileşmenin belirli şehirlerde olması, kırlardan kentlere göçleri kaçınılmaz bir hale getirmektedir (Es vd., 2010).

şehirleşme, sanayi ile paralel ilerleyen bir olgu olarak kabul edilse de Türkiye'de şehirleşmenin özellikle 1950'li yıllardan sonra sanayiye bağlı olmadan belirli şehirlerde toplanmaya başlaması ve bu şehirlerde nüfusun adeta yığılması işsizlik sorununu da beraberinde getirmiştir. Türkiye'de 1950 sonrası kitlesel göçlere hazırlıksız yakalanan şehirler, bünyelerinde çok fazla nüfus barındırmaya başlamışlardır (Yılmaz vd., 2013).

1980'lerin ikinci yarısına kadar “metropolitan” kentler odağında yapılan şehirleşme tartışmaları, günümüzde Anadolu kentlerinde yaşanan değişimlere paralel olarak değişiklik göstermektedir. Bu değişimlerin bir kısmı sanayileşmeye bağlı gerekleşiirken bir kısmı eğitim (Anadolu'daki birçok ile üniversite kurulması gibi) ve güvenlik gibi nedenlere bağlıdır. Bununla birlikte, kırsal alanlarda tarımda

makineleşmeye geçilmesiyle insan gücüne olan ihtiyacın azalması, teknolojinin gelişmesiyle ekip dikme alanlarında yeni aletler kullanılması, traktör, biçerdöver gibi araç kullanımlarının artması vb. gelişmeler insanların yeni iş alanları bulmak üzere şehirlere yönelmelerine sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak, kırsal alanlardan büyükşehirilere yerleşenler, seyyar satıcılık, hamallık, simitçilik, boyacılık gibi farklı iş kollarının oluşmasına sebep olmaktadır.

Tablo 8: Türkiye’de genel işsizlik oranı, 1980-2018.

Yıllar	İşsizlik (%)	Yıllar	İşsizlik (%)	Yıllar	İşsizlik (%)	Yıllar	İşsizlik (%)
1980	7,2	1990	8,0	2000	5,6	2010	11,1
1981	7,2	1991	8,2	2001	7,2	2011	9,1
1982	7,6	1992	8,5	2002	9,0	2012	8,4
1983	7,5	1993	8,9	2003	9,1	2013	9,0
1984	7,4	1994	8,6	2004	8,9	2014	9,9
1985	6,9	1995	7,6	2005	9,5	2015	10,3
1986	7,7	1996	6,6	2006	9,0	2016	10,9
1987	8,1	1997	6,8	2007	9,2	2017	10,9
1988	8,7	1998	5,9	2008	10,0	2018	11,0
1989	8,6	1999	6,6	2009	13,0		

Kaynak: Eğilmez, 2017, aktaran, Yenilmez vd., 2018, TÜİK, 2018.

Türkiye’de işsizlik oranlarının onar yıllık periyodlar şeklinde gösterilmiş olduğu Tablo 8’den de görüldüğü gibi, 1980-2018 yılları arasında işsizlik oranlarında (dalgalanmalar gösterse de) genel olarak artış eğilimi mevcuttur. Ülkemizin içinde bulunduğu işsizlik gerçeği bu verilerle de desteklenmektedir. 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı da kentlerin işsizlik sorununu ortaya koymaktadır; söz konusu planda bu sorun “mevcut fiziki ve sosyal altyapı ile kentlerin sunduğu istihdam imkânları yoğun göç hareketlerinin yarattığı nüfus baskısını karşılamakta yetersiz kalmaktadır” şeklinde ifade edilmiştir (Tatlídil, 2003, aktaran, Yalçın, 2010).

1.4.2.2 Gecekondulaşma sorunu

Gecekondulaşma, kelime anlamı olarak, ekonomik ve sosyal hayat yönünden yetersiz şartlarda yaşayan insanların, daha iyi standartlarda bir yaşam sürmek adına

bulundukları kırsal yerleşimlerden daha gelişmiş şehirlere göç ederek kendilerine ait olmayan arazilere imarsız yapılarla yerleşme eylemidir. Gecekondu sahiplerinin sahip oldukları arsa üzerine değil, kamu malı ya da başkalarının arsalarının üzerine yapılan konut tipidir.

Gecekondulaşma olgusunun altında belli başlı sebepler yatmaktadır. Kırsal alanlardan şehirlere yapılan göç sonucu şehirlerde yaşayan nüfusun çok fazla artış göstermesi, şehre yerleşen insanların gelir düzeylerinin düşük olması, şehirlere göç eden kesimin eğitim durumunun düşük olması gibi nedenler gösterilebilir.

Türkiye’de de kırdan şehre göç eden nüfusun barınma biçimi olarak ortaya çıkmış ve şehirleşmenin hız kazandığı 1950’lerin başında yaygınlaşmaya başlamıştır. Zamanla ülkemizin en büyük problemlerinden birisi haline gelmiş ve bu konuda alınan tedbirler yetersiz kalmıştır. Bunun temel çözümü ise gelir durumu düşük olan aileler için imarlı ve alt yapısı düzgün, uygun ödeme koşulları ile arsalar temin edilmesidir (Kaya, 2003). Mutlu’ ya göre; “Nüfusu imkânlarından daha hızlı artan kentler göçlerle kente gelen nüfusun barınma ihtiyacını meşru yollarla karşılayamayınca gecekondulaşma kentsel mekânda boy göstermektedir” (Mutlu, 2007).

Yalçın’a göre; ülkemizde yaşanan bu yoğun göç olgusu göçe maruz kalan şehirlerimizi fiziksel olarak da değişime uğratmaktadır. Eskiye oranla hızla büyüyen şehirler tanınmayacak hale gelmektedir. Bununla birlikte en az bunun kadar önemli diğer değişim ise şehre göç eden kişilerin ya da toplulukların şehrsel değerleri özümsemesinde yaşanan değişimdir (Yalçın, 2010).

Sağlam’a göre ise gecekondulaşma olgusu; “ülkemizde şehirleşme, sanayileşmenin sonucu olan düzenli bir kentleşme olmadığından 1950’lerden itibaren konut ciddi bir sorun olmuştur. Bu sorun kentlere akan yığınlar tarafından hukuk dışı şekilde çözülmeye çalışılmıştır. Bu yıllardan itibaren şehirlerin etrafı gecekondularla kuşatılmaktadır.” şeklindedir.

1950’lerde başlayan gecekondulaşma olayı sonrasında gecekonduların sayısı 1955’te yaklaşık 50.000’e, 1970’te 600.000’e yükselmiştir. 1980’de 1.150.000’yi bulmuştur ve 2002 yılında 2.200.000’e ulaşmıştır (Doğanay vd., 2016).

Tablo 9: Türkiye’deki tahmini gecekondu sayısı ve gecekondulu nüfus.

Yıl	1948	1955	1960	1970	1980	1990	2002
Gecekondu (bin)	25	50	240	600	1150	1750	2200
Nüfus (bin)	126	250	1200	3000	5750	8750	11000

Kaynak: Doğanay, 2016.

1.4.2.3 Çevre sorunları

Artan nüfusla birlikte talepler de artmakta, böylece çeşitli sorunlar oluşmaktadır. Özellikle şehirlerimizde ön plana çıkan çevre sorunları bu sorunların başında gelmektedir (Baykal vd., 2008). Çevre sorunları gelişmiş ve özellikle sanayileşmiş ülkelerde; su, hava, toprak, gürültü kirlilikleri şeklindedir (Keleş, 2017).

Baykal vd. göre; “mevsimler değişmekte, buzullar erimekte, ormanlar katledilmekte, denizler kirletilmekte, soluduğumuz hava zehirle yüklenmekte, kulaklarımız, gözlerimiz ve beynimiz; gürültü, beton ve metal kirliliği ile doldurulmaktadır” (Baykal vd., 2008).

Hava kirliliği, atık sorunu, su kirliliği, gürültü kirliliği, yeşil alanların ve rekreasyon alanlarının yetersiz kalması, gibi sorunlar artık büyükşehirlerin başlıca sorunlarından. Şehirlerde nüfusun artması ile birlikte ortaya çıkan bu sorunlar, insanların yaşam kalitesini düşürmekte hatta bazı şehirlerde hayat işkenceye dönüşmektedir. İnsanlar kirli hava teneffüs etmekte ve temiz, doğal bir yaşama hasret kalmaktadır. Aktivite alanı olarak ayrılan yeşil alanlar, parklar kalabalık nüfus karşısında yetersiz kalmaktadır. Yoğun nüfustan ötürü şehirlerde beklenen sosyal ve kültürel yaşam imkânsız hale gelmektedir.

1.4.2.4 Alt yapı ve kent içi ulaşım sorunu

Bir şehrin işlevlerini yerine getirebilmesi, büyümesi, gelişmesi, şehirde yaşayan topluluklara gerekli olan içme suyu, kanalizasyon, doğalgaz ve diğer yeraltı şebeke sistemlerinin oluşturduğu yapıya altyapı adı verilir (Keskin vd., 2005, aktaran, Değerliyurt, 2014). Genişleyen şehir içerisinde bazı bölgelere bu hizmetler hiç ulaştırılamamaktadır.

Kentlere yapılan göçler sonucunda nüfusla beraber kullanılan araç sayısı da fazlaşmıştır. Bu durum şehir içi trafiğini içinden çıkılmaz bir hal almasına neden olmaktadır. Yaşanan yoğun trafik ve ulaşım zorluğu, şehirlerde yaşayan insanların yaşam kalitesini düşüren en önemli etken haline gelmekle beraber üzerinde çalışmalar yapılan toplu taşımacılık faaliyetleri de artan nüfus karşısında yetersiz kalmaktadır.

Yine nüfus artışı ile ortaya çıkan ulaşım sorunlarını çözmeye yönelik yapılan çalışmalara baktığımızda yer altı ve yer üstü raylı sistemleri, metrobüs, artan minibüs ve otobüs sefer sayıları, kıyısı olan ilçeler arasındaki deniz yolu ulaşımı, yapılan tüneller dikkat çekmektedir. Yapılan bütün çalışmalara rağmen trafik ve ulaşım sorunu tam olarak çözülebilmiş değildir (Doğanay vd., 2016).

İKİNCİ BÖLÜM

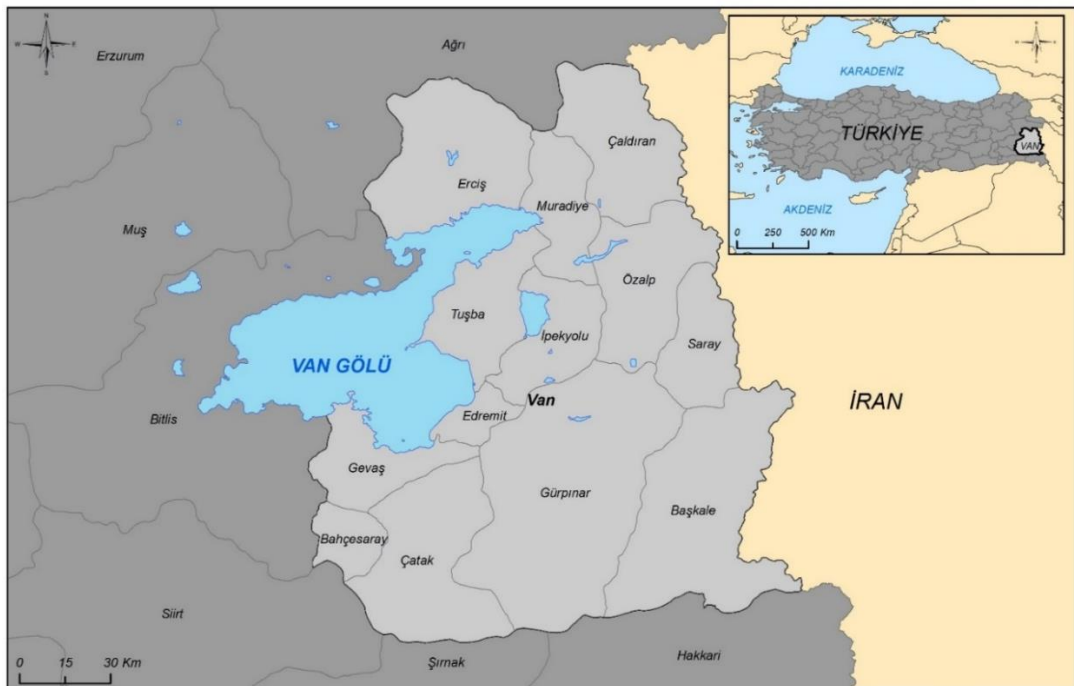
2. VAN ŞEHRİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

2.1 VAN ŞEHRİNİN DOĞAL ÖZELLİKLERİ

2.1.1 Konumu ve Topografik Özellikleri

Van Şehri Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı-Murat Van Bölümü'nde yer almaktadır. 42°40' ve 44°30' doğu boylamları ile 37°43' ve 39° 26' kuzey enlemleri arasında bulunan şehir, Van Gölü Kapalı Havzası'nda yer alır. Kuzeyde Ağrı'nın Doğubayazıt, Diyadin, Hamur ilçeleri, batıda Van gölü ile yine Ağrı'nın Patnos ilçesi, Bitlis'in Adilcevaz, Tatvan ve Hizan ilçeleri, güneyde Siirt'in Pervari, Hakkâri'nin Beytüşşebap ve Yüksekova ilçeleri ile komşudur. Doğusunda ise ülkemizin İran Devleti ile sınırı yer almaktadır (Harita 1).

Harita 1: Van'ın lokasyonu.

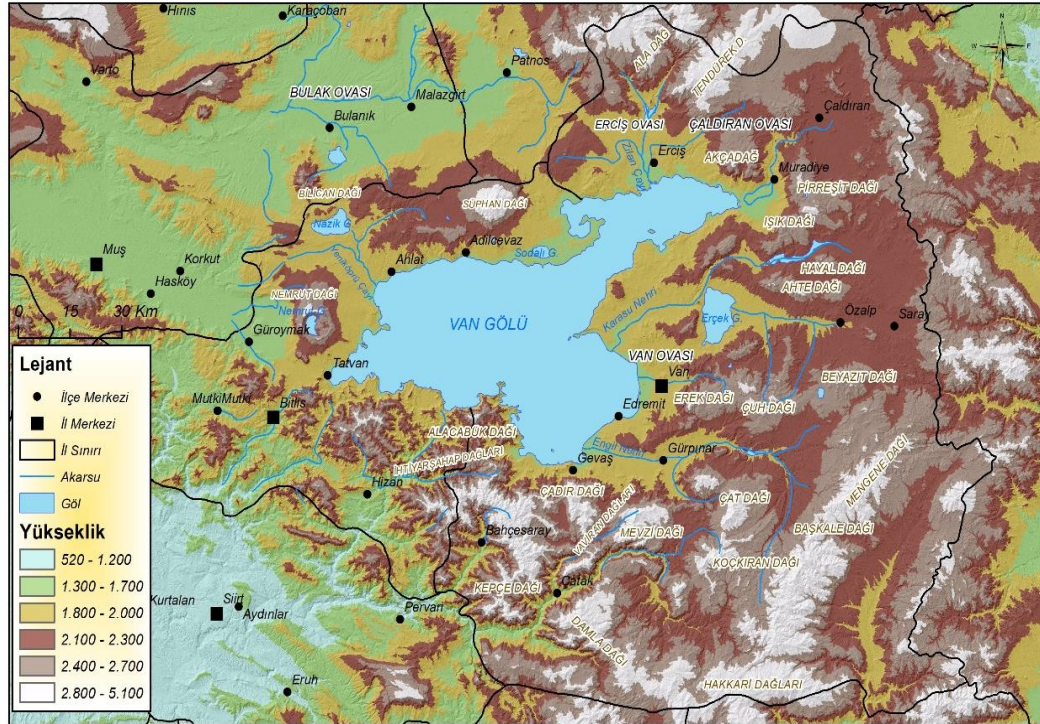

Van'ın bugünkü merkezi, kuzeyden, doğudan ve güneyden dağlarla çevrilmiş Van Gölü'nün doğu kıyısına 5 km uzaklıkta, göle doğru eğimli ova üzerine kurulmuştur. 19.069 km²'lik il alanı (gölalanı dâhil) 21.003 km² yüzölçümü ile Türkiye

topraklarının %2,5'ini oluşturur. Merkez ilçenin yüzölçümü 2.739 km², denizden yüksekliği 1725 m'dir (Alaeddinoğlu, 2006).

Şehrin kuzey ve güneyinde yüksek dağlık alanlar, doğu bölümünde ise yüksek platolar bulunmaktadır. Batısı ise Van Gölü ile kaplıdır (Yılmaz, 2014). Topraklarının yaklaşık %53'ünü dağlık alanlar oluşturmaktadır; birçok dağın yükseltisi 3.000 m'yi aşmaktadır. Kuzeyde dorukları il sınırlarını aşan Aladağ (3.255 m) ve Tendürek Dağı (3.542 m) bulunmaktadır. Van Gölü'nün güney kesimi doğu-batı uzantılı Güneydoğu Toroslardan oluşmaktadır. Torosların doğudaki uzantısı üzerinde Gevaş Dağları yer almaktadır. Dumanlı Dağ, Elegan Dağları, Kırklar Dağı, Tavor Dağı, Kotur Tepesi, Kavuşahap Tepesi, Çadır Dağı, Hasan Beşir Tepesi gibi yükseltisi 3.000 m'yi geçen alanlar ise bölgedeki diğer yükseltileri oluşturmaktadır. Dağların geniş alanlar kaplaması kuşkusuz yaşam koşullarını olumsuz etkilemektedir. Ekonomik yapının iç kesimler ile kıyı kesimler arasında farklılık göstermesine sebep olmaktadır. Van Gölü'ne yakın yerlerde insanlar tarımla uğraşmaktayken, yükseltinin arttığı kesimlerde hayvancılık ön plana çıkmaktadır.

Harita 2: Van'ın topografyası.

Van topraklarının %33'ünü platolar, %14'ünü ovalar oluşturmaktadır. Van Ovası, Van şehrinin kurulduğu yer olup Van Gölü'nün doğusunda bulunmaktadır ve yaklaşık 150 km²'lik alana sahiptir. Ova, kuzeydoğuda Sıhke Düzü, kuzeyde Akköprü Düzü ve güneyde de Şamranaltı Düzü gibi birkaç bölümden oluşmaktadır (Ürün, 2015). Günümüzde olduğu gibi ilk çağlarda üzerinde yerleşmelerin bulunduğu bir alandır. Verimli topraklara sahip olması ve geniş alan kaplaması insanların burayı tercih etme nedenlerinin başında gelmektedir.

Van Ovası, Karasu ile Hoşap suyunun arasında bulunmaktadır. Erciş Ovası, Erciş merkezinin kurulduğu Suluova ve Hatun Ovası'ndan oluşmaktadır, yaklaşık 150 km²'lik alana sahiptir (Harita 3). Hoşap Ovası, 180 km²'lik bir alana kurulmuş olup Hoşap merkezinin güneydoğusunda bulunmaktadır (Yaman, 2013). Bu ovaların sulanabilmesi amacıyla Urartular döneminde sulama kanalları yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi ve en uzun, Gürpınar'dan başlayıp Van Ovası'na kadar inen Şamran Kanalı'dır.

Harita 3: Van Şehri'nin kurulduğu yer olan Van Ovası.

Van Gölü, volkanik bariyerlerin çıkışları kapaması sonucu Muş Ovası ile bağlantısının kesilmesiyle oluşmuştur. Bu sebeple “terminal göl” olarak da adlandırılmaktadır. Van Gölü Kapalı Havzası 16.200 km²'lik alana sahiptir ve sahip olduğu yüzölçümü ile de Türkiye'nin en büyük ikinci kapalı havzası konumundadır.

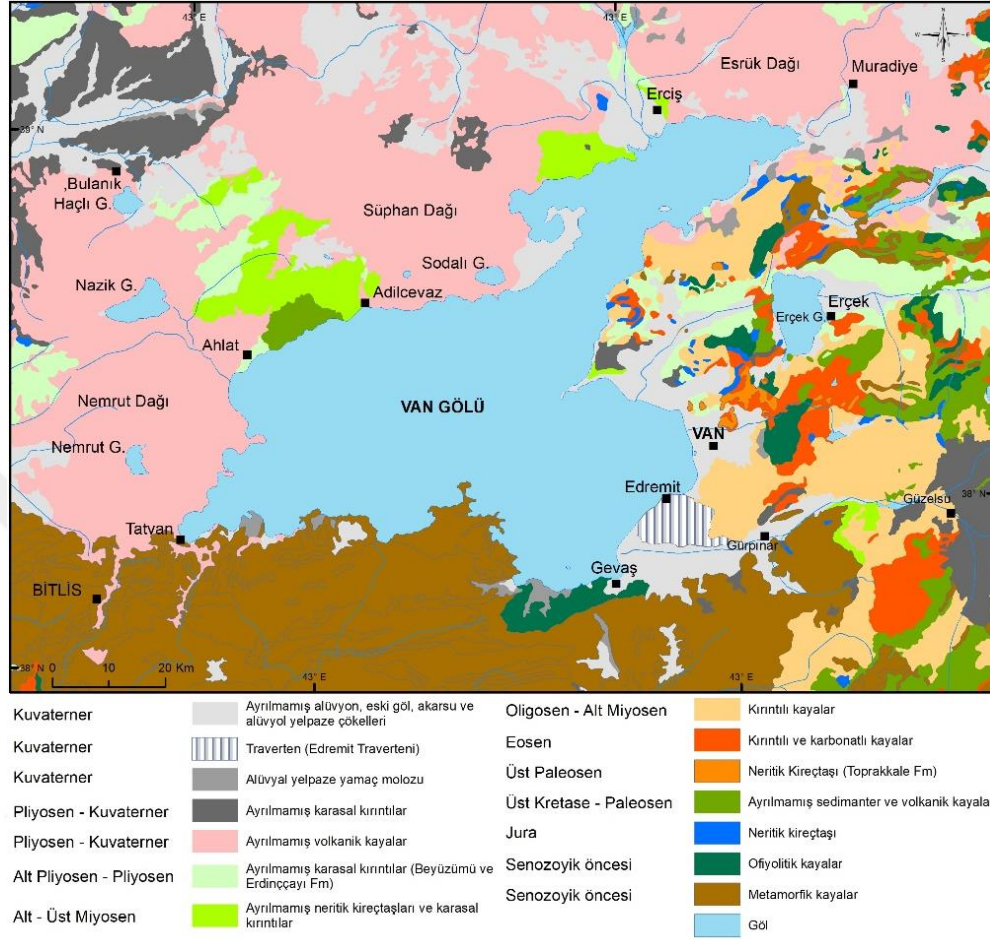
Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü, dünyadaki kapalı göller sırlamasında 15. sırada yer almaktadır, dünya genelinde suyu sodalı olan en büyük göldür (Ürün, 2015).

2.1.2 Jeomorfolojik Özellikleri

Van Gölü Havzası birçok jeomorfolojik unsuru bir arada bulunduran bir yapıya sahiptir ve bu özelliği ile bölgede yapılan çalışmalara çeşitli perspektiflerden bakma olanağını sağlamaktadır (Alaeddinoğlu vd., 2016). Yerleşim alanının kurulduğu çökeller Plio- Kuvaterner yaşlı eski göl çökelleri, eski yelpaze çökelleri ve Kuvaterner yaşlı akarsu çökelleri olarak sıralanabilir. Şehrin merkez kesimi ise orta ve sıkı özellikte bulunan kumlu birimler üzerindedir (Acarlar vd., 1991, aktaran Selçuk vd., 2012).

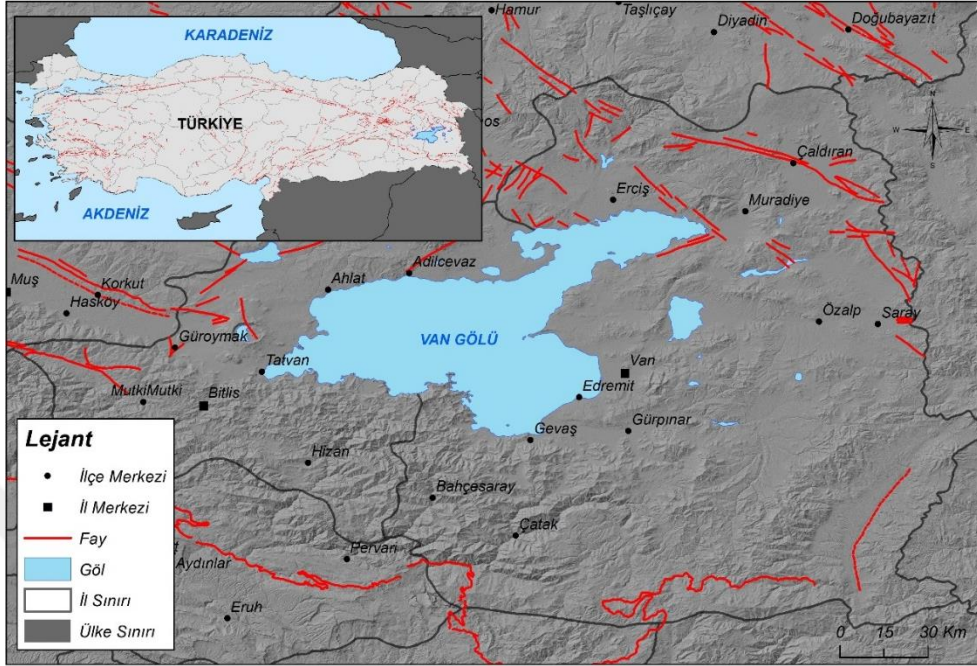
Van Gölü Havzası'nın güneyinde Bitlis masifine ait kayaçlar yer almaktadır. Bunun yanı sıra batı ve kuzeyi genç volkanik kayaçlardan oluşmaktadır. Doğusu ise, Mesozoyik yaşlı okyanusal kabuğa ve bunun üzerinde karmaşık kayaçların bulunduğu bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte Van Gölü Havzası'nın ve yakın çevresinin hem metalik maden hem de endüstriyel mineral ve kayaç açısından oldukça zengin olduğu söylenebilir. MTA tarafından bulunan bulgulara ek olarak 2001 yılından sonra faaliyete geçen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü tarafından da yeni maden yatakları keşfedilmeye başlanmıştır (Çiftçi Y. Vd., 2008).

Harita 4: Van Gölü Havzası'nın jeomorfolojisi.

Geçmişten günümüze kadar hem tektonik hem volkanik hareketler açısından aktif olan bölge Türkiye'nin birinci deprem bölgesi durumundadır. Yapılan araştırmalar depremin yıkıcı gücünün şiddet temelli olduğu kadar yerleşmelerin üzerinde bulundukları zeminin özelliklerine de bağlı olduğunu göstermektedir. Genç ve dolgu malzeme üzerine yapılmış olan yapılar çabuk tahribata uğrarken, ana kaya üzerine kurulmuş ve yaşlı zeminlere inşa edilen yapılar daha sağlam olmaktadır. Van Ovası üzerine kurulmuş olan yerleşim alanı, daha genç ve alüvyal dolgu malzemesi üzerinde bulunması sebebiyle şehir yaşanan depremlerde ağır hasar almaktadır. Van şehri dördüncü zaman arazisi üzerine kurulmuştur. Bahsedilen dördüncü zaman arazisi genel olarak alüvyon çökelleri, eski göl ve akarsu çökellerinden oluşmaktadır (Alaeddinoğlu vd., 2016).

Harita 5: Van ve çevresindeki fayların dağılımı.

Bölge kuzey-güney, doğu- batı yönlü olarak fay hatları ile kuşatılmış durumdadır (Harita 5). Yerleşim yerlerinin inşasında dikkat edilmesi gereken önemli husus, kuşkusuz fay hatlarının mevcut konumu olmalıdır. Dikkate alınmadan hareket edilen bu durumun en çarpıcı ve üzücü sonuçları 2011 yılında gerçekleşen Van depreminde yaşanmıştır. Harita 6'dan anlaşıldığı üzere, 23 Ekim 2011 depreminde ana sok ve artçı depremlerin lokasyonu şehir merkezini göstermektedir. Depremin kaynağı olan ana fay yeşil ok ile belirtilmiştir. Saha gözlemleri bu tarihte oluşan depremin MTA Genel Müdürlüğü'nün 1:100.000 ölçekli jeoloji haritalarında gösterilen, Van Gölü ile Erçek Gölü arasında doğu- batı yönünde oluşan, fay zonundan kaynaklandığını göstermektedir. Depremin kaynağı olan zon, Van fayı olarak adlanmıştır. Her iki ucunda adı geçen göllerin suları altında bulunan fayın karada haritalanabilen toplam uzunluğu 27 km'dir. Fayın kuzey bloğu genel morfolojide yüksektir. Batı ucundaki yaklaşık 12 km uzunluğundaki bölümünde tek fay parçasından oluşur (Harita 6). 17 km uzunluğundaki doğu yarısında ise fay 2 km genişlikte, birbirine paralel uzanan iki parçadan oluşmaktadır (MTA, 2011).

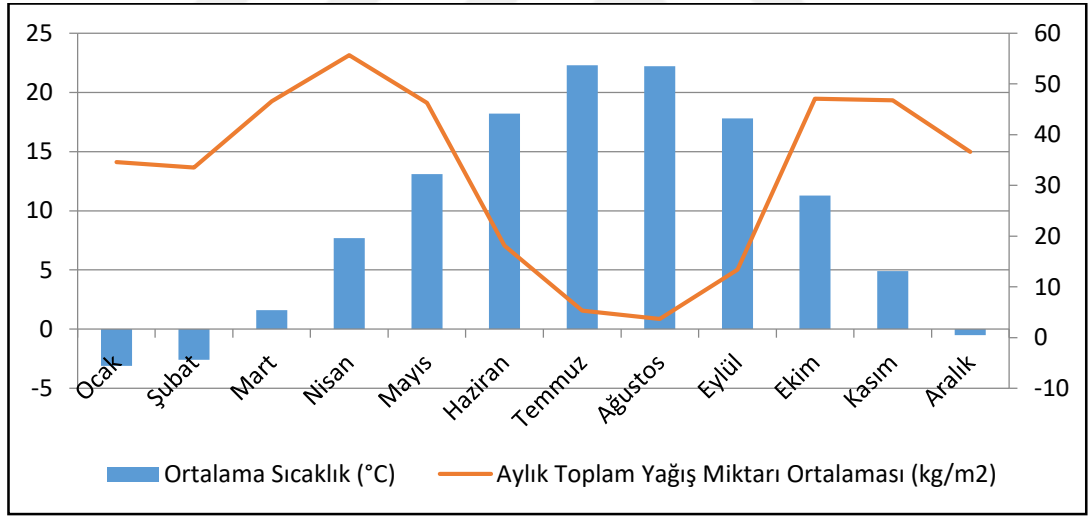
2.1.3.1 İklim

35

Bu özelliği ile Van Türkiye'nin en fazla güneş alan şehri durumundadır. Bu sebeple tarihte Urartulara ev sahipliği yapmış olan şehre “*güneşi bol olan*” anlamına gelen “*Tuşba*” adı verilmiştir (Uz, 2016).

Van Gölü Havzası’nda yağış değerleri sıcaklık değerleri ile aynı özelliklere sahip değildir. Şehirde yağış miktarı doğuya doğru gidildikçe azalmaktadır. Yıllık yağış miktarı Tatvan’da 796 mm, Ahlat’ta 578 mm, Gevaş’ta 525 mm, Erciş’te 458 mm, Çaldıran’da 514 mm, Başkale’de 435 mm’dir. Ve daha doğuda kalan Van’ın merkezinde 380,6 mm’dir (Alaeddinoğlu, 2014). Gürbüz’e göre bunun nedeni ise güney ve güneybatıdan giren hava kütlelerinin kuzey ve kuzeydoğu kısımlarına gelinceye kadar nem bakımından fakirleşmesidir (Gürbüz, 1994, aktaran Alaeddinoğlu, 2014).

Grafik 4: Van’ın aylara göre yağış ve sıcaklık durumu.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019.

En fazla yağışın görüldüğü aylar ise ilkbahar aylarıdır. Aldığı ortalama yağış miktarı ile kış ve sonbahar ayları ilkbahar ayını takip etmektedir (Grafik 4). Ortalama yıllık yağışlı gün sayısı 94, aylık yağış miktarı ise 387 mm civarındadır. En çok yağış Nisan (55,4mm), en az yağış Ağustos (3,7mm) aylarında düşmektedir. Nem ortalaması yıllık %57, yerel basınç ise 830,4 (hPa) oranındadır (Alaeddinoğlu, 2006). İlkbahar ve sonbahar ayları kısa sürmekte, şehirde soğuk ve uzun geçen kış ayları ile sıcak ve kısa

süren yaz ayları olmak üzere iki mevsim ağırlıklı olarak hissedilmektedir (Kalelioğlu, 2018) (Tablo 10).

Tablo 10: Van aylık iklim periyodu (1939- 2018).

VAN	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (° C)	-3.1	-2.6	1.6	7.7	13.1	18.2	22.5	22.3	17.8	11.3	4.9	-0.5	9.4
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (° C)	1.9	2.6	6.5	12.8	18.5	23.9	28.2	28.5	24.3	17.3	10.2	4.4	14.9
Ortalama En Düşük Sıcaklık (° C)	-7.6	-7.2	-2.9	2.6	7.0	10.8	14.6	14.6	10.7	5.6	0.3	-4.7	3.6
Ortalama Güneşlenme Süresi (Saat)	4.6	5.4	6.0	7.3	9.3	11.7	12.1	11.4	9.8	7.1	5.5	4.2	94.4
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	10.1	9.9	12.2	12.3	11.1	5.2	2.0	1.3	2.4	8.4	9.0	9.8	93.7
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması(mm)	34.6	33.5	46.6	55.7	46.3	18.1	5.3	3.7	13.4	47.1	46.8	36.6	387.7

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019.

2.1.3.2 Bitki Örtüsü

Van topraklarının tamamı göller dâhil olmak üzere 19.069 km²'dir. Toprakların %70'i çayır ve meralardan, %23'ü ekili ve dikili alanlardan %2'si orman ve fundalıklardan, %7'si tarıma elverişli olmayan arazi alanlarından oluşur. Van Gölü civarı ve vadiler daha çeşitli bitki örtüsüne sahip olsa da dağlık alanların ormansız oluşu ilk bakışta dikkati çekmektedir. Şehirde genel olarak bozkır görüntüsü hâkimdir.

Van'ın güney kesimlerindeki alanlar dışında kalan yerlerde doğal bitki örtüsü ağaçlı steptir. Step içindeki türler ise meşe türleri ve bodur ağaçlardır. Çam türleri ekolojik olarak kendilerine uygun ortamı bulamadıklarından şehirde yetişebilecek tek çam türü Sarıçam'dır. Görülen diğer türler az da olsa sakız menengiç, bodur ardıç, kızılıçık, doğu çınarı, ceviz, titrek kavak, yabancı meyve ağaçlarıdır (Yaman, 2013).

Tablo 11: Van'da arazinin kullanım şekline göre dağılımı.

Tarımsal Yapı	Alanı (ha)
Tarım Arazisi (Kuru, Sulu, Bağ- Bahçe)	361.781
Orman, Fundalık	26.294
Çayır Mera	1.359.072
Göller	193.400
Tarım Dışı Arazisi	159.753
TOPLAM (göller dâhil)	2.100.300

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 14.Bölge Müdürlüğü, 2013- 2023.

2.2 VAN'IN SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ VE ŞEHİRSEL FONKSİYONLARI

2.2.1 Nüfus

1927 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımında, Van ilinin toplam nüfusu (13.749'u şehirde, 61.688'i ise köylerde olmak üzere) 75.437 olarak belirlenmiştir. 1935 yılında 143.434 olan il nüfusu, 1940 yılında 112.975'e düşmüştür. Bu düşüşün nedenleri, Van'a bağlı olan Hakkâri'nin söz konusu tarihte ayrılarak ayrı bir il olması ve Ahlat ilçesinin Bitlis'e bağlanmasıdır. Van'ın nüfusu 1960 yılına kadar (1950'de 145.944 ve 1960'da 211.034) hafif yatay seyir göstermiş, ancak bu tarihten itibaren ciddi artışlar göstermiştir. 1970 yılında Van'ın nüfusu 325.763 (şehir nüfusu 88.227, kır nüfusu ise 237.536) iken, 1980'de 468.646'ya ulaşmıştır. Üniversitenin kurulduğu 1982 yılından sonra yapılan ilk nüfus sayımında, diğer bir ifadeyle 1990 yılında Van'ın nüfusu 637.433'e çıkmıştır. Aynı dönemde şehir nüfusu 156. 852'den 258.967'e, kır nüfusu ise 311. 794'ten 378.466'ya yükselmiştir. 2000 yılında Van nüfusu 877.524 olarak belirlenmiştir. Aynı yıl bölgede yaşanan terör olaylarından dolayı civardaki köylerden Van'a yaşanan göçler şehir nüfusunda %73'lük ciddi bir artışa neden olmuştur ve bu artışla şehir nüfusu 446.976'ya ulaşmıştır, kır nüfusu ise 430.548 olmuştur. 2007 yılında, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) nüfus verilerine göre, Van nüfusu 979.671'e yükselmiştir. 2010 yılında 1.035.418' ve 2015 yılında da 1.096.397'e çıkmıştır. İlgili tablodan da gözleneceği gibi, 2011 yılında (1940'da olduğu gibi) nüfusta çarpıcı bir düşüş görülmüştür; bunun nedeni olarak aynı yıl meydana gelen deprem sonucunda nüfusun diğer şehirlere göç etmesi gösterilebilir.

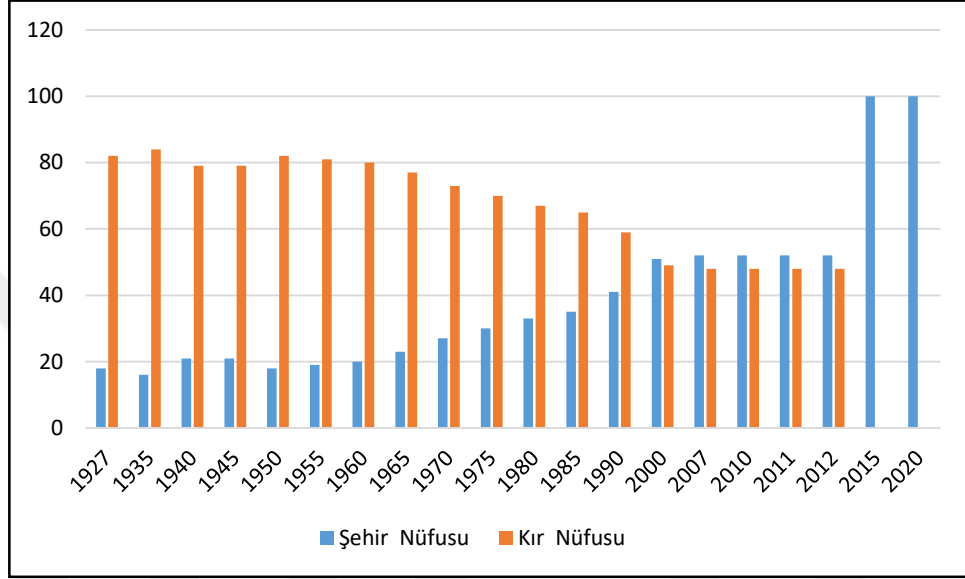
Tablo 12: Van'ın yıllara göre şehir ve kırsal nüfusunun dağılımı, 1927-2020.

Yıl	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Hızı (%)	Şehir Nüfusu	Şehir Nüfusu%	Kırsal Nüfus	Kırsal Nüfusu%
1927	75 437	-	13 749	18	61 688	82
1935	143 434	36,6	23 419	16	120 015	84
1940	112 975	-17,4	23 252	21	89 723	79
1945	127 858	24,8	26 932	21	100 926	79
1950	145 944	26,5	26 155	18	119 789	82
1955	175 250	36,6	33 469	19	141 781	81
1960	211 034	37,2	42 881	20	168 153	80
1965	266 840	46,9	60 686	23	206 154	77
1970	325 763	39,9	88 227	27	237 536	73
1975	386 314	34,1	115 830	30	270 484	70
1980	468 646	38,6	156 852	33	311 794	67
1985	547 216	31,0	189 269	35	357 947	65
1990	637 433	30,5	258 967	41	378 466	59
2000	877 524	32,0	446 976	51	430 548	49
2007	979 671	-	511 678	52	467 993	48
2010	1 035 418	12,7	539 619	52	495 799	48
2011	1 022 532	-12,5	526 725	52	495 807	48
2012	1 051 975	28,4	548 717	52	503 258	48
2015	1 096 397	9,9	1 096 397	100	-	-
2020	1 149 342	11,0	1 149 342	100	-	-

Kaynak: TÜİK, 2020.

1927’den sonra yapılan hemen hemen bütün nüfus sayımlarında hem Van il nüfusunda hem de şehir ve kırsal nüfuslarında artış gözlenmiştir. 2000 yılından itibaren de şehir nüfusu kırsal nüfusu geçmiştir (Grafik 5).

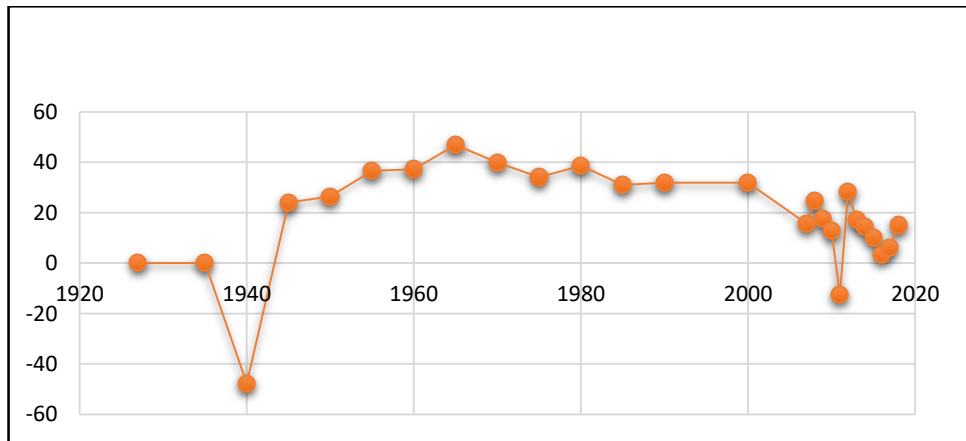
Grafik 5: Van’ın yıllara göre kır-şehir nüfus dağılımı.

Kaynak: TÜİK, 2020.

1940’tan sonra nüfus artış hızına bakıldığında, sürekli bir artış yaşandığı görülmektedir. 1980 sonrası dönemde ise terör olaylarının hareketlenmesi ve güvenlik problemlerinin yaşanmaya başlaması ile Van’ın civar illerden aldığı göçler sonucu özellikle şehir merkezinde ciddi nüfus artışı yaşamıştır (Yılmaz, 2012).

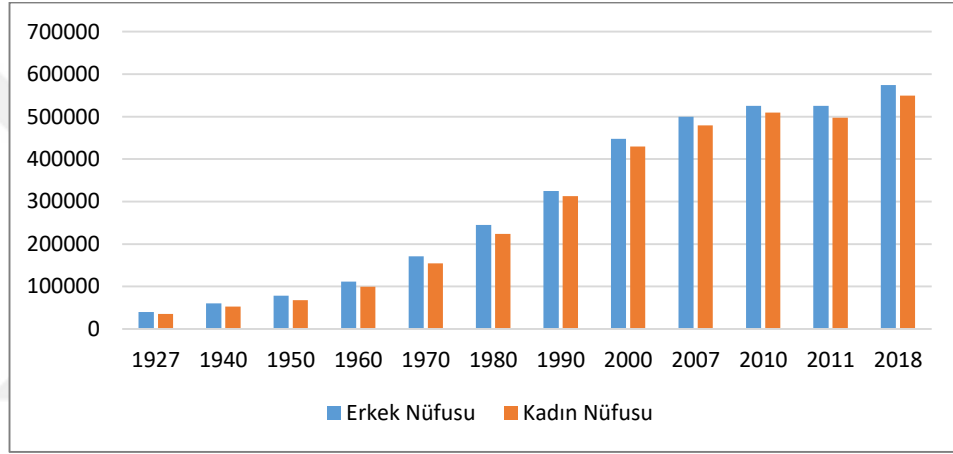
Grafik 6: Van’ın yıllara göre nüfus artış hızı (%).

Kaynak: TÜİK, 2019.

Şehir nüfusunun arttığı bu dönemde alt yapı hizmetleri bu artışa paralellik gösterememiş, nüfusun artması ile kentleşme olgusu yaşanamamış sadece demografik şişme meydana gelmiştir (Özer, 2009, aktaran, Yılmaz, 2012). Yaşanan yoğun göç olayları sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme, işsizliğin artması, göç eden insanlarla yerli halk arasındaki uyumsuzluk problemleri, alt yapı yetersizlikleri gibi problemler sosyo-ekonomik olarak iyi durumda olan ve şehri kalkındırabilecek halkın göç etmesine sebep olmuştur.

Grafik 7: Van'ın yıllara göre kadın-erkek nüfusu.

Kaynak: TÜİK, 2019.

Van nüfusunun cinsiyet oranlarına bakıldığında, nüfusun erkek ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. 2011 sonrası göç eden çok fazla nüfus olmasına rağmen erkek nüfusun fazla olması, o dönemde doğan çocukların genellikle erkek olması ile ilişkilendirilebilir. Cinsiyet oranlarını etkileyen diğer bir önemli faktör de kız çocuklarının nüfus kaydına geçirilmesinin çok sağlıklı yapılmamasıdır. Bölgede kız çocuklarına karşı negatif ayrımcılığın olması bu kanıyı destekler niteliktedir. Özellikle 1960'lı yıllarda yapılan sayımlarda erkek nüfusunun fazla olması bu konu ile alakalıdır. Yine aynı dönemlerde doğuma bağlı kadın ölümlerinin fazla olması da nüfusun cinsiyet yapısını etkileyen diğer faktördür. Ayrıca çok eşliliğin etkisinden de bahsetmek gerekir. Resmi nikâhın bir kişi ile yapılabilmesi, diğer eşlerden olan çocukların nüfusa geçirilmesinde problemler yaşanmasına neden olmaktadır.

Son yıllarda kadın nüfusunda görülmeye başlanan artışın nedenleri olarak, sağlık hizmetlerindeki gelişmeler, insanların bilinçlenmeye başlaması ve daha sağlıklı sayımların yapılmaya başlanması gibi faktörler gösterilebilir (Yılmaz, 2012).

2.2.1.1 Van ‘da Göç Hareketleri

Van’ın göç verilerine bakıldığında, tüm sayım yılları için verdiği göçün aldığı göçten daha fazla olduğu görülmektedir. 1975-1980 döneminde verdiği göç 20.750 iken, aldığı göç 13.123 olmuştur. 1980-1985 döneminde verdiği göç miktarı 27.500 iken, aldığı göç ise 15.506’ya yükselmiştir. 1985-1990 döneminde Van ilinin verdiği göç miktarı 42.967’ye yükselerek önceki dönemlerin iki katına çıkmıştır. Bu artışın nedeni siyasal olaylardır; güvenlik kaygısı ile göç olaylarının en çok yaşandığı dönemlerden birisi bu dönemdir. Van’ın bu dönemde aldığı göç miktarı ise 22.187’ye çıkmıştır. 1995-2000 dönemi de en çok göç verilen dönemlerden birisidir; verilen göç yine artış göstererek 67.406’ya çıkmış, alınan göç ise 35.053 olmuştur.

Tablo 13: Van’ın yıllara göre aldığı ve verdiği göçler.

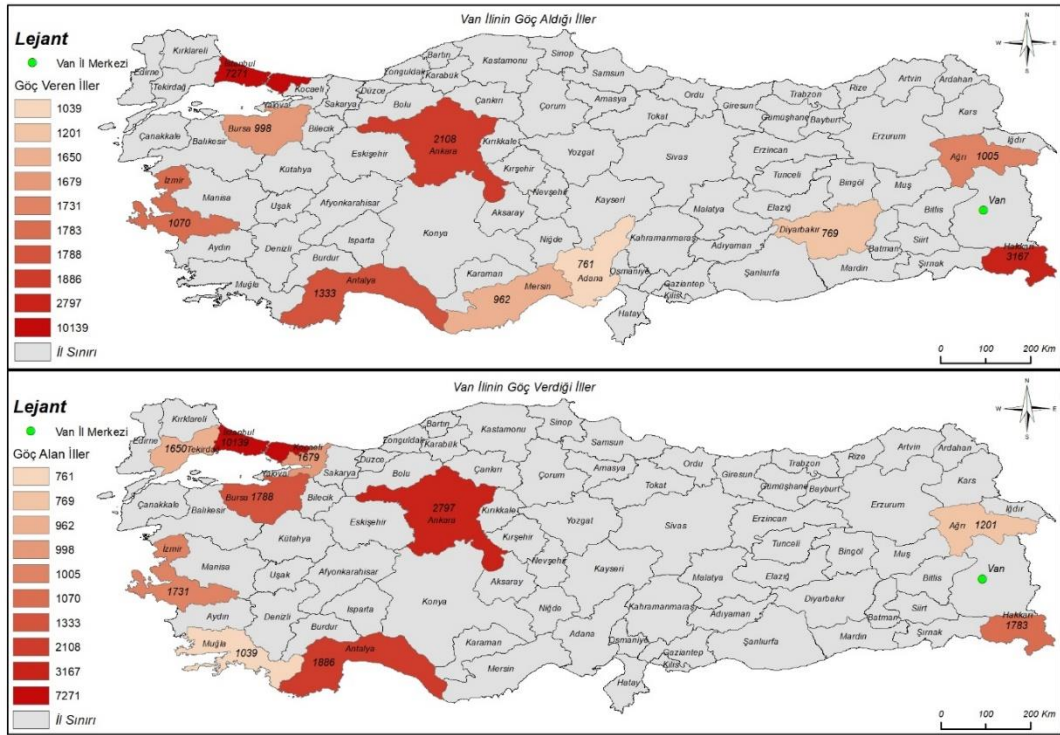
Dönem	Toplam nüfus	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı (‰)
1975-1980	383 254	13 123	20 750	- 7 627	-19,7
1980-1985	450 377	15 506	27 500	- 11 994	-26,3
1985-1990	537 978	22 187	42 967	- 20 780	-37,9
1995-2000	726 202	35 053	67 406	- 32 353	-43,6
2010-2011	1 022 532	23 415	72 273	- 48 858	-46,7
2011-2012	1 051 975	50 003	46 639	3 364	3,2
2012-2013	1 070 113	32 118	38 507	- 6 389	-6,0
2013-2014	1 085 542	27 587	44 435	- 16 848	-15,4
2014-2015	1 096 397	30 492	48 061	- 17 569	-15,9
2015-2016	1 100 190	28 902	49 035	- 20 133	-18,1
2016-2017	1 106 891	31 971	48 269	- 16 298	-14,6
2017-2018	1 123 784	34 691	44 954	- 10 263	-9,1

Kaynak: TÜİK, 2019.

2011 yılında meydana gelen deprem sonucunda yüzlerce insan hayatını kaybetmiş ve binlerce kişi, bir kısmı kalıcı olmak üzere şehir dışına göç etmişlerdir. Dolayısıyla 2010-2011 döneminde verdiği göç sayısı 72.273’e yükselmiş ve tüm sayım yılları içerisinde en yüksek oranda göç veren dönem olmuştur. Aldığı göç miktarı ise

bu dönemde bir önceki döneme göre 23.415'e gerilemiştir. Net göç hızı bu dönemde -46,7 olarak en yüksek düzeye ulaşmıştır. Bir sonraki dönem olan 2011-2012 döneminde ise verdiği göç miktarı bu kez 46.639'a gerilemiş, aldığı göç miktarı 50.003'e yükselmiştir. Net göç hızı pozitif bir değere ulaşarak bir önceki dönemin değeri olan -46,7'den 3,2'ye yükselmiştir. Bu değer sayım yılları içerisinde ulaşılan en yüksek değer olmuştur. Bir önceki deprem dönemine göre alınan göç miktarının yükselişe geçmiş olmasının nedenleri olarak deprem döneminde gidenlerin şehre dönüş yapması ve yapılan yatırımların sonuç alıyor olması gösterilmektedir (Alaeddinoğlu vd., 2016). Van şehrinin nüfus verilerine baktığımızda deprem dönemi haricindeki tüm dönemlerde nüfusun artış içerisinde olduğunu söyleyebiliriz.

Harita 9: Van'ın en fazla göç aldığı ve göç verdiği ilk 10 şehir (TÜİK, 2018).

Van'dan dışarıya yönelik göçler, genelde sanayileşmiş, sosyo-ekonomik olarak daha iyi şartlara sahip olan gelişmiş şehirlere yöneliktir. En çok göç verdiği şehirler 1985- 1990 yılları arasında göç olayının %60'ını, 1995- 2000 sayım döneminde %62'sini, 2010- 2011 döneminde ise %67'sini oluşturmaktadır.

Genel olarak verdiği göç miktarı aldığı göç miktarından fazla olan Van şehrinde, göç alma nedenlerine baktığımızda; tayin sebebiyle gelen göçler, aile fertlerinden birine bağlı olarak alınan göçler, siyasi olaylar sebebiyle civar şehirlerden ve köylerden aldığı göçler gelmektedir. En fazla göç aldığı ilk on şehre bakıldığında, büyük gelişmiş şehirler ve komşu şehirler belirlenmiştir. İstanbul, Hakkâri, Ankara, Ağrı, Antalya, İzmir, Bursa, Diyarbakır gibi iller öncelikli olarak göç aldığı illerdir.

Tablo 14: Van'ın göç aldığı ve verdiği ilk 10 şehir.

Göç Aldığı Şehir	Nüfus	Göç Verdiği Şehir	Nüfus
İstanbul	7.271	İstanbul	10.139
Hakkâri	3.167	Ankara	2.797
Ankara	2.108	Antalya	1.886
Antalya	1.333	Bursa	1.788
İzmir	1.070	Hakkâri	1.783
Ağrı	1.005	İzmir	1.731
Bursa	998	Kocaeli	1.679
Mersin	962	Tekirdağ	1.650
Diyarbakır	769	Ağrı	1.201
Adana	761	Muğla	1.039

Kaynak: TÜİK, 2019.

Van ilinde kırsal nüfusun fazla olması göç olaylarını hızlandırmaktadır. Doğurganlık oranının yüksek olması nüfus miktarını artırırken, ekonomik olarak artan imkânsızlıklar da insanları başka illere göçe zorunlu hale getirmektedir.

Tablo 15: Türkiye, Doğu Anadolu Bölgesi ve Van şehrinde toplam nüfus ve hane halkı büyüklüğü.

	Toplam Nüfus	Toplam Hane Sayısı	Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü
Van	1.123.784	214.859	5,08
Doğu Anadolu Bölgesi	6.058.499	1.384.820	4,20*
Ortadoğu Anadolu (TRB)	3.929.719	1.173.399	4,27
Türkiye	82.003.882	23.221.218	3,41

Kaynak: TÜİK, 2019.

* veri kullanıcı tarafından tahmini olarak hesaplanmıştır.

* Ortadoğu Anadolu Bölgesi (TRB) Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasını (İBBS) temsil etmektedir. Bu bölge; Van, Muş, Bitlis, Hakkâri, Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli illerini kapsamaktadır.

1980'lerden sonra yaşanmaya başlanan siyasi olaylar köylerden şehirlere ve şehirlerden de diğer şehirlere göç olaylarının yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan kırsal kesimde yaşayan nüfusun, olaylardan dolayı geçim faaliyetlerini gerçekleştirememeleri bu insanların göç olayını zorunlu hale getirmiştir. Bir diğer sebep olarak da Van'ın sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi olarak alt kademedeki iller arasında yer alması, işsizlik oranının yüksek, istihdam oranının düşük olması gösterilmektedir (Elmastaş vd., 2015).

Van şehrinde hane halkı ortalamasının bölgeden ve ülkeden yüksek olması, şehirden verilen göçlerin önemli sebeplerindendir. Tablo 15'ten de izlenilebileceği gibi, Türkiye ortalama hane halkı büyüklüğünün 3,41 iken Van şehri hane halkı büyüklüğü 5,08'dir.

2.2.1.2 Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus

Van nüfusu incelendiğinde, genç nüfusun fazla olduğu görülmektedir. Toplam nüfus içerisindeki çalışabilir ya da çalışamaz konumdaki nüfus yapısının belirlenebilmesi için nüfusun yaş gruplarına göre dağılışı önemlidir. Bir yerdeki kadın ve erkek nüfusu cinsiyet yapısı, sosyal ve ekonomik yapı bakımından önemlidir. Bir yerdeki kadın ve erkek arasındaki nüfus farkı; sanayileşme, göç alıp verme, askeri birlik bulunup bulunmaması, savaşlar vb. gibi faktörleri etkiler (Koçak, 2011, aktaran, Yılmaz, 2014).

Doğum-ölüm oranları ve göçler nüfusun yapısını en fazla etkileyen olaylardır. Bir şehirde genç nüfusun daha fazla göç etmesine bağlı olarak yaşlı nüfus oranı artış gösterir (Yakar, 2012, aktaran, Yılmaz, 2014).

Tablo 16: Van nüfusunun yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımı.

Yaş	Toplam	Erkek	Kadın	Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
'0-4	134.460	68.712	65.748	'50-54	38.131	20.338	17.793
'5-9	127.723	65.023	62.700	'55-59	31.159	15.889	15.270
'10-14	125.628	64.264	61.364	'60-64	23.670	11.186	12.484
'15-19	126.400	64.397	62.003	'65-69	16.664	7.585	9.079
'20-24	112.333	58.748	53.585	'70-74	11.533	5.056	6.477
'25-29	103.159	53.036	50.123	'75-79	7.379	3.347	4.032
'30-34	82.709	43.281	39.428	'80-84	4.002	1.672	2.330

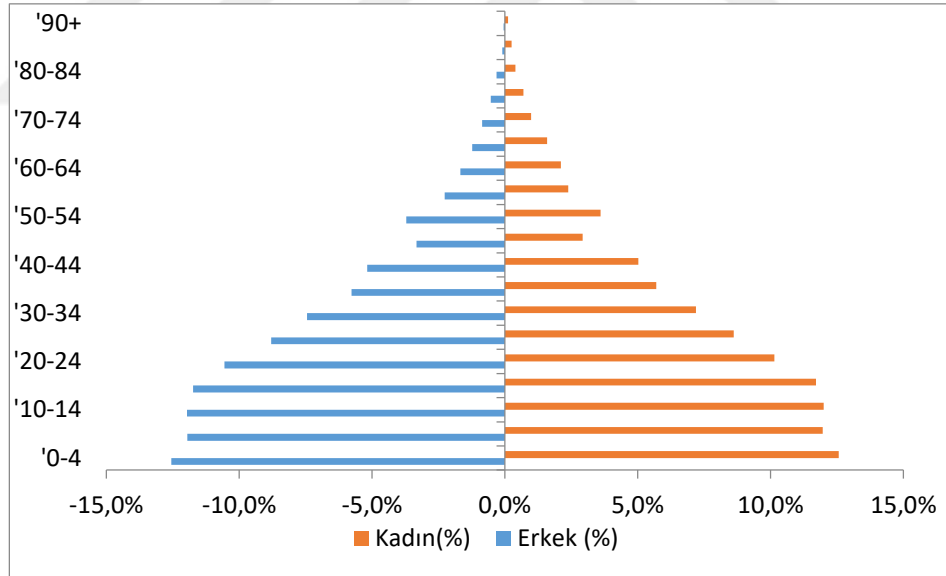
'35-39	75.483	38.434	37.049	'85-89	2.359	927	1.432
'40-44	53.068	27.710	25.358	'90+	1.046	276	770
'45-49	46.878	24.580	22.298				

Kaynak: TÜİK, 2019.

Van'ın nüfus piramidi incelendiğinde tabana doğru artan yayılımdan anlayacağımız üzere genç nüfus, genel nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Şehirde genç nüfus Türkiye ortalamasının üzerindeyken yaşlı nüfus ise Türkiye ortalamasının altındadır.

Erkek nüfus yoğunluğunun yaşlı nüfus oranları dışında tüm yaş gruplarında kadın nüfusundan fazla olması dikkat çekmektedir. Ancak yaşlı nüfus oranları incelendiğinde kadın nüfusunun erkek nüfusundan daha fazla olduğu görülmektedir (Grafik 8).

Grafik 8: Van'ın nüfus piramidi.

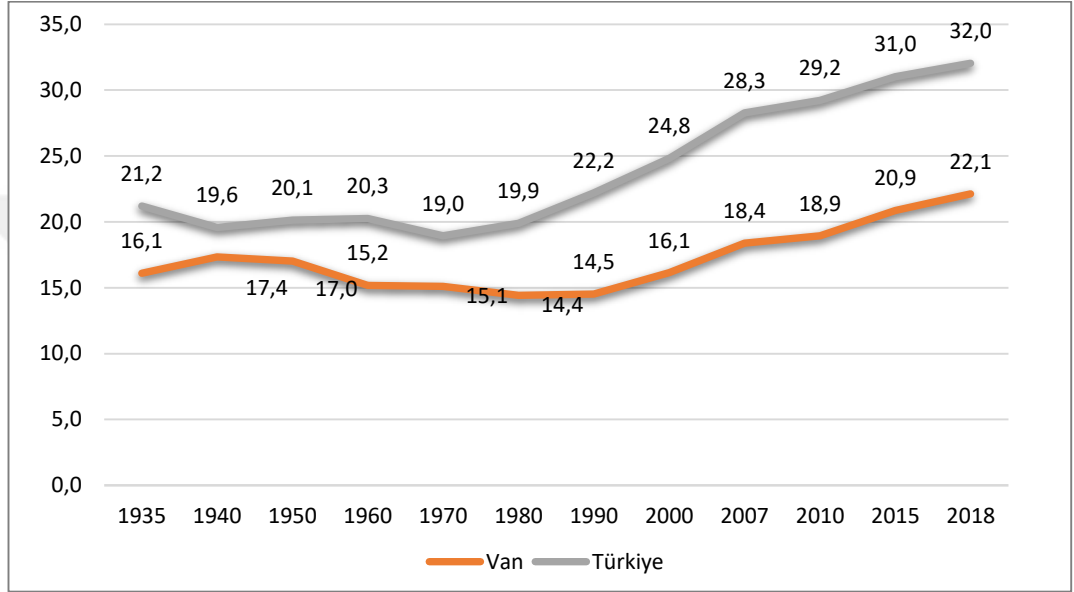

Kaynak: TÜİK, 2019.

Medyan yani ortanca yaş verileri incelendiğinde Van nüfusunun Türkiye ortalamasının çok altında seyir ettiği görülmektedir. 2015 yılı verilerinde ilk defa 20'li medyan yaşı gören Van şehri oldukça genç bir dinamiğe sahiptir. 2015 yılında 20,9 olan ortanca yaş oranı 2018 yılında 22,1'e yükselmiştir. Türkiye ortanca yaş ortalaması 2015 yılında 31 iken 2018 yılında 32'ye yükselmiştir. Van değerleri

Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Ortanca yaş oranını Van için özetleyecek olursak, Van nüfusunun %50'si 22,1 yaşın altındadır. 20-24 yaş aralığının yüksek orana sahip olması üniversitede öğrenim görmek amacıyla şehre gelen ve burada ikamet eden öğrencilerin mevcut oluşu ile ilişkilendirilebilir.

Grafik 9: Van -Türkiye ortanca yaş oranları (%).

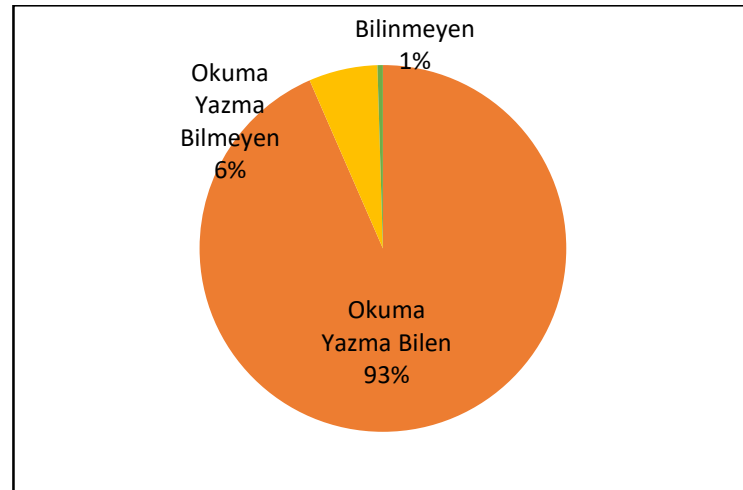
Kaynak: TÜİK,2019.

2.2.2 Eğitim Durumu

Van nüfusunun %93'ü okuma-yazma bilirken %6'sı okuma-yazma bilmemektedir, %1'inin durumu ise belli değildir (Grafik 10). Cinsiyete göre okuma yazma oranları değerlendirildiğinde ise mevcut erkek nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı yaklaşık %9 iken, bu oran kadın nüfusta %48 civarındadır (Grafik11). Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen nüfus verilerine bakıldığında ise erkeklerin %40'lık, buna karşılık kadınların %60'lık orana sahip olduğu görülmektedir. Bitirilen okul oranlarına bakıldığında da erkek nüfusun kadın nüfustan her kademede daha yüksek olduğu ortadadır. Bu durum, kadın nüfusunun eğitim oranlarının şehir geneli ne kadar düşük olduğunu ve bölge geneli de cinsiyete göre negatif ayrımcılığın var olduğunu ortaya koymaktadır.

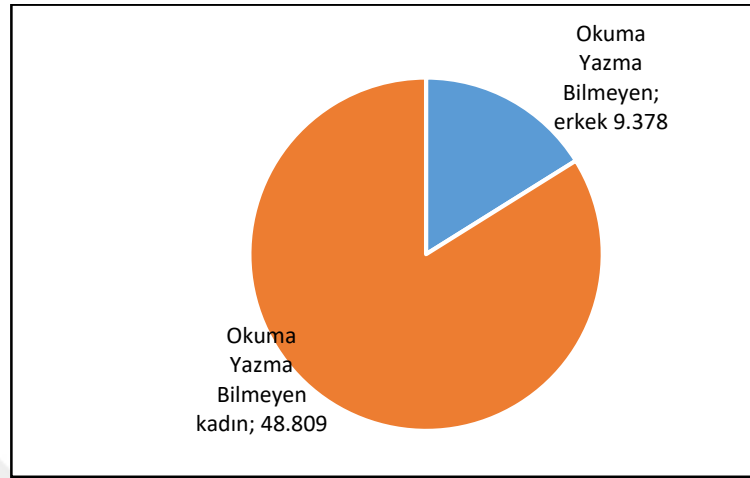
2019 yılı eğitim öğretim verilerine baktığımızda okuma yazma bilmeyen nüfus 58.187 kişi, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen kişi sayısı 185.523'tür. Bu iki oran toplam nüfusun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. İlkokul bitiren kişi sayısı 225.114, ortaokul veya dengi meslek okulunu bitiren kişi sayısı 152.446'dır. Van şehrinin genel durumuna baktığımızda tüm ilçelerde, ilkokul mezunu kişiler ağırlıklı olarak yer almaktadır. Ortaokul mezun sayıları ise 133.392 olarak belirlenmiştir. Şehir genelinde okur- yazar olmayan kişilerden ve ilkokul mezunlarından sonra sahip olduğu rakam itibarıyla ortaöğretim mezunları gelmektedir. Eğitim seviyesinin çok yüksek olmadığı Van şehrinde lise mezunu sayısı da şehir geneli 121.431'dir. Yüksekokul veya fakülte bitiren kişi sayısı 71.546, yüksek lisans bitiren kişi sayısı 6.032, doktora mezunu kişi sayısı 1.328'dir. Şehirde bir üniversite bulunması özellikle gençlerin eğitim hayatı üzerinde olumlu katkılar sağlamakta, ailelerin de yükseköğretime daha sıcak yaklaşım düşüncelerinin değişmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla şehirde yükseköğretim mezunu kişilerin sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Bilinmeyen olarak kayıtlara geçen kişi sayısı ise 4.615 olarak tespit edilmiştir.

Grafik 10: Van nüfusunun okuma- yazma bilme oranları [+6 yaş].

Kaynak: TÜİK, 2019.

Grafik 11: Cinsiyete göre okuma yazma bilmeyen nüfus oranları, 2019.

Kaynak: TÜİK, 2019.

Tablo 17: Cinsiyete göre bitirilen eğitim düzeyi.

Bitirilen Eğitim Düzeyi (2018) [6+ Yaş]	Erkek	Kadın	Toplam	%
Okuma Yazma Bilmeyen	9.378	48.809	58.187	6.1
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	74.016	111.507	185.523	19.3
İlkokul	108.536	116.578	225.114	23.5
İlköğretim	87.320	46.072	133.392	13.9
Lise ve Dengi Meslek Okulu	75.681	45.750	121.431	12.7
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	84.378	68.068	152.446	15.9
Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dâhil)	4.351	1.681	6.032	0.6
Doktora	945	383	1.328	0.1
Yüksekokul veya Fakülte	44.364	27.182	71.546	7.5
Bilinmeyen	1.480	3.135	4.615	0.5

Kaynak: TÜİK, 2019.

2.2.3 Ekonomik Faaliyetler

2.2.3.1 Tarım ve Hayvancılık

Yukarıda da değindiğimiz gibi, Van'ın büyükşehir yasasından önce gerçekleştirilmiş olan sayım tarihi olan 2012 yılına baktığımızda, toplam nüfusun %48'i kırsal nüfusu, %52'si şehir nüfusu olarak belirlenmiştir. Bu orandan da anlaşılacağı üzere şehir nüfusunun yarısına yakın bir kısmı hatta şehirde yaşayıp köy bağlantıları olan kesimi de düşünürsek nüfusun yarısından fazlasının geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır (Alaeddinoğlu, 2006).

İşlenen tarım alanları TRB2 bölgesinde (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri) 18.007 hektarlık alana sahiptir. Van, 341.073 hektarlık alanı ile TRB2 bölgesinde %46,72'lik bir orana sahiptir. Bu bölgenin genel olarak temel geçim kaynağı tarım olmasına rağmen engebeli bir topografyaya sahip olması ve iklim koşullarının elverişli olmaması gibi nedenler tarımda çeşitliliğe engel olmaktadır. Arazilerin yer şekillerinden dolayı küçük parçalı ve dağınık olması mevcut nüfusun işgücü ihtiyacını karşılayamamasında önemli rol oynamaktadır. Diğer yandan yöre halkının başlıca geçim kaynağının tarım olması mevcut tesislerin yetersiz kalmasına, artan istihdama cevap verememesine, işgücü fazlasının açığa çıkmasına neden olmaktadır. Bu sebeplerden ötürü bitkisel üretim yöre halkı için alternatif bir çözüm olmaktadır.

Van, eskiden üzüm bağcılığı, kavun, elma, kayısı gibi meyve üreticiliğinde ilk sırada gelmekteyken günümüzde yine sebze ve meyve yetiştiriciliğinde önemini korumaktadır. Şehirde yetişen başlıca bitkisel ürünler; buğday, arpa, çavdar, yonca, korunga, mısır, şeker pancarı, patates, mercimek, nohuttur. Sebze olarak; kabak, fasulye, domates, biber, sarımsak, soğan, turp, patlıcandır. Meyve olarak ise; kavun, karpuz, elma, armut, kayısı, erik, ayva, kiraz, vişne, zerdali, Antep fıstığı, dut ve üzumdür. Şehir geneli en fazla yetiştiriciliği yapılan elma, ceviz ve üzumdür. (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bak., 2018).

Şehir ekonomisinin tarım ve hayvancılığa dayalı olmasında sahip olduğu çayır ve mera alanları büyük öneme sahiptir. TRB2 bölgesindeki (Van-Muş-Bitlis-Hakkâri) toplam mera alanları Türkiye geneli mera alanlarının %18 ini oluştururken, şehirdeki toplam mera alanları Türkiye geneli mera alanlarının %10'luk kısmını oluşturmaktadır. Mevcut olan mera alanları özellikle koyunculuk için büyük öneme sahiptir.

Türkiye geneli küçükbaş hayvan varlığının %7'lik bir kısmını Van'da bulunmaktadır; büyükbaş hayvan varlığının ise %2'lik kısmına sahiptir. Daha bilinçli ve geliştirilmiş yöntemler doğrultusunda, hayvancılık sektörü şehir ekonomisinin kalkınmasını sağlayacak potansiyele sahiptir. Küçükbaş hayvan sayısı ile ülkemizde Van birinci sıradadır. Koyun ilk sırada yer alırken ikinci sırada keçi gelmektedir. Şehirde mevcut sayısı ile üçüncü sırayı alan hayvan ise sığırdır.

Hayvancılık sektöründe Van'da özellikle 1985-1990 yıllarında iç piyasaya hâkim olmakla kalmayıp Orta Doğu pazarına da katkı sağlar durumdaydı. Fakat günümüzde verimlilik sorunu, işletme başına düşen hayvan sorunu, iç pazara uzaklık, piyasalaşma sorunu vb. faktörlere bağlı olarak hayvancılık sektörü gerileme yaşamıştır (Akpınar vd., 2012). Aynı durum tarım sektörü için de söylenebilmektedir (Alaeddinoğlu, 2006). Bölgede yaşanan terör olayları yüzünden meralardan istenilen oranda yararlanılamaması, eskiye göre yapılan hayvancılık faaliyetlerinin oranlarında düşüş yaşanmasının öncelikli sebebi olarak gösterilebilir.

Arıcılık ve balcılık şehrin önemli ekonomik faaliyetlerindendir. Bölgenin yüksek rakıma sahip olması, bölgede sanayi tesislerinin olmaması, engebeli arazi yapısına bağlı olarak değişen iklimle birlikte ender görülen bitki türlerinin yetişiyor olması arıların yaptığı balların ayrıcalıklı olmasının sebepleri olarak gösterilebilir.

İç suların balık miktarının üçte biri Van Gölü'nden karşılamaktadır. Su ürünleri olarak yetiştirilen çeşitlerin başında inci kefali gelmektedir. Van Gölü'nün sularının sodalı olması sebebiyle gölde başka balık türleri yaşayamamaktadır. Şehirdeki inci kefali üretimi yaklaşık 12.000 tondur ve göl civarında yaşayan yaklaşık 15.000 kişi geçimini inci kefalinden sağlamaktadır. İnci kefali şehir içerisinde karşıladığı balık ihtiyacının yanı sıra civar illere de ulaşmaktadır.

2.2.3.2 Sanayi

2011 yılında Kalkınma Bakanlığı'na dönüşen Devlet Planlama Teşkilatı tarafından oluşturulan şehirlerin ve bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) endeks çalışmasında, Van şehri 75. sırada yer almaktadır. Toplam sanayi işletmesi içerisinde %0,1'lik oranla Van, sanayisi az gelişmiş şehirlerdendir (Çevre ve Şehircilik Bak., 2016- 2019).

2014 yılında yapılan “*Van İli'nin Sanayi Envanterinin Oluşturulması Fizibilite Çalışması Projesi*” ile Van'da 240 adet sanayi kuruluşu olduğu belirlenmiştir. Şehirdeki sanayi tesislerinin 72 tanesi Van-Erciş Karayolu'nun 13. km'sindeki *Van Organize Sanayi Bölgesi*'nde bulunmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bak., 2016- 2019).

Şehir genelinde sanayi tesislerinin sektörel dağılımına bakıldığında ilk sırayı *yapı sanayi* almaktadır. Özellikle deprem sonrası dönemde inşaat sektöründe yaşanan gelişmeler ve yapılan konutlar doğrultusunda bu sektördeki ihtiyaç oranında da artış görülmüştür. İkinci sırada *gıda sanayi* gelmektedir. Şehrin ve bölgenin temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olması beraberinde gıda sanayisinin gelişmesini de sağlamıştır.

Şehirde gelişmiş bir diğer sanayi kolu *maden sanayidir*. Van, sahip olduğu jeolojik yapı gereği önemli perlit ve ponza yataklarına ev sahipliği yapmaktadır. Maden yatakları özellikle Erciş ilçesi civarında yoğunlaşmıştır. Ayrıca Gevaş ilçesi yakınlarında bulunan tuğla-kiremit hammaddeleri büyük potansiyele sahiptir. Yine linyit, krom, demir, kömür gibi maden yatakları da Van'ın çeşitli ilçelerinde tespit edilmiştir (MTA, 2019). Bu çeşitliliğe ev sahipliği yapan Van'da maden sanayi tesislerinin üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Ağaç ve mobilya sanayisi, kimya, metal, plastik enerji, tekstil, paketleme, otomotiv, elektrik-elektronik, tarım ve hayvancılık, gemi inşaatı sırasıyla şehirde mevcut olan diğer sanayi kolları olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 18).

Foto 1: Van Organize Sanayi Bölgesi

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016- 2019.

Tablo 18: Sanayi tesislerinin sektörel dağılımı.

Sektörler	Firma Sayısı
Gemi İnşaatı	1
Tarım ve Hayvancılık	3
Elektrik-Elektronik	4
Otomotiv	4
Paketleme	4
Tekstil	4
Enerji	9
Plastik	12
Metal	13
Kimya	15
Ağaç ve Mobilya Sanayi	19
Maden	39
Gıda	52
Yapı Sanayi	61
Toplam	240

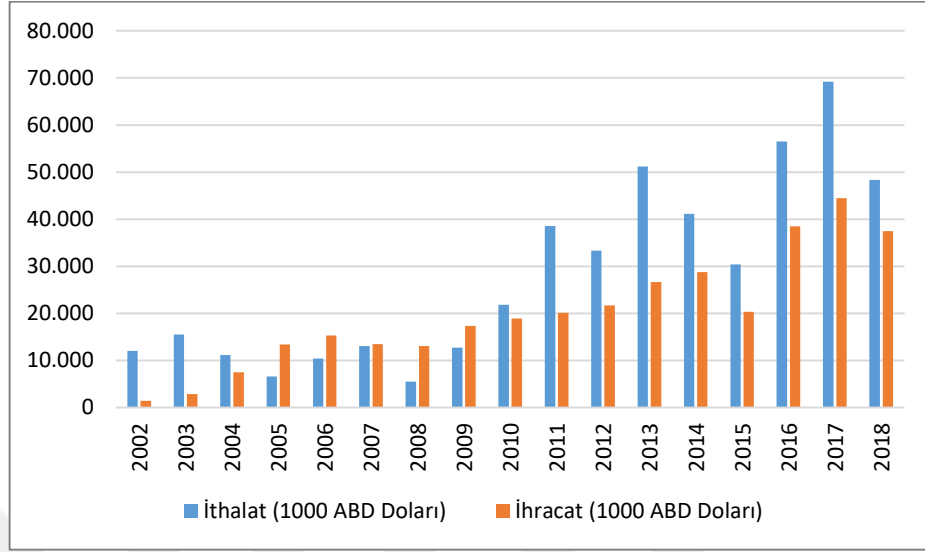
Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Van İli Temiz Hava Eylem Planı, 2016- 2019

2.2.3.3 Ticaret

Van şehrinin ekonomisi büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır, fakat şehirdeki ticaret faaliyetleri tarım ve hayvancılıktan sonra gelen üçüncü önemli ekonomik faaliyet alanıdır. Ticareti yapılan ürünlerin başında yine bölge ekonomisine bağlı olarak gıda, tarım, hayvancılık ürünleri gelmektedir. Şehirde tarihi çok geçmişe dayanan ticaret faaliyetleri günümüzde de önemini korumaya devam etmektedir. Şehir merkezi çevre illerden, ilçelerden, köylerden ticareti yapılan ürünler için önemli konumdadır.

Van'dan dışarıya gönderilen ürünlerin başında buğday gelmektedir. İhraç edilen diğer ürünler peynir, canlı hayvan, hayvan derisi, et, inci kefalı, şeker, un ve çimento şeklinde sıralanabilir. Fakat şehirden yapılan ihracat çok düzenli değildir.

Grafik 12: Van'ın yıllara göre ithalat- ihracat miktarları.

Kaynak: TÜİK, 2019.

Van'ın yıllara göre ithalat ve ihracat oranlarına baktığımızda 2002- 2004 yılları arasında ithalat faaliyetlerinin ihracat faaliyetlerinden fazla gerçekleştiği görülmektedir. Ancak 2005-2009 yılları arasında ihracat oranları artarak ithalat faaliyetlerinden fazla gerçekleşmiştir. Yalnızca 2007 yılında neredeyse aynı miktara sahip olmuşlardır. 2010-2018 yılları arasında gerçekleşen ithalat- ihracat faaliyetlerinde ise yine ithalat, ihracat miktarını geçmeye başlayarak bu fark yıllar içerisinde artmaya devam etmiştir. Özellikle 2013 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilen ithalat miktarı, gerçekleştirilen ihracat miktarına göre çok yüksektir (Grafik 12). Bu durum ithalata olan bağımlılığımızın attığını göstermektedir. İthalatın hammaddeye dayalı olması ise daha çok üretmek ve ihracat için yine ithalata gereksinim duyulduğunu ortaya koymaktadır. Bu döngünün normal şekilde devam edebilmesi için ithalata olan bağılılığı azaltma konusunda yeni projeler üretilmesi gerektiği ya da ithalat olmadan ihracat yapılabilecek yeni alanlara yönelmek gerektiği görülmektedir.

Tablo 19: Van'ın yıllara göre ithalat ve ihracat miktarları (2002-2018).

YIL	İthalat (1000 ABD Doları)	İhracat (1000 ABD Doları)
2002	12.022	1.427
2003	15.471	2.839
2004	11.174	7.462
2005	6.607	13.415
2006	10.372	15.306
2007	13.042	13.473
2008	5.498	13.073
2009	12.715	17.341
2010	21.836	18.911
2011	38.566	20.127
2012	33.291	21.708
2013	51.206	26.655
2014	41.156	28.771
2015	30.359	20.342
2016	56.500	38.465
2017	69.192	44.438
2018	48.349	37.486

Kaynak: TÜİK, 2019.

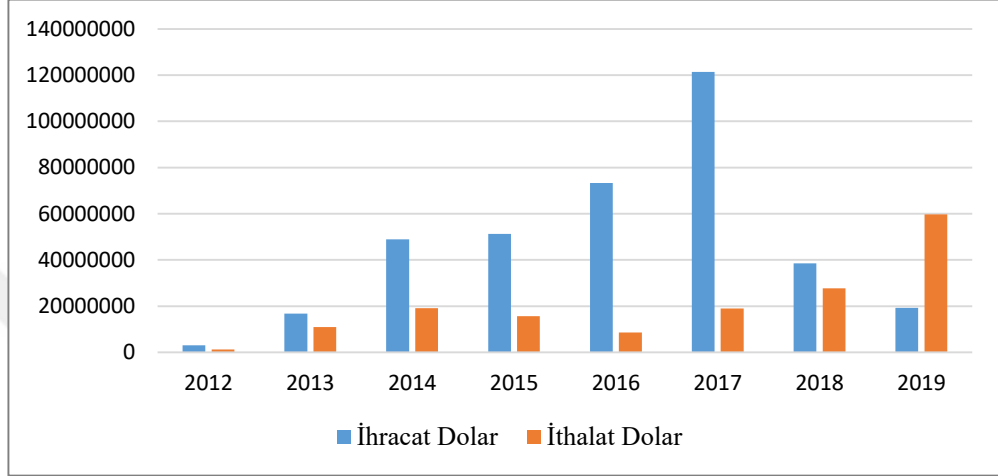
1.1.1.1.1. Sınır Ticareti

İran-Türkiye demiryolunun Van'dan geçmesi İran ile sınır ticaretini güçlendirmiştir. Şehirdeki ticari faaliyetlerin büyük bir kısmı bu ülke ile yapılmaktadır. Ayrıca Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirler arasında Van, en çok sınır ticareti faaliyetleri gerçekleştiren şehirdir.

Bilindiği gibi, ülkemizde dört bölgede sınır ticaret merkezi kurulmuştur: Ağrı-Sarısü, Van-Kapıköy, Hakkâri-Esendere (İran), Iğdır-Dilucu (Nahcivan). Sınır ticareti kapsamında sınır illerimize komşu ülkelerden yılda toplam 100 milyon dolar ithalat sınırı mevcuttur. İran'a komşu olan tüm iller bu ülke ile yılda 100 milyon dolarlık ithalat yapabilirler. Bu ülkeye sınırı olan dört ülke (Ağrı, Van, Hakkâri, Iğdır) nüfus dağılımı ve göre önceki yıllardaki dış ticaret performanslarına göre aralarında paylaşım yapılır. Örneğin 2012 yılında İran'a sınırı olan dört ülke arasında 100 milyon dolarlık limitin 51 milyon doları Van şehrine 49 milyon dolarlık kısmı ise Ağrı, Hakkâri ve Iğdır şehirlerine verilmiştir (DAKA, t. y.). Ayrılan 100 milyon doların yarısı tarım ürünlerine diğer yarısının ise sanayi ürünleri için kullanılması

gerekmektedir. Sınır ticareti kapsamına girmeyen ürünler ise; petrol ve petrol ürünleri, çay, şeker, fındık, canlı hayvan ve et ürünleri, antepfıstığı, süt ve süt ürünleri, kota, damping ve sübvansiyona tabi ürünlerdir.

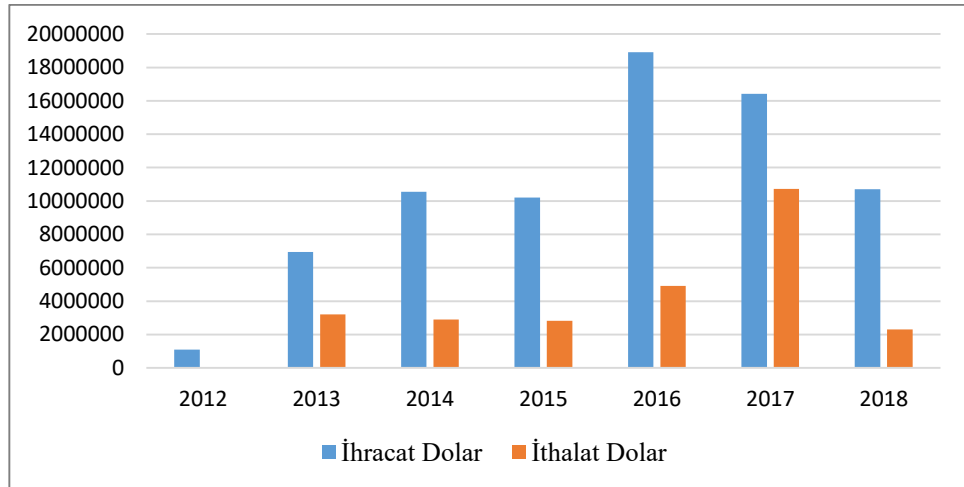
Grafik 13: Yıllara göre Van Gümrük Müdürlüğü sınır ticareti (2012-2018).

Kaynak: TÜİK,2019.

Van gümrük müdürlüğü verilerine baktığımızda ihracatın 2017 yılında en yüksek rakama ulaştığını görmekteyiz. 2017 yılına kadar sürekli artış gösteren ihracat faaliyet oranlarında bu tarihten sonra düşüş yaşanmıştır. Hatta 2019 yılında ithalat oranının ihracat oranını geçtiğini söyleyebiliriz.

Grafik 14: Yıllara göre Kapıköy Gümrük Müdürlüğü sınır ticareti (2012-2018).

Kaynak: TÜİK,2019.

Van-Kapıköy Gümrük Müdürlüğü'nün verilerini değerlendirdiğimizde, ihracat faaliyet oranlarının ithalat faaliyet oranlarından yıllar içerisinde yüksek seyir ettiği görülmektedir. 2012 yılı ithalat verileri mevcut olmadığından bu yılın ithalat verileri ile ilgili yorum yapılamamaktadır. Yalnızca 2012 yılı ihracat verisinin bir milyon doların üzerinde olduğu bilinmektedir. 2016 yılına kadar veriler birbirine yakın olarak artış gösterirken 2016 yılında en yüksek rakama ulaşan ihracat verisi bu tarihten sonra düşüş yaşamışsa da yine de yıllar içerisinde ithalat oranlarından fazla olmaya devam etmiştir. İthalat faaliyetleri en yüksek orana 2017 yılında ulaşmış fakat 2018 yılında tekrar düşüş göstermiştir.

2.2.3.4 Ulaşım

Şehirler ve içerisinde yaşayan toplumlar değişime uğradığı sürece şehirde bulunan mevcut ulaşım sistemleri ve buna bağlı olan taşımacılıkta değişikliğe uğramaktadır. Ulaşım sektöründe yaşanan değişim, üretimin artması, gelişen teknoloji, uluslararası ticaret ağlarının varlığı, ulaşım faaliyetlerini etkilemektedir. Bununla birlikte sanayilerin gelişmesi, ticaret hacminin artması, kentlerin fiziki ve sosyal yapısının gelişmesi ulaşım faaliyetlerinin de değişmesine neden olan başlıca faktörler olarak gösterilebilir. İnsan taşımacılığı kadar yük taşımacılığında da ulaşım sistemlerinin önemi büyüktür. Ulaşım ağı içerisinde hem insan hem yük taşımada en büyük pay ise karayolu taşımacılığına aittir. Son otuz yılda diğer ulaşım yollarına göre (havayolu, demiryolu, denizyolu), karayolu taşımacılığında %90'a varan bir artış görülmektedir. Van şehri için de karayolu ulaşım ağı taşımacılıkta önemli rol oynar. Ancak Van, büyükşehir belediyesi olduktan sonra mahalle sınırlarında değişiklikler meydana gelmiş ve mevcut olan asfalt yollar, stabilize yollar, tesviye yollar ve ham yollar yetersiz kalmış, ulaşımı rahatlatacak ve kalitesini artıracak yeni arterler ihtiyaç haline gelmiştir (Görentaş, 2015).

Van bulunduğu bölge içerisinde merkez konumundadır. Şehre ulaşımı sağlayan iki önemli karayolu vardır. Bunlardan bir tanesi İstanbul ve Ankara'dan gelip Erzurum üzerinden Van'a bağlanan yoldur. Diğeri ise Adana'dan gelen ve Diyarbakır üzerinden Van'a bağlanan yoldur. Her iki yol da Van'da birleştikten sonra Kapıköy sınır kapısı aracılığıyla İran'a bağlanmaktadır (Eriçok, 2019).

Van şehrinde bulunan ve şehir için büyük önem taşıyan diğer taşımacılık türü havayolu ulaşımıdır. Havalimanında aktif olarak çalışan havayolu şirketleri Anadolu Jet, Pegasus, Türk Hava Yolları, Sun Express Havayolları'dır. Havalimanına ulaşım, merkezden minibüslerle ya da THY' ye ait servis araçlarıyla sağlanabilmektedir (Van İli Doğa Turizmi Master Planı, 2013- 2023).

Tablo 20: Van Ferit Melen Havalimanı yurt içi ve yurt dışı yolcu sayıları, 2019.

	2018			2019			2018-2019
	İç Hat	Dış Hat	Toplam	İç Hat	Dış Hat	Toplam	Toplam Değişim (%)
Yolcu Trafiki	1.544.074	3.764	1.547.838	1.406.099	7.268	1.413.367	-8,7
Tüm Uçak Trafiki	14.309	87	14.396	14.829	133	14.962	3,9

Kaynak: www.van.dhmi.gov.tr, 2019.

Van'da bulunan havalimanı, içerisinde havalimanı bulunmayan civar illere, ilçelere ve hatta köylere ulaşmak isteyen tüm bölge insanı tarafından kullanılmaktadır. Havayolu ulaşımının bölgede bir ihtiyaç haline geldiği göz önüne alındığında, Van şehrine ve çevresindeki yerleşim alanlarına ulaşmak amacıyla havayolu taşımacılığının kullanımı giderek artmaktadır ve (yurt içi ya da aktarmalı olarak yurt dışı ulaşım amaçlı) havayolu taşımacılığı artık karayolu taşımacılığından daha önemli duruma gelmiştir. Havayolu taşımacılığının daha önemli hale gelmesinde şehrin bulunduğu bölgenin topografyasından kaynaklanan dar- engebeli yollar gibi, sahip olduğu zor karayolu ulaşım şartları ve bulunduğu konum itibari ile diğer şehirlere olan uzaklığı gibi nedenler gösterilebilir (Tablo 21).

Tablo 21: Van'ın bazı şehirlere karayolu ile olan uzaklığı.

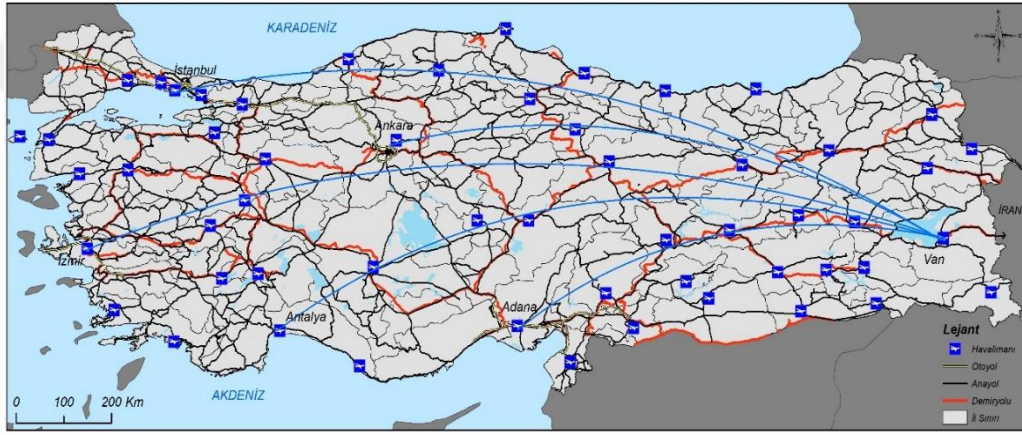
Güzergâh	Mesafe/Km	Güzergâh	Mesafe/Km
Van-Ağrı	230	Van-Erzurum	412
Van-Bitlis	171	Van-Diyarbakır	383
Van-Siirt	261	Van-Ankara	1252
Van-Hakkâri	205	Van-İstanbul	1642
Van- Muş	225	Van-İzmir	1796

Kaynak: Alaeddinoğlu, 2006.

Van'da demiryolu ulaşımında, 1971 yılında açılan ve şehir sınırları içerisindeki toplam uzunluğu 114 km olan Van İskele-İran demiryolu hattı büyük öneme sahiptir.

Van-Erçek- Özalp-Kapıköy üzerinden İran'a ulaşan demiryolunun yük taşıma kapasitesi 500 milyon ile 1.600 milyon ton dur (Vantso 2000, aktaran, Alaeddinoğlu, 2006). Şehirde bulunan İran bağlantılı bu demiryolu, sınır ticareti açısından da büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Haydarpaşa-Tahran arası ulaşımı sağlayan demiryolu güzergâhının sınır kapısı bulunan Van şehri üzerinde olması çok büyük avantajdır. Şehirde son yıllarda İranlı turist sayısının oldukça artmasının nedenlerinden birisi de demiryolundan faydalanmak amacıyla buraya gelmeleri gösterilebilir.

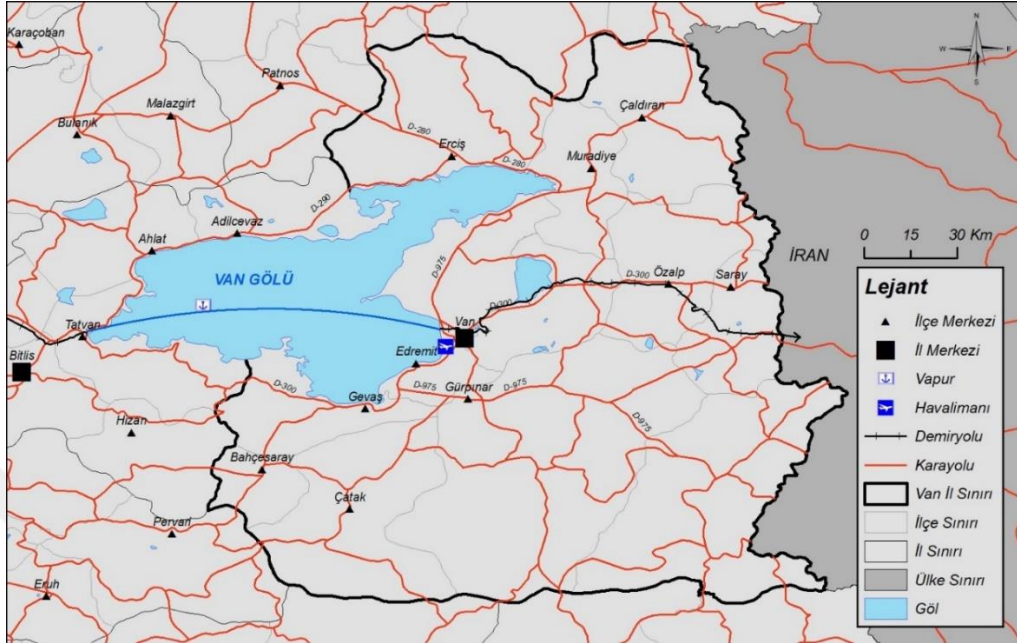
Harita 10: Van'dan havayolu ve demiryolu ile ulaşım sağlanan diğer şehirler.

Devlet demiryollarına paralel olarak, Van-Tatvan arasındaki demiryolu bağlantısının göl üzerinden geçişi feribot ile sağlanmaktadır. Van İskelesi ve Tatvan İskelesi arasında yük, araç, vagon, yolcu taşıyan feribot seferleri düzenlenmektedir. Göl üzerinde feribot ile yapılan yolculuk yaklaşık 4 saat sürmektedir; yolcu taşıma kapasitesi 600.000 kişi, yük taşıma kapasitesi ise 2.300.000 tondur. Van-Tatvan arasında feribotlarla araç ve yolcu taşımacılığı yapılmaktadır, fakat seferler sadece yük taşımacılığı için düzenlenmektedir (Vantso 2000, aktaran, Alaeddinoğlu, 2006).

2012 tarihi itibarıyla Van-Ahlat arasında da yolcu taşımacılığı yapılmaya başlanmıştır. Edremit'te bir marinanın yapımına başlanmıştır, Bitlis'in Adilcevaz ilçesinde de bir iskelenin yapımı devam etmektedir. Tamamlanması durumunda göl üzerinden ulaşımının aktif şekilde kullanılmaya başlaması beklenmektedir. Gölün ulaşım açısından tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için kıyılarda bulunan ilçelere birer iskele yapıp sefer saatlerinin düzenli şekilde uygulanması gerekmektedir (DAKA, 2014).

Harita 11: Van'ın karayolları ve feribot taşımacılığı.

Sınırlı da olsa Van, Tatvan, Erciş, Ahlat, Gevaş, Adilcevaz ilçeleri arasında tekne ile ulaşım mevcuttur (Alaeddinoğlu, 2006). Ayrıca adaları görmek isteyenler için göl üzerinde turistik amaçlı seferler düzenlenmektedir (Van İli Doğa Turizmi Master Planı, 2013- 2023).

2.2.3.5 Turizm

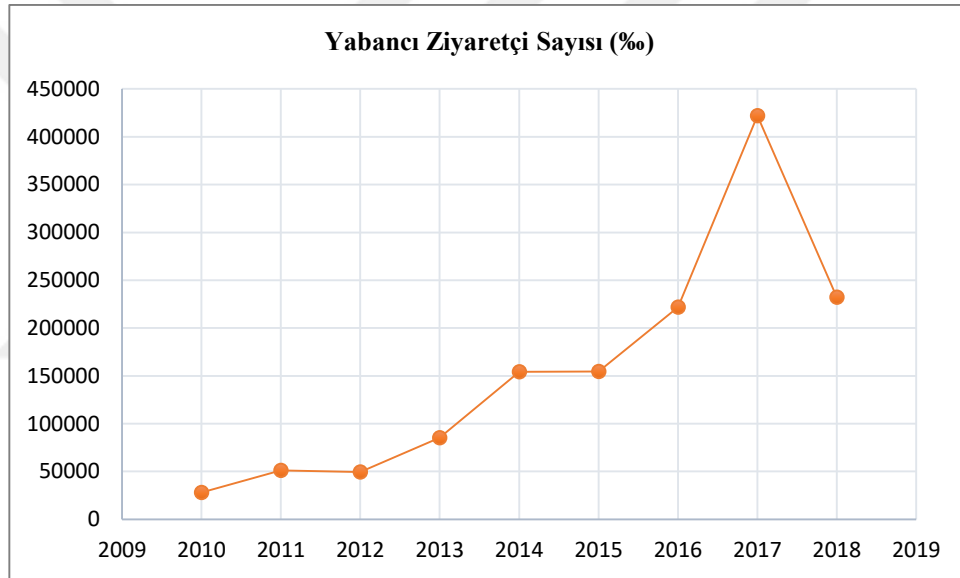
Van'ın sahip olduğu çeşitli coğrafi özellikler, doğal güzellikleri, endemik florası, geçmişte yaşamış olan farklı milletlerden kalan tarihi değerleri ve kültürel izleri, geleneksel yaşam biçimine sahip insanları ve sahip olduğu inanç değerleri gibi çok yönlü özellikleri olan bir şehir olması önemli bir turizm potansiyeline sahip olmasını beraberinde getirmiştir.

Van, özellikle Urartu Medeniyetinin başkentliğini yapmış bir şehir olması sebebiyle o dönemlerden kalma onlarca tarihi yapıya sahip olması, diğer taraftan da Türkiye'nin en büyük gölü olan Van Gölü'nün kıyısında olması başta su sporları olmak üzere dört mevsim turizm yapılabilecek özelliklere sahip bir kent olmasını sağlamaktadır (Alaeddinoğlu, vd. 2013).

Şehri ziyaret eden yabancı turistler milliyetlerine göre değerlendirildiğinde, ilk sırada İranlıların yer aldığı görülmektedir. İranlıları Irak, Ermenistan, Almanya, Azerbaycan, A.B.D., Uzakdoğu ülkeleri ve Avrupa'nın diğer ülkelerinden gelenler

takip etmektedir. Özellikle hafta sonları Kapıköy gümrük kapısından geçiş yaparak Van'a giriş yapan İranlılar, Van'a gelen yabancı turistlerin %99'unu oluşturmaktadırlar. Ancak alışveriş ve eğlence amaçlı şehre gelen turistlerin beklentilerinin tam olarak karşılanabildiğini söylemek mümkün değildir. Bu anlamda ilde bazı yenilikler ve değişiklikler yapılması gerekmektedir. Ayrıca Van'a giriş yapmak isteyen İranlı turistler bürokratik sorunlar nedeniyle uzun süre gümrük kapısında bekletilmektedir. Turist potansiyelinin kaybedilmemesi için öncelikli olarak bürokrasi meselelerinin çözülmesi gerekmektedir.

Grafik 15: Yıllara göre Van'a gelen yabancı ziyaretçiler, 2009-2019.

Kaynak: TÜİK, 2019.

Van'da kış turizmi de ayrı bir öneme sahiptir. Şehrin sahip olduğu iklim şartlarının yanı sıra yüksek dağlarla çevrili olması, kar miktarının yeterli olması gibi nedenler kış turizmi için gerekli olan kriterleri taşıdığını göstermektedir. Kar yağışlarının neredeyse mayıs ayına kadar devam ettiği Van'da iki tane kayak merkezi bulunmaktadır. Bunlardan birisi Gürpınar'da bulunan Kurubaş kayak merkezi, diğeri Gevaş'ta bulunan Abalı kayak merkezidir. Bölgede ve ülkede yeterince tanıtımı yapılmayan ve dolayısıyla bilinmeyen bu kayak merkezleri kalite standartları artırılarak ve ülke geneline, hatta yurtdışına tanıtılarak şehir önemli bir kayak merkezi haline getirilebilir.

İnanç turizmi Van'da çok önem taşıyan bir diğer turizm türüdür. Bölgenin tarihte yıllarca Hristiyan devletlerinin hâkimiyetinde kalmış olması, şehrin hala farklı dinlere ait kilise, manastır gibi yapıların kalıntılarına sahip olmasının nedenidir. Ermeniler ve Ortodokslar için büyük öneme sahip kiliselerin bulunuyor olması bu dine mensup turist sayısının fazla olmasını sağlamaktadır. Özellikle Akdamar Adası'nda bulunan Akdamar Kilisesi her yıl eylül ayında yapılan ayin nedeniyle yüzlerce turistin ziyaretine açılmaktadır. Akdamar Adası'nın sahip olduğu eşsiz manzara ve doğal güzellikler de gerek şehir genelinden gerekse civar şehir ve ilçelerden yüzlerce insanın görmek istediği yerlerin başında gelmektedir. İnanç turizmi açısından önemli olan diğer kiliseler Çarpanak Kilisesi ve Erek dağının eteklerinde bulunan Yedi Kilise'dir. Van, İslam devletlerinin hâkimiyetine girdikten sonra İslam dini için de önemli şehirlerin başında gelmiştir; İslam adamlarının türbelerinin bazıları da burada bulunmaktadır.

Tuşba adı ile Urartu Krallığı'na başkentlik yapmış olan şehir, kültür-tarih turizmi açısından önemli değerlere sahiptir. Şehirde bulunan kale Urartu Kralı I. Sarduri tarafından yaptırılmıştır. Bölgede çıkartılan Urartu kalıntıları, önemli tarihi ve arkeolojik eserler olarak sergilenmektedir (DAKA, 2014).

Şehirde yaygın olan el sanatlarının başında kilim dokumacılığı gelmektedir. Kilim dokumacılığının yanında gerçekleştirilen keçecilik, tiftikten çorap örme ve savat işlemeciliği Van'a özgü diğer el sanatlarıdır. Turistlerin oldukça dikkatini çeken bu yöresel ürünler yöre ekonomisine de katkı sağlamaktadır.

Bölgede yapılan dağ yürüyüşü-dağcılık ve tırmanma turizmi Van'da Artos Dağı, Erek Dağı bu tarz aktivitelerin yapıldığı alanların başında gelir. Fakat bölgede yaşanan güvenlik problemleri nedeniyle bu tarz aktiviteler çok fazla gelişme gösterememektedir.

Türkiye'de kuş gözlemciliği turizminin yapılabileceği yerlerin başında sahip olduğu 177 çeşit kuş türü ile Van'ın Erçek Gölü gelmektedir. Farklı martı türlerinin bulunduğu Çarpanak Adası diğer önemli aktivite alanını oluşturmaktadır. Van Gölündeki sazlıklarda bulunan yaz ördeği, ak kanatlı sumru, flamingo, Van Gölü martısı bölgede kuş gözlemciliği turizmi için bulunan başlıca türlerdir.

Van Gölü kıyı turizmi ve su sporları turizm açısından önem taşımakla birlikte suyunun sodalı olması da şifa turizmi açısından önemlidir. Sodalı suyun cilde iyi gelmesi, yaraların çabuk kapanmasını sağlaması gibi özellikleri bulunmaktadır. Ayrıca Van Gölü'nün bulunduğu coğrafyada denize girme imkânı olmaması yönünden de şehir için avantaj sağladığı söylenebilir.

Van kahvaltısı, Van'ın sahip olduğu zengin mutfak kültürünün en önemli parçasıdır. Şehre gelen turistler genel olarak turistik aktivitelere Van kahvaltısı yaparak başlarlar. Bir diğer yöreye özgü yiyecek olan uşkun “Van muzı” olarak bilinir.

2.2.3.6 Sağlık

Van'da bulunan toplam hastane sayısı 13'tür. Bunların 9'u merkez ve ilçelerde olmak üzere Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler olup, 1'i üniversite hastanesi ve 3'ü de özel hastanelerdir. İl ve ilçelerde bulunan başlıca hastaneler; Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Bahçesaray Devlet Hastanesi, Başkale Devlet Hastanesi, Çaldıran Devlet Hastanesi, Çatak Devlet Hastanesi, Erciş Devlet Hastanesi, Gevaş Devlet Hastanesi, Muradiye Devlet Hastanesi, Özalp Devlet Hastanesi, Ağız ve Dış Sağlığı Merkezi'dir.

Tablo 22: Van'da bulunan hastane ve yatak sayısı.

	Sağlık Bakanlığı	Üniversite	Özel	Toplam
Hastane sayısı	9	1	3	13
Yatak sayısı	1.866	662	359	2.887

Kaynak: TÜİK, 2019.

Hastanelerde bulunan mevcut yatak sayısına baktığımızda, Sağlık Bakanlığına bağlı 9 hastane genelinde 1.866 yatak bulunurken, üniversite hastanesinde bulunan yatak sayısı 662, mevcut 3 özel hastanede bulunan yatak sayısı ise 359'dur. Şehir geneli hastanelerde bulunan toplam yatak sayısı 2.887'dir. Ancak, bölgede yapılan çalışmaların verdiği sonuçlara göre uzmanlaşmış personel sayısının yetersizliği ve mevcut uzman personel içerisinde ise bayan sayısının ve hemşire sayısının yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 23: Kurumlara göre personel dağılımı.

	İl Sağlık Müdürlüğü	YYU Tıp Fakültesi Hastanesi	YYU Dış Hekimliği Fakültesi Hastanesi	Özel Sağlık Kuruluşları	Toplam
Akademisyen	-	173	23	-	196
Uzman Hekim	409	-	-	101	510
Asistan Hekim		295	27	-	322
Pratisyen Hekim	529	-		17	546
Dış Hekimi	80		6	51	137
Eczacı	32	2		3	37
Hemşire	1.492	423	14	223	2.152
Ebe	629	12		14	655
Diğer Sağlık Personeli	1.316	108	3	144	1.571
Diğer	698	107	34	611	1.450
Hizmet Alımı	2.320	626		7	2.953
Toplam	7.505	1.746	107	1.171	10.529

Kaynak: Vantso, Sosyal ve Ekonomik İstatistikler, 2018.

Van şehri sahip olduğu mevcut hastaneler ve yapımı devam eden sağlık tesisleri ile içerisinde bulunduğu bölgenin merkez şehri konumundadır. Civarında bulunan Bitlis, Muş, Hakkâri, Ağrı gibi şehirlerden daha donanımlı olan şehir, hizmet sunum kapasitesi, sağlık tesislerinin alt yapı ve fiziki koşulları, sahip olduğu benzeri sağlık kaynakları, tıbbi cihazlar gibi sağlık alanındaki gelişmiş özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Komşu birçok ilden Van'a sağlık hizmetlerinden yararlanmak üzere insanlar gelmektedir. SBÜ Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi kampüsü içerisindeki Dursun Odabaşı Tıp Merkezi şehrin bulunduğu bölge içerisinde sağlık merkezi olmasına sebep olan iki büyük ve önemli hastanedir.

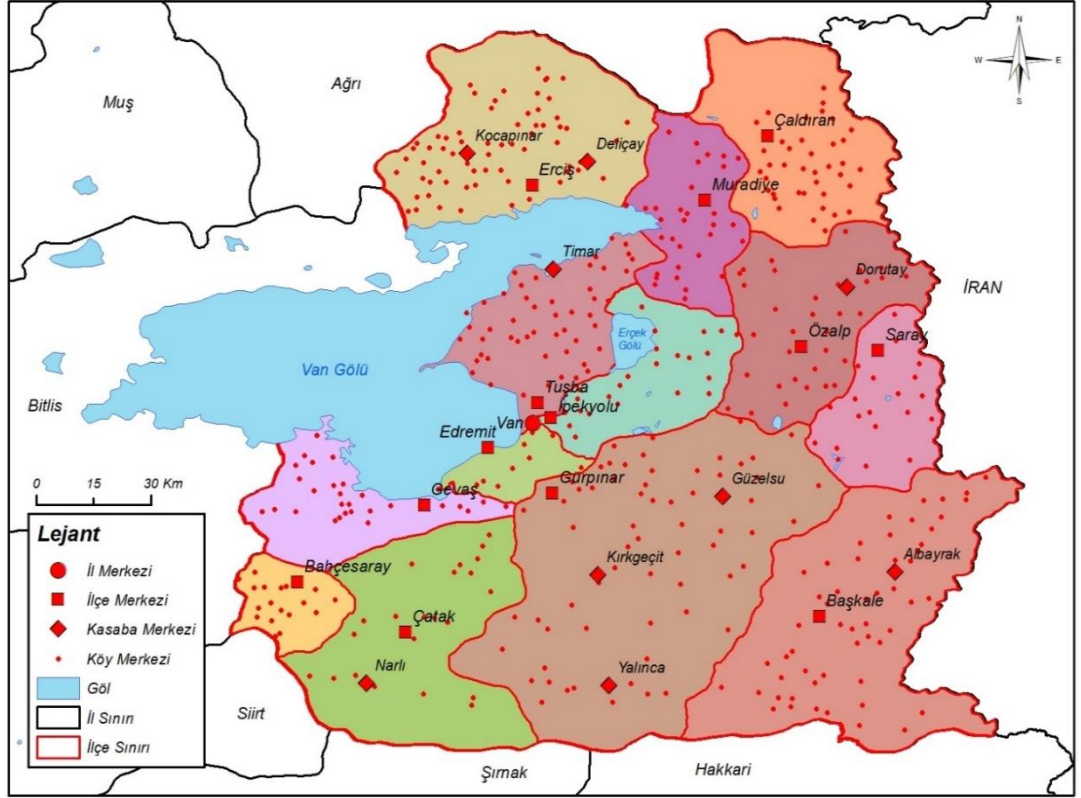
2.2.4 İdari Bölünüş

Van'ın ilçeleri; Bahçesaray, Başkale, Çaldıran, Çatak, Edremit, Erciş, Gevaş, Gürpınar, İpekyolu, Muradiye, Özalp, Saray, Tuşba'dır. İpekyolu ilçesi 312.244 nüfusu ile Van'ın en kalabalık ilçesi durumundadır. Erciş ilçesi 173.313 nüfus ile ikinci büyük ilçe iken, Tuşba 160.522 nüfusu ile üçüncü büyük ilçedir. Edremit ilçesi ise 125.884 nüfusu ile bu ilçeleri takip etmektedir. Bu dört ilçenin nüfusu 100.000

üzerinde seyretmektedir. Van'ın en az nüfuslu ilçesi ise 14.622 nüfusu ile Bahçesaray'dır.

Van İl'inde, 6360 sayılı kanun ile birlikte Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur. Düzenlenen yeni kararname ile birlikte Van İl'inin ilçe ve mahalle sınırlarında değişiklikler yapılmıştır. 2012 yılında 20 belediye 12 ilçe ve 580 tane köy ve 117 adet mahalle bulunmaktayken Van'ın Büyükşehir olması ve belediyenin de Büyükşehir Belediyesi'ne dönüşmesi ile 2012 yılından sonra İpekyolu ve Tuşba isiminde iki adet yeni ilçenin kurulması bu rakamlarda değişiklikler meydana getirmiştir.

Harita 12: Van ilçe sınırları.

2012 yılı itibari ile Van'daki belediye sayısı ve ilçe sayısı 13 olmuş ve köylerde mahalleye dönüştürüldüğü için Van'daki toplam mahalle sayısı 690'a yükselmiştir. 690 mahallenin ilçelere göre dağılımı Tablo 25'de verilmiştir.

Tablo 24: Mahalle sayılarının ilçelere göre dağılımı.

İlçe	Nüfus Sayısı	Mahalle Sayısı	İlçe	Nüfus Sayısı	Mahalle Sayısı
Bahçesaray	14.622	20	Gürpınar	35.663	79
Başkale	52.544	66	İpekyolu	312.244	50
Çaldıran	63.013	70	Muradiye	49.688	48
Çatak	20.937	33	Özalp	65.785	58
Edremit	125.884	30	Saray	20.949	27
Erciş	173.313	101	Tuşba	160.522	67
Gevaş	28.620	41	Toplam		690

Kaynak: TÜİK, 2019.

Tablo 25’de yer alan 29 adet mahalle nüfusu, 2012’den önceki Van şehrine karşılık gelen mahalleleri kapsamaktadır.

Tablo 25: 2012 yılı Van şehrine karşılık gelen mahallelerin nüfusu.

Mahalle Adı	İlçe Adı	2018	Mahalle Adı	İlçe Adı	2018
Eminpaşa	Edremit	17.950	Serhat	İpekyolu	9.985
Süphan	Edremit	18.644	Seyit Fehim Arvası	İpekyolu	16.615
Şabaniye	Edremit	19.359	Şerefiye	İpekyolu	13.491
Alipaşa	İpekyolu	18.198	Vali Mithat Bey	İpekyolu	18.374
Bahçıvan	İpekyolu	8.166	Yalı	İpekyolu	9.227
Buzhane	İpekyolu	4.090	Yeni Mahalle	İpekyolu	6.076
Cevdet Paşa	İpekyolu	19.311	Abdurrahman Gazi	Tuşba	18.032
Cumhuriyet	İpekyolu	7.319	Akköprü	Tuşba	13.314
Esenler	İpekyolu	5.493	Altıntepe	Tuşba	13.907
Hacıbekir	İpekyolu	18.489	Beyüzümü	Tuşba	11.614
Hafiziye	İpekyolu	13.163	İskele	Tuşba	11.819
Halılağa	İpekyolu	18.380	İstasyon	Tuşba	11.882
Hatuniye	İpekyolu	7.987	Seyrantepe	Tuşba	18.615
Karşıyaka	İpekyolu	19.934	Şemsibey	Tuşba	4.874
Selimbey	İpekyolu	19.453			

Kaynak: TÜİK, 2019.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİM SÜRECİ

3.1 DÜNYADA ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİM SÜRECİ

Günümüz modern üniversitelerinin kökenlerinin Orta Çağ Avrupa'sına dayandığı bilinmekle beraber, yükseköğretim kurumlarının tarihi ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar Roma Dönemi'ndeki hukuk öğrenimine dayandığını savunurken bazıları ise Eflatun'un *Academia*'sına dayandığını iddia etmektedirler (Gürüz, 2001; Versan, 1988, aktaran, Erdem, 2006). Kesin olarak bilinen ise tarihte başlangıç noktası hangi dönem ile başlamış olursa olsun, yükseköğretim kurumlarının içinde bulundukları döneme, kültürel ve sosyal yapıya, ekonomik koşullara göre farklılıklar gösterdikleridir (Gürüz, 2001, aktaran, Erdem, 2006).

Orta Çağ'dan önceki dönemlere bakıldığında Eflatun'un *Academia*'sı, Aristo'nun *Lyceum*'u ve İskenderiye Müzesi ile karşılaştırırken, Yunan Dönemi'ne bakıldığında günümüz üniversite yapılarına benzer ilk yapıların ortaya çıktığı görülmektedir. Yine bu dönemde kurulmuş olan “Akademiler” yükseköğretim niteliğinde derslerin verildiği ve devlet memurlarının yetiştirildiği ilk derslikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edildiği dönemde, dini derslerin ve rahip yetiştirmenin önemli olduğu görülmektedir. İngiltere, Almanya ve Fransa'da açılan okullar, bu dönemin en önemli okullarının kurulduğu yerler olarak bilinmektedir. Açılan bu okullarda verilen dini eğitimin yanı sıra Yunan Felsefesi ve Roma Hukuku da öğretilmiştir.

Avrupa'da 11. ve 12.yüzyıllarda *Bologna* (1088), *Salerno*, *Padua*, *Paris* (1200 civarı), *Oxford* (1167), *Cambridge* (1249), *Prag* (1348), *Viyana* (1365), *Heidelberg* (1386), *Köln* (1388), *Leipzig* (1409), *Rostock* (1419), *Basel* (1460), *Tübingen* (1477) vb. kurulan ilk üniversitelerdir. Bu üniversiteler ile modern üniversitelerin temelleri atılmıştır denilebilir. Bu dönemde kurulan üniversitelerin kurulma motivasyonlarının farklı olduğu görülmektedir. Bu dönemde iki otoriter gücün bulunduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan bir tanesi dini otorite ve gücü elinde bulunduran Papa iken diğeri Roma İmparatorluğu'dur. Siyasi gücün temsilcisi olan

Kral tarafından kurulan üniversiteler bulunurken, aynı zamanda dini otoritenin temsilcisi Papa tarafından yayınlanan fermanla kurulan üniversiteler de bulunmaktadır. Ancak ilerleyen yıllarda, özellikle Fransız İhtilali'nden sonraki dönemlerde, devletin üniversiteler üzerindeki etkisi artarken papa ve kralın ağırlığının giderek azaldığı görülmektedir (Korkut, 1992). Bu iki otoritenin hâkim olduğu dönemde üniversitelerde dini eğitimin yanı sıra hukuk ve tıp gibi alanlarda da eğitim verildiği görülmektedir.

Kuruluşlarındaki farklılıkların yanı sıra üniversitelerin yönetiminde de farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin 1088 yılında öğretim hayatına başlayan *Bologna Üniversitesi*'nin öğrenciler tarafından kurulmuş olduğu, öğretmenlerin maaşının öğrenciler tarafından verildiği ve aynı zamanda rektörün de öğrenciler arasından seçildiği bilinmektedir (Doğramacı, 2000). *Paris Üniversitesi*'nin temelleri ise daha çok özgür sanat dersi veren bağımsız hocalar tarafından atılmıştır (Charle ve Verger, 2005). *Oxford Üniversitesi* Paris'ten göç eden hocalar tarafından kurulmuştur; etkilediği kurumlar olarak sosyal kuruluşlar, kilise ve *Cambridge Üniversitesi* gösterilmektedir. Ayrıca *Morpellier*, *Padova*, *Orleans* ve *Cambridge Üniversiteleri* faaliyetini sürdüren en eski üniversiteler olarak karşımıza çıkmaktadır (Sargın, 2006).

13.yüzyıldan itibaren Avrupa'nın belli başlı ülkelerinde ve şehirlerin birçoğunda üniversitelerin kurulduğu görülmektedir. Hukuk, ilahiyat, tıp ve felsefeye odaklanan Orta Çağ Avrupa Üniversiteleri'nin kimi nitelikleri bugüne kadar varlığını sürdürmüş, kimi nitelikleri de zaman içinde değişiklikler geçirmiştir. Hümanizm, Rönesans, Reform, Aydınlanma gibi süreçlerin zaman içinde *Orta Çağ Üniversitesi* sisteminde değişikliklere yol açtığı görülmektedir. Bu dönemde matbaanın icadının, üniversiteler için en önemli gelişme aracı olduğu söylenebilir. Venedik Üniversitesi kendi matbaa atölyesini kuran ilk üniversite olmuştur. Matbaanın ortaya çıkması ile reform hareketlerinin yayılmaya başladığı görülmektedir. Reform hareketleri ile kilisenin üniversiteler üzerindeki etkisi azalırken, kamu yöneticileri yetiştirme, sanat, bilim, öğrenme özgürlüğü gibi alanlarda gelişmeler yaşanmıştır. Sistem bu değişim baskılarına bir süre direniş göstermiştir. Ancak, özellikle 18.yüzyılda başlayan genişleme, farklılaşma ve profesyonelleşme eğilimleri karşısında, ilk örneği 19.yüzyıl

başında Almanya’da ortaya çıkan yeni bir modele dönüşmüştür. Wilhelm Von Humboldt’un bu dönemde Prusya eğitim sistemini de yeniden şekillendirmek üzere görevlendirildiği görülmektedir. Bilim ve felsefe yolu ile öğretimi savunan Humboldt, devletin ve kilisenin etkisinden bağımsız, araştırma ile öğretimi ve “pratik hayattan uzak kalmayı” gelişme süreci için savunmuştur. Pratik hayattan uzak kalma kavramı ise, bilimin para kazanmaktan uzak olması ve kişisel menfaatler için değil bilim için yaratıcı olmak şeklinde açıklanabilmektedir. Araştırma üniversitesinin ilk örneği olan *Berlin Üniversitesi* yüzyılın sonlarına doğru çeşitli ülkelerdeki birçok üniversitenin modeli olmuştur (Şahin ve Alkan,2016).

19.yüzyılda ortaya çıkan Endüstri Devrimi ile toplumun hemen hemen her kesiminde farklılıklar yaşanmıştır. Yaşanan devrim ile kırlarda yaşayan insanların kentlere göç etmeye başladıkları görülmektedir. Bilimsel araştırmaların artması bir yandan üniversitelere olan ilginin artmasına diğer yandan da üniversitelerin köklü değişiklikler yaşamasına neden olmuştur. Bu yüzyılın başlarında temeli atılan modern üniversiteler ile ilgili olarak Alman, Fransız, İngiliz ve Amerikan modellerinden bahsedilebilmektedir. *Alman Üniversitesi modelinde*, Humboldt’un geliştirdiği “bilim için bilimin yapılması” temel alınmaktadır (Köksoy,1998, aktaran, Rehber, 2007). Öğrenmenin ve araştırmanın birlikte devam ettiği bir eğitim modelidir denilebilir. *Fransız Üniversitesi modeli* “eğitimde tek bir kalıp sunulan ve devletin varlığını esas alan” modeldir. (Barblan, 2001, aktaran, Rehber, 2007). *İngiliz Üniversitesi modeli* “kişilerin öğrenmesinin temel alındığı” modeldir. *Amerikan Üniversitesi modeli* için ise “kapitalist üniversite sisteminin benimsendiği” modeldir denilebilir; bu modelde meslek eğitimleri ağırlıklıdır. 20. Yüzyıl üniversite modeli olarak gösterilen *Sovyet Üniversitesi modelinin* amacı olarak da “mesleki ve ideolojik eğitimle komünist bir toplum yapısının oluşturulması” gösterilebilir (Antalyalı,2007).

Modern Çağ Üniversiteleri ile Orta Çağ Üniversiteleri’ni birbirinden ayıran en temel nokta olarak, eski üniversiteler eğitim odaklıyken modern üniversitelerin araştırma odaklı olması gösterilebilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında üniversitelerin gelişmelerinin ve büyümelerinin hız kazandığını görülmektedir. Bu dönemde üniversiteler, devlete ve endüstriye daha

çok hizmet vermeye başlamışlardır (Brubacher ve Ruidy, 1976 aktaran Antalyalı, 2007). Kamu hizmetlerinde üniversiteler daha aktif rol almaya başlarken, savunma, sağlık, enerji geliştirme, uzay programları, ekonomik büyüme gibi konularda araştırma eğilimleri de artmıştır.

20.yüzyıl üniversiteleri, geçmişten günümüze elde edilen tüm kazanımları biriktirerek, homojen bir şekilde ortaya konulduğu yıllar olmuştur. Bu yüzyılın üniversitelerin üstlendiği beş tane misyon belirlenmiştir. Bunlar; eğitim, araştırma, ulusallaşma, demokratikleşme ve kamu hizmeti olarak sıralanmaktadır (Antalyalı, 2007).

3.2 TÜRKİYE’DE ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİM SÜRECİ

Ülkemizde günümüz üniversitelerinin temeli 19.yüzyılda oluşmaya başlamış, Cumhuriyet’in ilan edilmesinden sonra da kurulmaya devam etmiştir. Cumhuriyet’in kurulmasından sonra yükseköğretimde, yapılan reformlar ve alınan kararlar ile ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir.

Batı tarzı ilk yükseköğretim kurumlarımız, Osmanlı Donanması’nın Çeşme önlerinde Rus Donanması’ndan aldığı ağır yenilginin ardından 1773’te kurulan *Mühendishane-i Berri Hümayun* ile 1796 yılında kurulan bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi’nin temelini oluşturan *Mühendishane-i Bahr-i Hümayun* ‘dur. Dolayısıyla ilk yükseköğretimin temelleri eğitim alanından önce askeri alanda atılmıştır denilebilir (Özer, 2012). Açılan bu okullardaki amaç öğrencilere belirli alanlarda uzmanlık kazandırmaktır. 1827’de hekim yetiştirmek üzere kurulan *Tıphane-i Amire*, 1834’te subay ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan *Mekteb-i Harbiye*, 1859’da Tanzimat’ın yeni sistemini yönetecek elemanları yetiştirmek için kurulan *Mektep-i Mülkiye*, 1878’de açılan *Hukuk Mektebi*, 1882’de açılan *Ticaretî Mektebi Ali’si*, 1882’de *Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane* bu amaçla kurulmuştur.

Tanzimat döneminde modern yüksekokullar açılmaya çalışılmış, ancak özünde medreselere dayanan sistemler beklentiyi karşılamayınca, 1846 yılında İstanbul’da bir üniversite açılmasına karar verilmiştir (Namal ve Karakök, 2011). Çeşitli nedenlerden

dolayı üniversitenin açılması gecikmiş, ancak 1863 yılında İstanbul’da *Darülfünun* açılmış, bazı dönemlerde kapanmış ve farklı isimlerde tekrar açılmıştır (Kılıç, 1999). Ekim 1919 Nizamnamesi ile “ilmi muhtariyete” kavuşan Darülfünuna 1924 yılında tüzel kişilik tanınmıştır (Sargın, 2006).

3.2.1 Cumhuriyet Dönemi’nde Üniversiteler

Cumhuriyet’in ilanından sonra eğitim alanında başlatılan eğitim seferberlikleri ve alınan radikal kararlar sonucunda, üniversiteler belirli dönemlerde değişim süreci yaşamışlardır. 1933 yılında yapılan ilk üniversite reformu, 1946 yılında yapılan ikinci üniversite reformu ve 1982 yılında kurulan Yüksek Öğretim Kurulu ile yükseköğretim tarihinde önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu bölümde üniversitelerin bölgelere ve yıllara göre kuruluş ve gelişme dönemleri incelenmiştir.

3.2.1.1 1923-1950 Döneminde Üniversiteler

Cumhuriyet’in ilanından sonra her alanda uygulamaya konulan reformlar, eğitim sistemi için de geçerli olmuştur. 1932 yılında Cenevre Üniversitesi’nden getirilen A.Malche Darülfünun ile ilgili bir rapor hazırlamış ve Atatürk bu rapor doğrultusunda Darülfünun’ un yeniden yapılandırılması ve çağdaş bir görünüme kavuşmasını sağlamıştır. Bu rapor ile yükseköğretim sisteminde ilk değişiklik yapılmıştır ve 18 Kasım 1933 yılında 2253 sayılı yasa ile Darülfünun’ un yerine *İstanbul Üniversitesi* kurulmuştur. 1933 Üniversite Reformu’nun ilk ve köklü bir çalışma olması açısından Cumhuriyet tarihinde ayrı bir yeri ve önemi vardır (Namal ve Karakök, 1933). Ayrıca bu dönem içerisinde 1944 yılında çıkarılan 4916 sayılı yasa ile *Yüksek Mühendis Okulu (Berri-i Hümayun)*, *İstanbul Teknik Üniversitesi*’ne dönüştürülmüştür (Tekeli, 2010).

Tablo 26: Türkiye’de 1923-1950 döneminde kurulan üniversiteler.

Üniversite adı	Tür	İl	Bölge	Kuruluş Yılı
İstanbul Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1933
İstanbul Teknik Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1944
Ankara Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1946

Kaynak: YÖK, 2019.

Bu iki üniversitenin kurulmasının ardından 1946 yılında çıkarılan 4936 sayılı “Üniversiteler Kanunu” ile *Ankara Üniversitesi* kurulmuştur (Sargın, 2006). Ankara’da bulunan değişik fakülteler de Ankara Üniversitesi çatısı altında toplanmıştır (Tekeli, 2010).

Harita 13: Türkiye’de 1923-1950 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.

3.2.1.2 1950-1980 Döneminde Üniversiteler

1950-1980 döneminde Türkiye’deki üniversitelerin gelişim sürecine bakıldığında, 1955 yılında Karadeniz Bölgesi ilk üniversitesine Trabzon’da kurulan *Karadeniz Teknik Üniversitesi* ile kavuşurken, Ege Bölgesi’nde açılan ilk üniversitenin İzmir’de kurulan *Ege Üniversitesi* olduğunu görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi’nde ise 1956 yılında *Orta Doğu Teknik Üniversitesi* öğrenci almaya başlamıştır. Doğu Anadolu Bölgesi ise ilk üniversitesine 1957 yılında Erzurum’da kurulan *Atatürk Üniversitesi* ile kavuşmuştur. İç Anadolu Bölgesi’nde 1967 yılında Ankara’da *Hacettepe Üniversitesi* açılmış, Marmara Bölgesi’nde 1971 yılında İstanbul’da Robert Koleji *Boğaziçi Üniversitesi*’ne dönüştürülmüştür. 1973 yılında Adana’da kurulan *Çukurova Üniversitesi* Akdeniz Bölgesi’nin ilk üniversitesidir. Yine aynı yıl Diyarbakır’da kurulan *Dicle Üniversitesi* ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde kurulan ilk üniversite özelliğini taşımaktadır. Ayrıca 1973 yılında Eskişehir’de *Anadolu Üniversitesi* açılmıştır. Böylece Cumhuriyet’in 50. yılında Türkiye’deki toplam üniversite sayısı 12 olmuş ve ülkenin her bölgesinde en az bir üniversite açılmıştır.

Tablo 27: Türkiye’de 1950-1980 döneminde kurulan üniversiteler.

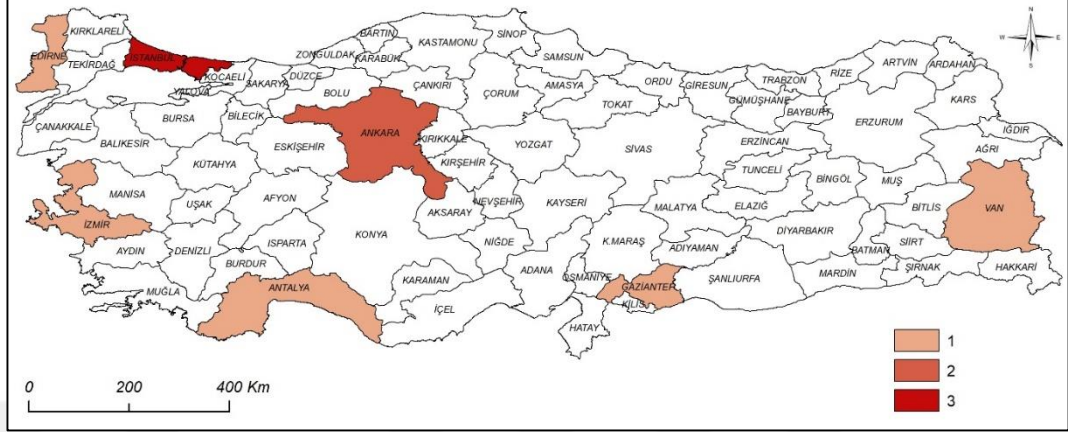
Üniversite adı	Tür	İl	Bölge	Kuruluş Yılı
Ege Üniversitesi	Devlet	İzmir	Ege Bölgesi	1955
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Devlet	Trabzon	Karadeniz Bölgesi	1955
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1956
Atatürk Üniversitesi	Devlet	Erzurum	Doğu Anadolu Bölgesi	1957
Hacettepe Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1967
Boğaziçi Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1971
Çukurova Üniversitesi	Devlet	Adana	Akdeniz Bölgesi	1973
Dicle Üniversitesi	Devlet	Diyarbakır	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1973
Anadolu Üniversitesi	Devlet	Eskişehir	İç Anadolu Bölgesi	1973
Cumhuriyet Üniversitesi	Devlet	Sivas	İç Anadolu Bölgesi	1974
Uludağ Üniversitesi	Devlet	Bursa	Marmara Bölgesi	1975
Fırat Üniversitesi	Devlet	Elâzığ	Doğu Anadolu Bölgesi	1975
Selçuk Üniversitesi	Devlet	Konya	İç Anadolu Bölgesi	1975
İnönü Üniversitesi	Devlet	Malatya	Doğu Anadolu Bölgesi	1975
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Devlet	Samsun	Karadeniz Bölgesi	1975
Erciyes Üniversitesi	Devlet	Kayseri	İç Anadolu Bölgesi	1978

Kaynak: YÖK, 2019.

3.2.1.3 1980-1990 Döneminde Üniversiteler

1950-1980 döneminin ardından, 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı *Yükseköğretim Kanunu* ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. Getirilen düzenlemeler üniversite reformu alanında yapılan köklü değişiklikler üzerinde gerçekleşmiş olup, Türk yükseköğretim tarihi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. 1982 yılında 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile aynı günde 8 üniversite kurulmuştur. Ankara’da *Gazi Üniversitesi*, İzmir’de *Dokuz Eylül Üniversitesi*, İstanbul’da *Yıldız Teknik Üniversitesi*, Marmara Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi gibi büyükşehirlerde kurulan üniversitelerin alt yapısı hazır olan şehirlerde kurulduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, Van’da kurulan *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi*, Edirne’de kurulan *Trakya Üniversitesi* ve Antalya’da kurulan *Akdeniz Üniversitesi* de orta büyüklükteki şehirlerde kurulan üniversiteler olarak önem taşımaktadır (Sargın, 2006).

Harita 15: Türkiye’de 1980-1990 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.

1981 yılında yapılan düzenlemenin amacı “kâr amacı gütmeyen” yükseköğretim kurumlarının kurulabilmesidir. Bu amaçla, 1984 yılında Türkiye’nin ilk vakıf üniversitesi olan *Bilkent Üniversitesi* Ankara’da kurulmuştur. Bu dönemde son olarak 1987 yılında *Gaziantep Üniversitesi* kurulmuştur.

Tablo 28: Türkiye’de 1980-1990 döneminde kurulan üniversiteler

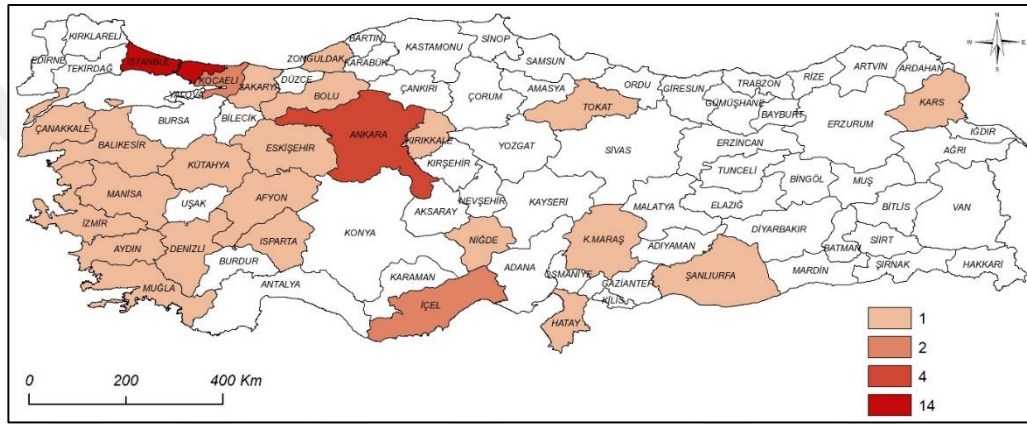
Üniversite adı	Tür	İl	Bölge	Kuruluş Yılı
Gazi Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1982
Akdeniz Üniversitesi	Devlet	Antalya	Akdeniz Bölgesi	1982
Trakya Üniversitesi	Devlet	Edirne	Marmara Bölgesi	1982
Marmara Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1982
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1982
Yıldız Teknik Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1982
Dokuz Eylül Üniversitesi	Devlet	İzmir	Ege Bölgesi	1982
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Devlet	Van	Doğu Anadolu Bölgesi	1982
Bilkent Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1984
Gaziantep Üniversitesi	Devlet	Gaziantep	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1987

Kaynak: YÖK, 2019.

3.2.1.4 1990-2000 Döneminde Üniversiteler

1992 yılında 1'i vakıf olmak üzere 24 üniversite kurulmuştur. Bu üniversitelerin (çoğunluğu ülkenin batısında olmak üzere) büyük bir kısmının farklı bölgelerde ve bu bölgelerin orta büyüklükteki şehirlerinde kurulmuş oldukları görülmektedir.

Harita 16: Türkiye’de 1990-2000 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.

1992 yılında kurulan üniversitelerin bölgesel dağılımına bakıldığında; Marmara Bölgesi’nde 6, İç Anadolu Bölgesi’nde 3, Karadeniz Bölgesi’nde 2, Akdeniz Bölgesi’nde 4, Ege Bölgesi’nde 7, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde de 1’er üniversitenin yer aldığı görülmektedir (Sargın, 2006).

Tablo 29: 1990-2000 döneminde kurulan üniversiteler.

Üniversite Adı	Tür	İl	Bölge	Yılı
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Devlet	Afyon	Ege Bölgesi	1992
Adnan Menderes Üniversitesi	Devlet	Aydın	Ege Bölgesi	1992
Balıkesir Üniversitesi	Devlet	Balıkesir	Marmara Bölgesi	1992
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Devlet	Bolu	Karadeniz Bölgesi	1992
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Devlet	Çanakkale	Marmara Bölgesi	1992
Pamukkale Üniversitesi	Devlet	Denizli	Ege Bölgesi	1992
Mustafa Kemal Üniversitesi	Devlet	Hatay	Akdeniz Bölgesi	1992
Süleyman Demirel Üniversitesi	Devlet	Isparta	Akdeniz Bölgesi	1992
Koç Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1992
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Devlet	İzmir	Ege Bölgesi	1992

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Devlet	Kahramanmaraş	Akdeniz Bölgesi	1992
Kafkas Üniversitesi	Devlet	Kars	Doğu Anadolu Bölgesi	1992
Kırıkkale Üniversitesi	Devlet	Kırıkkale	İç Anadolu Bölgesi	1992
Kocaeli Üniversitesi	Devlet	Kocaeli	Marmara Bölgesi	1992
Dumlupınar Üniversitesi	Devlet	Kütahya	Ege Bölgesi	1992
Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	Devlet	Manisa	Ege Bölgesi	1992
Mersin Üniversitesi	Devlet	Mersin	Akdeniz Bölgesi	1992
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Devlet	Muğla	Ege Bölgesi	1992
Sakarya Üniversitesi	Devlet	Sakarya	Marmara Bölgesi	1992
Harran Üniversitesi	Devlet	Şanlıurfa	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1992
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Devlet	Tokat	Karadeniz Bölgesi	1992
Bülent Ecevit Üniversitesi	Devlet	Zonguldak	Karadeniz Bölgesi	1992
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Devlet	Eskişehir	İç Anadolu Bölgesi	1993
Başkent Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1994
Galatasaray Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	1994
Işık Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1996
İstanbul Bilgi Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1996
Sabancı Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1996
Yeditepe Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1996
Atılım Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1997
Çankaya Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1997
Beykent Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1997
Doğuş Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1997
İstanbul Kültür Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1997
Kadir Has Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1997
Maltepe Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1997
Çağ Üniversitesi	Vakıf	Mersin	Akdeniz Bölgesi	1997
Bahçeşehir Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1998
Haliç Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1998
Ufuk Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	1999
Okan Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	1999

Kaynak: YÖK, 2019.

1992 yılından sonra devlet üniversitesi olarak; 1993 yılında Eskişehir’de ikinci üniversite olan *Osmangazi Üniversitesi* ve 1994 yılında İstanbul’da Fransızca eğitim veren *Galatasaray Üniversitesi* kurulmuştur.

Bu dönem vakıf üniversiteleri açısından ayrı bir önem taşımaktadır. 1994 yılından sonra bu dönemde kurulan üniversitelerin tamamı vakıf üniversiteleri olmuştur. Vakıf üniversitelerinin kuruldukları şehirler incelendiğinde ise, neredeyse tamamının Ankara ve İstanbul’da kuruldukları görülmektedir.

3.2.1.5 2000-2010 Döneminde Üniversiteler

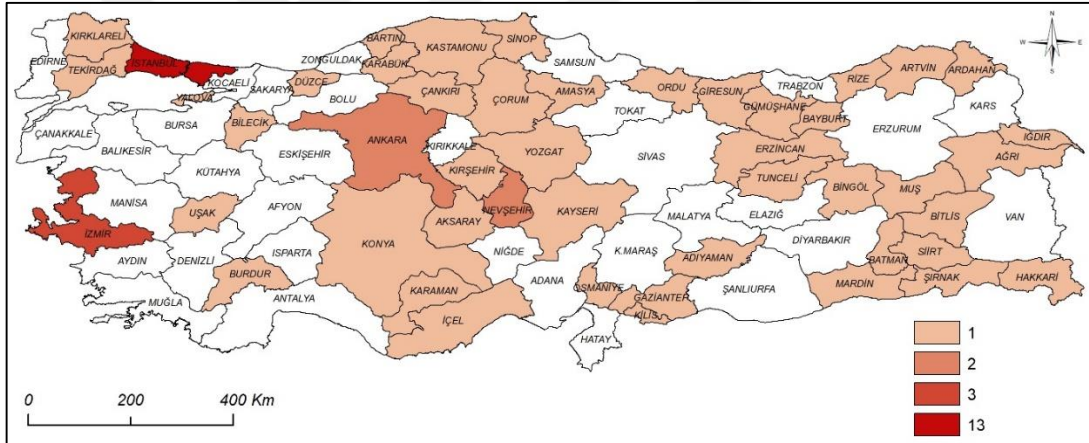
Türkiye’de her ile bir üniversite kazandırılmaya ilişkin sürdürülen yoğun çalışmaların 2006-2008 yılları arasında kurulan 41 devlet üniversitesi ile neticeye ulaştığı gözlenmektedir. Bu tarihten itibaren artık her ilde en az bir üniversite bulunmaktadır (Arap, 2010).

2000’li yılların başlarında, İzmir’de *Ekonomi Üniversitesi* ve *Yaşar Üniversitesi*, Ankara’da *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi* ile Nevşehir’de *Kapadokya Meslek Yüksekokulu* kurulmuştur. 2006 yılında kurulan 15 devlet üniversitesinin 7 tanesinin Amasya, Çorum, Düzce, Giresun, Kastamonu, Ordu, Rize olmak üzere Karadeniz Bölgesi’nde, 3 tanesinin Aksaray, Kırşehir, Yozgat olmak üzere İç Anadolu Bölgesi’nde ve diğer 5 tanesinin de Adıyaman, Burdur, Erzincan, Tekirdağ, Uşak illerinde kurulduğu belirlenmiştir. Ayrıca 2006 yılında İstanbul’da bir vakıf üniversitesi olan *İstanbul Bilim Üniversitesi* kurulmuştur.

2007 yılında 17 devlet üniversitesinin kurulduğu gözlenmektedir. Bu üniversitelerin bölgelere dağılımı; Akdeniz Bölgesi’nde Osmaniye’de, Doğu Anadolu Bölgesi’nde Ağrı, Bingöl, Bitlis ve Muş’ta, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Batman, Kilis, Mardin ve Siirt’te, İç Anadolu bölgesinde Çankırı, Karaman ve Nevşehir’de, Karadeniz bölgesinde Artvin, Karabük ve Sinop’ta, Marmara bölgesinde ise Bilecik ve Kırklareli’nde şeklindedir. Ayrıca yine 2007 yılında İstanbul’da birer vakıf üniversitesi olan *Acıbadem*, *Arel*, *Aydın* ve *Özyeğin Üniversiteleri* kurulmuştur.

2008 yılında ise kurulan devlet üniversitesi sayısı sekizdir. Bu dönemde kurulan üniversitelerin az nüfuslu ve sosyo-ekonomik seviyeleri daha düşük olan şehirlerde kurulmuş olması dikkat çekmektedir. Bu üniversitelerin bölgesel dağılımı incelendiğinde, Doğu Anadolu Bölgesi'nde Ardahan, Hakkâri ve Iğdır'da, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Şırnak'ta, Karadeniz Bölgesi'nde Bartın, Bayburt ve Gümüşhane'de, Marmara Bölgesi'nde Yalova'da kuruldukları görülmektedir. Böylece Türkiye'de "her şehirde bir üniversite" sloganı hayata geçirilmiştir. Ayrıca 2008 yılında İstanbul'da vakıf üniversitesi olan *Kemerburgaz, Şehir ve Piri Reis Üniversiteleri* ve *İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu* kurulmuştur.

Harita 17: Türkiye'de 2000-2010 yılları arasında kurulan üniversitelerin kurulduğu iller ve sayıları.

2009 yılına bakıldığında, İstanbul'da vakıf üniversitesi olarak *Ayvansaray, Medipol, Yeni Yüzyıl, Nişantaşı Üniversiteleri* ile *Avrupa Meslek Yüksek Okulu* kurulmuştur. Ayrıca İstanbul'un yanı sıra farklı şehirlerde de vakıf üniversiteleri yer almaya başlamıştır. Ankara'da *TED Üniversitesi*, Kayseri'de *Nuh Naci Yazgan Üniversitesi*, Konya'da *KTO (Konya Ticaret Odası) Karatay Üniversitesi*, Mersin'de *Toros Üniversitesi* bu dönemde kurulan diğer vakıf üniversiteleridir.

Tablo 30: 2000-2010 döneminde kurulan üniversiteler.

Üniversite adı	Tür	İl	Bölge	Kuruluş Yılı
İstanbul Ticaret Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2001
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Vakıf	İzmir	Ege Bölgesi	2001
Yaşar Üniversitesi	Vakıf	İzmir	Ege Bölgesi	2001
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2003
Kapadokya Meslek Yüksekokulu	Vakıf	Nevşehir	İç Anadolu Bölgesi	2005
Adıyaman Üniversitesi	Devlet	Adıyaman	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2006
Aksaray Üniversitesi	Devlet	Aksaray	İç Anadolu Bölgesi	2006
Amasya Üniversitesi	Devlet	Amasya	Karadeniz Bölgesi	2006
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Devlet	Burdur	Akdeniz Bölgesi	2006
Hitit Üniversitesi	Devlet	Çorum	Karadeniz Bölgesi	2006
Düzce Üniversitesi	Devlet	Düzce	Karadeniz Bölgesi	2006
Erzincan Üniversitesi	Devlet	Erzincan	Doğu Anadolu Bölgesi	2006
Giresun Üniversitesi	Devlet	Giresun	Karadeniz Bölgesi	2006
İstanbul Bilim Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2006
Kastamonu Üniversitesi	Devlet	Kastamonu	Karadeniz Bölgesi	2006
Ahi Evran Üniversitesi	Devlet	Kırşehir	İç Anadolu Bölgesi	2006
Ordu Üniversitesi	Devlet	Ordu	Karadeniz Bölgesi	2006
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Devlet	Rize	Karadeniz Bölgesi	2006
Namık Kemal Üniversitesi	Devlet	Tekirdağ	Marmara Bölgesi	2006
Uşak Üniversitesi	Devlet	Uşak	Ege Bölgesi	2006
Bozok Üniversitesi	Devlet	Yozgat	İç Anadolu Bölgesi	2006
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Devlet	Ağrı	Doğu Anadolu Bölgesi	2007
Artvin Çoruh Üniversitesi	Devlet	Artvin	Karadeniz Bölgesi	2007
Batman Üniversitesi	Devlet	Batman	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2007
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Devlet	Bilecik	Marmara Bölgesi	2007
Bingöl Üniversitesi	Devlet	Bingöl	Doğu Anadolu Bölgesi	2007
Bitlis Eren Üniversitesi	Devlet	Bitlis	Doğu Anadolu Bölgesi	2007
Çankırı Karatekin Üniversitesi	Devlet	Çankırı	İç Anadolu Bölgesi	2007
Acıbadem Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2007
İstanbul Arel Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2007
İstanbul Aydın Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2007
Özyeğin Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2007
Karabük Üniversitesi	Devlet	Karabük	Karadeniz Bölgesi	2007

Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Devlet	Karaman	İç Anadolu Bölgesi	2007
Kırklareli Üniversitesi	Devlet	Kırklareli	Marmara Bölgesi	2007
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Devlet	Kilis	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2007
Mardin Artuklu Üniversitesi	Devlet	Mardin	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2007
Muş Alparslan Üniversitesi	Devlet	Muş	Doğu Anadolu Bölgesi	2007
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Devlet	Nevşehir	İç Anadolu Bölgesi	2007
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Devlet	Osmaniye	Akdeniz Bölgesi	2007
Siirt Üniversitesi	Devlet	Siirt	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2007
Sinop Üniversitesi	Devlet	Sinop	Karadeniz Bölgesi	2007
Ardahan Üniversitesi	Devlet	Ardahan	Doğu Anadolu Bölgesi	2008
Bartın Üniversitesi	Devlet	Bartın	Karadeniz Bölgesi	2008
Bayburt Üniversitesi	Devlet	Bayburt	Karadeniz Bölgesi	2008
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Vakıf	Gaziantep	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2008
Gümüşhane Üniversitesi	Devlet	Gümüşhane	Karadeniz Bölgesi	2008
Hakkâri Üniversitesi	Devlet	Hakkâri	Doğu Anadolu Bölgesi	2008
Iğdır Üniversitesi	Devlet	Iğdır	Doğu Anadolu Bölgesi	2008
İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2008
İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2008
İstanbul Şehir Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2008
Piri Reis Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2008
Şırnak Üniversitesi	Devlet	Şırnak	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2008
Yalova Üniversitesi	Devlet	Yalova	Marmara Bölgesi	2008
TED Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2009
Avrupa Meslek Yüksekokulu	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2009
İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2009
İstanbul Medipol Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2009
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2009
Nişantaşı Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2009
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi	Vakıf	Kayseri	İç Anadolu Bölgesi	2009
Kto Karatay Üniversitesi	Vakıf	Konya	İç Anadolu Bölgesi	2009
Toros Üniversitesi	Vakıf	Mersin	Akdeniz Bölgesi	2009

Kaynak: YÖK, 2019.

Tablo 31: 2010 sonrası dönemde kurulan üniversiteler.

Üniversite adı	Tür	İl	Bölge	Kuruluş Yılı
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2010
Uluslararası Antalya Üniversitesi	Vakıf	Antalya	Akdeniz Bölgesi	2010
Bursa Teknik Üniversitesi	Devlet	Bursa	Marmara Bölgesi	2010
Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksekokulu	Vakıf	Bursa	Marmara Bölgesi	2010
Erzurum Teknik Üniversitesi	Devlet	Erzurum	Doğu Anadolu Bölgesi	2010
Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2010
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2010
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2010
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2010
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2010
Türk-Alman Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2010
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	Devlet	İzmir	Ege Bölgesi	2010
Abdullah Gül Üniversitesi	Devlet	Kayseri	İç Anadolu Bölgesi	2010
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Devlet	Konya	İç Anadolu Bölgesi	2010
Avrasya Üniversitesi	Vakıf	Trabzon	Karadeniz Bölgesi	2010
Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Devlet	Adana	Akdeniz Bölgesi	2011
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2011
Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	Vakıf	Antalya	Akdeniz Bölgesi	2011
İstanbul Gedik Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2011
İstanbul Gelişim Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2011
Üsküdar Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2011
Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksekokulu	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2012
İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2012
Mef Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2012
Anka Teknoloji Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2013

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2013
Yüksek İhtisas Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2013
Sanko Üniversitesi	Vakıf	Gaziantep	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2013
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2013
Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi	Vakıf	Konya	İç Anadolu Bölgesi	2013
Biruni Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2014
Gebze Teknik Üniversitesi	Devlet	Kocaeli	Marmara Bölgesi	2014
Alanya Alâeddin Keykubat Üniversitesi	Devlet	Antalya	Akdeniz Bölgesi	2015
Antalya Akev Üniversitesi	Vakıf	Antalya	Akdeniz Bölgesi	2015
Bandırma Onyedİ Eylöl Üniversitesi	Devlet	Balıkesir	Marmara Bölgesi	2015
İskenderun Teknik Üniversitesi	Devlet	Hatay	Akdeniz Bölgesi	2015
İbn Haldun Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2015
İstanbul Rumeli Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2015
İstinye Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2015
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2015
Türkiye Uluslararası İslam, Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2015
Beykoz Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
Fenerbahçe Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
İstanbul Kent Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
Milli Savunma Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
İzmir Bakırçay Üniversitesi	Devlet	İzmir	Ege Bölgesi	2016
İzmir Demokrasi Üniversitesi	Devlet	İzmir	Ege Bölgesi	2016
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2017
Ostim Teknik Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2017
Lokman Hekim Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2017

Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2017
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Devlet	Afyonkarahisar	Ege Bölgesi	2018
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Devlet	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2018
Ankara Medipol Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2018
Eskişehir Teknik Üniversitesi	Devlet	Eskişehir	İç Anadolu Bölgesi	2018
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Devlet	Gaziantep	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2018
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Devlet	Isparta	Akdeniz Bölgesi	2018
İstanbul Atlas Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2018
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	Devlet	İstanbul	Marmara Bölgesi	2018
İzmir Tınaztepe Üniversitesi	Vakıf	İzmir	Ege Bölgesi	2018
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	Devlet	Kahramanmaraş	Akdeniz Bölgesi	2018
Kayseri Üniversitesi	Devlet	Kayseri	İç Anadolu Bölgesi	2018
Konya Teknik Üniversitesi	Devlet	Konya	İç Anadolu Bölgesi	2018
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Devlet	Kütahya	Ege Bölgesi	2018
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	Devlet	Malatya	Doğu Anadolu Bölgesi	2018
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Devlet	Sakarya	Marmara Bölgesi	2018
Samsun Üniversitesi	Devlet	Samsun	Karadeniz Bölgesi	2018
Semerkand Bilim ve Medeniyet Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2018
Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Devlet	Sivas	İç Anadolu Bölgesi	2018
Tarsus Üniversitesi	Devlet	Mersin	Akdeniz Bölgesi	2018
Trabzon Üniversitesi	Devlet	Trabzon	Karadeniz Bölgesi	2018
İstanbul Galata Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2019

Kaynak: YÖK, 2019.

2016 yılında bazı vakıf üniversiteleri hakkında 23.07.2016 tarihinde Resmî Gazete 'de yayımlanan 667 Karar Sayılı “Olağanüstü Hal” Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (1) inci fıkrasına istinaden 15 vakıf yükseköğretim kurumunun kapatılması kararı alınmıştır.

Tablo 32: 2016 yılında kapatılan vakıf üniversiteleri.

Üniversite adı	Tür	İl	Bölge	Yılı
Bursa Orhangazi Üniversitesi	Vakıf	Bursa	Marmara Bölgesi	2016
Canik Başarı Üniversitesi	Vakıf	Samsun	Karadeniz Bölgesi	2016
Fatih Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
Gediz Üniversitesi	Vakıf	İzmir	Ege Bölgesi	2016
İpek Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2016
İzmir Üniversitesi	Vakıf	İzmir	Ege Bölgesi	2016
Melikşah Üniversitesi	Vakıf	Kayseri	İç Anadolu Bölgesi	2016
Mevlâna Üniversitesi	Vakıf	Konya	İç Anadolu Bölgesi	2016
Murat Hüdavendigar Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
Selahattin Eyyubi Üniversitesi	Vakıf	Diyarbakır	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2016
Şifa Üniversitesi	Vakıf	İzmir	Ege Bölgesi	2016
Süleyman Şah Üniversitesi	Vakıf	İstanbul	Marmara Bölgesi	2016
Turgut Özal Üniversitesi	Vakıf	Ankara	İç Anadolu Bölgesi	2016
Zirve Üniversitesi	Vakıf	Gaziantep	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2016
Kanuni Üniversitesi	Vakıf	Adana	Akdeniz Bölgesi	2016

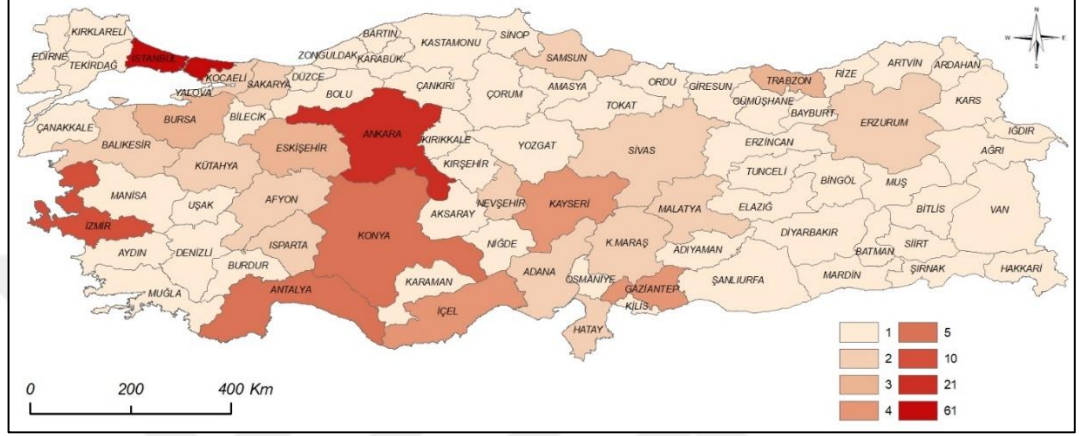
Kaynak: YÖK, 2019.

3.3 TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Türkiye’de üniversitelerin bölgesel dağılımına bakıldığında, genel olarak Marmara Bölgesi ve İç Anadolu Bölgesi’nde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu iki bölgedeki toplam üniversite sayısının Türkiye’deki payı %58’dir. Bunun temel nedeni, İstanbul ve Ankara gibi iki büyük şehrin bu bölgelerde yer almasıdır. Bu iki şehir nüfus, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, altyapı, istihdam yapısı gibi özellikleri ile Türkiye’nin önde gelen şehirleri olmalarının yanı sıra ülkedeki ilk üniversitelerin kurulduğu şehirler olma özelliğine de sahiptirler. Bahsedilen özelliklerinden dolayı başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlerde vakıf üniversitelerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Günümüzde yalnızca İstanbul’da 45’i vakıf ve 13’ü devlet olmak üzere toplam 58 üniversite ile 3 vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır.

Marmara Bölgesi, en fazla üniversite sayısına sahip bölge özelliğini taşıırken, en az üniversite sayısına sahip bölgeler ise Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleridir.

Harita 19: Türkiye’deki üniversitelerin kuruldukları şehirler ve sayıları.

Marmara, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri dışındaki bölgelerde bulunan üniversite sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. 2006 yılından sonra “her ile bir üniversite” sloganı ile açılan üniversitelerin, özellikle Anadolu’daki şehirlerde kurulmaya başlaması ile beraber bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının azalmaya başladığı söylenebilmektedir.

Tablo 33: Üniversitelerin bölgesel dağılımı.

Bölgeler	Nüfus (2018)	Öğrenci Sayısı (2018-19)	Öğrenci Sayısının Nüfusa Oranı (%)	Öğretim Elemanı (2018-19)	Üniversite Sayısı (2018)
Marmara Bölgesi	25.034.570	1.211.209	4,8	50.757	74
İç Anadolu Bölgesi	13.114.013	782.180	0,6	39.831	40
Karadeniz Bölgesi	7.774.212	456.612	5,9	18.789	20
Akdeniz Bölgesi	10.461.409	375.613	3,6	14.658	19
Ege Bölgesi	10.514.200	480.104	4,6	19.780	17
Doğu Anadolu Bölgesi	6.058.499	279.064	4,6	13.776	16
Güneydoğu Anadolu B.	9.046.979	192.332	2,1	8.634	16
TOPLAM	82.003.882	3.777.114	46,1	166.225	198

Kaynak: TÜİK, YÖK, 2019.

*Açık öğretim ve uzaktan eğitim verileri hariç.

Marmara Bölgesi'nde bulunan toplam üniversite sayısı 74'tür. Bölgede bulunan üniversitelerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde, 25'inin devlet üniversitesi, 43'ünün vakıf üniversitesi ve 6'sının da vakıf meslek yüksekokulu oldukları görülmektedir. Marmara Bölgesi'nde bulunan üniversitelerin 58'i yani %80'i İstanbul'da bulunmaktadır; İstanbul'daki üniversitelerin Türkiye içindeki oranı ise %32'dir. Başka bir ifadeyle, Türkiye genelindeki üniversitelerin 1/3'ü İstanbul'da bulunmaktadır. Ayrıca Marmara Bölgesi'nde bulunan bütün vakıf üniversiteleri İstanbul'dadır. Marmara Bölgesi'nde birden fazla üniversite olan şehirler; 3 üniversite ile Bursa, 2 üniversite ile Kocaeli yine 2 üniversite ile Balıkesir'dir. Bu bölgede geriye kalan Edirne, Tekirdağ, Sakarya, Bilecik, Yalova, Kırklareli ve Çanakkale şehirlerinde ise birer devlet üniversitesi bulunmaktadır.

Tablo 34: Türkiye'de türlerine göre üniversitelerin bölgesel dağılımı.

Bölge	Devlet Üniversitesi	Vakıf Üniversitesi	Vakıf Meslek Yüksekokulu	Toplam
Marmara Bölgesi	25	43	6	74
İç Anadolu Bölgesi	26	14	-	40
Karadeniz Bölgesi	19	1	-	20
Akdeniz Bölgesi	14	5	-	19
Ege Bölgesi	15	2	-	17
Doğu Anadolu Bölgesi	16	-	-	16
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	10	2	-	16
TOPLAM	125	67	6	198

Kaynak: YÖK, 2019.

İç Anadolu Bölgesi sahip olduğu 40 üniversite ile Marmara Bölgesi'ni takip etmektedir. Bölgede bulunan üniversitelerin 26'sı devlet, 14'ü vakıf üniversitesidir. İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan 40 üniversitenin 16'sı yani %45'i Ankara'da bulunmaktadır; bunların 6'sı devlet, 10'u ise vakıf üniversitesidir. İç Anadolu Bölgesi'nde birden fazla üniversite bulunan şehirlere bakıldığında, 4 üniversite ile Konya, 3 üniversite ile Kayseri, 2 üniversite ile Eskişehir ve yine 2 üniversite ile Nevşehir şehirlerinin sıralandığını görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan

Çankırı, Karaman, Niğde, Yozgat, Sivas, Aksaray, Kırşehir, Kırıkkale şehirlerinde ise birer devlet üniversitesi bulunmaktadır.

Karadeniz Bölgesi, sahip olduğu üniversite sayısına bakıldığında, 20 üniversite ile Türkiye’de üçüncü sırada yer almaktadır. Karadeniz Bölgesi’nde bulunan üniversitelerin 19’u devlet, 1 tanesi ise vakıf üniversitesidir. Trabzon’da 1 devlet üniversitesi ve 1 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 2 üniversite bulunmaktadır. Zonguldak, Rize, Kastamonu, Bartın, Sinop, Bayburt, Karabük, Bolu, Ordu, Çorum, Samsun, Düzce, Artvin, Tokat, Giresun, Amasya, Gümüşhane şehirlerinde birer devlet üniversitesi bulunmaktadır.

Akdeniz Bölgesi 19 üniversite ile dördüncü sırada gelmektedir. Bu bölgede bulunan üniversitelerin 14’ü devlet, 5’i ise vakıf üniversitesidir. Ayrıca bölgedeki 16 üniversitenin 5’i, diğer bir ifadeyle %33’ü Antalya’da yer almaktadır; bunların 2’si devlet, 3’ü vakıf üniversitesidir. Bölgedeki diğer şehirlere bakıldığında, Mersin’de 1 devlet üniversitesi ve 2 vakıf üniversitesi, Adana ve Hatay’da 2’şer devlet üniversitesi, Osmaniye, Burdur, Isparta, Kahramanmaraş şehirlerinde de 1’er devlet üniversitesinin bulunduğu görülmektedir.

Ege Bölgesi 17 üniversiteye sahiptir. Bunların 15’i devlet, 2’si ise vakıf üniversiteleridir. Bölgede bulunan toplam üniversite sayısının %53’ü İzmir’de yer almaktadır. İzmir’deki üniversitelerin 6’sı devlet, 2’si vakıf üniversitesidir. Bölgedeki diğer şehirlere baktığımızda Aydın, Muğla, Manisa, Denizli, Uşak, Afyon, Kütahya şehirlerinde 1’er devlet üniversitesi bulunduğu görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi’ne bakıldığında, 16 üniversitenin bulunduğu ve tümünün devlet üniversitesi olduğu görülmektedir. Bölgede yalnızca Erzurum 2 üniversiteye sahiptir. Iğdır, Tunceli, Malatya, Bingöl, Ardahan, Bitlis, Kars, Elâzığ, Muş, Erzincan, Van, Ağrı, Hakkâri şehirlerinde ise birer devlet üniversitesi bulunmaktadır.

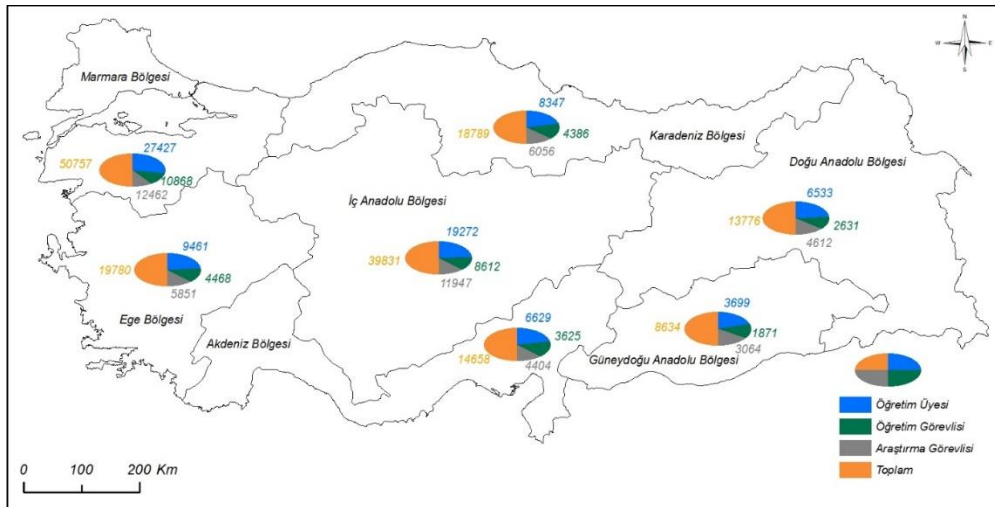
Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 12 üniversite bulunmaktadır. Bölgede bulunan üniversitelerin 10’u devlet, 2’si ise vakıf üniversitesidir. Gaziantep’te 1 devlet

ve 2 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Batman, Siirt, Mardin, Diyarbakır, Şanlıurfa, Şırnak, Adıyaman, Kilis şehirlerinde ise 1'er devlet üniversitesi bulunduğu görülmektedir.

3.4 TÜRKİYE'DE ÖĞRETİM ELEMANLARININ BÖLGESEL DAĞILIMI

Türkiye'de toplam akademik personel sayısı 2019 yılı itibari ile 166.225 olarak belirlenmiştir. Akademik personel sayısının bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, Marmara Bölgesi'nin 50.757 akademik personel ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Marmara Bölgesi'ni sırasıyla takip eden bölgeler; sahip olduğu 39.831 akademik personel ile İç Anadolu Bölgesi, 19.780 akademik personel ile Ege Bölgesi ve 18.789 akademik personel ile Karadeniz Bölgesi'dir. Daha sonra 14.658 akademik personel ile Akdeniz Bölgesi, 13.776 akademik personel ile Doğu Anadolu Bölgesi ve 8.634 akademik personel ile de Güneydoğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. Elde edilen akademik personel verileri Yükseköğretim Kurulu'nun veri tabanından elde edilmiş olup, bölgesel dağılımları incelenirken devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri ve vakıf meslek yüksekokullarının toplamı göz önünde bulundurulmuştur.

Harita 20: Türkiye'de akademik personel sayısının bölgelere göre dağılımı.

Akademik personel sayısı Türkiye genelinde değerlendirildiğinde, %48'inin öğretim üyelerinden, geriye kalan %29'unun araştırma görevlilerinden ve %21,9'unun da öğretim görevlilerinden oluştuğu görülmektedir. Toplam öğretim üyesi sayısının %32,5'i profesör, %18'i doçent ve %48,5'i ise doktor öğretim üyesi unvanını taşımaktadır.

Tablo 35: Türkiye’de öğretim üyelerinin bölgelere göre dağılımı.

Bölge	Toplam Öğretim Üyesi	Profesör	Doçent	Doktor Öğretim Üyesi
Marmara Bölgesi	27.427	9.099	5.289	13.039
İç Anadolu Bölgesi	19.272	7.445	3.793	8.034
Ege Bölgesi	9.461	3.324	1.999	4.138
Karadeniz Bölgesi	8.347	1.896	1.508	4.943
Akdeniz Bölgesi	6.629	2.184	1.177	3.268
Doğu Anadolu Bölgesi	6.533	1.716	1.077	3.740
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	3.699	789	608	2.302
TOPLAM	81.368	26.453	15.451	39.464

Kaynak: YÖK, 2019.

Bölgelere göre değerlendirme yaptığımızda ilk sırada yer alan Marmara Bölgesi’nde 50.757 akademik personelin 27.427’si öğretim üyesi unvanını taşımaktadır. Öğretim üyesi kadrosunun ise 9.099’u profesör, 5.289’u doçent, 13.039’u ise doktor öğretim üyesidir. Bölgede 12.462 araştırma görevlisi, 10.868 öğretim görevlisi bulunmaktadır. Marmara Bölgesi’nin, diğer bölgeler ile karşılaştırıldığında en fazla akademik personele sahip olan bölge olduğu görülmektedir.

Ülkemizde en fazla akademik personele sahip ikinci bölge olarak İç Anadolu Bölgesi gösterilebilir. Bölgede bulunan 39.831 akademik personelin 19.272’si öğretim üyesi unvanına sahiptir. Öğretim üyesi kadrosunun 7.445’i profesör, 3.793’ü doçent, 8.034’ü doktor öğretim üyesi unvanına sahiptir. Ayrıca bölgede 11.947 araştırma görevlisi ve 8.612 öğretim görevlisi bulunmaktadır.

Ege Bölgesi 19.780 akademik personel ile üçüncü sırada gelmektedir. Bölgede bulunan akademik personelin 9.461’i öğretim üyesi unvanına sahiptir. Yine bu

kadronun da 3.324'ü profesör, 1.999'u doçent, 4.138'i doktor öğretim üyesi unvanına sahiptir. Ayrıca bölgede 5.851 araştırma görevlisi, 4.468 öğretim görevlisi bulunmaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nde toplam 18.786 akademik personel bulunmaktadır. Bu akademik personelin 8.347'si öğretim üyesi unvanına sahiptir. Öğretim üyesi kadrosu içerisinde 1.896 profesör, 1.508 doçent, 4.943 doktor öğretim üyesi bulunmaktadır. Ayrıca 6.056 araştırma görevlisi, 4.386 öğretim görevlisi bulunmaktadır. Bölge, ülke genelinde akademik personel dağılımında dördüncü sırada gelmektedir.

Akdeniz Bölgesi'ne bakıldığında ise 14.658 akademik personelin bulunduğu görülmektedir. Bulunan akademik personelin 6.629'u öğretim üyesi unvanına sahiptir. Öğretim üyesi kadrosunun, 2.184'ü profesör, 1.177'si doçent, 3.268' i doktor öğretim üyesinden oluşmaktadır. Ayrıca Akdeniz Bölgesi'nde 4.404 araştırma görevlisi, 3.625 öğretim görevlisi bulunmaktadır. Bölge, akademik personel dağılımında Türkiye genelinde beşinci sıradadır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde ise 13.776 akademik personel bulunmaktadır. 6.533'ü öğretim üyesi unvanına sahiptir. Öğretim üyesi kadrosunun 1.716'sı profesör, 1.077'si doçent, 3.740'ı doktor öğretim üyesi unvanını taşımaktadır. Bölgede 4.612 araştırma görevlisi, 2.631 öğretim görevlisi bulunmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi, bölgeler arası sıralamada altıncı sırada yer almaktadır.

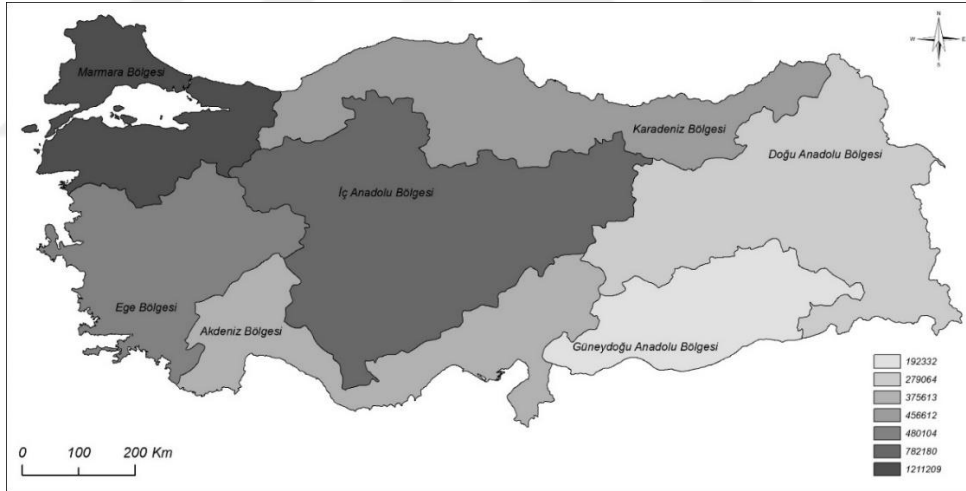
Akademik personel sayısı bakımından son sırada yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi 8.634 akademik personel ile en az akademik personele sahip bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Akademik personelin 3.699'u öğretim üyesi unvanını taşımaktadır. Öğretim üyesi kadrosunun, 789'u profesör, 608'i doçent, 2.302'si doktor öğretim üyesi unvanını taşımaktadır. Ayrıca bölgede 3.064 araştırma görevlisi, 1.871 öğretim görevlisi bulunmaktadır.

3.5 ÖĞRENCİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI

2018-2019 yılı verilerine göre Türkiye’de toplam 7.740.502 üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 3.880.931’i açık öğretim, 3.089.285’i birinci öğretim, 687.829’u ikinci öğretim, 82.457’si uzaktan öğretim öğrencileridir.

Bölgelere göre öğrenci dağılımları incelendiğinde ilk sırada sahip olduğu %32,4’lük öğrenci oranı ile Marmara Bölgesi’nin yer aldığı görülmektedir.¹ En fazla öğrenci sayısına sahip ikinci bölge ise sahip olduğu %20,6’lık oran ile İç Anadolu Bölgesi’dir. Üçüncü sırada %12,6 öğrenci oranı ile Ege Bölgesi’nin yer aldığı görülmektedir. Diğer bölgeler ise sahip oldukları öğrenci oranlarına göre sırasıyla; Karadeniz Bölgesi %12,5, Akdeniz Bölgesi %9,9, Doğu Anadolu Bölgesi %7,5 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi %4,6 şeklinde devam etmektedir.²

Harita 21: Türkiye’de öğrenci sayısının bölgelere göre dağılımı

¹ Açık öğretim öğrenci sayılarının dâhil edilmediği bir toplamdan bahsedilir.

² Türkiye’deki toplam öğrenci sayısı kadar öğrenci sayısına sahip olan açık öğretim programındaki öğrenciler, bölgelerdeki diğer öğrenci sayılarına dâhil edildiğinde bu sıralamanın değiştiği görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

4.1 VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ KURULUŞU VE GELİŞİMİ

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı “Yüksek Öğretim Kurumları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Van’da kurulmuştur.

1982 yılında Van’da üniversite kurulması, aslında doğuda bir üniversite kurulması 1927 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Atatürk’ün Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey’i görevlendirmesi ile başlamıştır. 1928 yılında öğretmen Ferit Nur Bey Van’a görevlendirilerek kendisinden kurulması planlanan üniversitenin çekirdeğini oluşturması istenmiştir. 1 Kasım 1937 yılında Atatürk T.B.M.M açılış konuşmasında Doğu Bölgesi için Van Gölü sahillerinin en güzel yerinde ilkokulu ve nihayet üniversitesi ile modern bir kültür şehri oluşturmak yolunda şimdiden faaliyete geçilmesi gerektiğini vurgulamıştır ve dönemin Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan’ı arazi tespiti için Van’a göndermiştir.

1938 yılı Kasım ayı başında T.B.M.M açılış nutkunda, Atatürk 'İstanbul Üniversitesi'nin geliştirilmesi, Ankara Üniversitesi'nin tamamlanması ve Şark Üniversitesi'nin yapılan etütlerle tespit edilmiş olan esaslar dairesinde, Van Gölü civarında kurulması hızla ve önemle devam etmektedir' demiştir (YYÜ, 1985). 11 Haziran 1951 tarihinde, Millî Eğitim Bakanlığı, aralarında Prof. Dr. Afet İnan'ın bulunduğu 15 kişilik bir heyet oluşturmuş ve Doğu Üniversitesi'nin yerinin tespiti için esaslı incelemelere girilmiştir. Bu heyet, merkezi Van olacak bir Doğu Üniversitesi'nin kurulmasını, Elâzığ, Erzurum ve Diyarbakır'da bazı fakülte ve enstitülerin, Doğu Üniversitesi'ne yardımcı şubeler olarak açılmasını uygun görmüştür. Aynı zamanda Ankara ve İstanbul'daki üniversitelerin sayısı arttırılmış, İzmir, Erzurum, Trabzon, Elâzığ, Diyarbakır, Sivas, Samsun, Malatya, Kayseri, Eskişehir, Bursa ve Edirne'de yeni üniversiteler veya bunların çekirdeğini oluşturacak fakülte, yüksekokul ve akademiler açılmıştır.

6 Kasım 1981 tarihinde üniversitelerimize yeni bir düzen getiren 2447 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun çıkarılmasından yaklaşık 8,5 ay sonra 20 Temmuz 1982 tarihinde, 41 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı hakkında kanun hükmünde kararname çıkartılmıştır. Bu kararname ile yeni üniversiteler açılmıştır. Açılan bu yeni üniversiteler arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi de yer almaktadır. Van'da bir üniversite kurulması amacıyla çeşitli yerel girişimler de meydana gelmiştir. 1968 yılında 'Van Üniversite ve Yüksekokulları Kurma ve Yaşatma Derneği' kurulmuştur; bu dernek Tayyar Dabbağoglu, Dr. Özçelik Okayer ve Dr. Ertugrul Yeginaltay'in başkanlığında faaliyetini sürdürmüştür. Dernek, Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne bağlı bir fakültenin Van'da açılması ve daha sonra ayrı bir üniversiteye dönüştürülmesi için çabalamıştır. Bu amaçla, 1981 yılında oluşturulan bir heyet Ankara'ya gönderilmiş ve Devlet Başkanı Kenan Evren tarafından kabul edilen dernek üyelerine Van'da bir üniversite kurulacağı müjdesi verilmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin temeli 8 Ağustos 1975 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Kurulu kararı ile kurulan, Atatürk Üniversitesi'ne bağlı Van Fen-Edebiyat Fakültesine dayanmaktadır. Bu tarihten 7 yıl sonra 1981-1982 eğitim yılında, 35 öğrenci ile Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde faaliyete geçmiştir. 20 Temmuz 1982 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin kurulması ile birlikte bu fakülte üniversiteye bağlanmış ve 1982-1983 eğitim yılının ikinci yarısında Van'a taşınmıştır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne bağlanan Fen- Edebiyat Fakültesi'nin yanı sıra; Veteriner ve Ziraat Fakülteleri ile Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitüleri kurulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Van Eğitim Enstitüsü de Eğitim Yüksekokulu adı ile üniversiteye bağlanmıştır (YYÜ, 1985). Üniversite kurulduktan sonra, 3 fakülte, 2 enstitü, 1 yüksekokul açılmıştır.

Foto 2: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi genel görünümü.

Kaynak: yyu.edu.tr

Günümüzde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 17 Fakülte, 5 Enstitü, 4 Meslek Yüksekokulu, 1 Konservatuar ve 43 adet Uygulama ve Araştırma Merkezi ile eğitim-öğretim faaliyetlerini, Van Gölü kenarında kurulmuş, şehir merkezine 15 km mesafede olan kampüste devam ettirmektedir (YYÜ, 2018).

4.2 YILLARA GÖRE VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ SAYISI DEĞİŞİMİ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin çekirdeğini oluşturan Atatürk Üniversitesi bünyesinde kurulu bulunan Van Fen-Edebiyat Fakültesi ile Veteriner ve Ziraat Fakülteleri'nde, ayrıca Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitüleri ile Eğitim Yüksekokulu'nda 1983-84 yılında toplam 776 öğrenci bulunmaktadır. 1984-85 yılında toplam öğrenci sayısı bin rakamını aşarak 1.125'e yükselmiştir. 1988-1989 yılında ise toplam öğrenci sayısı iki bin rakamını aşarak 2.058 olmuştur.

1992 yılında *Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Fakültesi, Van Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu* ve *Van Meslek Yüksekokulu*'nun kurulması ile birlikte 1992-93 yılında 2.995 olan öğrenci sayısı %46,4'lük artış göstererek 1993-94 döneminde 4.385 olmuştur. 1993 yılında Van'ın

Erciş ilçesinde 1994 yılında ise Gevaş ve Özalp ilçelerinde meslek yüksekokulları açılmış ve toplam öğrenci sayısı 1994-95 yılında %46,5 artarak 6.442 olmuştur. 1996 yılında Van Sağlık Yüksekokulu, 1997 yılında ise Güzel Sanatlar, İktisadi ve İdari Bilimler ile Mühendislik-Mimarlık Fakültesi kurulmuştur. 1997-98 eğitim döneminde üniversitedeki toplam öğrenci sayısı ilk kez on bin rakamını aşmış ve 10.579 olmuştur. 1999-2000 yılında ise toplam öğrenci sayısı 12.082'e yükselmiştir. 2001 yılında Van'ın Başkale ilçesine meslek yüksekokulu kurulmuş olup, 2001-02 döneminde toplam öğrenci sayısı 13.177'ye ulaşmıştır. 2006 yılında Erciş ilçesine İşletme Fakültesi kurulmuş ve 2006-07 döneminde toplam öğrenci sayısı 16.371'e yükselmiştir.

2007 yılında Türkiye'de 17 devlet üniversitesi kurulmuş ve Van'ın komşu illerinde de *Bitlis Eren Üniversitesi* ile *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversiteleri* kurulmuştur. Bu yeni kurulan üniversitelerle daha önceden Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesinde olan Bitlis ve Ağrı'da faaliyet gösteren meslek yüksekokulları kendi üniversitelerine bağlanmıştır. Bundan dolayı 2007-08 döneminde öğrenci sayısı %-15,2 azalarak 13.881'e gerilemiştir. Yine 2008 yılında Türkiye genelinde 8 üniversite kurulmuştur. Van'ın güneyinde yer alan Hakkâri'de bir üniversite kurulmuş ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesindeki *Eğitim Fakültesi* ile *Hakkâri Meslek Yüksekokulu*, Hakkâri Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Ayrıca 2008 yılında *Diş Hekimliği Fakültesi* kurulmuş, 2009 yılında ise *Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu* kurulmuştur. 2008-2009 döneminde toplam öğrenci sayısının 14.839 olduğu görülmektedir.

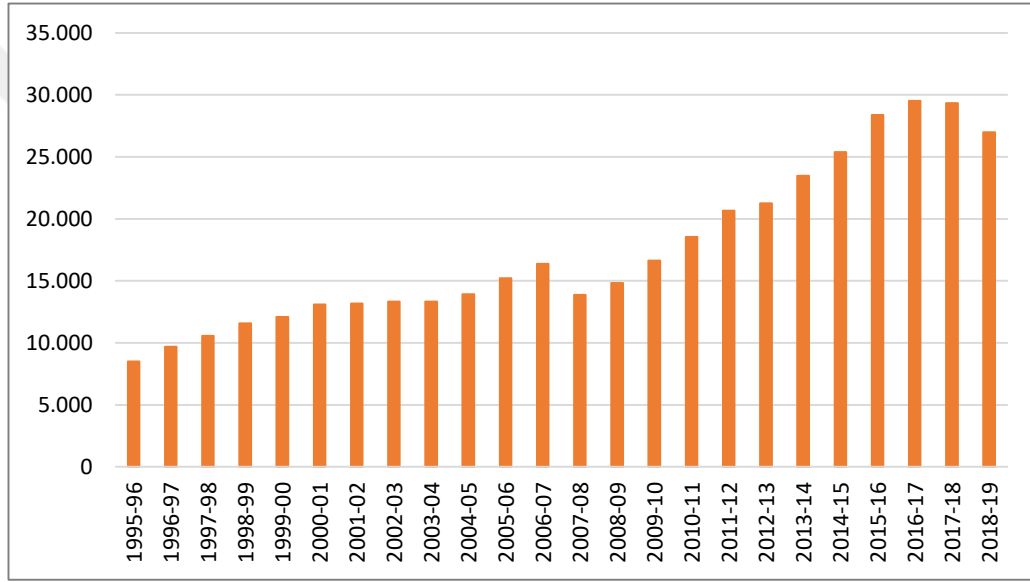
2010 yılında *Eğitim Bilimleri Enstitüsü* ile *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu* kurulmuştur. Aynı yıl Fen-Edebiyat Fakültesi ise Edebiyat Fakültesi ve Fen Fakültesi olmak üzere ikiye ayrılmış ve isimleri değişmiştir. 2011 yılında ise *Eczacılık Fakültesi* kurulmuştur. 2010-2011 döneminde toplam öğrenci sayısı 18.547 olmuştur.

2011-2012 döneminde toplam öğrenci sayısı ilk defa yirmi bin rakamını aşmış ve 20.650 olmuştur. Ancak 2011-2012 eğitim dönemi, Ekim 2011'de yaşanan depremden dolayı büyük sıkıntılarla geçmiş ve eğitime bir süre ara verilmiştir. 2012 yılının son aylarında *Denizcilik Fakültesi*, *Muradiye Meslek Yüksekokulu*, *Van*

Güvenlik Meslek Yüksekokulu, Yaşayan Diller Enstitüsü ve 2013 Yılında Türk Müziği Devlet Konservatuvarı kurulmuştur. 2012-2013 döneminde öğrenci sayısı depreminde etkisi ile diğer dönemlere oranla daha az artarak %2,9 artış ile 21.254 olmuştur.

Öğrenci sayıları 2013-14 döneminde %10,5 artış göstererek 23.480'e, 2014-15 döneminde %8,1 artış göstererek 25.393'e ve 2015-2016 döneminde de %11,7 artış göstererek 28.372'e ulaşmıştır.

Grafik 16: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 1983-2019 dönemi öğrenci sayıları (%).

Kaynak: YÖK,2019.

2016-17 toplam öğrenci sayısı %4 'lük artış oranıyla 29.520'ye ulaşmıştır. 2017-18 yılları arasında ise % -0,6 düşüş göstererek 29.333' e gerilemiştir. 2018-19 yılları arasında ise öğrenci sayısı tekrar 26.998' e gerileyerek toplam öğrenci sayısında % -8,0'lik oranda düşüş yaşandığı görülmektedir.

2018-19 döneminde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne bağlı tüm Fakülte, Enstitü ve Yüksekokullarda öğrenci sayısı 26.998 olarak tespit edilmiştir. Sadece merkez kampüste bulunan öğrenci sayısı 24.463'tür. Toplam öğrencilerin %90'ı Tuşba ilçesinde bulunan merkez kampüste eğitim almaktadır. 1.285 kişinin eğitim gördüğü Erciş Meslek Yüksek Okulu ikinci sıradadır. Bu ilçeleri sırasıyla 836 kişi ile Gevaş Meslek Yüksek Okulu ve 414 kişi ile Özalp Meslek Yüksek Okulu takip etmektedir.

Tablo 36: İlçelere göre öğrenci sayıları, 2018-2019.

İlçeler	Erkek	Kadın	Toplam
Erciş	857	428	1.285
Gevaş	488	348	836
Özalp	176	238	414
Tuşba (Merkez)	14.057	10.406	24.463
TOPLAM	15.578	11.420	26.998

Kaynak: YÖK, 2019.

Van İli'nin Tuşba İlçesi'nde bulunan merkez kampüste eğitim alan öğrenci sayıları çalışmamız açısından önem taşımaktadır. Van şehrine 15 km mesafede bulunan üniversite kampüsü, şehrin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bundan dolayı çalışmamız, merkez kampüste bulunan ve şehirle iç içe olan öğrencileri kapsamaktadır.

Tablo 37: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrenci sayısı, 1983-2019.

Öğrenim Yılı	Erkek	Kadın	TOPLAM	Öğrenim Yılı	Erkek	Kadın	TOPLAM
1983-84	590	186	776	2001-02	9.488	3.689	13.177
1984-85	933	192	1.125	2002-03	9.583	3.737	13.320
1985-86	1.178	293	1.471	2003-04	9.586	3.755	13.341
1986-87	1.361	311	1.672	2004-05	9.847	4.087	13.934
1987-88	1.540	349	1.889	2005-06	10.713	4.491	15.204
1988-89	1.658	400	2.058	2006-07	11.446	4.925	16.371
1989-90	1.808	446	2.254	2007-08	9.756	4.125	13.881
1990-91	1.811	435	2.246	2008-09	10.135	4.704	14.839
1991-92	2.023	528	2.551	2009-10	10.931	5.702	16.633
1992-93	2.341	654	2.995	2010-11	12.010	6.537	18.547
1993-94	3.417	968	4.385	2011-12	13.130	7.520	20.650
1994-95	4.975	1.447	6.422	2012-13	13.170	8.084	21.254
1995-96	6.605	1.906	8.511	2013-14	14.589	8.891	23.480
1996-97	7.484	2.207	9.691	2014-15	15.568	9.825	25.393
1997-98	7.916	2.660	10.576	2015-16	17.452	10.920	28.372
1998-99	8.535	3.029	11.564	2016-17	18.047	11.473	29.520
1999-00	8.794	3.288	12.082	2017-18	17.813	11.520	29.333
2000-01	9.524	3.576	13.100	2018-19	15.578	11.420	26.998

Kaynak: YÖK, 2019.

4.3 ÖĞRETİM ELEMANLARI SAYISININ GELİŞİMİ

20 Temmuz 1982 yılında kurulan Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde 1983-1984 yılları arasında, 5 profesör, 4 doçent, 5 yardımcı doçent, 9 öğretim görevlisi, 1 okutman

ve 18 araştırma görevlisi olmak üzere toplam da 42 öğretim elemanı bulunmaktaydı. Toplam öğretim elemanı sayısı yıllar içerisinde artış göstererek 1987-1988 yılında 117'e, 1989-1990 yılında 219'a ulaşmıştır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi bünyesinde 1992 yılında 3 fakülte (*Tıp Fakültesi*, *Eğitim Fakültesi* ve *İlahiyat Fakültesi*, bir enstitü (*Sağlık Bilimleri Enstitüsü*) ve 2 adet *Meslek Yüksekokulu* açılmıştır; 1991-1992 yıllarında 319 olan öğretim elemanı sayısı, %25,4'lük artış göstererek 1992-1993 yılında 400'e ulaşmıştır. 1993 ve 1994 yıllarında Van'ın Erciş, Gevaş ve Özalp İlçeleri 'ne kurulan meslek yüksekokulları ile toplam öğretim elemanı sayısı 1993-1994 döneminde 509'a, 1994-1995 döneminde ise %54,4'lük artış ile 786'e yükselmiştir. 1996 yılında *Sağlık Meslek Yüksekokulu*, 1997 yılında da *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* ile *Mühendislik-Mimarlık Fakülteleri* açılmış ve bu gelişmelerin sonucunda 1997-1998 döneminde öğretim elemanı sayısının 840 olduğu görülmüştür. 2001 yılında Başkale İlçesi'ne meslek yüksekokulu kurulmuştur. Ardından, 2000-2001 döneminde öğretim elemanı sayısının 990'a çıktığı ve 2001-2002 döneminde ilk defa bin rakamını aşarak 1.020 olduğu görülmüştür. 2006 yılında Erciş İlçesi'ne *İşletme Fakültesi* açılmıştır. 2006-2007 döneminde 1.124 olan toplam öğretim görevlisi sayısı 2007-2008 döneminde %21,6'lık artış göstererek 1.367'e ulaşmıştır.

Türkiye genelinde 2007 yılında 17 devlet üniversitesi, 2008 yılında ise 8 devlet üniversitesi kurulmuştur. 2007 yılında *Bitlis Eren Üniversitesi*, *Ağrı Çeçen Üniversitesi* ve 2008 yılında *Hakkâri Üniversitesi*'nin kurulması sonucunda, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin bünyesinde bulunan çeşitli fakülte ve yüksekokullar yeni açılan bu üniversitelere bağlanmıştır. Dolayısıyla 2008-2009 döneminde toplam öğretim elemanı sayısının bir önceki yıla göre %-6,5'lik düşüş göstererek 1.278'e gerilemiştir.

2008 yılında *Diş Hekimliği Fakültesi*, 2009 yılında ise *Turizm İşletmeciliği* ve *Otelcilik Yüksekokulu* açılmıştır. Açılan bu yeni fakülte ve yüksekokula bağlı olarak, 2009-10 yıllarında toplam öğretim elemanı sayısı tekrar artış göstererek 1.341'e yükselmiştir. 2010 yılında *Eğitim Bilimleri Enstitüsü* ile *Spor Yüksekokulu*, 2011 yılında ise *Eczacılık Fakültesi* açılmış ve 2010-2011 döneminde toplam öğretim elemanı sayısı 1.377'ye ulaşmıştır. Ancak 2011-2012 eğitim dönemi Ekim 2011'de

yaşanan depremten dolayı büyük sıkıntılarla geçmiş ve eğitime bir süre ara verilmiştir. Buna bağılı olarak, 2011-2012 döneminde toplam öğretim elemanı sayısı %-6,0 azalarak 1.294'e, 2012-2013 döneminde ise %-6,2 azalarak 1.214'e gerilemiştir.

2012 yılının son aylarında *Denizcilik Fakültesi, Muradiye Meslek Yüksekokulu, Van Güvenlik Meslek Yüksekokulu, Yaşayan Diller Enstitüsü*, 2013 Yılında ise *Türk Müziği Devlet Konservatuvarı*'nın açılmasının sonucu olarak, 2013-2014 döneminde toplam öğretim elemanı sayısının bir önceki yıla göre %28,8 artarak 1.564'e yükselmiştir. Bu dönemdeki en belirgin artış ise %47,1 ile doçent sayısında yaşanmıştır; onu %41,7'lik oran ile öğretim görevlileri, %40,2'lik oran ile yardımcı doçentler ve %38,3'lük oran ile profesörlerin takip etmiştir.

2015-2016 döneminde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki toplam öğretim elemanı sayısı 1.705 olmuştur. Bu öğretim elemanlarının unvanlara göre dağılımı incelendiğinde, 125 profesör, 140 doçent, 523 yardımcı doçent, 649 araştırma görevlisi, 215 öğretim görevlisi, 24 uzman ve 34 okutmanın mevcut olduğu görölmektedir. 2016-2017 yılları arasında öğretim elemanı sayıları %-1,9 azalarak 1.673'e gerilemiş; 2017-18 yılları arasında azalma devam ederek (%-1,3'lük bir oran ile) 1.651 olmuştur.

Tablo 38: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğretim elemanı sayılarının öğrenim yıllarına göre gelişimi, 1983-2019.

Yıl	TOPLAM	Profesör	Doçent	Dr. Öğretim Üyesi	Öğretim Görevlisi	Araştırma Görevlisi	Uzman	Okutman
1983-84	42	5	4	5	9	18	0	1
1984-85	58	6	2	5	14	22	0	9
1985-86	76	3	1	7	13	32	2	11
1986-87	69	6	2	5	14	36	2	11
1987-88	117	8	0	14	10	59	5	21
1988-89	167	12	0	19	10	91	10	25
1989-90	219	8	1	26	18	122	12	32
1990-91	283	10	2	29	23	175	15	29
1991-92	319	12	5	39	23	193	17	30
1992-93	400	8	9	43	24	261	21	34
1993-94	509	13	8	91	38	281	34	44
1994-95	786	16	5	131	74	456	42	61
1995-96	830	16	5	133	106	466	44	59
1996-97	880	23	28	146	107	446	31	59
1997-98	840	26	32	136	114	477	34	61
1998-99	966	46	60	227	156	473	36	69
1999-00	978	65	61	235	157	416	28	65
2000-01	990	32	57	197	144	464	33	63
2001-02	1.020	35	63	207	150	461	34	69
2002-03	1.068	68	48	234	170	483	31	58
2003-04	1.027	30	37	183	147	486	33	62
2004-05	1.031	29	34	168	144	495	35	61
2005-06	1.092	69	49	243	153	421	27	69
2006-07	1.124	78	44	247	165	506	29	55
2007-08	1.367	109	82	292	165	648	33	48
2008-09	1.278	118	92	277	151	623	34	46
2009-10	1.341	109	82	292	165	648	33	48
2010-11	1.377	96	76	289	157	603	31	42
2011-12	1.294	86	87	290	129	617	30	39
2012-13	1.214	94	87	311	139	662	31	43
2013-14	1.564	130	128	436	197	609	24	40
2014-15	1.649	129	137	498	207	620	20	38
2015-16	1.705	125	140	523	215	649	19	34
2016-17	1.673	109	128	518	216	641	17	32
2017-18	1.651	140	137	515*	253	606	-	-
2018-19	1.681	170	160	522	256	573	-	-

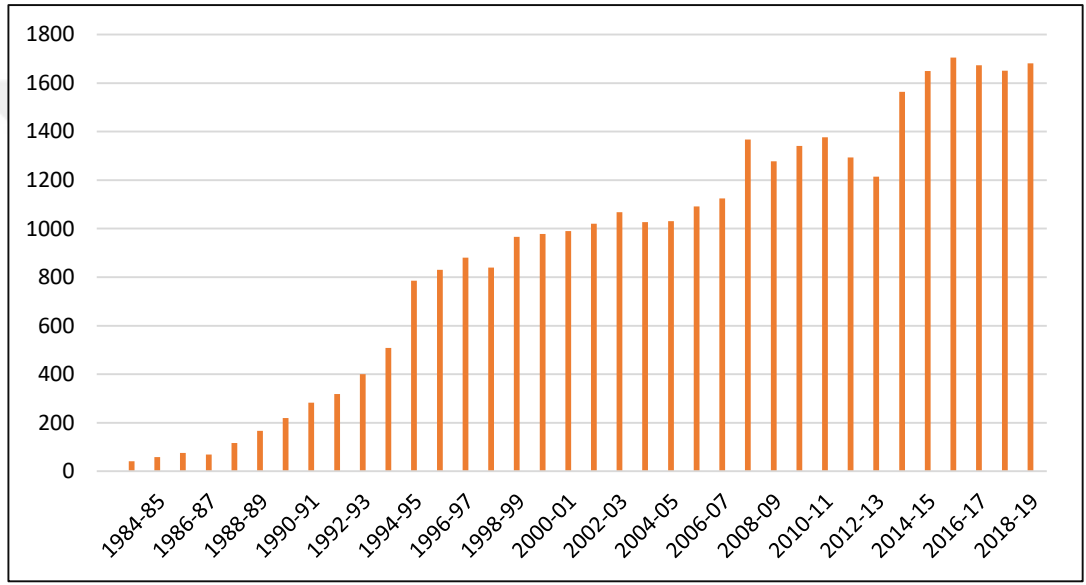
Kaynak: YÖK, 2019.

*Yardımcı doçent kadrosu kaldırılmış ve yerine doktor öğretim üyesi kadrosu getirilmiştir.

2018-19 yıllarına gelindiğinde iki yıl üst üste azalma gösteren öğretim elemanı sayısının %1,8'lik artış göstererek 1.681 olduğu görüldü. Çalışma alanımızın Van

şehri olduğu göz önüne alındığında, kuşkusuz merkez kampüste eğitim veren öğretim elemanı sayıları ayrı bir öneme sahiptir. Bu açıdan bakıldığında sadece merkez kampüste bulunan öğretim elemanı sayılarının 1.565 olduğu tespit edilmiştir; dolayısıyla söz konusu devrede, toplam öğretim elemanlarının %93'ünün merkez kampüste eğitim vermiştir. Ayrıca Başkale ve Özalp Meslek Yüksekokulları da ana kampüste eğitim vermektedir.

Grafik 17: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 1983-2019 öğretim elemanı sayıları, YÖK, 2019 (%).

Kaynak: YÖK,2019.

Tablo 39: İlçelere göre öğretim elemanı sayısı, 2018-2019.

İlçeler	Erkek	Kadın	TOPLAM
Erciş	38	15	53
Gevaş	27	4	31
Özalp	26	6	32
Tuşba (Merkez)	1.081	484	1.565
TOPLAM	1.172	509	1.681

Kaynak: YÖK, 2019.

4.4 VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI

4.4.1 Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

Öğrenci sayılarına göre Türkiye'deki ilk on üniversite; 85.520 öğrenci ile *İstanbul Üniversitesi*, 77.492 öğrenci ile *Marmara Üniversitesi*, 71.523 öğrenci ile *Kocaeli Üniversitesi*, 70.607 öğrenci ile *Bursa Uludağ Üniversitesi*, 70.331 öğrenci ile *Dokuz Eylül Üniversitesi*, 68.800 öğrenci ile *Atatürk Üniversitesi*, 67.225 öğrenci ile *Selçuk Üniversitesi*, 65.922 öğrenci ile *Akdeniz Üniversitesi*, 63.659 öğrenci ile *Ankara Üniversitesi*, 59.162 öğrenci ile *Ege Üniversitesi*'dir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin sahip olduğu öğrenci sayısı Türkiye'deki diğer üniversitelerin öğrenci sayıları ile karşılaştırıldığında, 26.945 öğrenci ile 55. sırada yer aldığı belirlenmiştir.³ Türkiye genelindeki yaklaşık 200 üniversite arasında Yüzüncü Yıl Üniversite'sinin 55. sırada yer alması, hem ülke içerisinde köklü bir üniversite olduğunu göstermekte hem de bulunduğu bölge olan Doğu Anadolu Bölgesi içerisindeki önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 40: Üniversitelere göre öğrenci sayıları ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin sıralamadaki yeri.

Sıra	Üniversite Adı	Kuruluş Yılı	Üniversite Türü	İl Adı	Toplam Öğrenci
1	İstanbul Üniversitesi	1933	Devlet	İstanbul	85.520
2	Marmara Üniversitesi	1982	Devlet	İstanbul	77.492
3	Bursa Uludağ Üniversitesi	1975	Devlet	Bursa	70.607
4	Kocaeli Üniversitesi	1992	Devlet	Kocaeli	71.523
5	Dokuz Eylül Üniversitesi	1982	Devlet	İzmir	70.331
6	Atatürk Üniversitesi	1957	Devlet	Erzurum	68.800
7	Selçuk Üniversitesi	1975	Devlet	Konya	67.225
8	Akdeniz Üniversitesi	1982	Devlet	Antalya	65.922
9	Ankara Üniversitesi	1946	Devlet	Ankara	63.659
10	Ege Üniversitesi	1955	Devlet	İzmir	59.162

³ Elde edilen rakamlara açık öğretime kayıtlı olan öğrenciler dahil edilmemiştir.

55	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1982	Devlet	Van	26.998
187	İbn Haldun Üniversitesi	2015	Vakıf	İstanbul	978
188	İzmir Bakırçay Üniversitesi	2016	Devlet	İzmir	831
189	Yüksek İhtisas Üniversitesi	2011	Vakıf	Ankara	820
190	Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksekokulu	2010	Meslek Yüksekokulu	Bursa	627
191	İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu	2008	Meslek Yüksekokulu	İzmir	610
192	Antalya Akev Üniversitesi	2015	Vakıf	Antalya	438
193	Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	2011	Vakıf	Antalya	421
194	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi	2013	Vakıf	Konya	393
195	Lokman Hekim Üniversitesi	2017	Vakıf	Ankara	381
196	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	2017	Devlet	Ankara	66

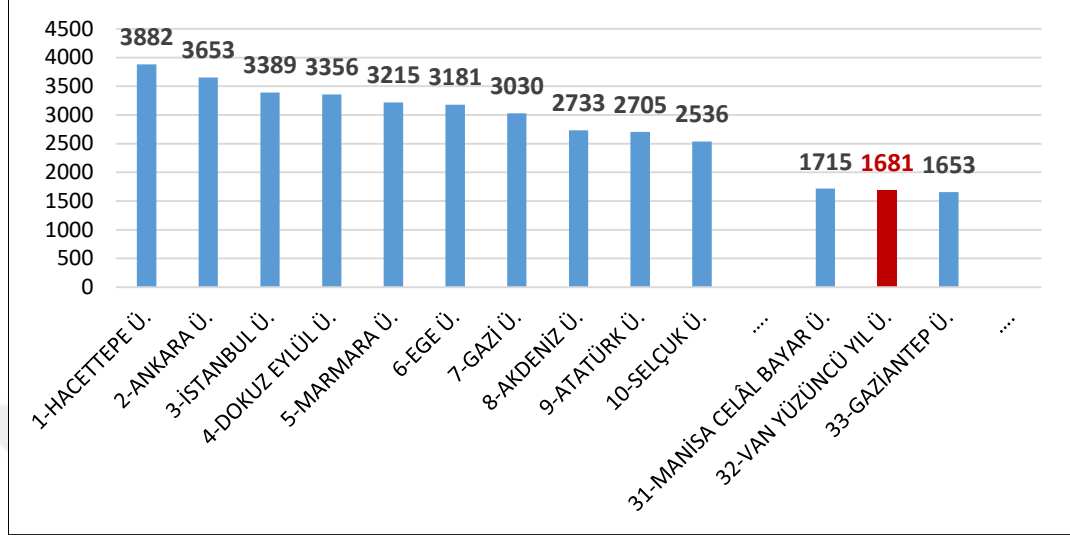
Kaynak: YÖK, 2019

*Açık öğretim öğrencileri dâhil değildir.

4.4.2 Öğretim Elemanları Sayısının Karşılaştırılması

Ülkemizde sahip oldukları öğretim elemanı sayılarına göre ilk on üniversite sırasıyla, 3882 öğretim elemanı ile *Hacettepe Üniversitesi*, 3653 öğretim elemanı ile *Ankara Üniversitesi*, 3389 öğretim elemanı ile *İstanbul Üniversitesi*, 3356 öğretim elemanı ile *Dokuz Eylül Üniversitesi*, 3215 öğretim elemanı ile *Marmara Üniversitesi*'dir. Bu sıralamayı 3181 öğretim elemanı ile *Ege Üniversitesi*, 3030 öğretim elemanı ile *Gazi Üniversitesi*, 2733 öğretim elemanı ile *Akdeniz Üniversitesi*, 2705 öğretim elemanı ile *Atatürk Üniversitesi* ve 2536 öğretim elemanı ile *Selçuk Üniversitesi* takip etmektedir.

Grafik 18: Üniversitelere göre öğretim elemanı sayıları ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin sıralamadaki yeri, 2018- 2019.

Kaynak: YÖK, 2019.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ise Türkiye geneli sıralamada sahip olduğu 1.681 öğretim elemanı ile 32. sırada yer almaktadır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin özellikle bulunduğu bölge içerisinde taşıdığı önem, sahip olduğu öğrenci sayısının yanı sıra öğretim elemanı sayısı ile de ortaya çıkmaktadır. Üniversitede bulunan 1.681 öğretim elemanının, öğrencilerin eğitimi dışında yaptıkları bilimsel çalışmalar ile de şehrin gelişimi üzerinde büyük ve önemli etkilere sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 41: Üniversitelere göre öğrenci sayıları ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin sıralamadaki yeri.

Sıra	Üniversite Adı	Kuruluş Yılı	Üniversite Türü	İl Adı	Toplam Öğretim Elemanı
1	Hacettepe Üniversitesi	1967	Devlet	Ankara	3.882
2	Ankara Üniversitesi	1946	Devlet	Ankara	3.653
3	İstanbul Üniversitesi	1933	Devlet	İstanbul	3.389
4	Dokuz Eylül Üniversitesi	1982	Devlet	İzmir	3.356
5	Marmara Üniversitesi	1982	Devlet	İstanbul	3.215

6	Ege Üniversitesi	1955	Devlet	İzmir	3.181
7	Gazi Üniversitesi	1982	Devlet	Ankara	3.030
8	Akdeniz Üniversitesi	1982	Devlet	Antalya	2.733
9	Atatürk Üniversitesi	1957	Devlet	Erzurum	2.705
10	Selçuk Üniversitesi	1975	Devlet	Konya	2.536
.	.	.	.	.	.
32	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1982	Devlet	Van	1.681
.	.	.	.	.	.
190	Tarsus Üniversitesi	2018	Devlet	Mersin	68
191	İzmir Bakırçay Üniversitesi	2016	Devlet	İzmir	50
192	Ataşehir Adıgüzel Meslek Yüksek Okulu	2014	Vakıf Meslek Yüksekokulu	İstanbul	47
193	Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksek Okulu	2010	Vakıf Meslek Yüksekokulu	Bursa	45
194	Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	2018	Devlet	Kahramanmaraş	41
195	Avrupa Meslek Yüksek Okulu	2009	Vakıf Meslek Yüksekokulu	İstanbul	38
196	Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi	2011	Vakıf	Antalya	33
197	İstanbul Kavram Meslek Yüksek Okulu	2008	Vakıf Meslek Yüksekokulu	İstanbul	25
198	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	2017	Devlet	Ankara	19
199	İstanbul Atlas Üniversitesi	2018	Vakıf	İstanbul	1

Kaynak: YÖK, 2019

4.5 VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN DOĞU ANADOLU'DAKİ ÜNİVERSİTELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Doğu Anadolu Bölgesi'nde kurulan ilk üniversite 1957 yılında Erzurum'da kurulan *Atatürk Üniversitesi*'dir. Onu 1975 yılında Elâzığ'da kurulan *Fırat Üniversitesi* ve Malatya'da kurulan *İnönü Üniversitesi* izlemiştir. 1982 yılında ise, bilindiği gibi, Van'da *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi* kurulmuştur. On yıl sonra 1992 yılında Kars'ta *Kafkas Üniversitesi*'nin kurulmuş, Doğu Anadolu Bölgesi'ni uzun yıllar bu beş üniversite temsil etmiştir.

Daha önce de değinildiği gibi, 2006 ve 2008 yılları arasında Türkiye'de üniversiteleşme sürecinin hız kazandığı görülmektedir. Bu süreçte 2006 yılında *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*, 2007 yılında *Bingöl Üniversitesi*, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi*, *Muş Alparslan Üniversitesi* ve *Bitlis Eren Üniversitelerinin* kurulduğu görülmektedir. 2008 yılına bakıldığında ise *Iğdır Üniversitesi*, Tunceli'de *Munzur Üniversitesi*, Ardahan *Üniversitesi* ve *Hakkâri Üniversitesi* kurulan diğer üniversiteler olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'nde üniversitesi olmayan il kalmamıştır. 2010 yılında *Erzurum Teknik Üniversitesi*'nin kurulması ve 2018 yılında *Malatya Turgut Özal Üniversitesi*'nin kurulması ile Erzurum ve Malatya illeri ikinci üniversitelerine kavuşmuştur.

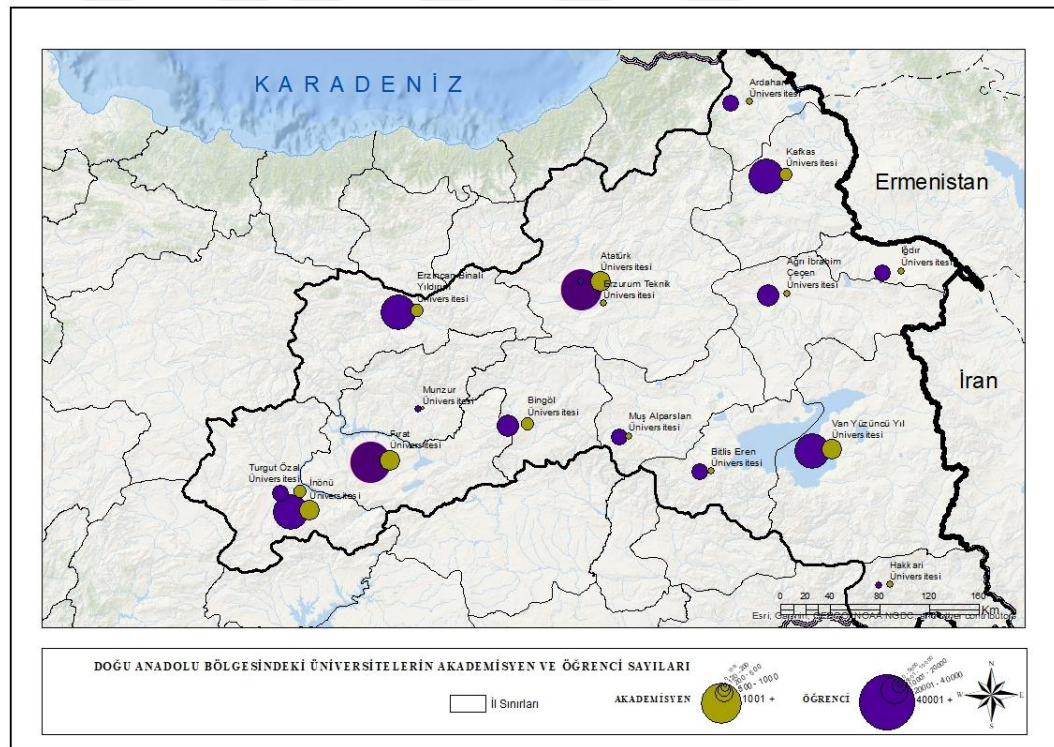
Tablo 42: Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerin öğretim elemanı ve öğrenci sayıları.

Üniversite Adı	Kuruluş Yılı	İl Adı	Toplam Akademisyen	Toplam Öğrenci
Atatürk Üniversitesi	1957	Erzurum	2.705	63.736
Fırat Üniversitesi	1975	Elâzığ	1.931	40.249
İnönü Üniversitesi	1975	Malatya	1.634	35.228
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1982	Van	1.681	26.945
Kafkas Üniversitesi	1992	Kars	892	20.147
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	2006	Erzincan	999	22.738
Bingöl Üniversitesi	2007	Bingöl	630	14.587

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	2007	Ağrı	449	12.368
Muş Alparslan Üniversitesi	2007	Muş	592	8.063
Bitlis Eren Üniversitesi	2007	Bitlis	444	7.982
Iğdır Üniversitesi	2008	Iğdır	365	6.734
Munzur Üniversitesi	2008	Tunceli	436	5.232
Ardahan Üniversitesi	2008	Ardahan	322	5.017
Hakkâri Üniversitesi	2008	Hakkâri	309	1.905
Erzurum Teknik Üniversitesi	2010	Erzurum	268	4.132
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	2018	Malatya	119	4.001

Kaynak: YÖK, 2019

Harita 22: Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversitelerin öğretim elemanı ve öğrenci sayıları.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi akademisyen sayısı bakımından değerlendirildiğinde Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversiteler arasında 3. sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgedeki toplam akademisyenlerin %12,2'si Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde bulunmaktadır. Türkiye'deki toplam akademisyen sayısı değerlendirildiğinde ise %1'lik kısmının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 43: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye’de öğretim elemanı sayıları.

	Öğretim Üyesi	Öğretim görevlisi	Araştırma görevlisi	TOPLAM
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	852	256	573	1.681
Doğu Anadolu Bölgesi	6.533	2.631	4.612	13.776
Türkiye	81.368	36.461	48.396	166.225

Kaynak: YÖK, 2019.

Öğrenci sayısı bakımından incelendiğinde ise bölge içerisinde 4. sırada yer aldığı görülmektedir. Türkiye’deki öğrencilerin %7,5’si Doğu Anadolu Bölgesi’nde eğitim görmektedir; Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki öğrencilerin ise %7,5’i Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde bulunmaktadır.

Tablo 44: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye’de öğrenci sayıları.

	Birinci Öğretim	İkinci Öğretim	Uzaktan Öğretim	TOPLAM
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	24.449	2.496	53	26.998
Doğu Anadolu Bölgesi	221.557	57.507	11.213	290.277
Türkiye	3.089.285	687.829	82.457	3.859.571

Kaynak: YÖK, 2019.

4.6 VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ’NİN 1982’DE KURULAN DİĞER ÜNİVERSİTELER İLE KARŞILAŞTIRMASI

20 Temmuz 1982 tarihinde, 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile birlikte; Ankara’da Gazi, İstanbul’da Marmara, Mimar Sinan Güzel Sanatlar ile Yıldız Teknik, Antalya’da Akdeniz, Edirne’de Trakya ve İzmir’de Dokuz Eylül Üniversiteleri olmak üzere toplam 8 üniversite kurulmuştur.

4.6.1 Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

1982 yılında kurulan 8 üniversitenin öğrenci sayıları incelendiğinde, Marmara Üniversitesi'nin 77.492 ile birinci sırada yer aldığı ve onu sahip olduğu 70.331 öğrenci ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin takip ettiği görülmektedir. Bu üniversiteleri takip eden diğer üniversiteler sırası ile 65.922 öğrenci ile Akdeniz Üniversitesi ve 44.297 öğrenci ile Trakya Üniversitesi'dir. Aynı zamanda bu üç üniversite, Trakya Üniversitesi hariç, Türkiye'deki en fazla öğrenci sayısına sahip üniversiteler arasında yer almaktadır.

Tablo 45: 1982'de kurulan üniversitelerin öğrenci sayıları, 2018-2019.

Üniversite Adı	Erkek	Kadın	TOPLAM
Marmara Üniversitesi	38.949	38.543	77.492
Gazi Üniversitesi	22.280	21.325	43.605
Dokuz Eylül Üniversitesi	38.885	31.446	70.331
Akdeniz Üniversitesi	38.242	27.680	65.922
Trakya Üniversitesi	24.277	20.020	44.297
Yıldız Teknik Üniversitesi	20.423	14.016	34.439
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	15.578	11.420	26.998
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	4.529	6.357	10.886

Kaynak: YÖK, 2019.

4.6.2 Öğretim Elemanlarının Karşılaştırılması

1982 yılında kurulan 8 üniversitenin sahip olduğu öğretim elemanları karşılaştırıldığında Gazi Üniversitesi'nin toplam 3.030 öğretim elemanı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu sıralamayı 3.356 öğretim elemanı ile Dokuz Eylül Üniversitesi, 3.215 öğretim elemanı ile Marmara Üniversitesi takip etmektedir. Akdeniz Üniversitesi'nin 2.733 öğretim elemanı bulunmaktadır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ise 1.681 öğretim elemanı ile bu 8 üniversite arasında altıncı sırada yer almaktadır.

Öğretim elemanlarının (Profesör, doçent, doktor öğretim üyelerinin) unvanlarına göre dağılımları incelendiğinde, Dokuz Eylül Üniversitesi'nin ilk sırada

yer aldığı görülmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 175 profesör sayısı ile yedinci sıradadır; profesör sayısının toplam öğretim elemanı içindeki oranı ise %10'dur. Doçent sayısına bakıldığında, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin 160 doçent ile altıncı sırada geldiği görülmektedir; doçent sayısının toplam öğretim elemanı içindeki oranı %9'dur. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, sahip olduğu 522 Doktor Öğretim Üyesi ile dördüncü sırada yer almaktadır. Bu unvandaki öğretim üyesi sayısının diğer üniversitelere göre fazla olmasının, uzun vadede doçent ihtiyacını karşılayacağını bir göstergesi olarak da algılanabileceğini belirtmek gerekir.

Tablo 46: 1982'de kurulan üniversitelerin öğretim elemanı sayıları.

Üniversite Adı	TOPLAM	Profesör	Doçent	Dr. Öğretim Üyesi	Öğretim Görevlisi	Arş. Görevlisi
Gazi Üniversitesi	3.030	877	333	227	561	1.032
Dokuz Eylül Üniversitesi	3.356	745	333	566	723	989
Marmara Üniversitesi	3.215	677	360	647	387	1.144
Akdeniz Üniversitesi	2.733	484	272	528	670	779
Yıldız Teknik Üniversitesi	1.647	281	240	368	318	440
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1.681	170	160	522	256	573
Trakya Üniversitesi	1.838	219	120	445	407	647
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	672	120	83	212	108	286

Kaynak: YÖK, 2019.

1982 yılında kurulan üniversitelerin sahip oldukları öğrenci sayılarının öğretim elemanlarına oranı incelendiğinde, Trakya Üniversitesi'nde akademisyen başına 24,2 öğrenci düştüğü gözlenmektedir. Bu sıralamayı 24,1 öğrenci ile Marmara ve Akdeniz Üniversiteleri takip ettiği gözlenmektedir. 21 öğrenci ile Dokuz Eylül Üniversitesi, 20,9 öğrenci ile ise Yıldız Teknik Üniversitesi Türkiye ortalamasının üzerinde ortalamalara sahip olan diğer üniversitelerdir.

Gazi Üniversitesi'nin, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülürken, Van

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin sahip olduğu 16,1 öğrenci oranı ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile birbirlerine çok yakın olduğu gözlenmektedir.

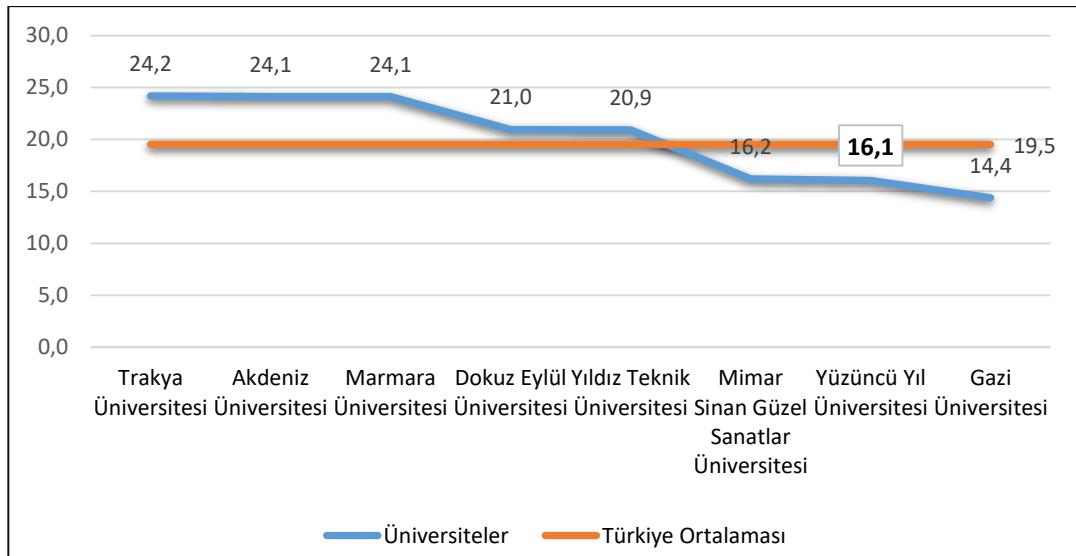
Tablo 47: 1982'de kurulan üniversitelerin öğrenci sayılarının öğretim elemanı sayılarına oranı.

Üniversite Adı	Akademisyen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Oran
Trakya Üniversitesi	1.838	44.427	24.2
Marmara Üniversitesi	3.215	77.492	24.1
Akdeniz Üniversitesi	2.733	65.922	24.1
Dokuz Eylül Üniversitesi	3.356	70.331	21.0
Yıldız Teknik Üniversitesi	1.647	34.439	20.9
Gazi Üniversitesi	3.030	43.605	14.4
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1.681	26.998	16.1
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	672	10.886	16.2
Türkiye Toplamı ve Oranı	166.325	3.253.743	19.5

Kaynak: YÖK, 2018- 2019.

1982'de kurulan üniversitelerin öğretim öğrenci sayılarının öğretim elemanı sayılarının oranı grafik üzerinde daha rahat değerlendirilebilmektedir. Grafik üzerinde baktığımızda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi akademisyen başına düşen öğrenci sayısının 16,1 ile Türkiye ortalamasının altında yer aldığı görülmektedir. Bununla beraber, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde ortalamanın altında yer aldığı gözlenmektedir.

Grafik 19: 1982'de kurulan üniversitelerin öğrenci sayılarının öğretim elemanı sayılarına oranı.

Kaynak: YÖK, 2019

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN VAN ŞEHRİNE ETKİLERİNİN ÇOK YÖNLÜ DEĞERLENDİRİLMESİ

Üniversiteler kuruldukları şehirlerin gelişmesinde, büyümesinde ve kalkınmasında önemli role sahiptirler. Eğitim olanakları ve yetiştirdikleri vasıflı bireylerin yanı sıra şehrin ekonomik olarak kalkınmasına, sosyal ve kültürel yapısının gelişmesine çok önemli katkılarda bulunurlar. Bu katkılar, şehrin özelliklerine, ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarına ve şehirlerin büyüklüklerine göre farklılıklar gösterir (Aslan, 2018). Van Yüzüncü Yıl Üniversite'nin kurulduğu günden bugüne artan nüfusun, üniversite öğrencileri, öğretim görevlileri ve idari personelin Van şehrinden talepleri olmakta ve Van şehri bu ihtiyaçları karşılamak amacı ile gelişim ve değişim yaşamaktadır. Üniversiteler, öğrencilerin, akademik ve idari personelin konaklama, ulaşım, gıda ve giyim gibi temel harcamaları ile yerel ekonomideki hareketleri, kurumun sağlamış olduğu istihdam ve üniversitenin inşa, kurulum ve işletme sürecindeki yerel çözüm ortakları üzerinden şehrin önemli ekonomik ve finansal kaynaklarından bir tanesi haline gelirler (Demireli ve Taşkın, 2013, aktaran Aslan, İ., 2018).

Üniversitenin kurulmasından bu yana her yıl sayıları artarak şehre gelen üniversite öğrencileri ve üniversite çalışanlarının sayısı günümüzde 30.000 civarındadır, özellikle bu kadar yüksek nüfuslu bir kitlenin şehir ekonomisinde yarattığı canlılık ve etkileşim düşünülürse çalışmanın önemi anlaşılmaktadır.

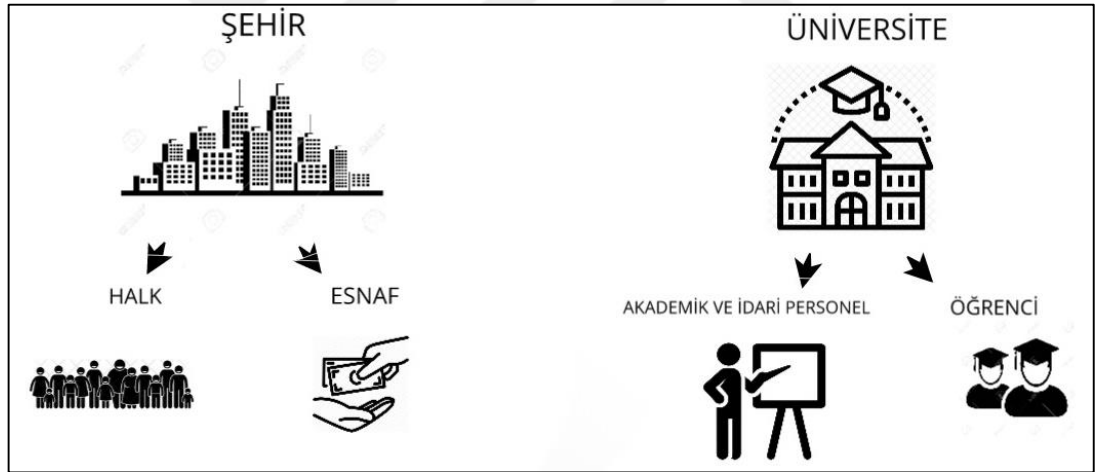
5.1 YÖNTEM VE ALAN ARAŞTIRMASI

Bilimsel araştırmalar; planlama ve projelendirme, veri toplama, veri özetleme ve analiz ile yorumlama ve raporlama aşamalarından oluşmaktadır. Planlama ve projelendirme aşamasında çalışmanın amacı, hipotez ortaya koyma, evren ve örneklem tanımlama şeklindedir. Veri toplama aşamasında ise verilerin nasıl elde edileceği belirlenir (anket çalışması, laboratuvar, klinik). Verilerin özetlenmesi ve analizi aşamasında ise elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılır, uygun bir istatistiksel

paket programı yardımı ile veriler tablo ve grafikler halinde özetlenir. Son aşamada ise elde edilen araştırma sonuçları yorumlanır ve çıkarımlar yapılır (Özdamar, 2017). Bu kapsamda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Van şehrinin ekonomik, sosyal, kültürel ve mekânsal gelişimine yaptığı katkıları ölçmek amacı ile anket soru formları hazırlanmış ve saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Görüşleri alınacak gruplar dört ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bu dört grup aşağıdaki gibidir;

- Akademik ve idari personel
- Öğrenciler
- Esnaf
- Halk

Grafik 20: Anket gerçekleştirilen kesimler

5.1.1 Evren ve Örneklem

Evren, araştırma sonucunda elde edilen verilerin genelleştirileceği elemanlar bütünüdür. Örneklem ise incelenecek olan evreni temsil eden daha küçük gruba denilmektedir (Karasar, 2009). Evrendeki kişilerin tamamına ulaşmak zaman ve maliyet kaybına neden olacağı için örneklem yöntemi kullanmak daha doğrudur. Örneklem sayıları belirlenirken her grup için önce ana kütle sayıları belirlenmiş ve daha sonrasında ise örneklem sayıları belirlenmiştir. Akademik ve idari personel için çalışan sayıları, öğrenciler için merkez kampüste öğrenim gören öğrenci sayıları, esnaf

için Van şehrinde faaliyet gösteren esnaf sayıları, halk için ise öğrencilerin en çok yaşadığı mahalleler belirlenerek anket çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Tablo 48: Araştırmanın evreni ve örneklem büyüklüğü

Katılımcılar	Evren	%95'lik Güven Aralığında %5 Hata Payı ile Hesaplanan Örneklem Büyüklüğü	Araştırma Örneklemi
YYU Akademik ve İdari Personel	2.857	340	357
YYU Öğrencileri	26.998	379	491
Van Halkı	472.766	387	387
Van Esnafı	15.000	375	376

5.1.2 Anket Soru Formaları

Akademik ve idari personel ile öğrenciler: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Van şehrinin mekânsal gelişimine etkisini ölçmek amacı ile öğrencilerin, akademik ve idari personelin mahallelere dağılımı belirlenmiştir. Ayrıca aynı grubun şehrin ekonomisine katkısını ölçmek amacı ile aylık ortalama harcamaları ve bu harcamaların kalemlerine göre dağılımları belirlenerek hangi ana harcama grubunda şehrin ekonomisine katkıda bulundukları tespit edilmiştir. Ayrıca Van şehri öğrencilerinin, akademik ve idari personelin alışveriş ihtiyaçlarını karşılamada, sosyal ve kültürel faaliyetlerde ne derece yeterli olduğu, hangi sektörlerde ihtiyaçları karşıladığı hangi sektörlerde karşılayamadığı tespit edilmiştir.

Esnaf: Üniversitenin şehrin özellikle ekonomik gelişimine etkisini ölçmek amacıyla esnaf ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Profili belirleyen sorular sorulduktan sonra, esnafın üniversiteye ve öğrencilere bakış açısı tespit edilmiştir. Bununla birlikte esnafın müşteri potansiyeli içerisinde öğrencilerin ne ölçüde yer aldığı, öğrencilerin ekonomik olarak ne kadar katkıda bulunduğu ve yaz aylarında şehirden ayrılan öğrencilerin esnafın iş yoğunluğunu nasıl etkilediği tespit edilmiştir.

Halk: Halk ile yapılan anket çalışmasında, özellikle şehrin üniversite algısı araştırılmıştır. Üniversitenin kurulduğu yıllardan bu zamana kadar geçen sürede halkın

tutum ve davranışlarında öğrencilere karşı değişiklik olup olmadığı irdelenmiştir. Anket çalışması özellikle öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde gerçekleştirilmiştir.

5.1.2.1 Anket Çalışması ve Verilerin Analizi

Oluşturulan anket soru formları sonrasında anket çalışması, 2018-2019 eğitim yılı bahar döneminde örneklem sayısı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Anketler araştırmacının kendisi ve tecrübeli anketörlerden oluşan bir grup tarafından uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen ham veriler MS Office Excel programına girilmiş ve daha sonrasında yaygın kullanım alanı olan SPSS paket programı yardımı ile analiz edilmiştir.

5.1.3 Anket Katılımcılarının Profili

Tablo 49: Öğrencilerin Profili

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	257	52,3
	Kadın	234	47,7
Yaş	18-20	117	23,8
	21-25	334	67,9
	26-30	29	5,9
	31-35	5	1,0
	35 ve üzeri	6	1,2
Öğrenim Düzeyi	Ön lisans	53	10,8
	Lisans	425	86,6
	Lisansüstü	13	2,6
Toplam		491	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların %52,3'ünün erkek, %47,6'sının kadın olduğu görülmektedir. Yaş dağılım tablosuna göre ise, anket uygulanan ağırlıklı yaş ortalaması 21-

25'tir. Üniversite öğrencileri üzerinde uygulanmış olan anket çalışmasına cevap verenlerin genç nüfustan oluşması beklenen bir sonuçtur.

Çalışmaya katılan öğrencilerin öğrenim düzeyleri yüksek oranda lisans olarak belirlenmiştir.

Tablo 50: Akademik ve İdari Personel Profili

		Sayı	Yüzde (%)
Görev	Akademik personel	230	64,5
	İdari personel	127	35,4
Cinsiyet	Erkek	263	73,7
	Kadın	94	26,3
Yaş	18-25	6	1,7
	26-35	143	40,1
	36-45	126	35,3
	46-55	63	17,6
	55 üzeri	19	5,3
Medeni Durum	Evli	276	77,3
	Bekâr	81	22,7
Toplam		357	100,0

Araştırmaya katılan akademik ve idari personelin %73,5'ini erkek, %26,4'ünü kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Anket uygulanan 376 akademik ve idari personelin yarısından fazlasının 45 yaş ve altı olduğu belirlenmiş olup, üniversitenin eski bir üniversite olmasına rağmen akademik ve idari personelin genç ve dinamik bir kadroya sahip olduğu söylenebilmektedir. Görüşülen idari ve akademik personelin %77,1'i evli olduğunu bildirirken, %22,8'i bekâr olduğunu bildirmiştir.

Anket çalışmasına katılan toplam personel içerisinde, %64,5' inin akademik personel, %35,4'ünün idari personel olduğu belirlenmiştir.

Tablo 51: Akademik ve idari personelin kariyer durumları.

Akademik Personel	Sayı	Yüzde (%)	İdari Personel	Sayı	Yüzde (%)
Prof. Dr.	14	6,1	Daire başkanı	1	0,8
Doç. Dr.	40	17,4	Şube müdürü	8	6,3
Dr. Öğr. Üyesi.	77	33,5	Fakülte/enstitü/ yüksekokul sekreteri	6	4,7
Araş. Gör.	64	27,8	Şef	13	10,2
Öğr. Gör.	31	13,5	Memur	65	51,2
Uzman	4	1,7	Mühendis	9	7,1
Toplam	230	100,0	Programcı	3	2,4
			Teknisyen	5	3,9
			Diğer	17	13,4
			Toplam	127	100,0

Anket çalışmasına katılan akademik ve idari personelin %32,2'si Dr. Öğretim Üyesi unvanını taşımaktadır. “Araştırma Görevlisi” unvanı %26,4'lük oranla onu takip etmektedir. Doçent Doktor unvanına sahip akademik personel oranı ise %16,8'dir. Öğretim Görevlisi unvanına sahip akademik personel ise %13,4 olarak belirlenmiştir.

İdari personelin %47,8 gibi büyük oranda çalışanın memur olarak görev aldığı belirlenmiştir. %30,2 oranına sahip “Diğer” seçeneğinin açıklaması olarak; hizmetli, mühendis, programcı, teknisyen, denetçi, kütüphaneci, dekan yardımcısı vb. cevaplar verilmiştir.

Araştırmaya katılan esnafların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların %87,8'inin erkek, %12,2'si kadındır. Şehir esnaflarının büyük bir bölümünün erkeklerden oluşması bu dağılımda önemli rol oynamaktadır.

Tablo 52: Esnaf Profili

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	330	87,8
	Kadın	46	12,2
Yaş	18-25	88	23,7
	26-35	127	34,1
	36-45	84	22,6
	46-55	58	15,6
	55 üzeri	15	4,0
	Cevapsız	4	1,1
Eğitim Düzeyi	İlkokul	53	14,5
	Ortaokul	108	29,5
	Lise	127	34,7
	Ön lisans/Lisans	76	20,8
	Yüksek lisans/Doktora	2	0,5
	Cevapsız	10	2,7
Esnaflık Süresi	0-5	101	26,9
	6-10	75	19,9
	11-15	62	16,3
	16-20	55	14,7
	21-25	42	11,2
	26-30	29	7,8
	30 üzeri	12	3,2
	Toplam	376	100,0

Araştırmaya katılan esnafın yaşa göre dağılım tablosuna bakıldığında cevap verenlerin %23,7'si 18-25 yaş ortalamasına sahipken, %34,1'i 26-35 yaş grubunda, %22,6'sı 36-45 yaş grubunda, %15,6'sı ise 46-55 yaş grubunda ve %4'ü 55 üzeri yaş grubundadır. Belirli bir yaş ortalamasının yoğunlukta olmadığı esnaf profilinde, her yaş grubundan esnafa anket uygulanmış olması, üniversite- şehir ilişkisinde daha farklı ve değişik görüşlerin fikir bildirmesi açısından önemli olmuştur.

Anket çalışmasına katılan esnafların çoğunluğu lise mezunudur. Bu sıralamayı ortaokul mezunu, daha sonra ön lisans/lisans mezunu esnaflar takip etmektedir.

Tablo 53: Esnafların memleketlerine göre dağılımları.

Seçenekler	Cevaplayan	%
Van	288	77,0
Hakkâri	28	7,5
Siirt	15	4,0
Şırnak	11	2,9
Bitlis	9	2,4
Muş	8	2,1
Batman	4	1,1
Ağrı	2	0,5
Bingöl	2	0,5
Kars	1	0,5
Malatya	1	0,3
Eskişehir	1	0,3
Konya	1	0,3
Rize	1	0,3
Cevapsız	2	0,3
Toplam	376	100,0

Esnaflık yapma sürelerine bakıldığında, %36,9'u 15 yıldan fazla esnaflık yaptıklarını bildirmişlerdir. Uzun süre aynı işi yapan kişilerin oranının yüksek olması çalışmamıza verilen cevaplar açısından önemlidir. Şehir üzerinde üniversitenin ekonomik etkilerini, yıllar içerisinde en iyi gözlemleyebilen kesim esnaktır.

Araştırmaya katılan esnafların %77'sinin Vanlı olduğu tespit edilmiştir. Diğer esnafların ise ağırlıklı olarak Hakkâri, Siirt, Şırnak, Bitlis, Muş, Batman, Ağrı, Bingöl ve Kars gibi civar illerden göç edip burada ticari faaliyetlerine devam ettikleri belirlenmiştir. Komşu şehirlerin dışındaki şhirden gelen esnaflar düşük orana sahiptir.

Tablo 54: Esnafların müşteri oranları.

Seçenekler	Cevaplayan	%
Hepsi	231	62,1
Öğrenci	56	15,1
Memur	39	10,5
Esnaf	20	5,4
Diğer	16	4,3
İşçi	10	2,7
Cevapsız	4	1,1
Toplam	376	100,0

Anket çalışmasında verilmiş olan seçeneklerden hepsinden müşterisi olduğunu bildiren esnaflar yoğunluktadır. Öğrencilerin oluşturduğu müşteri potansiyelini

öğrenmeye çalıştığımızda ise bu oranın %15,1 olduğunu deklare etmişlerdir. Müşteri yoğunluğunda diğer seçeneğini seçen esnafların açıklama olarak turist, asker vb. cevaplar verdikleri görülmektedir.

Tablo 55: Esnaflık yaptıkları alanlara göre dağılımları.

Seçenekler	Cevaplayan	%
Bakkal-Market-Manav-Büfe	70	18,6
Diğer	49	13,0
Küçük Sanayi Sitesi Esnafı	47	12,5
Lokanta-Kebap-Fast Food-Kafe-Pastane	39	10,4
Giyim-Ayakkabı	33	8,8
Bilişim-İletişim Araçları	22	5,9
Berber-Kuaför	18	4,8
Kırtasiye-Kitapçı-Fotokopi	18	4,8
Nalbur-hırdavat-tesisat	18	4,8
Mobilya-Beyaz Eşya-Spotçu	16	4,3
Eczane- Gözlükçü	14	3,7
Terzi-Tuhafiye-Manifatura	13	3,5
Züccaciye-Kozmetik	12	3,2
Kuyumcu-Gümüşçü	7	1,9
Toplam	376	100,0

Çeşitli esnaf kolları ile anket çalışmamızı gerçekleştirmiş olup, çeşitliliğin fazla olmasından dolayı cevaplar kendi içerisinde gruplandırılmıştır. Esnaflar içerisinde yer alan besicilik, hamam işletmeciliği, yerel radyo, sigorta acentesi gibi az sayıda bulunan cevaplar diğer başlığı altında değerlendirilmiştir.

Tablo 56: Halk Profili.

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	243	62,8
	Kadın	144	37,2
Yaş	26-35	159	41,1
	36-45	107	27,6
	18-25	66	17,1
	46-55	37	9,6
	55 üzeri	18	4,7
	İlkokul	8	2,1
Eğitim Düzeyi	Ortaokul	18	4,7
	Lise	49	12,7
	Ön lisans/Lisans	227	58,7
	Yüksek lisans/Doktora	85	22,0
	21 ve üzeri	264	68,2
Van'da ikamet süresi	0-5	38	9,8
	6-10	34	8,8
	16-20	27	7,0
	11-15	24	6,2
	Toplam	387	100,0

Araştırmaya katılan halkın cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların %62,8'inin erkek, %36,7'sinin kadın olduğu görülmektedir. Anket çalışmasına katılan halkın yarısından fazlasının yaş ortalaması 35 yaş ve altıdır. Bununla birlikte mutlaka her yaş grubundan katılımcının çalışmaya dâhil olmasına dikkat edilmiştir.

Eğitim durumu sorulan katılımcıların, %51,8'inin ön lisans ya da lisans mezunu olduğu, %21,7'sinin lise mezunu olduğu belirlenmiştir.

Van'da ikamet etme süreleri sorulduğunda, 21 ve üzeri yıldır Van'da yaşayanların oranı %67,9 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yüksek oranda genç yaş grubundan oluşmasına karşın 20 yılı aşkın süredir Van'da yaşıyor olması, anket çalışmasına verilen cevapların güvenilirliğini artırmaktadır. Uzun yıllardır Van'da yaşamamış bir kişinin, köklü bir geçmişe sahip olan üniversitenin şehir üzerindeki etkilerini değerlendirmesi zordur. Üniversite- şehir ilişkisini her yönlü gözlemleme şansı bulan kişilerin cevap vermiş olması, anket çalışmasının amacına ulaşmasında etkili olmuştur.

5.2 VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ'NİN VAN ŞEHRİNE ETKİLERİ

Araştırmanın bu kısmında, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Van şehri üzerindeki etkileri çok yönlü olarak değerlendirilmiş, anket çalışması ve birebir görüşmeler ile elde edilen bulgular sınıflandırılarak başlıklar halinde sunulmuştur.

5.2.1 Nüfus Üzerindeki Etkileri

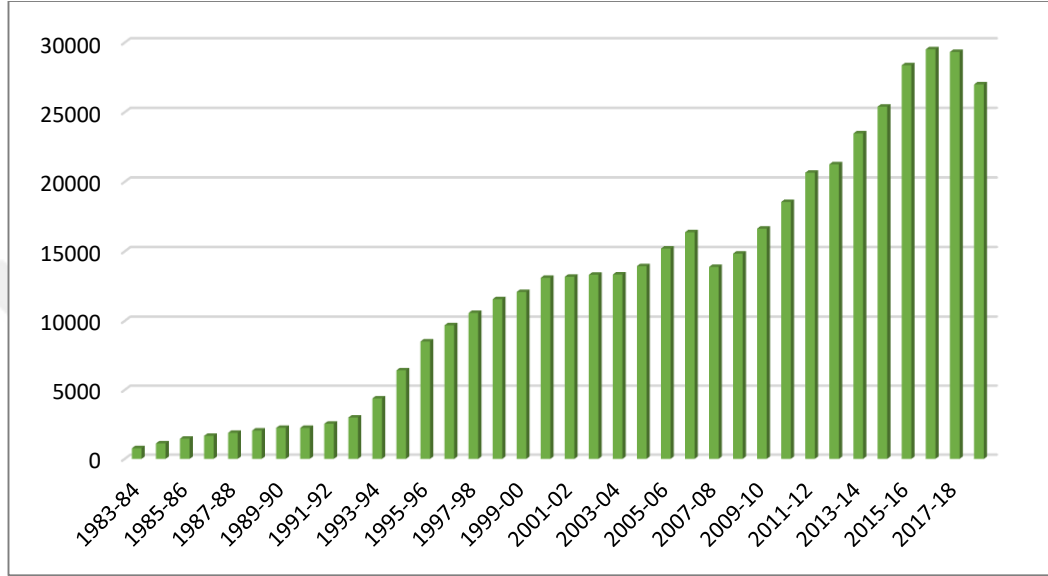
Van şehri bulunduğu bölge içerisinde sahip olduğu olanaklar açısından büyük ve gelişmiş bir şehirdir. Ekonomik etkenler, terör, sosyal imkânlar ve benzeri sebeplerden dolayı komşu illerden çok fazla göç almıştır ve almaya da devam etmektedir. Dolayısıyla üniversitenin şehrin nüfusu üzerinde tek başına etkisinden bahsetmek güçtür. Bununla birlikte, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin kurulduğu tarih olan 1982'den günümüze kadar geçen zaman içindeki gelişimine bağlı olarak akademik ve idari personel sayılarının artması, üniversite ile ilişkili hizmet sektörünün gelişimi ve bunun meydana getirdiği çekici etki ile şehrin nüfus özellikleri üzerinde belirleyici bir role sahip olmuştur.

5.2.1.1 Öğrenci Sayıları ve Geldikleri İllere Göre Dağılımı

1983-84 eğitim- öğretim dönemimde 776 öğrenci ile yükseköğretim hayatına başlayan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin, daha önce de değinildiği gibi, 2018-19

döneminde 26.998 öğrenciye sahip olduğu görülmektedir. Yıllar içerisinde sürekli artış gösteren öğrenci sayısı, 2011 yılında meydana gelen deprem döneminde düşüş yaşamakla beraber sonraki yıllarda tekrar artış göstermeye devam etmiştir.

Grafik 21: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin yıllara göre öğrenci sayısı, 1983-2019 (%).

Kaynak: YÖK, 2019.

Öğrenci sayısının artışı, şehrin nüfusu açısından önem taşımaktadır. Başka il doğumlu olmasına rağmen yükseköğretim görmek amacıyla Van'a gelmiş öğrencilerin yanı sıra Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi sayesinde kendi memleketinde üniversite okuma imkânı bulan öğrenciler de mevcuttur.

Öğrencilere Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ni tercih sebepleri sorulduğunda, en yüksek oranın (%46,1) “memleketi Van olduğu için” bu üniversiteyi seçenlerin olduğu görülmektedir. “Puanı bu üniversiteye yettiği için” seçmiş olan öğrenciler ikinci grup olarak karşımıza çıkmaktadır. “Memleketine yakın olduğu için” civar illerden gelen öğrenciler ise yüksek orana sahip diğer bir seçenektir. “Diğer” seçeneğine ise katılımcılar tarafından farklı yorumlar yazılmıştır: “Ailem istediği için” ya da “ailevi durumlar” yorumları ilk sırada yer alırken, “eş durumu, iş sebebiyle” gibi yorumlar bildirilen diğer nedenlerdir.

Tablo 57: Öğrencilerin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ni tercih sebepleri.

Sebepler	Sayı	%
Memleketim olduğu için	157	31,9
Puanım bu üniversiteye yettiği için	149	30,3
Memleketime yakın olduğu için	70	14,2
Van güzel bir şehir olduğu için	44	8,9
Diğer	44	8,9
Kariyer beklentilerime uygun düzeyde olduğu için	22	4,4
Eğitim kalitesi yüksek olduğu için	5	1,0
Toplam	491	100,0

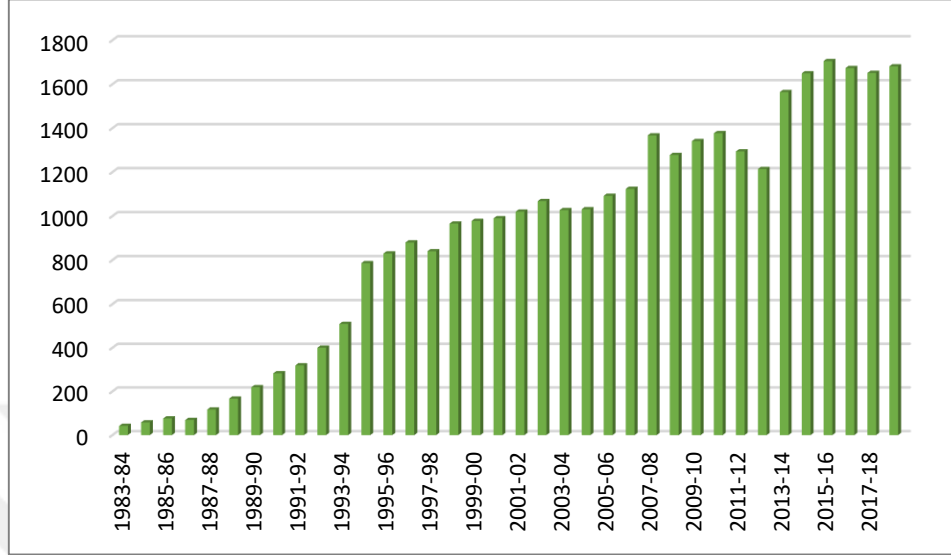
Harita 23: Öğrencilerin memleketlerine göre dağılımı.

5.2.1.2 Akademik- İdari Personelin Geldikleri İllere Göre Dağılımı ve Hane Büyüklükleri

Kurulduğu yıl yalnızca 42 akademik personele sahip olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde bu sayı 2018-19 yılı itibariyle 1.681'e yükselmiştir. Grafikten de anlaşılacağı üzere personel sayılarında genel olarak artış yaşanmıştır.

Grafik 22: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin yıllara göre öğretim elemanı sayısı, 1983-2019 (%).

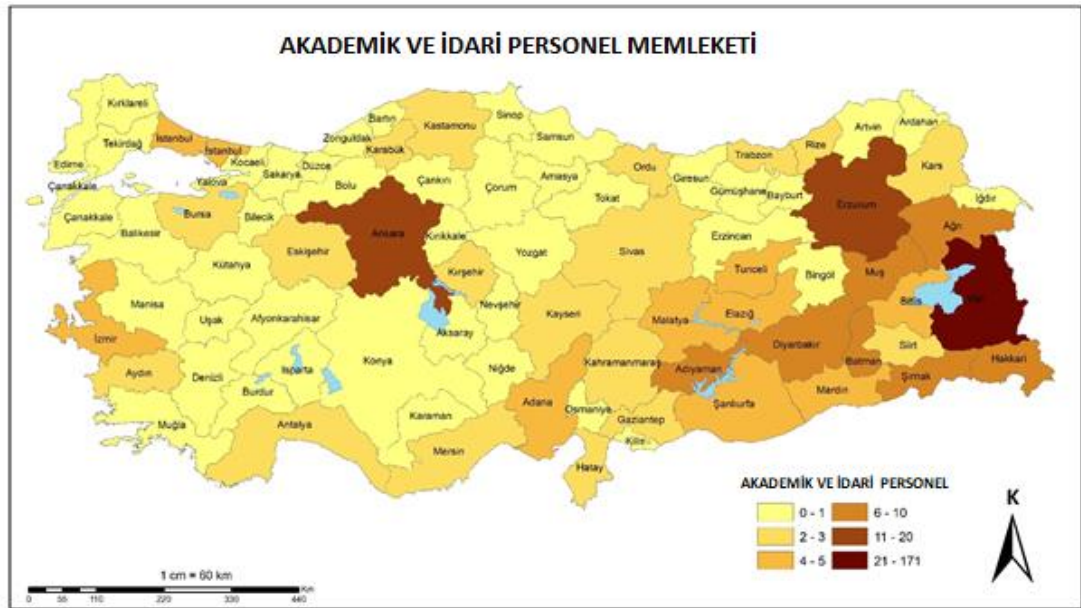
Kaynak: YÖK, 2019.

Üniversitede istihdam edilen akademik ve idari personel sayısı kadar, personelin hane büyüklükleri de üniversitenin şehir nüfusu üzerindeki etkilerini belirlemede önemlidir. Akademik ve idari personel ile gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarına göre, “Hane nüfusunuz kaç kişidir?” sorusuna verilen cevaplarda %24,2 kişi 3 cevabını verirken, %27,7 kişi 4, %24,8 kişi 5 ve üzeri cevabını vermiştir. Akademik ve idari personelin %52,5’i ise hane halkının 4 ve üzeri kişiden oluştuğunu söylemiştir.

Türkiye geneli ortalama hane halkı büyüklüğü 3,41 iken Doğu Anadolu Bölgesi’nin ortalama hane halkı büyüklüğü 4,20, Van İli ortalama hane büyüklüğü 5,08’dir (TÜİK, 2019). Bu bilgiler doğrultusunda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde çalışan %50’den fazla kişinin hane halkı büyüklüğünün 5 ve üzeri çıkması olağandır. Memleketi Van olan %48,5 kişi, hane halkı ortalama cevabını destekler niteliktedir.

Yaklaşık 4.300 kişiden oluşan üniversite çalışanlarının ortalama hane halkı sayısının 5 kişi olduğu düşünüldüğünde, bu sayıya öğrenci sayıları da eklendiğinde, üniversitenin nüfus üzerindeki etkisi net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Harita 24: Akademik ve idari personelin doğum yerlerine göre dağılımı.

Üniversitenin nüfus üzerindeki bir diğer etkisi, %51,4'ünün diğer illerden Van'a yerleşip Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde çalışıyor olmalarıdır. Akademik ve idari personellerin doğum yerleri incelendiğinde, çoğunluğun doğdukları ilde çalışmakta oldukları görülmektedir. Vanlı olmayan personellerin ise çevre illerden geldikleri belirlenmiştir. Doğum yerleri Erzurum ve Ankara olanların ilk sırada yer alması dikkat çekerken, bu sıralamayı Muş, Hakkâri, Adıyaman, Ağrı, Diyarbakır, Batman ve Şırnak doğumlular takip etmektedir (Harita 24).

“Kadro imkânı bu üniversitede olduğu için” Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’ni tercih edenler anket çalışmasına katılanların yarısına yakın bir orana sahiptir. Van’ı, kadro imkânı bu üniversitede olduğu için uzak illerden buraya yerleşmiş olan insanların yanı sıra yakın bölge ve illerden gelen personelin tercih ettiği de bilinmektedir. *“Memleketi Van olduğu için”* bu üniversiteyi tercih nedeni olarak gösterenler %28,8 gibi azımsanmayacak bir orana sahiptir.

Tablo 58: Akademik ve idari personelin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ni tercih sebepleri.

Sebepler	Sayı	%
Kadro imkânım bu üniversitede olduğu için	133	38,3
Memleketim olduğu için	100	28,8
Sosyal- ekonomik beklentilerime uygun düzeyde olduğu için	34	9,8
Mecburi hizmet için	23	6,6
Diğer	22	6,3
Memleketime yakın olduğu için	18	5,1
Eşimin görevi için	17	4,9
Cevapsız	10	2,8
Toplam	357	100,0

Van şehrini, “*sosyal ve ekonomik beklentilere cevap verdiği için*” tercih edenler de bulunmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan diğer illere göre gelişmiş bir şehir olan Van, burada yaşamayı tercih eden insanların ihtiyaçlarını ve beklentilerini, komşu illere nazaran daha çok karşılayan bir şehir olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2.2 Mekânsal Gelişimine Etkileri

5.2.2.1 Öğrencilerin Mahallelere Göre Dağılımı

Öğrenciler, nerede kaldıklarına yönelik sorulan sorunun cevabı olarak, %48,6’sı evde, %46,8’i de devlet yurdunda kaldığını belirtmişlerdir. İlgili haritadan da izlenilebileceği gibi, öğrencilerin öncelikli olarak üniversitenin de içerisinde bulunduğu Bardakçı Mahallesi’ni tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuçta, devlet yurtlarının ve özel yurtların birçoğunun kampüs içinde yani bu mahallede yer almaları etkili olmuştur. Dolayısıyla niçin bu mahalleyi tercih ettikleri sorulduğunda, %37,4 oranında “*yurt bu mahallede olduğu için*” seçeneğinin seçilmesi de beklenen bir sonuçtur. Bardakçı Mahallesi’nden sonra en çok tercih edilen mahalleler; Şerefiye Mahallesi, Vali Mithat Bey Mahallesi, İskele Mahallesi, Alipaşa Mahallesi, Hafiziye Mahallesi, Şabaniye Mahallesi vb. mahallelerdir. Buna karşılık, öğrenciler yaşamak için üniversiteye ve merkeze uzak olan, konut ve ulaşımında sıkıntı yaşanan mahalleleri tercih etmemektedirler. Bu mahallelerin başında Esenler Mahallesi, Şemsibey Mahallesi, Yalı Mahallesi, Erenkent Mahallesi, Selahattin Eyyubi Mahalleri gelmektedir.

Tablo 59: Öğrencilerin yaşadıkları alanlar ve yaşadıkları mahalleyi tercih sebepleri.

		Sayı	Yüzde (%)
Yaşadıkları alanlar	Ev	239	48,7%
	Devlet yurdu	230	46,8%
	Özel yurt	12	2,4%
	Pansiyon	6	1,2%
	Apart	3	0,6%
	Diğer	1	0,2%
	Toplam	491	100%
Tercih sebebi	Yurt bu mahallede olduğu için	184	37,4%
	Kendi evimiz olduğu için	174	35,4%
	Üniversiteye yakın ve ulaşımı kolay olduğu için	61	12,4%
	Şehir merkezine yakın olduğu için	27	5,5%
	Ancak burada ev bulabildiğim için	26	5,3%
	Gelirime uygun olduğu için	15	3,0%
	Diğer	4	0,8%
	Toplam	491	100%

“Üniversiteye yakınlık ve ulaşım kolay olduğu için” cevabı %12,4 oranı ile en çok seçilen üçüncü cevaptır. Üniversite ile yakınlığından dolayı tercih edilen mahallelerin dışında en çok tercih edilen diğer mahalleler, yine üniversite yolu güzergâhında olan veya merkezde yer alan mahalleler olarak karşımıza çıkmaktadır. Güzergâh üzerindeki mahallelerin seçilmeleri üniversiteye yakınlık ile ilişkilidir, merkezdeki ya da merkeze yakın mahallelerin seçilmesinde ise çeşitli sebepler etkilidir. Bu sebeplerinin başında, üniversiteye ulaşımın diğer mahallelere göre daha kolay olması gelir. Öğrenciler, üniversite ile merkez arasındaki duraklardan binildiği takdirde boş minibüse denk gelmenin imkânsız olduğundan ve genel olarak üniversiteye ulaşımın sıkıntılı olduğundan yakınmaktadırlar. Şehir merkezinin ulaşım kolaylığı dışındaki diğer bir önemli sebep, sahip olduğu sosyal imkânlardır; gıda hizmetlerine kolay erişim, geniş alışveriş yelpazesi, eğlence ve dinlenme imkânlarının bulunması şeklinde sıralanabilmektedir. Özellikle geç saatlere kadar açık olan kafeler, lokantalar ya da fast-food alanları öğrenciler için cazibe merkezi durumundadır. Öğrencilerin kalabileceği tarzda ev seçeneklerinin fazla olması bu mahallelerin tercih edilmesinde avantaj sağlayan bir diğer noktadır. Öğrenciler bütçelerine göre birçok seçeneğe sahiptirler; evlerin yeni yapılmış, çeşitli ihtiyaçlara cevap veren ve kaloriferli olmaları gibi özellikleri sıralanabilir.

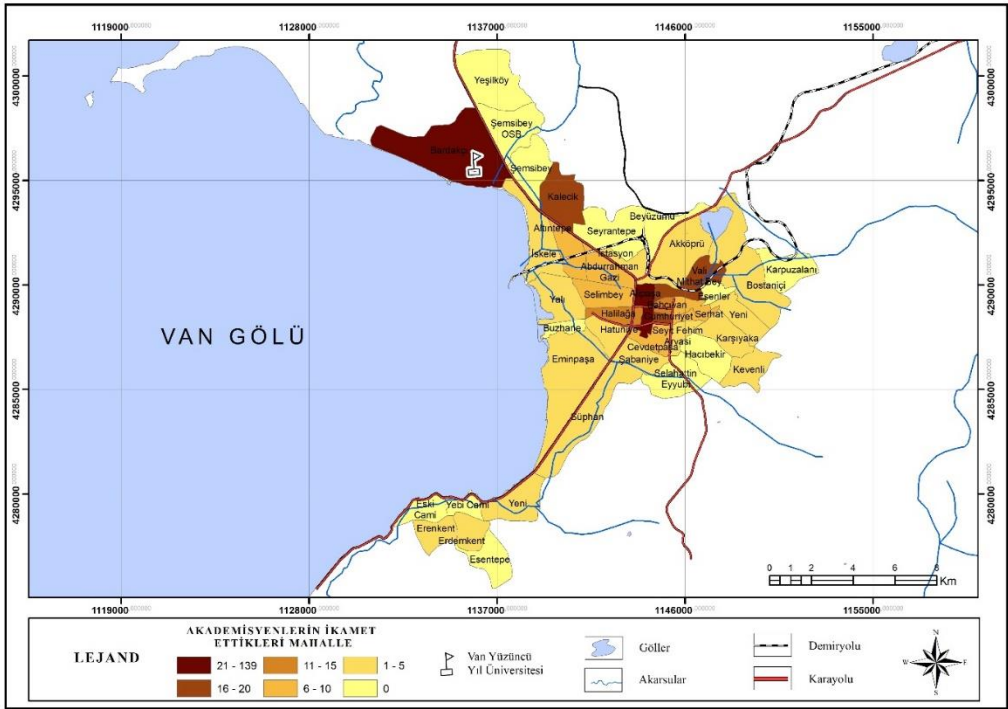
“Bardakçı Mahallesi” cevabını verdikleri görülmektedir. Diğer seçeneğinin açıklama kısmı verilen cevabı desteklemektedir.

Akademik ve idari personelin yaşamak için en çok tercih ettikleri diğer mahalleler (Bardakçı Mahallesi’nden sonra) sırasıyla Alipaşa Mahallesi, Hafiziye Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Kalecik Mahallesi, Vali Mithat Bey Mahallesi, Bahçıvan Mahallesi, Halılağa Mahallesi, Selimbey Mahallesi, Cevdet Paşa Mahallesi, Altıntepe Mahallesi şeklindedir. Kuşkusuz öğrencilere kıyasla gelir durumlarının çok daha iyi olması konfor, kalite, çevre, sosyal imkân ve benzeri yönlerden çok daha iyi sitelerin veya dairelerin bulunduğu lokasyonları tercih etmelerinde etkili olmaktadır. Yaşadıkları mahalleleri tercih sebepleri sorulduğunda, azımsanmayacak bir orana sahip olan (%7,5) “gelirime uygun olduğu için” seçeneğinin seçilmiş olması bu durumu doğrulamaktadır. Öğrencilerden farklı mahallelerde yaşayan personellerin tercih sebeplerinden bir diğeri de üniversite ile merkez arasındaki güzergâhta ulaşım ile ilgili bir engellerinin bulunmamasıdır. Akademik ve idari personel genel olarak şahsi araçlarıyla üniversiteye ulaşımını sağlamaktadır; büyük oranda minibüs ya da otobüs kullanmak zorunda olmadıkları için tercih ettikleri mahallelerde de öncelikleri farklı olmaktadır.

Tablo 60: Akademik ve idari personellerin konut sahipliği ve yaşadıkları mahalleyi tercih sebepleri.

		Sayı	Yüzde (%)
Konut sahipliği	Kendime ait	124	35,2%
	Kira	110	31,2%
	Lojman	110	31,2%
	Diğer	8	2,2%
	Cevapsız	5	1,4%
Tercih sebebi	Üniversiteye yakın ve ulaşımı kolay olduğu için	115	32,21%
	Kendi evimiz olduğu için	99	27,73%
	Şehir merkezine yakın olduğu için	57	15,97%
	Diğer	45	12,61%
	Gelirime uygun olduğu için	27	7,56%
	Eşimin işine yakın olduğu için	9	2,52%
	Çocuğun eğitim aldığı yere yakın olduğu için	5	1,40%
Toplam		357	100%

Harita 26: Akademik ve idari personelin mahallelere göre dağılımı.

Akademik ve idari personelin yaşamak için tercih etmedikleri mahalleler Seyrantepe Mahallesi, Hacıbekir Mahallesi, Beyüzümü Mahallesi, Selahattin Eyyübi Mahallesi, Esentepe Mahallesi, Esenler Mahallesi, Şemsibey Mahallesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu mahallelerin tercih edilmeme nedenleri, kampüs alanına ve merkeze uzaklık, ulaşım sıkıntısı, bütçeye veya istenilen kriterlere uygun konut sıkıntısı yaşanması olarak sıralanabilmektedir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nce görev yapan akademik ve idari personelin önemli bir kısmı (%35,2) kendilerine ait evlerde yaşamaktadır. Ev sahibi olanların oranlarının yüksek olmasında; hem akademik ve idari personelin gelir düzeyinin nispeten yüksek olması hem de (özellikle idari personel başta olmak üzere) memleketlerinin genelde Van ve yakın iller olması etkili olmuştur. Akademik ve idari personelin %31,2'si kirada oturduklarını ve daha çok gelirlerine uygun mahallelerde yaşamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Diğer yandan lojmanda kalanların oranı da yüksektir; bu durum, en fazla tercih edilen mahallenin Bardakçı Mahallesi olmasını da desteklemektedir.

5.2.2.3 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Mekânsal Gelişimi

5.2.2.3.1 Yıllara Göre Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Gelişimi

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, kuruluşundan günümüze kadar şehrin mekânsal gelişimi üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur. Üniversitenin kurulmuş olduğu 1982 tarihinden günümüze kadar geçirdiği mekânsal değişimler bu etkileri destekler niteliktedir. Harita 27'de kampüs alanında 1985-2019 yılları arasında gerçekleşen mekânsal değişimler açık bir şekilde görülmektedir.⁴

1982 yılında kampüs dışında kent merkezinde birkaç binada eğitim faaliyetleri gösteren fakülteler, 1983 yılında kampüs alanına taşınmıştır. Üniversite kampüs alanı olarak belirlenen alanda, fiziki alt yapı 1983 yılında oluşmaya başlamıştır. Bardakçı Köyü'nün yanında yer alan kampüste günümüzde çok sayıda fakülte, yüksekokul binası, yemekhane, idari spor tesisi gibi yapılar bulunmaktadır. Bu yapıların yanı sıra KYK yurtları da üniversite kampüsünün yanında bulunmaktadır (Yılmaz, 2015).

Üniversite en çok 1990-2005 yılları arasında gelişmiş ve genişlemiştir. Birçok fakültenin bu tarihler arasında yerleşke içerisinde yer almaya başladığı görülmektedir. 2011 yılında Van'da meydana gelen depremde şehirdeki birçok bina gibi kampüs içindeki kütüphane binası, lojmanlar ve birçok fakülte binası da hasar görmüştür. Sonraki yıllarda hasar gören bu binalar yıkılmış, yerlerine yenileri yapılmıştır. Daha sonra orta hasar görmüş olan fakülte binaları, yüksekokul binaları ve kamu lojmanları da güçlendirilmiştir (Yılmaz, 2015). 2012 yılında ise, yerleşke içerisine 500 adet lojman ve 13 yeni yurt binasının inşa edildiği bilinmektedir (Yılmaz, 2015).

⁴ 1985- 2019 yılları arası mekânsal değişimler beş yıl ara ile haritalandırılmıştır.

Harita 27: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yerleşkesinin tarihsel gelişimi.

Genel olarak 8.500 hektarlık alana sahip olan üniversite, şehir merkezinin 15 km uzağında olduğu için oldukça geniş alana sahip olabilmektedir. Şehir merkezinde

olmamasının kampüs için dezavantajlarının yanı sıra avantajları da bulunmaktadır. Buna örnek olarak planlı yapılaşmaya müsait oldukça geniş bir alana sahip olması gösterilebilir. Van Gölü'nün kıyısında yer alan kampüs alanının batısında Bardakçı Mahallesi olarak bilinen, eski adıyla Bardakçı Köyü yer almaktadır. Kuzeydoğusunda Veteriner Fakültesi'ne ait olan Hayvan Hastanesi ile Dursun Odabaşı Tıp Merkezi yer almaktadır. Eski lojmanlar ve yeni TOKİ lojmanları kampüs alanının güneydoğusu ve güneybatısı yönünde yayılmışlardır. Ayrıca, yeni lojmanların doğusunda, 2012 yılında kurulan ve 2013 yılında faaliyete geçen Teknokent bulunmaktadır (Yılmaz, 2015).

5.2.2.3.2 Yurtların Dağılımı

Van'da Kredi ve Yurtlar Müdürlüğü'ne bağlı 11 tane yurt bulunmaktadır; bu yurtların 7'si (Ümmü Eymen Öğrenci Yurdu, Van Öğrenci Yurdu, İmam Şafi Öğrenci Yurdu, Melikşah Yurdu, Aişe Sıddıka Öğrenci Yurdu, Âmine Hatun Öğrenci Yurdu ve Seyyid Fehim Arvasi Yurdu) üniversite kampüs alanının içinde yer almaktadır. KYK yurtları kampüsün kuzeyinde yer almaktadır. Yine KYK' ya bağlı olan Süleyman Şah Öğrenci Yurdu merkeze bağlı İskele Mahallesi'nde yer almaktadır. Diğer üç yurt ise Van'ın Gevaş, Özalp ve Erciş ilçelerindedir.

Foto 3: KYK Erkek Öğrenci Yurtları.

Kampüs içerisinde KYK yurtlarının yanı sıra üniversiteye bağlı yurtlar da bulunmaktadır. İş Bankası Erkek Yurdu, İş Bankası Kız Yurdu, Ayşegül Mahire Erkek Yurdu, ODTU- Eymir Kız Yurdu kampüste bulunan özel yurtlardır.

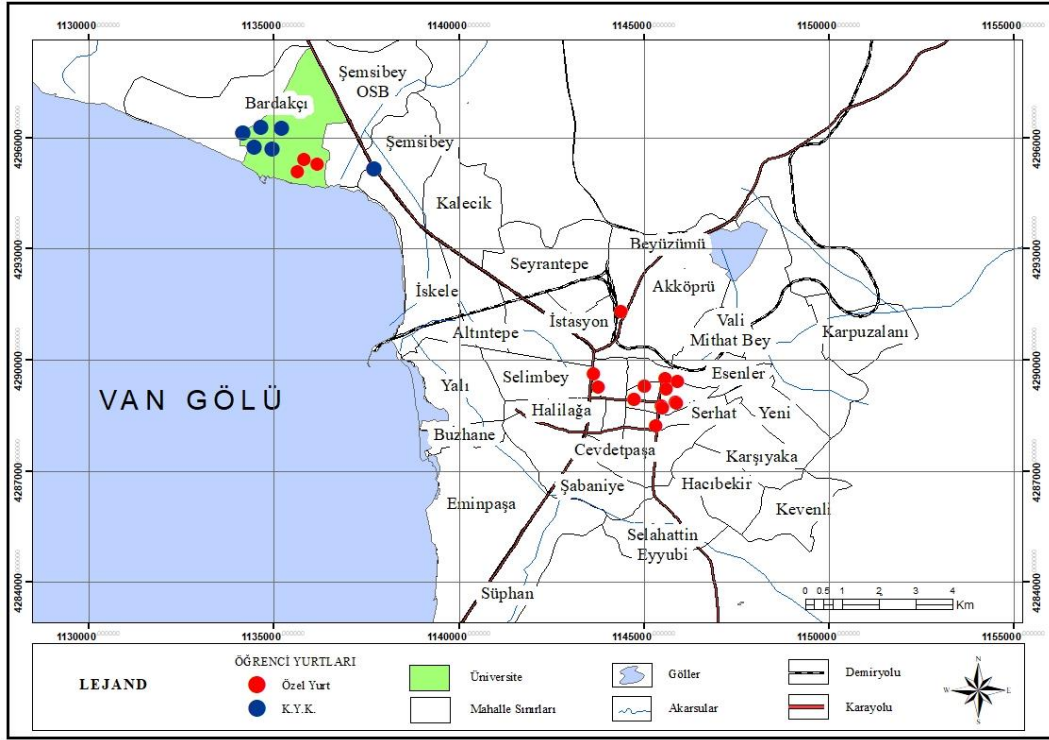
Foto 4: Aişe Sıddıka kız öğrenci yurdu.

Şehir merkezinde bulunan kız öğrencilerin yaşayabileceği özel yurtlar; Açelya Kız Öğrenci Yurdu, Orhanlar Kız Öğrenci Yurdu, Özel Azimet Kız Öğrenci Yurdu, Tuba Kız Öğrenci Yurdu, Tamara Kız Öğrenci Pansiyonu, Özel Tuşba Kız Öğrenci Yurdu, Özel Aydınlar Kız Öğrenci Yurdu, City House Kız Apartı olarak sıralanabilir. Erkek öğrencilerin yaşayabileceği özel yurtlar ise; Çağlayan Erkek Yurdu, Metanet Erkek Öğrenci Yurdu, Semerkand Erkek Öğrenci Yurdu vb. şeklindedir.

Yurtların dağılımında öncelik gösterilen unsurların başında üniversiteye ya da merkeze olan yakınlık yer almaktadır. Üniversite yerleşkesinin şehir merkezinin dışında olması nedeniyle, kampüs içerisindeki yurtlarda barınma imkânı bulamayan öğrenciler ikinci seçenek olarak şehir merkezini tercih etmektedirler. Merkez mahallelerinde bir kuruma, vakfa ya da şahsa bağlı yurt sayılarının gün geçtikçe artmasının nedeni, ihtiyaca yönelik talebin artması ile ilişkilidir.

Harita 28: Yurtların şehir içerisindeki dağılımı.

5.2.2.4 Üniversite Yerleşkesinin Yeri

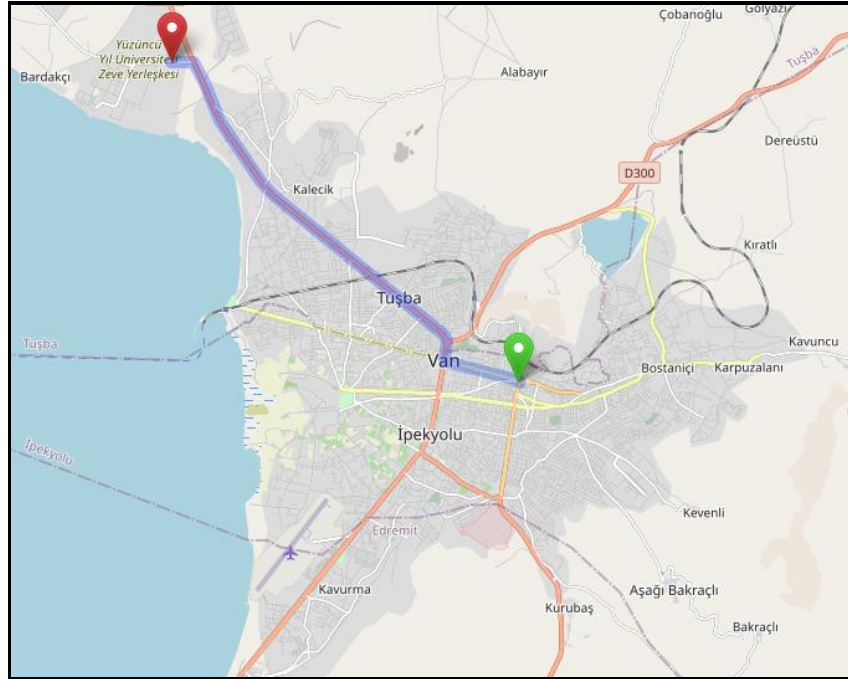
Üniversiteler şehirdeki konumlarına göre iki kısımda incelenir; şehir/kent üniversiteleri ve şehir/kent dışı üniversiteler. Şehrin dışında yer alan üniversiteler: eğitim, araştırma, uygulama, yurt, lojman, spor, sağlık gibi unsurları kampüslerinin içerisinde barındırmaktadır. Bu üniversiteler birçok açıdan kendi kendilerine yetebilmektedir. Şehir ve üniversitenin birbirlerinden yararlanmaları şehir üniversitelerinde şehrin dışında bulunan üniversitelere kıyasla daha fazladır. Bu kapsamda şehir dışı üniversitelerin şehrin imkânlarından, şehirdeki halkında üniversitenin imkânlarından daha fazla yararlanabilmesi için etkin bir ulaşım ağının kurulması gerekmektedir. Üniversitenin ihtiyaç duyduğu şekilde eğitim, araştırma yapılabilmesi; yeni disiplinlerin ve sosyal alanların eklenmesiyle gelişebilmesi, büyümesi şehrin dışında bulunan üniversitelerin avantajları arasında yer almaktadır (Erçelik ve Önal, 2011; Saklı, 2019).

Üniversite 17 Fakülte, 5 Enstitü, 4 Yüksekokul, 9 Meslek Yüksekokulu, 1 Konservatuar, 43 adet Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Van Gölü kenarında

kurulmuştur. Merkez Zeve Kampüsü olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir (www.yyu.edu.tr).

Ayrıca kampüs içerisinde araştırma ve çalışma yapılabilecek Ferit Melen Merkez Kütüphanesi, İlahiyat Fakültesi Araştırma Kütüphanesi ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Kütüphanesi olmak üzere 3 adet kütüphane bulunmaktadır. Spor faaliyetleri için yüzme havuzu, halı saha ve spor kompleksi, sağlık hizmetleri için Dursun Odabaş Tıp Merkezi ve Diş Hekimliği Fakültesi yer almaktadır. Kampüs içerisinde akademik ve idari personelin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere lojmanlar, kız ve erkek öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere yurtlar, beslenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere restoran ve merkezi yemekhane, akademik ve idari personelin çocuklarının eğitim ihtiyacını karşılamak üzere Yüzüncü Yıl Anaokulu ve Zeve İlköğretim Okulu yer almaktadır. Bu kapsamda Yüzüncü Yıl Üniversitesi birçok açıdan kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen şehir dışı üniversite olarak değerlendirilebilir.

Harita 29:Şehir merkezi ve üniversite yerleşkesinin konumu.

Tablo 61: Üniversite-Şehir Arasındaki Uzaklık, Halk Anketi

Üniversite-Şehir Uzaklığı	1 F / %	2 F / %	3 F / %	4 F / %	5 F / %
Kampüsün şehir merkezine uzak olması üniversite- şehir ilişkisini zayıflatmaktadır	36 %9,3	104 %26,9	50 %12,9	110 %28,4	87 %22,5
Yurtların çoğunun kampüste olması üniversite- şehir ilişkisini zayıflatmaktadır	46 %11,9	106 %27,4	62 %16,0	108 %27,9	65 %16,8
Lojmanların kampüs içerisinde yer alması üniversite- şehir ilişkisini olumsuz etkilemektedir	44 %11,4	109 %28,2	62 %16,0	112 %28,9	60 %15,5
Üniversite hastanesinin şehir merkezine uzak olması üniversite- şehir ilişkisini zayıflatmaktadır	36 %9,3	110 %28,4	53 %13,7	108 %27,9	80 %20,7
Üniversite ile şehir merkezi arasında metro, tramvay gibi toplu ulaşım ağı kurulmalıdır	12 %3,1	7 %1,8	13 %3,4	84 %21,7	271 %70,0

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum, F: Sayı

Halk ile gerçekleştirilen anket çalışmasında kampüsün şehir merkezine uzak olması üniversite-şehir ilişkisini zayıflatmaktadır görüşüne katılanların oranı %50,9 iken, katılmayanların oranı ise 36,2'dir. Üniversite yerleşkesinin şehir merkezine uzak olması şehir ile üniversitenin tam anlamıyla bütünleşmesine engel teşkil etmektedir.

Van halkına göre; “Üniversite yurtlarının çoğunun kampüs içerisinde yer alması üniversite- şehir ilişkisini zayıflatmaktadır” görüşüne katılanların oranı %44,7 iken, katılmayanların oranı %39,3'tür. Ayrıca yapılan görüşmelerde esnaf, yurtlarda kalan öğrencilerin hafta içi şehir merkezine daha az geldiklerini bundan dolayı ticari olarak daha az gelir elde ettiklerini anlatmışlardır. Yurtların şehir merkezinde olmasının, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan şehre daha fazla katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Van halkı ile gerçekleştirilen anket çalışmasında, “Üniversite lojmanlarının kampüs içerisinde yer alması üniversite-şehir ilişkisini olumsuz etkilemektedir” önermesine katılanların oranı %44,4 katılmayanların oranı ise %39,6'dır. Anket çalışmasına katılanlara göre yurtlar konusunda olduğu gibi lojmanların da kampüs alanı içerisinde yer alması, üniversite ile şehrin kaynaşmasına engel olmaktadır. Bununla birlikte lojmanların kampüs alanı içerisinde yer almasının burada yaşayan akademik ve idari personel açısından kolaylık sağladığını düşünenlerde mevcuttur.

Üniversite hastanesinin şehir merkezine uzak olmasının, üniversite- şehir ilişkisini zayıflattığını düşünenlerin oranı %48,6, katılmayanların oranı ise 37,7'dir. Üniversite hastanesinin şehir merkezine uzak olması sağlık hizmetlerinden yararlanmak isteyen Van halkı için ulaşım açısından büyük sıkıntıya sebep olmaktadır. Halk ile yaptığımız görüşmeler neticesinde, hastane hizmeti almak isteyen vatandaşların bazı mahallelerden üniversite hastanesine ulaşmak için 2-3 vesait değiştirmek zorunda kaldıkları belirlenmiştir. 2011 depremine kadar şehir merkezinde yer alan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi depremde sonra üniversite yerleşkesi içerisine kurulmuştur. 2012 yılından itibaren kampüs içerisinde hizmet vermeye başlamıştır. Ancak halk, hastane şehir merkezindeyken sağlık hizmetlerinden daha rahat yararlandıklarını belirtmiştir.

Kampüs yerleşkesi içerisine alınan hastane, öğretim elamanları ve tıp fakültesi öğrencileri için zaman ve maliyet açısından avantaj sağlamaktadır. Ayrıca kampüs içerisinde yer alan yurtlarda barınan öğrenciler ve lojmanlarda ikamet eden akademik ve idari personel sağlık hizmetlerinden daha rahat yararlanmaktadır.

Gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarına göre, halkın da şehirde öncelikli sorun yaşadığı alan ulaşımıdır. Üniversite yerleşkesi ile şehir merkezi arasındaki ulaşım sıkıntısına bir çözüm getirilmesi gerektiğini düşünen halk, metro, tramvay gibi toplu ulaşım ağının kurulması gerektiğinin üzerinde durmuştur. Bu görüşe katılım oranı %91,7'dir. Bu oranın yüksek çıkması, ulaşım ağının güçlendirilmesinin üniversite şehir ilişkisi açısından öneminin büyük olduğunu göstermektedir.

5.2.3 Ekonomik Etkileri

Üniversitenin şehre ekonomik katkıları doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki biçimde değerlendirilebilir (Görkemli, 2011). Doğrudan katkıları arasında akademik ve idari personel istihdamı yer alırken bu durum bölgedeki işsizlik sorununu katkıda bulunmaktadır (Gültekin ve ark., 2008). 2019 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde istihdam edilen toplam personel 2.857 bunun 1.618'i Akademik ve 1.239'u İdari personeldir. İstihdam edilen akademik ve idari personel yapılan ödemeler (maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye...) doğrudan gelir etkisi

sağlamaktadır. Dolaylı ekonomik katkıları arasında ise öğrenci harcamaları, akademik ve idari personel harcamaları, döner sermaye harcamaları, hizmet alımı gösterilebilir. Ayrıca üniversiteler nitelikli işgücü yetiştirilmesinde, yetişen bu işgücü sayesinde iş alanlarında kalitenin artmasına fayda sağlamaktadır (Gürsoy, 2018).

Bir şehirde üniversitenin bulunması kuşkusuz ekonomik hayatı canlandırmaktadır. Üniversitedeki görevi sebebiyle şehre gelen akademik ve idari personel ile yükseköğretim eğitimi almak amacıyla üniversiteye yerleşen öğrencilerin şehirde yapmış oldukları harcamaların şehir ekonomisi üzerinde olumlu etkileri olmaktadır.

5.2.3.1 Öğrencilerin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Öğrenciler barınma, kişisel giderler, giyim ve gıda alışverişleri için yaptıkları harcamalarla şehir ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadırlar. Öğrencilere yöneltilen kişisel giderler sorusuna verilen cevaplar arasında %33'lük bir oran ile 501-750 TL arasında harcama yapan öğrenciler ilk sırada gelmektedir. İkinci sırada ise %26,7'lik oranla 0-500 TL arasında yapılan harcamalar gelmektedir.

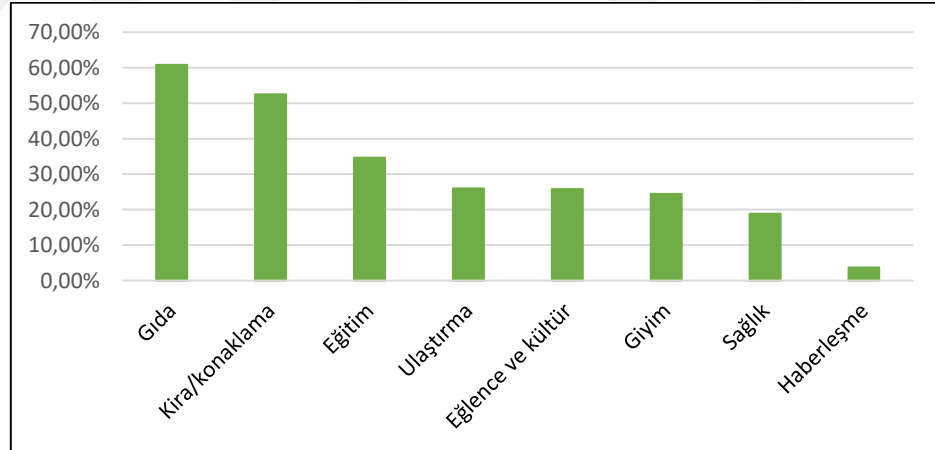
Öğrencilerin konaklama için yapılan harcamalarına bakıldığında %68,7'sinin aylık 0-250 TL harcama yaptıkları belirlenmiştir; bu öğrencilerin %94,9'u devlet yurdunda, %3,7'si evde, %1,4'ü de özel yurttadır.

Öğrencilerin kişisel giderler başlığı altındaki konaklama, gıda, giyim, sağlık, haberleşme, ulaşım gibi alanlar içerisinde konaklama dışındaki alanlarda daha fazla harcama yaptıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuca ulaşmamızda, öğrencilerin büyük kısmının devlet yurtlarında konaklıyor olmaları gösterilebilir.

Tablo 62: Öğrencilerin kişisel giderleri için yaptıkları aylık harcamalar ve aylık konaklama giderleri.

		Sayı	Yüzde (%)
Aylık Kişisel Harcamalar	0-500 TL	131	26,7
	501-750 TL	162	33,0
	751-1000 TL	98	20,0
	1001-1250 TL	46	9,4
	1500 TL üzeri	33	6,7
	1251- 1500 TL	20	4,1
	Cevapsız	1	1,4
	Toplam	491	100,0
Aylık konaklama gideri	0-250 TL	217	68,7
	251-500 TL	39	12,3
	501-750 TL	35	11,1
	751-1000 TL	19	6,0
	1000 TL üzeri	6	1,9
	Cevapsız	175	35,6
	Toplam	491	100,0

Grafik 23: Öğrencilerin aylık yapılan harcamalarda en fazla payı ayırmak zorunda kaldıkları alanların dağılımı.

“Aylık yapılan harcamalarda en fazla payı ayırmak zorunda kaldığınız alan hangisidir?” sorusunun cevabı olarak öğrenciler, en fazla (%25,1’lik bir oran ile) gıda sektöründe harcama yaptıklarını belirtmişlerdir. En fazla harcamanın gıda sektöründe yaşanması, sadece gıda alışverişi yapılan marketler, manavlar, kasaplar vb. değil, lokantaların, pastanelerin, kebabçıların, simit sarayı gibi işletmelerin ve kafelerin açılmasında da önemli role sahip olmuştur. Öğrencilerin “yemek için tercih ettikleri yerler” sorusuna vermiş oldukları cevapların da bu sonucu desteklediği görülmektedir.

Fazla harcama yapılan bir diğer sektörün %13,8 ile giyim ve eğitim sektörü olduğu belirlenmiştir.

Tablo 63: Öğrencilerin yemek, gıda ve giyim alışverişi için öncelikli olarak tercih ettikleri mekânların dağılımı.

		Sayı	Yüzde (%)
Yemek tercihi	Lokanta-Yemekhane	159	32,4
	Fast- food	124	25,2
	Lahmacun-pide salonları	122	24,8
	Kafeler	64	13,0
	Diğer	22	4,5
Gıda alışverişi	İndirimli marketler	293	59,8
	Süpermarket	116	23,7
	Bakkal-manav	53	10,8
	Diğer	18	3,7
	Semt pazarı	10	2,0
	Cevapsız	1	0,2
Giyim alışverişi	Kurumsal Firmalar	272	55,4
	Alışveriş merkezi	83	16,9
	İnternet	61	12,4
	Yerel esnaf	50	10,2
	Diğer	15	3,0
	Semt pazarı	10	2,0
Toplam		491	100,0

Öğrencilerin yemek için öncelikli olarak tercih ettikleri alanların başında okul, yurt yemekhaneleri ya da lokantalar gelmektedir. %32,4'lük oran ile lokanta-yemekhane ilk sırada yer alırken, bu sıralamayı %25,2 ile fast-food alanları, %24 ile lahmacun-pide salonlarının takip ettiği görülmektedir. Dışarıdan gelen öğrenci, memur ya da akademik personel ile ailelerinin ihtiyaçlarını giderebilmek üzere şehre çeşitli fast-food alanları, pide salonları, kebabçılar, dönerciler, tantuniciler ve lokantalar açılmıştır. Bu mekânların sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Şehir merkezi ile sınırlı kalmayan bu işletmeler, gezilip görülebilecek, zaman geçirilebilecek turistik alanlar ve rekreasyon alanlarında da yaygınlaşmıştır.

Öğrencilerin %4,4 kadarı da yemeklerini evde kendileri pişirdiklerini ve bunun ekonomik olarak daha uygun olduğunu söylemişlerdir. Evde yemek pişirdiğini

söyleyen öğrencilerin market, bakkal, kasap, manav gibi esnaf için avantaj sağladığını belirtmek gerekir.

Öğrencilerin gıda alışverişleri için tercih ettikleri alanların %59,8'inin indirimli marketler oldukları belirlenmiştir. Özellikle kampüs içerisindeki devlet yurtlarında kalan öğrenciler kampüsteki indirimli marketleri tercih etmektedirler. Kuşkusuz bu yerel esnaf açısından olumsuz bir durumdur. Öğrencilerin %3,7'si ise uygunluk durumuna göre hepsinden alışveriş yapabileceklerini belirtmişlerdir. En çok tercih edilen indirimli marketleri %23,6'lık oranla şehirdeki süpermarketler takip etmektedir. Pazar kültürünün yaygın olmadığı şehirde “semt pazarı” seçeneği %2,04'lük orana sahip olmuştur.

“Giyim alışverişi yaparken en çok nereyi tercih edersiniz?” sorusuna %55,4'lük oranla kurumsal firmalar cevabı verilmiştir. Şehirdeki Van Park Alışveriş Merkezi'nin %16,9'lık oranda ikinci sırada yer aldığı belirlenmiştir. Tercih edilen diğer yöntem ise günümüzde yaygınlaşmış olan internet alışverişidir. Çeşitliliğin azlığından, istenilenin ürünün bulunamamasından ya da yerel esnafın diğerlerine göre daha pahalı satış yapması gibi sebeplerden dolayı öğrenciler, internet alışverişini (%12,4) tercih etmektedirler.

Tablo 64: Öğrencilere göre, Van'da üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarını en iyi karşılayan ve en çok problem yaşadıkları sektörlerin dağılımı.

	En iyi karşılayan sektör	Yüzde (%)	Problem	Yüzde (%)
			yaşadıkları sektör	
Gıda	172	35,3	87	17,8
Yurt	163	33,5	95	19,4
Giyim	148	30,4	110	22,5
Kırtasiye	81	16,6	74	15,1
Eğlence	64	13,1	199	40,7
Ulaşım	56	11,5	308	63,1
Konut	52	10,7	139	28,4
Diğer	31	6,4	7	1,4
Cevapsız	4	0,8	3	0,6
Toplam	491	100,0	491	100,0

Öğrenci ihtiyaçlarını en iyi karşılayan sektör olarak gıda sektörünün %35,3 orana sahip olması, gıda ile ilgili verilen cevapları da destekler niteliktedir. Yine en çok harcama yapılan alanın gıda sektörü olması, ihtiyaç doğrultusunda sektörün kendisini yenilemesi ve yaygınlaşması ile ilişkilidir. Yüksek oranda harcama yapılan bu sektörün öğrenci ihtiyaçlarını en iyi karşılayan seçenek olması, şehrin bu alanda kendisini gün geçtikçe geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Öğrenciler, %33,5 oranı ile ihtiyacı en iyi karşılayan ikinci alanın yurt olduğunu belirtmişlerdir. Devlet yurtlarının çoğu kampüsün içerisinde yer alırken, özel yurtlar şehir merkezinde farklı konumlarda öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Giyim seçeneği en çok seçilen bir diğer sektördür ve %30,4'lük orana sahiptir.

5.2.3.2 Akademik ve İdari Personelin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Akademik ve idari personelin konakladıkları yerlerde kiracı ya da ev sahibi olma durumları birbirlerine yakın oranlarla sonuçlanmıştır. Araştırmaya katılan akademisyen ve idari personelin %35,2'si kendilerine ait meskenlerde, %31,2'si kirada ve %31,3'ü lojmanda ikamet etmektedir.

Tablo 65: Akademik ve idari personelin ikamet durumu.

	Ev Sahibi	Kiracı	Lojman	Diğer	Cevapsız	Toplam
Akademik Personel	65 %28,4	72 %31,4	91 %39,7	1 %0,4	1 %0,4	230 %100,0
İdari personel	59 %48,8	37 %30,6	18 %14,9	7 %5,8	6 %4,7	127 %100,0
Genel Toplam	124 %35,2	110 %31,3	110 %31,3	8 %2,3	7 %1,9	357 %100,0

Elde edilen oranları akademisyen ve idari personel olarak ayrı ayrı incelediğimizde; akademisyenlerin %31,4'ü kirada oturduklarını belirtirken %28,4'ü ev sahibi olduklarını, %39,7'si lojmanda kaldıklarını belirtmişlerdir. Lojmanlar kampüsün içerisinde yer aldığı için çoğu akademisyenin tercihi bu doğrultudadır. Bu tercih," Kirada oturuyorsanız aylık ne kadar ücret ödüyorsunuz?" sorusuna verilen cevabı da etkilemektedir. Lojmanda ikamet eden akademisyen veya idari personellerin

ödediği tutar kaldıkları lojman türüne göre farklılık göstermekte olup en fazla ödenen tutar “0-500 TL” ile “501-1000 TL” aralığındadır.

İdari personellerin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde ise, ev sahibi olanların oranının yükselerek %48,8’e ulaştığı görülmektedir. Genelde memleketi Van olan ya da tayin olma ihtimali olmayan ya da diğer kamu görevlilerine kıyasla daha az olan kişilerin oluşturduğu idari personellerin yaşadıkları evi satın almayı tercih ettikleri görülmektedir. İdari personeller arasında kiracı olanların oranı ise %30,6’dır. Lojmanda kalma durumlarına bakıldığında ise akademisyenlere göre çok düşük orana sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu oran %14,9’dur.

Tablo 66: Akademik ve idari personelin aylık ortalama hane harcaması ve kira için aylık ödedikleri ücret dağılımı.

	Sayı	Yüzde (%)	
Aylık hane harcaması	0- 3.000 TL	58	16,4
	3.001- 5.000 TL	121	34,3
	5.001- 8.000 TL	95	26,9
	8.001- 10.000 TL	47	13,3
	10.001 TL üzeri	32	9,1
	Cevapsız	4	1,1
Kira gideri	0-500 TL	73	33,8
	501-1000TL	111	51,4
	1001-1500TL	28	12,9
	1501-2000 TL	2	0,9
	2000 TL üzeri	2	0,9
	Cevapsız	141	39,5
Toplam	357	100,0	

Görüşülenlerin ortalama aylık harcamaları %34,2 oranında “3001-5000 TL” arasında iken %49,2 oranında 5001 ve üzeri şeklindedir. Aylık harcama yapılan alanlar içerisinde; konaklama, gıda, giyim, sağlık, haberleşme, ulaşım vb. tüm harcamalar dâhil edilerek sorulmuştur.

Aylık yapılan harcamalar içerisinde en çok payı ayırmak zorunda kaldıkları alanlar içerisinde; gıda %34,4, eğitim %15, kira/konaklama %12,7, giyim %12,3,

ulaştırma %9,2, eğlence- kültür %5,8, sağlık %4,4 ve haberleşme %3,7 oranına sahiptir.

Harcama yapılan sektörlerin başında, öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar ile paralellik gösteren “gıda” sektörü gelmektedir. Gıda sektörü ile ilgili cevaplarda da değinildiği gibi, öğrenciler ve personeller tarafından en fazla harcama yapılan sektör olması, bu sektörün gelişmesi ve ihtiyacın karşılanması ile de ilişkilidir.

Tablo 67: Akademik ve idari personelin aylık harcamalarının sektörel dağılımı.

Seçenekler	Sayı	%
Gıda	317	34,5
Eğitim	138	15,0
Kira/konaklama	117	12,7
Giyim	113	12,3
Ulaştırma	85	9,2
Eğlence ve kültür	54	5,9
Sağlık	41	4,5
Haberleşme	34	3,7
Diğer	20	2,2
Toplam	919	100,0%

Eğitim sektörünün en fazla harcama yapılan ikinci sektör olarak belirlenmesi, özellikle akademik personellerin çocuklarının kaliteli eğitim alması için ayırdıkları bütçe ile alakalıdır. Üniversitenin eğitim üzerindeki etkisi başlığı altında bu konuya değinilmiştir.

Kira ve konaklama seçeneğinin önemli paya sahip olması, ailesi ile birlikte şehre yerleşen personelin, bütçelerine göre iyi şartlarda yaşama isteği ile alakalıdır. Öğrencilerin konaklama için ayırdıkları bütçe ile karşılaştırıldığında, personel cevaplarında kira ve konaklamanın öncelikli olması bununla ilişkilidir. Geçici bir süre hayatlarını devam ettirmek için şehre yerleşen öğrenciler ile kalıcı olarak şehre yerleşen personelin yaşam kalitesinde farklar olması gayet doğaldır. Bu durum gelir farkından kaynaklanmaktadır.

“Giyim “sektörünün öğrenciler tarafından daha az bütçe ayrılan alan olması, yine akademisyenlerin ve personellerin önceliklerinin ve harcama yapmak durumunda oldukları alanların farklı olması ile ilişkilidir.

Tablo 68: Akademik ve idari personelin gıda ve giyim alışverişi yaparken en çok tercih ettikleri alanlar.

	Seçenekler	Sayı	Yüzde (%)
Gıda alışverişi	Süpermarket	194	54,9
	İndirimli marketler	122	34,6
	Bakkal-Manav	26	7,4
	Semt pazarı	8	2,3
	Diğer	3	0,8
	Cevapsız	4	1,1
Giyim alışverişi	Kurumsal Firmalar	158	44,6
	Alışveriş merkezi	110	31,1
	İnternet	49	13,8
	Yerel esnaf	29	8,2
	Semt pazarı	4	1,1
	Diğer	4	1,1
	Cevapsız	3	84,0
Toplam		357	100,0

Akademik ve idari personelin gıda alışverişi için en çok tercih ettikleri alanın %54,9 oranında süpermarketler olduğu belirlenmiştir. Gelir durumu öğrencilerden iyi düzeyde olan personelin öncelikli olarak süpermarket tercih etmeleri normal bir sonuçtur. Yine de indirimli marketleri tercih ettiklerini söyleyenler %34,6 oranına sahiptir.

Semt pazarı kültürünün şehirde yaygın olmadığını öğrencilerin gıda alışverişlerini değerlendirirken belirtmiştik. Akademik ve idari personel anket sonuçları da bu sonucu desteklemektedir. Semt pazarı seçeneği %2,3 oranına sahiptir. Pazar yerine manav tarzı sebze- meyve satan tezgâhlar şehrin hemen her yerinde mevcuttur. Market tercih etmeyenlerin sebze-meyve alışverişi için tercih ettikleri öncelikli alanlar buralardır.

Akademik ve idari personellerin giyim alışverişlerinde kurumsal mağazalar %44,6 ile önemli paya sahiptir. Şehir merkezinde bulunan mağazalar haricinde, alışveriş merkezinin de içerisinde bulunan giyim mağazalarının da %31,1 ile yüksek orana sahip olduğu belirlenmiştir. İnternet alışverişinin %13,8 ile bu seçeneklerden sonra en çok tercih edilen alışveriş yöntemi olduğu belirlenmiştir. Yerel esnafın %8,2 oranı ile öğrenci anketlerinin sonuçlarıyla paralellik gösterdiği ve daha az tercih edildiği belirlenmiştir. Bunun durumun sebepleri olarak; kalitenin düşük olması, çeşitliliğin az olması, daha pahalı olması vb. gösterilmektedir.

Tablo 69: Akademik ve idari personele göre, üniversitenin gelişimine katkı sağladığı iş kollarının dağılımı.

Seçenekler	Sayı	%
Kafeler	227	65,9
Gıda	139	40,4
Kırtasiye	108	31,4
Giyim	91	26,4
Bilgisayar	71	20,6
İnşaat	71	20,6
İletişim araçları	59	17,1
Kuaför ve güzellik salonları	38	11,0
Diğer	29	8,4
Cevapsız	13	3,6
Toplam	846	100,0

Esnefa yöneltilmiş” Sizce, üniversite en çok hangi iş kollarının açılması üzerinde etkili olmuştur?” sorusunun bir benzeri olan “Sizce, üniversite en çok hangi iş kollarının artması/gelişimi üzerinde etkili olmuştur?” sorusu da akademik ve idari personel anket çalışmasında kullanılmıştır. Her iki grupta da yakın oranlarda aynı sektörlerin geliştiği belirlenmiştir.

İlk sırada %65,9 ile kafeler cevabı yer almaktadır. %40,4 oranı ile gıda sektörü ikinci olarak seçilmiştir. Esnaf anketine göre gıda sektörünü giyim takip ederken, personel anketine göre gıda sektöründen sonra kırtasiye gelmektedir. Kırtasiye %31,4'lük orana sahipken, giyim %26,4'lük oranla onu takip etmektedir.

Diğer seçeneğini seçen %8,4 akademik ve idari personelin yaptıkları açıklamalar, üniversitenin verilen bütün seçeneklerin gelişiminde etkili olduğu

yönündedir. Ayrıca ulaşım, sanayi, sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştiği alanlar, turizm vb. alanlar diğer seçeneğine açıklama olarak yazılmıştır.

Tablo 70: Akademik ve idari personele göre Van şehrinin gelişimine etki eden faktörlerin dağılımı.

Seçenekler	Sayı	%
Üniversite	201	56,9
Turizm	130	36,8
Sanayileşme	54	15,3
Diğer	41	11,6
Askeriye	7	2,0
Cevapsız	4	1,1
Toplam	357	100,0

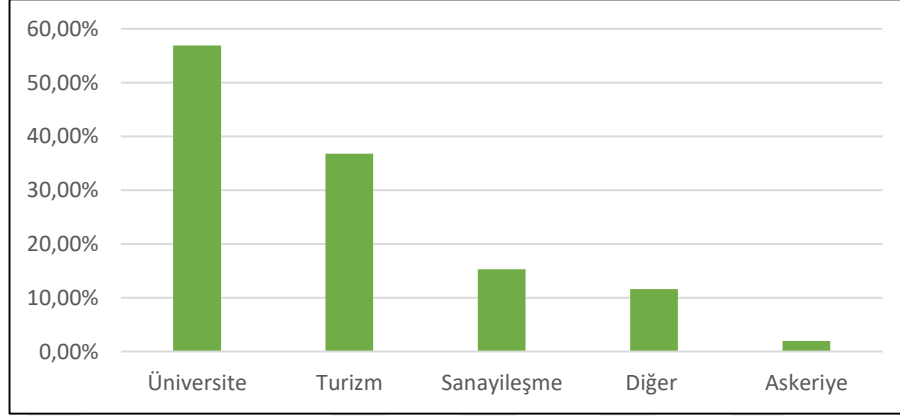
Esnafların yanı sıra akademisyenlere de yönlendirilen “Van şehrinin gelişimine etki eden en önemli faktör sizce hangisidir?” sorusunun cevabı %56,9 kişi tarafından “Üniversite” olarak verilmiştir. Bu soruya %36,8 oranında turizm ve %15,3 oranında sanayi cevabını verilmiştir.

%50’den fazla kişinin bu soruya üniversite cevabını vermiş olması, üniversitenin şehir üzerindeki ekonomik etkilerinin yanı sıra şehrin her alanda gelişimine katkısı olduğu düşüncesini destekler durumdadır. Yine yüksek orana sahip olan turizm sektörü (%36,8) ise, Van şehrinin gelişmesinde ve kalkınmasında önemli paya sahiptir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile iş birliği içerisinde olan Teknokent, üniversite- sanayi iş birliğini güçlendirmekte ve bu sayede, sanayi sektörünün de geliştiği bilinmektedir. Bu durumun bilincinde olan akademik personeller, şehrin gelişimine etki eden üçüncü sektör olarak sanayi cevabını vermişlerdir. Bilindiği üzere sanayi, bir şehrin gelişebilmesi için öncelikli olarak ilerlemesi gereken bir sektördür. Üniversite ile sanayinin iş birliği içerisinde bulunduğu şehirlerde ise gelişmenin daha hızlı olduğundan bahsetmek mümkündür.

“Diğer” seçeneğini seçmiş olan %11,6’lık orana sahip katılımcılar, açıklama olarak; İran ile komşu olması, şehirde sınır ticaretinin yapılması, özellikle komşu iller olmak üzere diğer illerden göç alması, hayvancılık ve hayvansal ürünler gibi açıklamalarda bulunmuşlardır.

Grafik 24: Akademik ve idari personele göre Van şehrinin gelişimine etki eden faktörlerin dağılımı.

5.2.3.3 Esnafın Üniversite-Ekonomi İlişkisiyle İlgili Görüşleri

Anket çalışmasına katılan esnafın görüşlerine göre üniversite, %42,3'lük oranla en çok kafelerin açılması üzerinde etkili olmuştur. %28,8 oranıyla gıda sektörü en çok açılan iş kolları arasında ikinci sırada yer almaktadır. Esnafın yine %28,8 'si "Hepsi" cevabını vermişlerdir. Diğer cevabını veren %3,5 kişi açıklama olarak "Ulaşım" yazmışlardır. Bu seçenek üniversitenin ulaşım üzerindeki etkisini değerlendirmemiz açısından önemlidir.

Tablo 71: Üniversitenin, açılmasında etkili olduğu iş kollarının dağılımı, esnaf anketi.

Seçenekler	Sayı	%
Kafe	144	42,3
Gıda	98	28,8
Hepsi	98	28,8
Giyim	72	21,2
İletişim araçları	44	12,9
Sağlık	38	11,2
Bilgisayar	34	10,0
Konut/İnşaat	34	10,0
Kırtasiye	32	9,4
Berber/Kuaför	20	5,9
Diğer	12	3,5%
Cevapsız	36	9,6
Toplam	662	100,0

Üniversitenin açılmasında en fazla etkili olduğu iş kolunun "kafeler" olarak belirlenmesinde; özel yurtların tamamının şehir merkezinde yer alması, üniversitenin merkezden 14 km uzakta olması sebebiyle evde kalan öğrencilerin genellikle

merkezde ev tutmayı tercih etmesi gibi sebepler etkili olmuştur. Öğrencilerin “kafe” olarak işaretlediği seçenek; içerisinde internet kafeler ve playstation salonları gibi oyun alanları da bulunmaktadır. Genellikle Cumhuriyet Caddesi ile Maraş Caddesi üzerinde ve alışveriş merkezinin içerisinde bulunan kafelerin akademisyen ve idari personeller tarafından da en çok gelişen iş kolu olarak seçildiği belirlenmiştir.

Gıda sektörü öğrencilerin en çok para harcadıkları ve ihtiyaçlarını en iyi karşıladıkları sektör olarak seçildikten sonra, esnaf tarafından da üniversitenin, açılmasında en etkili olduğu iş kolları arasında ikinci olarak seçilmiştir.

Giyim sektörünün ise şehirde öğrencilerin ve üniversite mensuplarının ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda gelişen bir diğer iş kolu olduğu belirlenmiştir. Özellikle alışveriş merkezinin açılmasından sonra, çoğu markanın bulunabildiği söylenebilir. Mağazaların neredeyse tamamı şehrin iki önemli caddesi olan Cumhuriyet Caddesi ve Maraş Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

Üniversitenin, bütün iş kolları üzerinde etkisi olduğunu düşünen esnaf azımsanmayacak orana sahiptir. Diğer seçenekler olan bilgisayar, iletişim araçları, konut, kırtasiye oranları bu görüşü destekler niteliktedir.

Tablo 72: Ekonomik önermeler, Esnaf Anketi

Ekonomi ile ilgili önermeler	1	2	3	4	5
	F / %	F / %	F / %	F / %	F / %
Üniversite, şehirde işsizliğin azalmasında önemli bir rol oynamaktadır	22 %5,9	122 %32,8	42 %11,3	162 %43,6	24 %6,5
Üniversite, şehirde yeni iş kolları açılması üzerinde etkilidir	22 %5,9	80 %21,4	26 %7,0	226 %60,4	20 %5,4
Üniversite, öğrencileri ve çalışanları şehirde sıcak para akışı sağlamaktadır	12 %3,2	24 %6,4	10 %2,7	200 %53,5	128 %34,2
Üniversiteye gelen öğrenci sayısının artması gerekmektedir	16 %4,3	36 %9,6	24 %6,4	214 %57,2	84 %22,5
Van şehrine ikinci üniversite kurulmalıdır	34 %9,1	60 %16,0	36 %9,6	122 %32,6	122 %32,6

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum, F:

Frekans

Esnaf ile yapılan görüşmelerde ekonomik önermeler sunulmuş ve katılım düzeyleri belirlenmiştir. “Üniversite şehirde işsizliğin azalmasında önemli bir rol oynamaktadır” önermesine katılanların oranı %50,1, katılmayanların oranı ise %38,8’dir. Üniversitenin kendi sağladığı istihdam ve kalifiye işgücü yetiştirmesi ile

şehirde işsizlik sorununa bir nebze de olsa katkı yaptığı söylenebilir. “Üniversite şehirde yeni iş kolları açılması üzerinde etkilidir” görüşüne katılanların oranı %65,8, katılmayanların oranı ise %27,3’dür. Bu oranlar sonucunda kafelerin açılmasında, fast-food tarzı işyerlerinin çeşitlenmesinde, kitap-kırtasiye alanında yeni işyerlerinin açılmasında üniversitenin katkıda bulunduğu belirlenmiştir. “Üniversite öğrencileri ve çalışanları şehirde sıcak para akışı sağlamaktadır” önermesine katılım oranı %87,7 gibi yüksek oranda çıkması üniversite öğrencilerinin şehirdeki ekonomik hayata ciddi bir katkısının olduğunu ve esnafın bu durumu desteklediğini göstermektedir.

“Üniversiteye gelen öğrenci sayısının artması gerekmektedir” önermesine katılanların oranı %79,7, katılmayanların oranı ise %13,9’dur. Öğrencilerin şehirde sıcak para akışı sağlaması, kültürel zenginliğe katkı sağlaması ve şehirdeki birçok alanda gelişimin bir parçası olması esnaf tarafından olumlu karşılanmakta ve daha çok öğrencinin şehre gelmesi beklenmektedir. “Van şehrine ikinci üniversite kurulmalıdır” görüşüne katılanların oranı %65,2, katılmayanların oranı ise %25,1’dir. Şehre ikinci bir üniversite açılması konusunda olumlu bildirimler olmuştur.

Esnafların görüşlerinden de anlayacağımız üzere üniversite, şehrin ticari ve ekonomik hayatı üzerinde önemli etkilere sahiptir. Verilen cevaplarla, öğrencilerin ve diğer üniversite mensuplarının, şehirdeki hayatı canlandırdığı görülmektedir.

Tablo 73: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin esnafların geliri üzerindeki etkisi ve tatillerde öğrencilerin şehirden ayrılmalarının esnafların iş yoğunluğu üzerindeki etkisi.

	Seçenekler	Sayı	Yüzde (%)
Gelir üzerindeki etkisi	Kısmen etkili oluyor	162	43,5
	Değişiklik olmuyor	156	41,9
	Orta derecede etkili oluyor	41	11,0
	Çok etkili oluyor	15	4,0
	Cevapsız	2	1,1
Yoğunluk üzerindeki etkisi	Yoğunluk kısmen azalıyor	164	43,9
	Değişiklik olmuyor	149	39,8
	Yoğunluk orta derecede azalıyor	43	11,5
	Yoğunluk çok azalıyor	18	4,8
	Cevapsız	2	0,5
Toplam		376	100,0

Üniversitenin esnafların gelirleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bu soruda, %39,8'i değişiklik olmadığını düşünürken, %43,5'i kısmen etkili olduğu kanaatinde. %11'i orta derecede etkili olduğunu belirtirken, %4,0 ise çok etkili olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Bu cevaplar doğrultusunda, üniversitenin esnaf geliri üzerindeki etkisinden bahsetmek mümkündür. Fakat esnafın geliri üzerinde sadece üniversitenin etkisinden bahsetmek mümkün değildir.

Tatillerde öğrencilerin şehirden ayrılmaları durumunun esnafların gelir düzeyindeki etkilerini belirlemek amacıyla sorulan bu soruda, “değişiklik olmuyor” cevabını verenler %39,8, “yoğunluk kısmen azalıyor” cevabını verenler %43,9'dur. “Yoğunluk orta derecede azalıyor” cevabını verenler %11,5, “yoğunluk çok azalıyor” cevabını verenler %4,8 olarak belirlenmiştir. Esnaflara yöneltilen tatillerde öğrencilerin şehirden ayrılmalarının iş yoğunluğunu etkileme durumu ve müşteri yoğunluğunun belirlenmesine yönelik sorulara verilen cevaplar, üniversitenin esnaf geliri üzerindeki etkisini destekler niteliktedir.

Tablo 74: Esnaflara göre Van şehrinin gelişimine etki eden faktörlerin dağılımı.

Seçenekler	Sayı	%
Turizm	194	52,4
Üniversite	128	34,6
Sanayileşme	80	21,6
Diğer	66	17,8
Askeriye	56	15,1
Cevapsız	6	1,5
Toplam	376	100,0

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, %52,4 oranında esnaf, Van şehrinin gelişimi üzerinde turizmin etkili olduğunu düşünmektedir. %34,5 kişi ise üniversitenin etkili olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Esnaflar tarafından şehir gelişiminde, turizmden sonra, üniversitenin etkili olduğunun düşünülmesi, üniversitenin şehir ekonomisi üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır.

Esnafların maddi kazançlarının şehre gelen turistlerden dolayı yüksek olması, turizmi şehrin gelişimi üzerinde en etkili faktör olarak görmelerinde etkilidir. Dolayısıyla esnafların, doğal güzellikleri, eşsiz manzaraları, tarihi zenginliği,

kahvaltısı ve yemek kültürü ile bir turizm cenneti olan Van'ın gelişiminde turizmi öncelikli olarak seçmesi olağandır. Yurt içinden veya yurt dışından şehre gelen turist sayısı oldukça fazladır. Gerçekleştirilen turistik geziler gününbirlik ya da birkaç günlüğüne olmak üzere değişkenlik göstermektedir. Özellikle ilkbahar ve sonbahar aylarında turistlerin fazla görüldüğü şehir, her yıl gerçekleşmemekle birlikte, Eylül ayında Akdamar Adası'ndaki kilisede gerçekleştirilen ayin dönemlerinde adeta yabancı turist akınına uğramaktadır.

Değinilmesi gereken önemli maddelerden birisi de katılımcıların %17,8'inin seçmiş ve yorum yapmış olduğu "Diğer" seçeneğidir. Açıklama olarak farklı cevapların verildiği seçenekte belirtilenler şu şekildedir;

- Şehrin diğer illerden fazla göç alıyor olması gelişimi üzerinde etkilidir.
- Van'da sınır ticareti yapılmaktadır ve bunun da şehrin gelişimi üzerinde ciddi etkileri vardır.
- Şehre kamu görevi için atanan memurlar ya da çalışanlar oldukça fazladır ve bunların da şehir gelişimi üzerinde ciddi etkileri bulunmaktadır.

5.2.4 Ulaşım Alanında Etkileri

Van şehrinde Van Yüzünü Yıl Üniversitesi'nin varlığı şehir içi ve şehirlerarası olmak üzerine şehrin ulaşım ağının gelişmesine etkili olmaktadır.

Üniversite yerleşkesinin şehre 14 km uzaklıkta olması ve yerleşkenin içerisinde lojmanların, öğrenci yurtlarının ve üniversite hastanesinin yer alması şehir içi ulaşımın gelişmesine katkı sağlamaktadır. Van Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı otobüsler, özel halk otobüsleri ve 2 No'lu Motorlu Taşıyıcılar ve Minibüsçüler Kooperatifi'ne ait araçlar ile şehir merkezi ve kampüs arasında ulaşım sağlanmaktadır. Eğitim- öğretimin tatil olduğu dönemlerde kampüs ve şehir merkezi arasında yaşanan yoğunluk azalmakta ancak üniversite hastanesinin ve dış hekimliği fakültesinin kampüs içerisinde yer almasından dolayı ulaşımın aynı güzergâhta devam etmesi sağlanmaktadır.

Van şehrinin şehirlerarası ulaşım ağı incelediğinde ise havayolu, karayolu, demiryolu, feribot ulaşımı gibi seçeneklere sahip olduğunu görmekteyiz. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin, memleketlerine gidip gelirken kullandıkları ulaşım araçları arasında karayolu %55,6 ile ilk sırada gelmektedir. Karayolu ulaşımını tercih eden öğrencilerin nereden geldikleri incelendiğinde öncelikli iller Diyarbakır, Van, Ağrı, Hakkâri, Batman, Şırnak, Muş, Bitlis, Mardin, Şanlıurfa, Elâzığ, Hatay, Mersin, Siirt şeklinde sıralanmaktadır.

Foto 5: Van Otogarı.

Karayolu ulaşımının öncelikli olarak tercih ediliyor olması, ildeki otobüs firmalarının sayılarının artmasına yol açmıştır. Başlıca otobüs firmaları; Ağrı Köseadağı Turizm, Ağrı Ses Turizm, Best Van Turizm, Elçi Vanyolu Seyahat, Gever Turizm, Hakkâri Seyahat, Lider Ağrı Doğu Turizm, Lider Doğu Anadolu Turizm, Metro Turizm, Patnos İtimat, Sema Turizm, Star Diyarbakır, Tokat Yıldızı, Turgut Reis, Vangölü Turizm, Yeşil Erciş Seyahat'tir. Şehirde, Türkiye'nin her yerine ulaşım sağlayabilecek firma mevcuttur. Firma yetkilileri ve şoförler öğrencilerin olmadığı tatil dönemlerinde, otobüs seferlerindeki yolcu yoğunluğunun tamamen azaldığını, mevcut koltukların dolmadan otobüslerin sefer yaptıklarını belirtirken, yaz tatili, ara tatil ya da bayram tatili gibi resmî tatillerde ise mevcut seferlere ek seferler koyduklarını belirtmişlerdir.

Firma yetkilileri, yakıta sürekli gelen zam doğrultusunda önceden yeterli gelen yolcu sayısının artık masraflarını karşılamadığından yakınmaktadır. Öğrencilerin

şehirde bulunmadığı dönemlerde, özel arabası olan memur ya da diğer kesimin memleketlerine kendi araçları ile gittiklerini ve yoğunluğun bu sebeple de azaldığını bildirmişlerdir.

Tablo 75: Öğrencilerin memleketlerine gidip gelirken tercih ettikleri ulaşım araçları.

Seçenekler	Sayı	%
Otobüs	272	55,6
Uçak	66	13,5
Diğer	20	4,0
Tren/Aktarma	3	0,6
Feribot	2	0,4
Cevapsız	128	26,0
Toplam	491	100

Öğrenciler tarafından memlekete gidip gelirken en çok tercih edilen diğer ulaşım yolu %13,5 oranı ile hava yoludur. Hava yolunu tercih eden öğrencilerin geldikleri şehirlere bakıldığında ise; Adana, İstanbul, Ankara, Antalya illeri başta olmak üzere, Bursa, Çorum, Aydın, İzmir, Eskişehir oldukları tespit edilmiştir.

Uçak seferleri incelendiğinde ise; İstanbul Havalimanı'na ve Sabiha Gökçen Havalimanı'na her gün iki sefer geliş iki sefer gidiş düzenlendiği, Ankara Esenboğa Havalimanı'na günde dört gidiş dört geliş olmak üzere sekiz sefer düzenlendiği, Antalya ve İzmir'e her gün bir gidiş bir geliş seferleri düzenlendiği görülmektedir.

Şehirdeki bir diğer ulaşım şekli olan tren ve feribot ulaşımını tercih eden öğrenci sayısı oldukça azdır. Örneklem içerisinde tren/aktarma cevabını verenler %0,61, feribot ulaşımını seçenler ise %0,4 oranındadır. Feribot ulaşımı Bitlis'in Tatvan İlçesi'nden Van'a karşılıklı olarak gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin öğrenci, akademik ve idari personeli sayesinde Van şehrinin hem şehir içi hem de şehirlerarası ulaşım ağının geliştiği söylenebilir. Ancak üniversitenin şehir merkezine uzak olması şehir ile üniversitenin ilişkisini belirli düzeyde sınırlandırmaktadır. Bu sınırlılığı ortadan kaldırmak için üniversite ve şehir arasında etkin bir ulaşım sistemi kurulması

gerekmektedir. Bu konu üniversite yerleşkesinin yeri ve şehre etkileri başlığında daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

5.2.5 Eğitim Alanında Etkileri

Van şehrinde bir üniversite bulunması, yöre halkının çocuklarının ilkokuldan üniversiteye kadar kesintisiz eğitim alabilme imkanını sağlamakla birlikte, genellikle komşu illerde ve bölgede yükseköğretim eğitimi almak isteyen tüm öğrencilere bir seçenek olabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Tablo 76: Yükseköğretim Düzeyine Göre Van'da ikamet edenlerin sayıları

Yıl	Ön lisans/Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
1985	-	-	-	3.519
1990	-	-	-	5.757
2000	-	-	-	15.628
2008	15.672	1.216	463	17.351
2010	22.512	1.662	840	25.014
2012	33.466	1.625	748	35.839
2014	48.390	2.621	856	51.867
2016	61.625	2.955	907	65.487
2019	78.223	6.884	1.368	86.475

Kaynak: TÜİK, 2019.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin şehrin eğitim seviyesine yaptığı katkıya dair fikir oluşturması açısından oluşturulan tabloda Van'da yaşayan önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerine göre mezun sayıları yer almaktadır. 1985-2000 yılları arasında Yükseköğretim düzeylerinin kaydı ayrı ayrı tutulmadığı için toplam rakamlar alınmıştır. Bu tabloya göre Van'da yaşayan ve yükseköğretim düzeyinde mezun olanların sayısı sürekli olarak artmaktadır. 1985 yılında yükseköğretim mezunu sayısı 3.519 iken bu rakam yıllar içerisinde artarak 2019 yılında 86.475 kişiye ulaşmıştır. Tablo daha detaylı incelendiğinde Van'da her eğitim düzeyinde ciddi artışlar olduğu görülmektedir.

Yapılan anket çalışmalarında, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin, Van şehrinin gelişimi üzerine etkisini değerlendirmeye yönelik olan soruda esnaflar, eğitim alanındaki gelişmeler için %52,7 oranında katıldıklarını bildirirken, %32,7 oranında kesinlikle katılmadıklarını bildirmişlerdir. Aynı anket sorusuna cevap veren öğrencilerin %21,4'ü katılırken, %14,6'sı kesinlikle katıldığı cevabını vermişlerdir.

Anket sonuçlarına göre de üniversite şehirde eğitim kalitesini artırmakta ve halkın bu alandaki ihtiyacını karşılamaktadır.

Foto 6: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi girişi.

Kaynak: yyu.edu.tr

Üniversitenin eğitim alanındaki katkıları öğrencilerin yanı sıra, çeşitli meslek gruplarına ve halka eğitim fırsatları sunan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (YÜSEM), çeşitli alanlarda eğitim verme, meslek edindirme, staj, burs, iş olanağı gibi fırsatlar sağlama gibi özellikleri ile katılmak isteyen herkese hizmet vermektedir. Üniversite dışında gidilen kurslardan daha uygun fiyatlara sahip olan bu eğitimlerin bir kısmına öğrenciler ve akademisyenler katılabiliyorken bazıları da halka katılım imkânı sunmaktadır. Kursları bitirip sertifika sahibi olanlar, ilgili alanda her türlü fırsatı değerlendirebilmektedir. Kursların çoğu eğitim dönemlerinde tekrar açılmaktadır (Demir, 2018).

Foto 7: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlük binası.

Kaynak: yyu.edu.tr

YÜSEM' in amacı olarak, toplumun bilgi ve becerilerini geliştirerek bilim ve teknoloji alanında ilerleme sağlayabilmek, elde edilen bilgi ile toplumun ve ülkenin kalkınmasına hizmet etmektir denilebilir

(<https://www.yyu.edu.tr/AkademikBirimler/sayfalar/55/1372>).

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi'nin yayınlamış olduğu veriler doğrultusunda hazırlanmış geçen yıl tamamlanmış ve bu yıl tamamlanacak olan kurs isimleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 77: YÜSEM tarafından tamamlanan ve açılan kurslar.

Tamamlanan kurslar	Aile Danışmanlığı Sertifika Programı
	Deney Hayvanları Kullanımı Sertifika Programı
	Tıbbi Sekreterlik Sertifika Programı
	İstatistik ve Veri Analizi Programı
	Temel İngilizce
	YDS Hazırlık Kursu
	İngilizce Konuşma ve Dinleme Kursu
	Farsça Kursu
	ALES Hazırlık Kursu
	KPSS Hazırlık Kursu
2019- 2020 yılında açılan kurslar	Aile Danışmanlığı Sertifika Programı
	Deney Hayvanları Kullanımı Sertifika Programı
	Genel İngilizce Kursu
	İngilizce Dinleme ve Konuşma Kursu

ALES Hazırlık Kursu
Hasta Kabul Sekreterliği Sertifika Programı
Eğiticilerin Eğitimi Sertifika Programı
Türk İşaret Dili Sertifika Programı
İstatistik ve Veri Analizi Programı (SPSS)
Web Tasarımı Sertifika Programı
İnsan Kaynakları Yöneticiliği Sertifika Programı
Diksiyon Kursu
Futbol, Voleybol, Basketbol ve Kort Tenisi Kursu

Üniversitenin eğitim üzerindeki etkisi, akademik ve idari personel ile gerçekleştirilen anket çalışmasındaki aylık yapılan harcamalarda en fazla payı ayırmak zorunda kalınan alan sorusu ile belirlenmeye çalışılmıştır. %15' ile eğitim, personelin gıda harcamalarından sonra en çok bütçe ayırdıkları ikinci alan olmuştur. Çocuklarının kaliteli eğitim almasını isteyen eğitilmiş ebeveynler, özel okulların yanı sıra çocuklarını gönderdikleri dershaneler, özel dersler, kurslar ve rahat ulaşım sağlamak amacıyla kullanılan servisler için önemli oranda bütçe ayırmaktadır. Ulaştırma alanına yaptıkları harcamalar %9,2 olarak belirlenmiştir. Akademik ve idari personel, eğitim ve ulaşım için toplamda %24,2 oranında bütçe ayırdıklarını belirtmiştir.

Geneli çocuklu ailelerden oluşan üniversite mensuplarının, çocuklarının kaliteli eğitim almaları için emek verdikleri bilinmektedir. Özellikle akademisyenlerin, eğitim kurumları üzerindeki istek ve tutumları, şehirde bulunan özel okulların kalitesinin artmasında önemli rol oynamaktadır.

Üniversitenin şehir üzerindeki bir diğer etkisi olarak, öğrencilerin mezun olduktan sonra ya da okurken çalıştıkları dershanelerin, etüt merkezlerinin veya özel ders sayısının gün geçtikçe artması gösterilebilir. Az önce bahsettiğimiz özel eğitim kurumlarının ve kolejlerin oluşan talep karşısında gün geçtikçe artıyor olması, beraberinde bu kurumlarda çalışacak eğitimci açığını da getirmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencileri ve mezunları şehirde artan bu talebin karşılanmasında önemli rol oynamaktadır.

Öğrenci, akademisyen ve idari personel sayısı oldukça fazla olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, sahip olduğu eğitilmiş kişiler sayesinde iletişimde oldukları yerli halk üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Gerçekleştirilen iletişim ile halk daha açık fikirli ve yeniliklere hazır, geleneksel kalıplardan uzaklaşabilir görüşlere sahip olmaktadır. Eğitilmiş kişilerin hayat tarzlarına ve isteklerine ayak uydurarak kalıplardan çıkabilmektedir.

Halk ile gerçekleştirilen anket çalışması sonuçları, akademisyen- idari personel ve öğrencilerle gerçekleştirilen anket çalışmalarının sonuçları ile paralellik göstererek üniversitenin şehirdeki eğitim kalitesini, yöre halkının ve gençlerin yükseköğretime bakış açısını değiştirdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 78: Eğitim ile ilgili önermeler, Halk Anketi

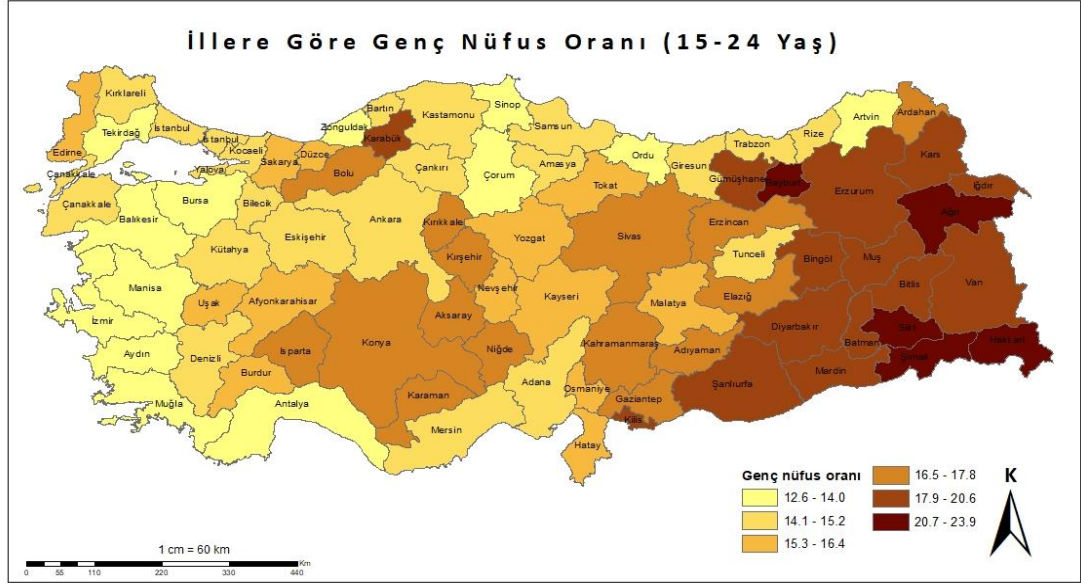
Eğitim ile ilgili önermeler	1 F / %	2 F / %	3 F / %	4 F / %	5 F / %
Üniversite gençlerin yükseköğrenim konusundaki tutumunu olumlu yönde etkilemektedir	19 %4,9	40 %10,3	59 %15,2	177 %45,7	92 %23,8
Üniversite yöredeki kız çocuklarının yükseköğrenim görebilme fırsatını arttırmaktadır	14 %3,6	24 %6,2	40 %10,3	188 %48,6	121 %31,3
Üniversite bölgedeki gelir düzeyi düşük gençlere kaliteli yükseköğretim olanağı sağlamaktadır	34 %8,8	62 %16,0	94 %24,3	121 %31,3	76 %19,6

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum, F: Sayı

“Üniversite, gençlerin yükseköğrenim konusundaki tutumunu olumlu yönde etkilemektedir” cümlesine halkın yapmış olduğu oylamaya göre, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verenlerin oranı %69,5’dir. Ülkemizdeki 15-24 yaş grubundaki genç nüfus oranı sıralamasında 8. sırada yer alan Van şehri ciddi oranda genç nüfus potansiyeline sahiptir (Harita 30). Bu bakımından Van şehrinde bir üniversite olması, şehirdeki gençlerin üniversite eğitimi alabilmeleri açısından büyük avantaj sağlamaktadır.

Üniversitenin şehrin eğitim alanındaki en önemli etkilerden bir diğeri, kız çocuklarının da yükseköğrenim görebilme fırsatını artırmış olmasıdır. Bununla ilgili halk, %48,6’sı katılırken, %31,3’ü kesinlikle katıldığını bildirmiştir. Halkın toplamda %79,8’i olumlu cevap vermiştir. Yükseköğretim eğitimi almak amacıyla farklı şehirlere gönderilmeyen kız çocukları, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi sayesinde şehir dışına çıkmadan eğitimlerini tamamlayabilme imkânına sahip olmaktadır. Genel olarak yörenin gençlerine bu imkânı veren üniversite, bölgede yaşamakta olan kız çocuklarının okuması problemine bir nebze de olsa katkı sağlamaktadır.

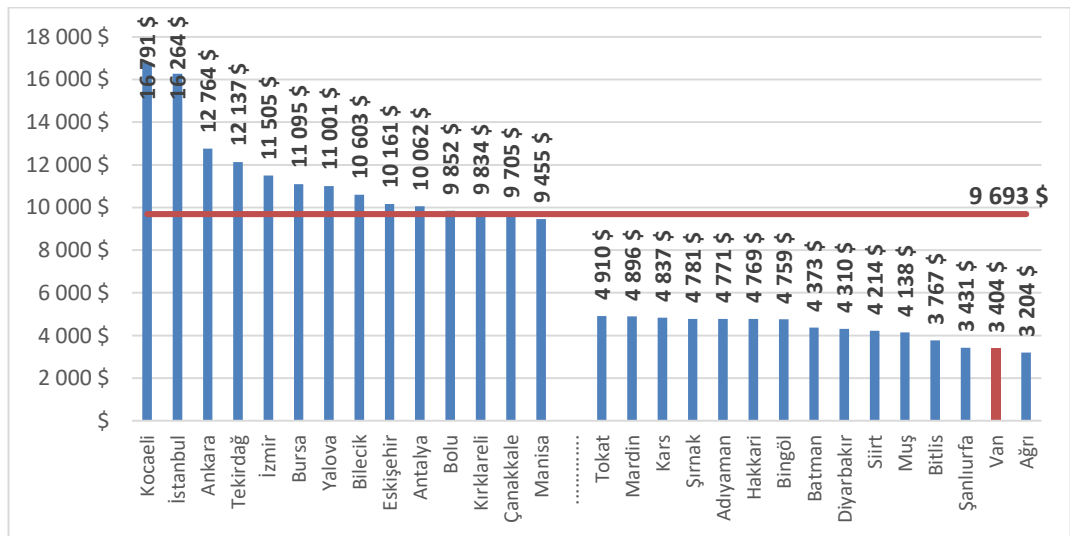
Harita 30: illere göre genç nüfus oranı (15-24 yaş).

Kaynak: TÜİK, 2019

Üniversitenin eğitim alanındaki etkileri incelendiğinde karşımıza çıkan bir diğer konu ise bölgede gelir düzeyi düşük olan gençler için kaliteli yükseköğretim olanağı sağlıyor olmasıdır. Bu konuda halkın verdiği cevaplara bakınca %50,9'u bu cümleye onay vermiştir. Van'ın ve bölgenin gelir düzeyini göstermesi bakımından kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi verileri dolar düzeyinde incelendiğinde Van 81 il arasında sondan birinci sırada yer almaktadır.

Grafik 25: Grafik 26: Kişi Başına Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (\$), 2018.

Kaynak: TÜİK, 2019

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, maddi olarak il dışında okutmaya gücü yetmeyen ailelerin çocuklarına ve farklı sebeplerden il dışında eğitim alma seçeneği olmayan gençlere yükseköğrenim görebilme fırsatı sağlamaktadır. İl dışına çıkmadan üniversite okuyan öğrencilerin ulaşım, barınma, gıda gibi harcamalarının olmaması da avantaj yaşadıkları diğer konulardır.

5.2.6 Sağlık Alanında Etkileri

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 1982 yılında kurulmasının üzerinden on sene geçtikten sonra 1992 yılında açılmış ve ilk öğrencilerini 1995 yılında almaya başlamıştır. 2011 depremine kadar şehir merkezinde yer alan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Dursun Odabaşı Tıp Merkezi, depremden sonra üniversite yerleşkesi içerisine kurulan hastane binası ile 2012 yılından itibaren kampüs içerisinde hizmet vermeye başlamıştır.

Tablo 79: Dursun Odabaşı Tıp Merkezi Özet Veriler, 2020.

Açık Alan	175.000m ²	Profesör	25
Kapalı Alan	55.000m ²	Doçent	31
Yatak Kapasitesi	662	Dr. Öğretim Üyesi	93
Anabilim Dalı	30	Araştırma Görevlisi	248

Kaynak: <http://hastane.yyu.edu.tr/>,

Tablodaki veriler incelendiğinde 25 Profesör, 31 Doçent, 93 Dr. Öğretim Üyesi, 248 Araştırma Görevlisi, toplamda 397 bilim insanı hizmet vermektedir. Ayrıca 55 bin metre kare kapalı alan, 662 yatak kapasitesi ve 30 Anabilim dalı ile YYU Dursun Odabaşı Tıp Merkezi Van şehri ve bölgesine hizmet etmektedir. Van’a komşu olan Hakkâri, Bitlis, Muş, Ağrı ve Iğdır şehirlerinde üniversite hastanesinin olmaması Van’ın sağlık hizmetleri konusunda bir cazibe merkezi olmasını sağlamıştır.

Foto 8: Dursun Odabaşı Tıp Merkezi.

Kaynak: yyu.edu.tr

Van halkına ve çevre şehirlerden gelen vatandaşlara hizmet vermekte olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Dursun Odabaşı Tıp Merkezi'nin (Foto 9), kampüs içinde yer alması sebebiyle halk tarafından uzak olarak nitelendirilmesine rağmen iyi tanındığı ve çok fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Halk tarafından cevaplandırılan anket sonuçlarına göre, hastanenin çok tercih edildiğine katılanların oranı %66,7'dir.

Dursun Odabaşı Tıp Merkezi'nin günlük hasta sayısının 1500 civarı olduğu bilinmektedir. Hastanenin Van ve çevresi için neredeyse tek önemli hastane olması beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Bu sorunların başında hastaların tedavi görmek amacıyla gün almaya çalıştıklarında çok ileri tarihlere gün verilebilmesi, gelen doktorların birkaç ay sonra gitmesi dolayısıyla bazı polikliniklerde doktor değişikliği yaşanması gelmektedir.

Tablo 80: Sağlık ile ilgili önermeler, Halk Anketi

Sağlık ile ilgili önermeler	1 F / %	2 F / %	3 F / %	4 F / %	5 F / %
Üniversite hastanesi Van halkı tarafından iyi tanınan ve tercih edilen bir kurumdur	20 %5,2	41 %10,6	69 %17,6	167 %43,2	91 %23,5
Üniversite hastanesi şehrin sağlık ihtiyaçlarının önemli bir bölümünü karşılamaktadır	25 %6,5	38 %9,8	51 %13,2	183 %47,3	90 %23,3
Üniversite hastanesinin şehir merkezine uzak olması üniversite- şehir ilişkisini olumsuz etkilemektedir	36 %9,3	110 %28,4	53 %13,7	108 %27,9	80 %20,7

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum, F: Sayı

Üniversite hastanesinin, şehrin sağlık ihtiyaçlarının önemli bir bölümünü karşıladığını teyit ettiğimiz bir diğer soruya halk %70,5 oranında katıldığı belirtmiştir. Elde edilen bu oranla üniversite hastanesinin şehrin sağlık hizmetlerini

karşılatabilmek için arz etmiş olduğu önem ortaya konmuştur. Bu görüşe katılmayanların oranı ise %16,3 olarak belirlenmiştir.

Şehrin sağlık imkânları açısından son derece önemli olan Dursun Odabaş Tıp Merkezi'nin, üniversite kampüsü içerisinde yer alıyor olması şehrin dışında kalmasına neden olmaktadır. Bu durumun üniversite- şehir ilişkisine etkisini sorduğumuzda Van halkının %37,7'si olumsuz etkilemediği, %48,6'sı olumsuz etkilediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Özellikle hastaneye ulaşım sıkıntısı yaşayan vatandaşlar, hastanenin şehir merkezine yakın olmasının ya da şehir merkezinde olmasının daha iyi olacağı, halkın daha fazla faydalanabileceği kanısındadır.

Halk ile yapılan görüşmeler sonucunda, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin bölgeye ve şehre sağlamış olduğu avantajların en önemlisinin üniversite hastanesi olduğu belirlenmiştir. Birtakım hizmetlerin yetersiz kaldığı bölgede, halkın ihtiyacına cevap verebilen, donanımlı bir hastane bulunması yöre halkına sunulmuş en güzel ve en önemli hizmetlerin başında gelmektedir.

5.2.7 Sanayi Alanında Etkileri

Üniversiteler kuruldukları şehirlerde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanı sıra şehrin sanayisi ile iş birliği yapmaktadır. Üniversiteler rekabet edebilir teknolojiler üreterek bu teknolojileri sanayiye aktarmakta, bölge sanayisi için araştırma ile danışmanlık yaparak şehrin sanayileşmesinde, ekonomik olarak kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır (Bayraktar, 2012). Üniversite sanayi iş birliği firmaların karşılaştığı problemlerin çözümünde, kapasitelerini geliştirmede, ürün geliştirmede katkılar sağlamaktadır (Çalışkan, 2010). Bunun yanında sanayinin ihtiyacını karşılayacak nitelikli işgücünü sağlamaktadır (Gültekin ve ark., 2008). Bu kapsamda üniversitelerin şehrin ve bölgenin kalkınması için sanayi ile iş birliği yapmaları önem arz etmektedir (Yıldırım, 2014).

Üniversite sanayi iş birliği karşılıklı kazanç üzerine kuruludur ve iki tarafından gelişmesine olanak sağlamaktadır. Yeni ve ihtiyaç duyulan teknolojilerin sektöre girmesi, nitelikli işgücü ve donanım ihtiyacının karşılanması, üretim kalitesinin artırılması, maliyetin düşürülmesi, firmaların verimliliğinin artması bu iş birliğinin sanayiye faydaları arasında yer almaktadır. Öğretim üyelerinin bilimsel

araştırmalarını pratikteki uygulamalar ile desteleyebilmeleri, öğrenciler için staj olanaklarının sağlanması, mezun öğrenciler için potansiyel iş olanaklarının sağlanması, mali kaynak elde etmeleri ise bu iş birliğinin üniversiteye katkıları arasında sayılabilir (Erdil ve ark., 2013; Dura, 1994).

Yapılan iş birliği sonucunda ortaya teknokentler/teknoparklar ortaya çıkmıştır (Bayzin ve Şengür, 2019). Dünya’da “Bilim Parkı”, “Araştırma Parkı”, “Teknoloji Kenti” gibi farklı isimlerle anılan teknoparklar için ülkemizde “Teknokent” ve “Teknopark” terimleri kullanılmaktadır. Teknokentler bulundukları şehirlere, bünyelerinde bulunan firmalara, üniversiteye, öğretim görevlilerine çeşitli faydalar sağlamaktadır (Gümüş ve ark., 2013). Bu kapsamda Bakanlar Kurulu’nun 27.08.2008 tarihli ve 26980 sayılı Resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren kararına göre 2012 yılında Van Teknokent kurulmuştur ve 2013 yılında faaliyete girmiştir. Şehirdeki tek teknoloji geliştirme merkezi olan Teknokent, Yüzüncü Yıl Üniversitesi sınırları içerisinde Teknoloji Geliştirme Bölgesi olarak ayrılmış alandaki binada hizmet vermektedir (<http://www.vanteknokent.com/>).

Teknokent; ileri teknoloji kullanan firmaların, üniversite, Ar-ge merkezleri ya da ileri teknoloji enstitüsü gibi yerler ile iş birliği halinde olarak, ellerinde bulunan teknolojik bir gelişmeyi ticarileştirmek ya da hizmet haline getirmek amaçlarıyla çalışma yapılan alandır. Yapılan bu çalışmalardaki amaç ise, elde edilecek sonuçlar ile bulunulan bölgeyi ekonomik ve sosyal açıdan kalkındırmaktır.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin Teknokent sayfasında yapmış olduğu açıklamaya göre amaçlar ve hedefler şu şekildedir;

- Türkiye’nin ARGE potansiyeline ve teknoloji üretebilme yeteneğine katkı sağlamak,
- Üniversitedeki Akademik personellerin yapmış oldukları çalışmaların ticarileşmesini sağlamak,
- Üniversite- sanayi iş birliğini sağlamak,
- Türkiye için sürdürülebilir kalkınmanın unsurlarından birisi olmak,
- Girişimciliği ve yenilikçiliği teşvik etmek ve desteklemek,

-Sektör öncelikleriyle Türkiye'nin teknoloji üretiminin ve birikiminin yönlendirilmesine katkı sağlamak,

-Teknoloji transferi için katkı sağlamak(<http://www.vanteknokent.com/amac-ve-hedefler>).

Teknokent' in öğrencilere faydaları olarak; öğrencilerin staj yapabileceği yerli ve yabancı şirketlerin bulunması ve hatta bu tarz şirketlerde iş bulabilme fırsatlarının olması gösterilebilir. Özellikle mühendislik gibi bölümlerde, alanlarıyla alakalı pratik yapabilme imkânı ve girdikleri şirketlerde iş bulabilme, öğrenciler açısından önemli gelişmelerdir. Yine Teknokent sayesinde uzmanlaşmak istedikleri alanlar hakkında yapılan seminerler ve konferanslarla teknolojik gelişmeler ve çalışmalar ile ilgili bilgi edinebilmeleri, yetkili kişilerle görüşüp iletişim kurabilme imkânları avantaj sağlanan diğer alanlardır. Elde edilen bu bilgiler ve kurulan iletişimlerle teknoloji alanında bilgi sahibi, donanımlı gençler yetiştirebilmek ve yerli yabancı şirket sahipleri ile görüşmelerini sağlayarak edinecekleri tecrübeler sonucunda gençlerin de ileride şirket sahibi olma konusunda yüreklendirmek, Van Teknokent' in esas amaçları arasındadır. Ayrıca Van Teknokent' in bir diğer amacı, öğrencilerin kendi ürettikleri projeleri hayata geçirebilmeleri için destek olmak ve bu alanda onlara danışmanlık hizmeti sağlamaktır.

Teknokent' in akademisyenler açısından faydaları şu şekilde sıralanabilir; üzerinde çalıştıkları projeleri ticarileştirmek adına, Teknokent' te şirket kurabilirler ya da mevcut bir şirkete ortak olabilirler. Akademisyenlerin projelerinin hayata geçirilmesi için özel teşvik modelleri geliştirilmekte ve kurulan şirketlerin ihtiyaçları doğrultusunda her türlü desteği sağlamaya çalışmaktadır. Örneğin; yeni kurulan şirketlere sağlanan %10 kira indirimi geliştirilen bir teşvik modelidir ve Van Teknokent Teknoloji Geliştirme Bölgesi'ndeki tüm binalar için geçerli bir teşviktir.

Van Yüzüncü Yıl Teknokent, tamamlamış olduğu ve hala devam eden projeleri ile Van şehrinin ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin eğitim, sağlık, sanayi, tarım ve teknoloji vb. birçok konuda gelişmesini ve ilerlemesini sağlamaktadır. 2013 yılında kurulmuş olan Teknokent, birçok başarılı projeyi başlatarak, ilerleyen yıllarda şehre ve bölgeye parlak bir gelecek sağlamakla birlikte üniversiteyi ve kenti belki de

uluslararası başarılarla temsil edecektir. Yeni bir kuruluş olan Teknokent, 1982’de kurulmuş olan üniversitenin, şimdiye kadar seyrek ilişkileri olan sanayi sektörü ile birebir ilişkiler kurmasını sağlamıştır (Demir, 2018).

5.2.8 Eğlence- Kültür Alanındaki Etkileri

Üniversitelerden araştırma ve eğitim faaliyetlerinin yanında bulundukları şehrin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında aktif görev üstlenmeleri beklenmektedir (Arbo ve Benneworth, 2007 aktaran Gürsoy, 2018). Bu bakımdan üniversiteler, bulundukları şehirlerde kültürel hayata önemli katkıda bulunarak şehirlerin kültür seviyesinin gelişmesinde önemli rol oynamakta ve bölgeler arasındaki kültürel farklılığı azaltmaya yardımcı olmaktadır (Özkul, 2006). Farklı şehirlerden öğrenim görmek amacıyla gelen gençler, halkın kültürel anlamda zenginleşmesine ve geleneksel kalıpların esnetilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca farklı kültürlerden gelen akademik ve idari personel de kültürel etkileşime katkı sağlamaktadır (Gürsoy 2018).

Üniversitelerin bulundukları bölgelerde sosyal ve kültürel etkinliklerde artış olmaktadır. Konferans, sempozyum, panel, seminer, konser, sergi, söyleşi gibi etkinlikler şehrin sosyal ve kültürel hayatına katkıda bulunmaktadır (Bilginoğlu ve ark., 2002).

Üniversite bünyesinde gerçekleştirilen panel, konferans ve sergi gibi etkinlikler Van’ın kültürel gelişimine katkı sunmaktadır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde etkinlikler genellikle Prof. Dr. Cengiz Andiç Kültür Merkezi’nde yapılmaktadır (Foto 10). 2019 yılında üniversitede 6 konferans, 4 sempozyum, 4 panel, 3 seminer, 3 konser, 2 sergi, 2 fuar, 1 söyleşi, 1 kongre ve 1 çalıştay gerçekleşmiştir.

Tablo 81: 2019 Yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nde gerçekleştirilen kültürel etkinlikler.

Tür	Etkinlik Adı	Tür	Etkinlik Adı
Söyleşi	Ercan Kesal ile Söyleşi	Konser	Mehmet Erdem Konseri
Söyleşi	Gelecekte Turizm	Konser	Türk Halk Müziği Personel Korosu Konseri
Sergi	Karma Resim Sergisi	Konser	Gençlerimiz Geleceğimiz
Sergi	"15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik"	Kongre	3. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi
Sempozyum	3. Uluslararası Doğal Afetler ve Afet Yönetimi Sempozyumu	Konferans	Tanzimat Dönemi Fikir Hareketleri
Sempozyum	Genç İş Sağlığı ve Güvenliği	Konferans	Türkiye’de Bilim, Bilimsel Araştırmalar ve Geleceği

Sempozyum	Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu	Konferans	Cumhuriyetin Düşünsel Temelleri: Fransız Devrimi
Sempozyum	Uluslararası Prof. Dr. Fuat Sezgin Bilim Tarihi	Konferans	Mevlâna'nın Gözünden Barış ve Hoşgörü
Seminer	Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk İstismarı	Konferans	"15 Temmuz"
Seminer	Dengeli Dijitalleşme	Konferans	Data Science Machine Learning Statistics
Seminer	Organ Bağışı Bilgilendirme	Etkinlik	Gençlik Deprem Zirvesi
Panel	Elektrik Enerjisi Paneli	Etkinlik	Kadına Şiddete Hayır
Panel	Kadına Yönelik Şiddet	Etkinlik	STEM Makers Fest /Expo
Panel	Fikir Sanat Aksiyon: Necip Fazıl Kısakürek	Etkinlik	Engelliler Günü Etkinliği
Panel	"Milli Mücadele'nin 100. Yılı ve Atatürk Anısına"	Etkinlik	Dış Eğitimi Etkinliği
Fuar	VANKİF-2019 Van İnsan Kaynakları Kariyer ve İstihdam Fuarı	Etkinlik	"15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik" Resim Yarışması
Fuar	Van İnsan Kaynakları Kariyer ve İstihdam Fuarı	Çalıştay	Türk Yükseköğretiminin Uluslararasılaşması: Fırsatlar ve Tehditler

Foto 9: Prof. Dr. Cengiz Andiç Kültür Merkezi.

Kaynak: yyu.edu.tr

Üniversitede gerçekleştirilen kültürel etkinlikler şehrin kültürel altyapısını güçlendirmektedir. Ancak yapılan bu etkinliklerden halkın tam anlamıyla yararlanabilmesi için üniversite ile şehir arasında güçlü bir iletişim ağı kurularak faaliyetler hakkında öğrenciler, çalışanlar ve halk bilgilendirilmeli ve katılım teşvik edilmelidir (Karataş, 2002).

Şehirdeki sosyal- kültürel faaliyetlerin yeterli olup olmadığı, en çok eksiklik hissedilen alanların hangileri olduğu, şehirde yaşayan öğrenci, akademik ve idari personelin boş zamanlarını değerlendirme şekilleri bu yönlü araştırmalar ile belirlenmiştir.

Tablo 82: Boş zamanlarını değerlendirme durumu, akademik -idari personel ve öğrenciler.

	Akademik ve idari personel	%	Öğrenci	%
Açık hava aktivitelerinde bulunurum	141	40,5	141	29,0
Diğer	72	20,6	103	21,1
Spor yaparım	64	18,3	61	12,5
Kafeye giderim	30	8,6	85	17,4
Sinemaya giderim	29	8,3	71	14,6
Tiyatroya giderim	12	3,4	25	5,1
Cevapsız	9	2,5	5	1,0
Toplam	357	100,0	491	100,0

Foto 10: Kampüs içerisinde bulunan kafeterya.

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme durumları ile ilgili olarak, %29'unun açık hava aktivitelerinde bulundukları, %17,4'ünün kafeye gittikleri belirlenmiştir. %14,6'sı sinemaya giderim seçeneğini seçerken, %12,5'i spor yaparım cevabını vermiştir. %21,1 gibi önemli oranda "Diğer" seçeneğini seçen öğrenciler yaptıkları açıklamalarda; uyurum, kitap okurum, çalışırım, yurttan kalırım dışarı çıkmam, televizyon izlerim, enstrüman çalarım, ders çalışırım, oyun oynarım, odamda film izlerim, şehri gezerim gibi aktivitelerde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Foto 11:Kampüs içerisinde yer alan kiralık bisikletler.

Şehrin bulunduğu konum ve doğal güzellikleri itibariyle öğrencilerin en fazla açık hava aktivitelerinde bulunuyor olması beklenen bir cevap olmuştur (Foto 12). Kış aylarında havanın çok soğuk olmasına rağmen, özellikle bahar aylarında güneşli gün sayısının fazla olması, şehirdeki açık hava aktivitelerini destekler niteliktedir. M.Ö. 900’lerde bölgede kurulan Urartu Devleti’nin başkenti olan Van’ın adı o dönemde “Tuşba” olarak bilinmektedir. Anlamı güneş batmayan şehir olan Tuşba, günümüzde de merkez ilçenin adı olarak kullanılmaktadır. Güneşli gün sayısının fazla olduğu bu şehirde öğrencilerin ve halkın önceliği açık hava aktiviteleri olmaktadır.

Foto 12: Kampüs içerisinde yer alan spor kompleksi.

İkinci olarak seçilen “kafeye giderim” seçeneği, esnafın en çok gelişen iş kolu olarak kafeleri göstermesi ile paralellik göstermektedir. Şehirde açılan kafeler “Kültür sokağı”, “Sanat sokağı” gibi isimlerle anılan sokaklarda ve merkez caddeleri olan Cumhuriyet Caddesi ile Maraş Caddesi’nde yoğunlaşmıştır (Foto 15, 16). Ayrıca şehirde bulunan Van Park AVM’ nin içerisinde bulunan kafeler de sıkça tercih edilen mekânlardır.

Foto 13: Kültür sokak.

Şehir merkezinde bulunan sinema salonları Van Artos, Van Cinevan, Van Emek, Cinemaximum Van Park şeklinde sıralanabilir. Şehirde değerlendirme imkânı bulunan aktivitelerden biri olan sinema, öğrenciler tarafından en çok tercih edilen seçeneklerden olmuştur.

Akademisyenler ve idari personeller ile gerçekleştirilen anket çalışmasında da aynı soru yneltiľmiřtir. Verilen cevaplar içerisinde açık hava aktiviteleri %40,5 oranına sahipken %18,3' spor yaparım seçeneğini işaretlemiştir. %20,6 kişi ise seçtikleri “diğer” seçeneğine; bahçe işleriyle uğraşırım, çocuklarımla vakit geçiririm, kitap okurum, belgesel izlerim vb. açıklamalar yazmışlardır. Çoğunluğun bahçe işleriyle uğraşırım cevabını vermesi, oturdukları evin müstakil ya da lojman olmasından kaynaklanmaktadır.

Foto 14: şemsiyeli sokak.

Personel anketinde kafeye gitme oranı %8,6'dır. Genellikle ailesi ile yaşayan ve ocuk sahibi olan akademik ve idari personelin açık hava aktiviteleri dışında gerçekleştirdikleri boş zaman aktiviteleri öğrencilerden farklılık göstermektedir. Bu durum boş vakitlerinin öğrenciler kadar fazla olmaması ile de ilişkilidir.

Tablo 83: Van şehrinin, üniversite öğrencilerinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılama durumu, öğrenci anketi.

Seçenekler	Sayı	%
Yetersiz	150	30,6
Çok yetersiz	137	27,9
Ne yeterli ne yetersiz	103	21,0
Yeterli	80	16,3
Çok yeterli	20	4,08
Cevapsız	1	0,2
Toplam	490	99,7

Yapılan çalışmada %58,5 öğrencinin yeterli bulmadığı sosyal ve kültürel faaliyet alanları, şehrin kendisini bu yönde geliştirmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Eksikliğin en çok hangi alanlarda görüldüğü ise, öğrenciler ile akademik ve idari personele yöneltilen kültürel faaliyetler açısından en önemli eksikliklerin neler olduğu ile ilgili sorular neticesinde belirlenmiştir.

Tablo 84: Öğrencilerin Van'daki kültürel faaliyetler içerisinde gördükleri eksikliklerin dağılımı. Akademik ve idari personel ile öğrenciler.

	Akademik ve idari personel	%	Öğrenci	%
Festival	124	35,9	184	37,5
Konser	64	18,5	97	19,8
Konferans	63	18,2	83	16,9
Diğer	30	8,7	19	3,9
Tiyatro	26	7,5	45	9,2
Sergi	24	6,9	27	5,5
Sinema	14	4,0	35	7,1
Cevapsız	12	3,3	1	0,2
Toplam	357	100,0	491	100,0

Öğrencilerin beyan ettikleri görüşlerine göre, %37,5 kişi şehirde festival faaliyetlerinin eksikliğinden, %19,8 kişi konser faaliyetlerinin eksikliğinden bahsetmiştir. Konferans alanında eksiklik olduğunu düşünen öğrenciler %16,9'luk kısmı oluşturmaktadır. Şehirde devlet tiyatrosu bulunmasına rağmen, tiyatro faaliyetlerinin azlığından bahseden ve daha fazla oyun sahnelenmesi gerektiğini düşünen kişilerin oranı %9,2'dir. Sergi alanında eksiklik olduğunu düşünen öğrenciler ise %5,5 oranına sahiptir. %3,9 öğrencinin seçmiş olduğu “diğer” seçeneğinin açıklamasına yazılanlar ise; kitap fuarı eksikliği, açık alan aktivite alanlarının eksikliği, gezi eksikliği, kütüphane eksikliği şeklindedir.

Akademik ve idari personel anket sonuçlarına göre, %35,9 kişi festivallerin en çok eksikliği yaşanan kültürel faaliyet olduğunu bildirmiştir. Öğrencilerin de eksikliğini en çok hissettiği kültürel faaliyet olarak festivallerden bahsetmiş olması, belirlenen bu oran ile örtüşmektedir. Eksiklik hissedilen bir diğer alan ise %18,5 oran ile “konser” olarak belirtilmiştir.

Öğrenciler ile akademik ve idari personellerin kültürel anlamda ihtiyacı karşılamayan alan olarak belirttikleri ilk üç alan aynıdır. Öğrencilerde de üçüncü sırada gelen “konferans” seçeneği, personellerde de %18,2 ile üçüncü sırada gelmektedir. Bu sıralamayı %7,5 ile “tiyatro”, %6,9 ile “sergi” takip etmektedir. %8,7 olan “diğer” seçeneğinin açıklaması olarak yazılanlar; şehirde genel olarak daha fazla kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerektiği, kitap fuarlarının eksikliği, yöresel ve milli değerlerin öne çıkarıldığı sanat, spor ve kültür etkinliklerinin yetersizliği, ulusal ve uluslararası yarışmaların eksikliği yönündedir.

Halka yöneltilen “Üniversite halka açık konserler, spor yarışmaları, sanatsal etkinlikler ve sergiler gibi kültürel etkinlikleri daha fazla düzenlemelidir” görüşüne katılanlar toplamda %81,9’dur. Bu oran halkın üniversiteden eğlence ve kültür alanındaki beklentilerinin ne kadar fazla olduğunu net şekilde göstermektedir. Üniversitenin kendi içinde yapmış olduğu çoğu kültürel faaliyetten halkın haberinin olmaması, değinilen başka bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Yapılan etkinliklerin ya da faaliyetlerin halka açık olarak gerçekleştirilmesi Van halkının talepleri arasındadır.

Tablo 85: Eğlence ve kültür ile ilgili önermeler, halk anketi

Eğlence ve Kültür ile ilgili önermeler	1 F / %	2 F / %	3 F / %	4 F / %	5 F / %
Üniversite halka açık konserler, spor yarışmaları, sanatsal etkinler ve sergiler gibi kültürel etkinlikleri daha fazla düzenlemelidir	17 %4,4	22 %5,7	31 %8,0	144 %37,2	173 %44,7
Üniversiten şehrin tarihi, kültürü ve sosyal yapısı ile ilgili daha çok çalışmalar yapmalıdır	12 %3,1	13 %3,4	25 %6,5	160 %41,3	177 %45,7
Üniversite, öğrencisi ve çalışanlarıyla çok kültürlülüğü ve çeşitliliği sağlayarak demokratik yaşama katkı sağlamaktadır	27 %7,0	55 %14,2	89 %23,0	146 %37,7	70 %18,1
Üniversite, Van İl’inin yurt içi ve yurt dışı tanıtımında katkı sağlamaktadır	35 %9,0	68 %17,6	91 %23,5	138 %35,7	55 %14,2

1: Kesinlikle katılmıyorum, **2:** Katılmıyorum, **3:** Kararsızım, **4:** Katılıyorum, **5:** Kesinlikle katılıyorum, **F:** Sayı

Üniversitenin Van şehri ile ilgili olarak yapmış olduğu çalışmaların azlığı halkın değindiği diğer bir konudur. Önemli bir tarihe geçmişe sahip olan Van şehri ile alakalı daha çok araştırma yapılmasının ve bu doğrultuda çalışmalar ortaya konmasının gerektiğini düşünen halk, şehrin sahip olduğu sosyal yapısını ve kültürünü içeren çalışmaların da azlığından mustarip durumdadır. Bu görüşe katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını verenlerin toplam oranı %87,0 olarak belirlenmiştir. Bu oran halkın büyük kısmının aynı görüşte olduğunu göstermektedir. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabını verenlerin toplam oranı ise %6,5'tir.

Halkın, üniversitenin şehre kültürel katkıları konusunda sahip olduğu olumlu düşüncelerden bir tanesi, üniversitenin öğrencileri ve çalışanlarıyla çok kültürlülüğü ve çeşitliliği sağlayarak demokratik yaşama katkılar sunması yönündedir. Bu konudaki görüşleri sorulduğunda %55,8'i katıldıklarını deklare etmişlerdir. %23'ü bu konu hakkında kararsız kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Halkın ileri sürdüğü olumlu bir diğer düşünce ise, üniversitenin Van şehrinin kültürel faaliyetlerinin tanıtımında, yurt içinde ve yurt dışında önemli katkılar sağladığı hususundadır.

Bu görüşe katılanların oranı %49,9, katılmayanların oranı %26,6'dır. Yapılan sempozyum, seminer ve konferanslarda şehrin tanınmasında, üniversitenin en önemli unsur olduğunun bilincinde olan halk bir yandan da bu tür faaliyetlere katılımların artması ve daha aktif olunması gerektiği görüşündedir.

5.2.9 Mekân ve Aidiyet Açısından Etkileri

Mekân, insanın bütün faaliyetlerin gerçekleştirdiği, tüm deneyimlerini yaşadığı yerdir. Mekân kavramı coğrafyacılara için önemli bir yere sahiptir. Her kişi odadan başlayıp, eve, mahalleye, şehre, bölgeye ve ülkeye uzanan bir dizi iç içe geçmiş katmanlar halindeki yaşam mekânlarıyla çevrilidir. Bu katmanlara ek olarak da yaşamında ayrıcalıklı yerler vardır (Tümertekin ve Özgüç, 2019).

Aidiyet kelimesi ile ilgili "ilişkin" anlamında kullanılmakta olup, insanlar için mensubiyet anlamı taşımaktadır (Alptekin, 2011). En temel ihtiyaçlardan olan aidiyet duygusu Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde temel fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelmektedir. Aidiyet duygusu, yere ve mekâna bağlılık; yer, mekân, zaman,

yaşantı, anılar, aktiviteler, sosyal ilişkiler, psiko-sosyal gereksinimler, kimlik, simge ve semboller gibi bileşenler ve bütünde bireyin çevresine karşı geliştirdiği algı ile ilişkili olarak gelişmektedir. Kısaca bu duygular, birey ve çevre arasındaki dinamik ve karşılıklı ilişkinin, etkileşimin sonucu olarak gelişmektedir. Aidiyet kavramı, şehrsel mekân için kullanıldığında bireyler kendilerini bir mekânın parçası olarak görmeleri mekân üzerinde sorumluluk hissetmeleri mekâna bağlılıklarını oluşturur ve ait olma hissini besler. Böylece birey kendini yerleşimin bir parçası olarak görür (Solak, 2017). Bu kapsamda denilebilir ki aidiyetin mekân ile doğrudan ilişkisi vardır (Uysal, 2014).

Eğitim almak için şehre gelen öğrenciler Van'da yaşadıkları süre boyunca sınıf arkadaşları, yurt veya ev arkadaşları, öğrenci kulüplerinin etkinlikleri, bahar şenlikleri, ticari alışverişleri gibi unsurlar ile şehirle arasındaki bağlarını oluştururlar ve yaşadıkları şehrin gelenek ve göreneklerini öğrenme fırsatı taşırlar. Hayatları boyunca ayrıcalıklı bir anı olarak hatırlayacakları gençlik dönemlerini bu şehirde geçirirler. Öğrenciler daha sonra üniversiteden aldıkları diploma ile çalışma fırsatı bulacak, belki üniversitede tanıştıkları arkadaşları ile evlenecek ve yuva kuracaklardır. İyisiyle kötüsüyle eğitim amacıyla zaman geçirdikleri bu mekânlar, öğrenciler üzerinde iz bırakacaktır. Bu kapsamda öğrencilerin aidiyet duygusu ile öğrencilik yıllarını geçirdikleri mekân arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla ankete sorular eklenmiştir.

Öğrencilerin kendilerini Van'a ait hissedip hissetmediklerini belirlemek amacıyla mezun olduktan sonra Van'da yaşama durumları sorulduğunda, %46'sı hayır, %31,8'i evet yönünde görüş bildirmiştir. %21,2'si fikrinin olmadığını, mezun olduktan sonra belirleneceğini belirtmiştir.

Tablo 86: Öğrencilerin mezun olduktan sonra Van'da yaşamaya devam etme durumları.

	Seçenekler	Sayı	Yüzde (%)
Van'da yaşamaya devam etme durumu	Hayır	230	46,9
	Evet	156	31,8
	Fikrim yok	104	21,2
	Cevapsız	1	0,2
	Toplam	491	100,0
Evet cevabını verenler	Van'da kendimi rahat hissediyorum	68	43,6
	Van'da yaşamaya çok alıştım	57	36,5
	Diğer	21	13,5
	Ucuz bir şehir	5	3,2
	İş imkânlarının iyi olması	3	1,9
	Ulaşım imkânları iyi olduğu için	2	1,3
	Toplam	156	100,0
Hayır cevabını verenler	İş imkânlarının yetersiz olması	96	41,7
	Sosyal ve kültürel faaliyetler yetersiz	30	13,0
	Van'da kendimi rahat hissetmiyorum	41	17,8
	Van'da yaşamaya alışamadım	26	11,3
	Diğer büyükşehirlere uzak olduğu için	21	9,1
	Diğer	16	7,0
	Toplam	230	100,0

Hayır, cevabını verenlerin yüksek oranda olmasının nedenleri arasında dışarıdan gelen öğrencilerin de Vanlı öğrenciler kadar fazla olması, mezun olduktan sonra ailelerin yanına geri dönecek ya da iyi iş imkânı buldukları şehirde yaşayacak olmaları gösterilebilir.

Mezun olduktan sonra Van'da yaşayacak olanların, neden burada yaşamaya devam etmek istedikleri sorulduğunda ise, %43,6'sı Van'da kendini rahat hissettiğini belirtirken, %36,5'i Van'da yaşamaya çok alıştığını ifade etmiştir. Verilen bu iki cevaptan da anlaşılacağı üzere, Van şehri, dışardan gelenlerin hayatlarını rahat devam ettirebilecekleri olanaklara sahip ve gelişmekte olan bir şehirdir. Tercih edilen “diğer” seçeneğinin açıklaması olarak; memleketim olduğu için, ailem burada olduğu için, yüksek lisans yapmak istediğim için, Van'ın gelişimine katkıda bulunmak için, sevdiğim için gibi cevaplar verilmiştir.

Mezun olduktan sonra Van'da yaşamak istemeyen öğrencilerin neden hayır dedikleri araştırıldığında ise, iş imkânlarının yetersiz olması %41,7 ile ilk neden olarak gösterilmiştir. Mezun olan öğrencilerin iş bulamayıp, iş imkânları daha fazla olan

şehirler tercih etmeleri bunun sonucudur. Sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz bulunması ise, şehirde kalmak istememelerinin diğer bir sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin Van'da kendilerini rahat hissetmemeleri, burada yaşamak istememelerinin başka bir nedeni olarak bildirilmiştir. “Diğer” seçeneğinde yapılan açıklamalarda; memleketime uzak olduğu için, soğuk bir memleket olduğu için, başka yerler görmek farklı kültürler tanımak istediğim için, geliştirilmesi gereken çok yönü olduğunu düşündüğüm için, ulaşımın çok kötü olduğu bir memleket olduğu için gibi yorumlar Van'da yaşamak istememe sebepleri olarak yazılmıştır.

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler neticesinde, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin öğrenciler tarafından tercih edilme sebepleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'deki üniversiteler arasında yüzölçümü en büyük olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, genişliği kadar kampüs içerisinde öğrencilere sunduğu imkânlar ile öğrencilerin %37,1 oranında kampüsün yeterli olması cevabını vermesinin sebebidir.

Gelişmiş ve köklü bir üniversite olması, %32,2 ile öğrencilerin bu üniversiteyi tercih etmelerinin diğer önemli sebeplerindendir. 1982 yılında kurulmuş olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin, kurulduğu tarihten günümüze kadar her anlamda büyümüş ve kendisini geliştirmiş bir üniversite olması verilen cevaplar üzerinde etkili olmuştur.

Tablo 87: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin memnun olunan yönlerinin değerlendirilmesi.

Seçenekler	Akademik ve İdari Personel	Yüzde (%)	Öğrenci	Yüzde (%)
Kampüsün yeterli olması	155	45,20	176	35,8
Gelişmiş ve köklü bir üniversite olması	113	32,9	153	31,2
Öğretim elemanı-öğrenci ilişkisinin iyi olması	102	29,7	131	26,7
Üniversitenin ihtiyaçlara göre kendini yenilemesi	53	15,4	58	11,8
Diğer	42	12,2	60	12,2
Kaliteli eğitimin olması	40	11,2	56	11,4
Üniversitenin öğrencilerin taleplerini karşılaması	33	9,6	29	5,9
Cevapsız	14	3,9	17	3,5
Toplam	357	100,0	491	100,0

Öğrencilerin, üniversitenin memnun olduğu yönlerinden bir diğeri ise öğretim elemanlarının öğrenciler ile iletişime açık, sağlıklı ilişkiler kurmasıdır. %27,6 oranı ile “Öğretim elemanı- öğrenci ilişkisinin iyi olması” seçeneğinin seçilmesi bunun bir göstergesidir.

%12,6 oranına sahip olan “Diğer” seçeneğinin açıklama kısmına, yurtların kampüs içerisinde ve göl kenarında olması, üniversitenin göl kenarına kurulmuş olması ve manzarası ile doğasının çok güzel olması gibi olumlu cevapların yanı sıra olumlu yanı yok yazan çok fazla öğrenci bulunmaktadır. %11,8 kişi ise üniversite eğitiminin kaliteli olmasını üniversitenin olumlu yönleri arasında gördüklerini dile getirmişlerdir.

Akademik ve idari personellerin üniversite konusunda en memnun olduklarını bildirdikleri alan olarak %45,1 ile kampüsün yeterli olması gelmektedir. Büyük bir kısmının lojmanlarda kaldığı bilinen akademisyen ve idari personelin kampüs içerisindeki imkânları yeterli görmeleri önemli bir sonuçtur.

Gelişmiş ve köklü bir üniversite olması ise personeller tarafından da avantaj olarak görülen diğer seçenektir.

Genellikle öğrenciler ile ilişkilerinin iyi olduğunu düşünen akademisyenler tarafından tercih edilen öğretim elemanı- öğrenci ilişkisinin iyi olması seçeneği %29,7 gibi önemli bir orana sahip diğer seçenektir.

Üniversitenin, oluşabilecek ihtiyaçlar karşısında kendisini geliştirdiğini düşünen akademisyenler %15,4'lük orana sahiptir. “Diğer” seçeneğini seçen personeller açıklama kısmına; göl kenarında ve konum olarak çok güzel bir yerde olmasından, kampüs içerisinde bulunan üniversite hastanesinden, doğa ile iç içe oluşundan memnun olduklarını vb. açıklamalar yazmışlardır.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin memnun olunan yönlerine bakıldığında, verilmiş olan cevaplar doğrultusunda burayı tercih eden öğrenci ve akademisyenlerin kendilerini bu şehre ne kadar ait hissettikleri, şehri benimseyip benimseyemedikleri anlaşılabilmektedir. Şehirde memnun olunan ve şikâyetin az olduğu her alan, burada yaşayan insanların yaşamlarını rahat ve kolay bir şekilde devam ettirebilmelerini

sağlamaktadır. Dolayısıyla şehre olan bağlılık ve hissedilen sevgi düzeyi artmakta, insanlar ait hissettikleri yerde yaşama isteği duyabilmektedir.

5.2.10 Halkın Üniversite Algısı

Halk ile yapılan olan anket çalışması ve mülakat şeklinde gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, üniversitenin şehir üzerindeki etkileri daha net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Özellikle görüşülen kişilerin uzun yıllardır Van'da yaşıyor olması ve çoğunluğunun memleketinin Van olması, mevcut etkilerin yaşanarak tecrübe edilmesini sağlamıştır. Bu tecrübelerden yararlanarak ortaya koymuş olduğumuz sonuçlar, halkın üniversite hakkındaki görüşlerini belirlememize yardımcı olmuştur.

Üniversite- şehir ilişkine değindiğimiz başlıkların altında yer verdiğimiz halkın görüşlerinden sonra, genel olarak üniversite denince halkta oluşan algı ile alakalı birkaç sorunun yanıtı da bu başlık altında incelenmiştir. Bu sorulardan bir tanesi üniversitenin şehrin gelişimi üzerindeki etkisinin en çok hangi alanlarda gözlendiği yönündedir. En yüksek yüzdeye sahip ilk üç cevap; %70,4 oranında eğitim, %58,2 oranında ekonomi, %43,9 oranında eğlence %38,3 oranında sağlık olarak belirlenmiştir.

Tablo 88:Üniversitenin şehrin gelişimi üzerindeki etkisinin en çok görüldüğü alanlar, halk anketi.

Seçenekler	Sayı	%
Eğitim	275	71,1
Ekonomik	227	58,7
Eğlence	170	43,9
Sağlık	149	38,5
Ulaşım	128	33,1
İnşaat	51	13,2
Sanayi	21	5,4
Diğer	16	4,1
Toplam	387	100

Üniversite- ekonomi ilişkisi ile alakalı olarak halka yöneltilen görüşlere katılım düzeyleri ölçülmüştür. Üniversitenin Van'ın ekonomik yaşamını olumlu etkilediği görüşüne katılanların oranı %72,9, katılmayanların oranı ise %16,5'tir. Yüksek oranda katılımın olduğu görüşe %10,6 oranında kararsız kalanların olduğu belirlenmiştir.

Üniversitenin şehre ekonomik ve sosyal katkılarının halk tarafından farkındalık durumu belirlenmeye çalışıldığında, %54'ünün bu görüşe katıldığı, %23'ünün ise katılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Halkın çoğunluğunun üniversitenin ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyal etkilerinden de haberdar oldukları ortaya çıkmıştır. Bu etkilerin halk tarafından fark edilmeme durumunun oluşmasındaki öncelikli neden olarak kampüsün şehir merkezinden uzak oluşu gösterilmektedir.

Tablo 89: Halkın üniversite algısı, Halk Anketi

Halkın üniversite algısı	1 F / %	2 F / %	3 F / %	4 F / %	5 F / %
Üniversite Van'ın ekonomik yaşamını olumlu etkilemektedir.	38 %9,8	26 %6,7	41 %10,6	173 %44,7	109 %28,2
Van halkı üniversitenin şehre ekonomik ve sosyal katkılarının farkındadır.	27 %7,0	62 %16,0	89 %23,0	145 %37,5	64 %16,5
Van halkı üniversite sayesinde şehrin büyümesinden ve gelişmesinden memnundur.	18 %4,7	36 %9,3	98 %25,3	158 %40,8	77 %19,9
Üniversite kampüste yaptığı çevre düzenlemeleri ile şehrin modern görünüm kazanmasına katkı sağlamaktadır.	42 %10,9	56 %14,5	82 %21,2	138 %35,7	69 %17,8
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversiteler arasında gelişmiş ve nitelikli durumdadır.	29 %7,5	47 %12,1	83 %21,4	140 %36,2	88 %22,7
Üniversitenin yaptığı bilimsel araştırmalarla kentin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.	26 %6,7	51 %13,2	95 %24,5	140 %36,2	88 %22,7

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum, F: Sayı

Üniversitenin çok büyük bir yerleşkeye sahip olması, şehrin geniş bir kısmına yayılmış olması sebebiyle de içerisinde yapmış olduğu her iyileştirme çalışması ya da yapılan yenilik şehri etkilemektedir Kampüs alanının şehir merkezinin dışında olması, kampüs içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlerin şehrin gelişmesi üzerindeki katkılarına engel olarak görülmemelidir. Kampüste yapılan çevre düzenlemelerinin şehrin modern görünüm kazanmasına sağladığı katkılar buna örnek gösterilebilir. Bu fikre halkın katılım oranlarına baktığımızda, %53,5'i bu görüşe katıldığını belirtirken, %25,3'ü katılmadığını belirtmiştir.

Ayrıca kampüste yapılan çevre düzenlemelerinin şehrin modern görünmesinde etkili olmasındaki önemli unsur, kampüs içerisinde yer alan üniversite hastanesi sebebiyle şehir içi ve şehir dışından çok fazla kişinin kampüse girip çıkıyor olmasıdır. Çok fazla ziyaretçiye maruz kalan kampüs, yaptığı düzenlemeler ile şehrin modern görünmesini sağlamaktadır.

Van halkının üniversiteden memnuniyetini dile getirdiği bir diğer konu ise üniversite sayesinde şehrin büyümesi ve gelişmesi üzerinedir. Ankette bu hususta yer verilen görüşe katılanlar %60,7 iken katılmayanlar %14'tür. Kararsız kalanlar ise %25,3 gibi azımsanmayacak bir orana sahiptir.

Halk ile yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre, “Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki üniversiteler arasında gelişmiş ve nitelikli durumdadır” cümlesine katıldığını bildirenler %58,9’dur. Ankete katılan halkın yarısından fazlasının bu düşüncede hemfikir olduğu belirlenmiştir. Katılmayanların oranı ise, 19,6 olarak belirlenmiştir. Halk, üniversitenin köklü ve büyük bir üniversite olmasının, bölgedeki eğitim kalitesi açısından ve yükseköğretim görme şansını artırması açısından oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.

Halk, üniversite sayesinde avantaj yaşanan diğer bir alan olarak, üniversitenin yaptığı bilimsel araştırmalarla kentin kalkınmasına katkıda bulunduğunu deklare etmiştir. Bu görüşe katılanların oranı %55,6, katılmayanların oranı ise %19,9’dur. Halk yüksek oranda üniversitenin, kentin kalkınması konusunda sahip olduğu birçok etkinin yanı sıra bu yönlü katkılarının da bulunduğu kanaatindedir.

Üniversitenin şehir üzerindeki katkılarının öğrenci, halk, esnaf, akademik ve idari personel tarafından farkındalık durumu, anketlerin tümünde yüksek yüzdeye sahip olmuştur. Üniversite sayesinde şehrin büyüme ve gelişmesinden memnun olan halkın, üniversite- şehir ilişkisinden memnuniyet derecesinin de yüksek olduğu belirlenmiştir.

5.2.11 Şehrin ve Üniversite’nin Öncelikli Sorunları

Van şehrinin ve üniversitenin öncelikli sorunlarını belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmada, öğrenci, esnaf, akademik ve idari personel çoklu seçim yaparak düşüncelerini bildirmişlerdir.

Tablo 90: Van'ın giderilmesi gereken öncelikli sorunları, esnaf ve akademik- idari personel.

	Esnaf	Yüzde (%)	Akademik ve idari personel	Yüzde (%)
Ulaşım sorunu	202	55,4	218	62,1
Sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği	146	40,1	232	66,1
Altyapı sorunları	124	34,0	182	51,8
Çevre sorunları	98	26,9	114	32,5
Eğlence sektörünün yetersizliği	82	22,5	71	20,2
Diğer	76	20,8	17	4,8
Giyim ve gıda sektörü yetersizliği	52	14,2	31	8,8
Konut yetersizliği	36	9,8	52	14,8
Cevapsız	12	3,1	6	1,6
Toplam	375	100,0	357	100,0

Van şehrinin öncelikli sorunlarının %55,4 oranında ulaşım sorunu olduğunu bildiren esnaf, %40,1 sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği, %34 altyapı sorunları, %22,5 eğlence sektörünün yetersizliği şeklinde sıralamada bulunmuşlardır. %20,8'i ise cevap verdikleri diğer seçeneğinin açıklamasında şehirdeki çarpık kentleşmeden, yeşil alanların ve parkların yetersiz olduklarından, ulaşım ve trafik sıkıntısından, şehrin fazla göç almasından, tarım alanlarının eksikliğinden bahsetmişlerdir. Bu sorunların yanı sıra İran sınır kapılarının açılmasının gerekli olduğuna değinenler de mevcuttur. Şehirde turizm ve sanayinin yetersiz olduğunu savunanlar da çoğunluktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde esnafların ortak bir konu üzerinde sorun yaşamadıkları, şehrin genelinde çeşitli sorunlar yaşandığı belirlenmiştir.

Esnafların yanı sıra öğrenciler ve personellerle yapılan anket sonuçları da şehirde ulaşım sorununun ilk sıralarda yer aldığını göstermektedir. Öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda da her öğrencinin sorun yaşadığı ilk konu olan ulaşım, şehirde öncelikli olarak çözülmesi gereken bir sorun haline gelmiştir. Üniversiteye ulaşım, özellikle kampüs içinde ya da yakınında konaklamayan, merkezde barınma imkânı bulan öğrenciler için her gün eziyet haline dönüşmüştür. Öğrenciler derse yetişmek için yolcu kuyruğunda beklediklerini ve çoğu zaman derse hatta bazen sınava geç kaldıklarını bildirmişlerdir. Özellikle sabah ve akşam saatlerinde yoğunluğun çok fazla olduğunu, saatlerce kuyrukta beklediklerini ve bindikleri dolmuşların ise çok kalabalık olduğunu anlatmışlardır. Van şoförler

odasının bu işe bir çözüm bulması gerektiğini ve gerekirse valiliğin bu konuda çalışma başlatması gerektiğini belirtmişlerdir. Biraz değer görmek istediklerini ve ulaşım çilelerinin bitmesini beklediklerini bildirmişlerdir (Foto 16).

Şehirde yaşanan ulaşım sorununun ilk sırada yer aldığını düşünen öğrenciler, şehirde ihtiyaçlarını karşılamada en problemlili ikinci sektör olarak eğlence sektörünü seçmişlerdir (Tablo 91). Şehrin bu alanda gelişmesi gerektiğini, yeni eğlence mekânların açılması, yapılan etkinliklerin (festival, konser vb.) arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Şehir genelinde sorun yaşanan diğer alanlar olarak; yeşil alanların ve parkların eksikliğinden, çarpık kentleşmenin olduğundan, konutlarda kira ve satışın çok pahalı olmasından, turizm açısından Van Gölü'nün etkin bir şekilde kullanılmamasından, yeterli hotel ve deniz etkinliklerinin yapılmamasından ve aynı durumun kış turizmi içinde geçerli olduğundan bahsedilmiştir.

Öğrencilerin üniversitenin memnun olunmayan yanlarını belirlemeye yönelik düzenlenen çalışmaya katılma durumları, üniversitenin sorun yaşanan yönlerini ortaya koymaktadır. Toplu ulaşım araçlarının kalabalık ve yetersiz olmasını seçen kişiler %45,4'dür. Başta öğrencilerin olmak üzere, kampüse ya da üniversite hastanesine gitmek isteyen diğer kişilerin de en büyük problemi haline dönüşen kampüse ulaşım zorluğu, minibüslerin- otobüslerin yetersiz olması, öğrencilerin olumsuz olarak değerlendirdiği ilk seçenek olmuştur.

Üniversitenin şehir merkezinde uzak olması beraberinde getirdiği ulaşım sıkıntısından sonra sorun olarak görülen diğer durumdur. %41,1'lik orana sahip olan kampüsün uzaklığı seçeneği, öğrencilerin şehir merkezinden uzakta eğitim görmelerinin her yönlü sıkıntı yaşamalarının da sebebi durumundadır.

Tablo 91: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin memnun olunmayan yönlerinin değerlendirilmesi, öğrenci anketi.

Seçenekler	Sayı	%
Toplu ulaşım araçlarının kalabalık/yetersiz olması	223	45,4
Kampüsün şehir merkezinin dışında olması	202	41,1
Kampüs içerisinde boş zaman aktivite imkânlarının olmaması	100	20,4
Üniversitede yapılan sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olması	94	19,1
Üniversite topluluklarının tatmin edici faaliyetler yapmaması	86	17,5
Kampüs alanının çok soğuk olması	77	15,7
Kantinlerin yetersiz ve pahalı olması	71	14,5
Diğer	11	2,2
Cevapsız	2	0,4
Toplam	491	100,0

Kampüse ulaşım yoğunluğunun diğer sebebi olarak, üniversite içerisinde bulunan Dursun Odabaşı Tıp Merkezi’ne gelmek isteyen vatandaşlar gösterilmektedir. Üniversite hastanesinin sebep olduğu bu yoğunluğun azalması için, hastane hattı ile üniversite hattının birbirinden ayrılması gerektiğini belirten öğrenciler bulunmaktadır.

Foto 15: Ulaşım sıkıntısı yaşayan öğrenciler.

Kampüs içinde boş zaman aktivitelerinin olmaması seçeneği ise, %20,4 oranı ile en çok problem yaşanan diğer durum olarak belirtilmiştir. Kampüs alanı bu kadar büyükken ve öğrenci sayısı bu kadar fazlayken, kampüs içerisine aktivite alanlarının yapılmamış olması, öğrencilerin şikâyetçi olduğu bir diğer husustur. Bu durum, kampüsün merkezden uzak olması ile birleşince öğrenciler açısından ciddi sıkıntılar yaratmaktadır.

Akademik ve idari personele göre giderilmesi gereken öncelikli sorunların başında, sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği gelmektedir. Kampüs içerisinde de bu alanların eksikliğinden şikâyetçi olan personel, şehir merkezinde de beklenen talebin karşılanmadığı görüşündedir.

Tablo 92: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin memnun olunmayan yönlerinin değerlendirilmesi, akademik ve idari personel anketi.

Seçenekler	Sayı	%
Üniversitede yapılan sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olması	241	68,4%
Kampüs içerisinde boş zaman aktivite imkânlarının olmaması	195	55,4%
Üniversite topluluklarının tatmin edici faaliyetler yapmaması	157	44,6%
Kampüsün şehir merkezinin dışında olması	123	34,9%
Kampüs alanın çok soğuk olması	44	12,5%
Diğer	24	6,8%
Cevapsız	5	1,4%
Toplam	357	100,0%

Üniversite topluluklarının tatmin edici faaliyetler yapmaması akademik ve idari personel açısından öğrencilere nazaran daha olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Ve en yüksek orana sahip olan sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz olması seçeneği ile birbirini tamamlamaktadır.

Akademik ve idari personel, sorun yaşanan diğer seçenek olan kampüs alanının soğuk olmasının nedeni olarak; Van'ın genel olarak soğuk bir iklime sahip olmasının yanı sıra üniversitenin her mevsim şehirden 4-5 derece daha soğuk olan bir bölgeye kurulmuş olmasının etkili olduğundan bahsetmişlerdir. Ayrıca kampüsün etrafında ve içerisinde hiç yeşillik alan olmaması, çorak bölgede kurulmuş olması gibi nedenler de etkili olmaktadır.

Ulaşım sorunu, akademik ve idari personel açısından da şehrin önde gelen sorunlarından. Akademisyenler tarafından, mevcut sistemdeki araç sayısının arttırılması gerektiğinin yanı sıra, şehir merkezi ile kampüs arasında hatta şehrin diğer alanlarında da raylı taşıma sistemi kurulabileceği görüşü belirtilmiştir.

Akademik ve idari personellerin üniversitede sorun yaşadıkları konuları yazdıkları bölümde, çeşitli alanlarda sıkıntılar dile getirilmiştir. Mevcut sorunlar dile getirildiği şekilde aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır;

-Çevre düzenlemesi yetersizdir, bazı prefabrik ve normal binaların miadı dolmuştur ve yerlerine yenilerinin yapılması gerekmektedir.

- Üniversitede yapılan eğitsel ve bilimsel faaliyetlerin kampüs halkına zor ulaşırken kent halkına ulaşması imkânsızdır. Üniversite, basılı yayın faaliyetlerini zenginleştirmeli, teşvik etmeli ve kendi yayınevinde üretmelidir.

-Özellikle Devlet ve Özel Tiyatroların üniversite içinde gösteri yapabilecekleri bir alt yapı kurulmalıdır (çok amaçlı salonlar tiyatro için yeterli değildir, üniversitede doğrudan doğruya bir tiyatro salonu inşa edilmelidir).

-Üniversite yerel yönetimlerle iş birliği içinde bir senfoni orkestrası kurulmasına öncülük etmelidir (bir müzik altyapısı zaten var), bu amaçla üniversite içinde bir opera binası kurulmalıdır.

- Üniversitenin göl ve kıyısından da yeterince yararlandığı söylenemez. Tüm bu faaliyetlerin kampüs ve kent halkıyla paylaşılmasında üniversiteye bağlı bir Radyo-TV yayın istasyonu olması gerekir.

-Kent ile düzenli bağlantı raylı sistemle sağlanabilir.

- Eğitim ve araştırma olanaklarının ve kaynaklarının yetersiz ve kalitesiz, altyapı imkânlarının kısıtlı olması olumsuz bir durumdur.

- Öğretim elemanlarının başını sokacak doğru dürüst yeterli sayıda konutların olmaması,

- Üniversitede kurumsallaşmanın yetersiz kalması,
- Kampüs içerisinde başıboş dolaşan köpekler,
- Kampüs alanının yeşil alanlardan yürüyüş yollarından ve sosyal mekânlardan çok zayıf ve yetersiz olması, estetik olmayan binalar ve çevre düzenlemesinin kötü olması ve sosyal mekânların eksikliğinin öğrencilerde aidiyet duygusunu zayıflatması,
- Eğitim kalitesinin ve kütüphanenin yetersiz olması, akademik personelin kadro değişikliği yaparak farklı kentlere gitmesi,
- Yeşil alanların yetersiz olması, kampüsün bir gelişim planlamasının ve mimari anlatım dilinin olmaması,
- Kampüse ve merkeze ulaşım imkânlarının sınırlı olması, mevcut olan ulaşım ağının yetersiz olması problem yaşanan diğer konulardır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Üniversiteler eğitim halkasının en üst basamağında yer almaktadır ve bilgi üretmek, bilimsel araştırmalar yapmak, meslek edindirmek gibi amaçlara hizmet etmektedir. Bununla birlikte üniversiteler, eğitim faaliyetlerinin yanı sıra bulundukları şehirlerin ekonomik, sosyal, kültürel, demografik ve mekânsal gelişimlerinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, aynı önemli rol, 1982 yılında kurulan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin Van şehri ile ilişkisinde ve şehrin gelişimindeki etkisinde de açıkça gözlenmektedir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Gölü kenarında ve şehir merkezine 15 km mesafede kurulmuş bir eğitim kurumu olarak (Zeve kampüsünde) eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Fakülte, enstitü, meslek yüksekokulu, konservatuar, uygulama ve araştırma merkezi, kütüphaneler, yüzme havuzu, halı saha ve spor kompleksi ile üniversite hastanesi bu kampüs alanı içerisinde yer almaktadır. Akademik ve idari personelin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere yerleşke içerisinde inşa edilen lojmanlar, ulaşım kolaylığı ve üniversiteye yakın olması sebebiyle tercih edilmektedir. Yine kız ve erkek öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere üniversitenin içerisinde inşa edilen yurtlar da aynı sebeplerle tercih edilmektedir. Bunların yanı sıra, beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için restoran ve merkezi yemekhane, akademik ve idari personelin çocuklarının eğitim ihtiyacını karşılamak üzere Yüzüncü Yıl Anaokulu ve Zeve İlköğretim Okulu da kampüs içinde yer almaktadır. Bu kapsamda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi birçok açıdan kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen zengin bir altyapıya sahiptir.

Üniversite, yeni disiplinlerin ve sosyal alanların eklenmesiyle giderek genişlemektedir. Gerçekten de kampüs alanında kuruluş tarihinden günümüze kadar geçen süreç içinde, bahsi geçen unsurların eklenmesiyle, gerçekleşen fiziksel değişim açıkça gözlenmektedir. Bu değişim en çok kampüs alanının içinde bulunduğu Bardakçı Mahallesi'nde yaşanmaktadır. Üniversitenin çok büyük bir yerleşkeye sahip olması sebebiyle geniş bir alana yayılması, kampüs içinde yapılan iyileştirme çalışmaları, çevre düzenlemeleri, yenilenen ve yeni yapılan binaları ile şehrin modern görünüm kazanmasında etkili olmaktadır.

Üniversitelerin şehirlerde en çok katkı sağladığı alanların başında kuşkusuz ekonomi gelmektedir. Bu bağlamda Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, şehrin ekonomisi üzerinde doğrudan ve dolaylı olmak üzere önemli etkilere sahiptir. Doğrudan katkıları arasında akademik ve idari personel istihdamı gösterilebilir; bu durum bölgedeki işsizlik sorununa da katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, istihdam edilen akademik ve idari personele yapılan ödemeler (maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye vb.) doğrudan gelir etkisi sağlamaktadır. Dolaylı ekonomik katkıları arasında ise öğrenci harcamaları, döner sermaye harcamaları ve hizmet alımı gösterilebilir. Bu durumda üniversitenin bünyesinde bulunan akademik ve idari personel ile öğrenciler, şehirde para akışı sağlamakta ve yaptıkları temel tüketimler ile yerel ekonominin hareketlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Van şehrinin ekonomik gelir düzeyini göstermesi bakımından TÜİK tarafından açıklanan kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla (2018) verileri dolar düzeyinde incelendiğinde Van'ın 81 il arasında sondan birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda üniversite çalışanlarının ve öğrencilerin şehirdeki finansal kaynakların bir parçası olduğu, bu kitlenin tüketim beklentilerine uygun yeni iş kollarının açılmasında ve mevcut işyerlerinin hizmetlerinin gelişmesinde etkili olduğu görülmektedir. Şehirde üniversite bulunması, başta kafe ve gıda olmak üzere, kırtasiye ve giyim sektörlerinin gelişiminde önemli katkılara sahiptir.

Öğrenciler ile akademik ve idari personel için aylık en fazla harcama yapılan grup, gıda sektörüdür. Gıda harcaması temel ve zaruri bir harcama kalemi olduğu için en çok harcama yapılan kalemi oluşturması doğaldır; en fazla harcamanın gıda sektöründe yaşanması, gıda alışverişi yapılan marketler, manavlar, bakkallar ve lokanta, pastane, fast-food tarzı işletmelerin ve kafelerin açılmasında önemli rol oynamakta ve kalitenin artırılması noktasında katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin yemek için tercih ettikleri fast-food, lahmacun-pide salonları, kafeler de bu sonucu desteklemektedir. Öğrencilerin boş zaman aktiviteleri için en fazla tercih ettikleri alanların başında da kafeler gelmektedir; bu durum esnafın en çok gelişen iş kolu olarak kafeleri göstermesi ile paralellik göstermektedir. Şehirde farklı noktalarda *Kafeler Caddesi/Sokağı* adını taşıyan bazı mekânlarda yoğun bir şekilde kafeler açılmıştır.

Van'da özellikle depremten sonra öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere modern devlet yurtları inşa edilmiştir. Devlet yurtlarının çoğu kampüs içinde, özel yurtlar ise şehir merkezinde yer almaktadır. Üniversite yerleşkesinin şehir merkezinin dışında olması nedeniyle, kampüs içindeki yurtlarda barınma imkânı bulamayan öğrenciler şehir merkezinde yer alan özel yurtları tercih etmektedir. Bu yurtların sayısı talep doğrultusunda ve zaman içerisinde artış göstermiştir. Önemli harcama kalemlerinden biri olan barınma konusunda öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında problem yaşanmamaktadır. Ancak devlet yurtlarının kampüs içerisinde yer alması öğrencilerin şehir merkezi ile daha az kaynaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca esnaf ile yapılan görüşmelerde, kampüs içerisindeki yurtlarda kalan öğrencilerin hafta içi şehir merkezine daha az gelmeleri nedeniyle daha az gelir elde ettiklerini, yurtların şehir merkezinde olmasının ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan şehre daha fazla katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Giyim sektörü akademik ve idari personel ile öğrencilerin önemli harcama kalemlerinden bir diğeri olarak belirlenmiştir. Ancak giyim alışverişinde en çok kurumsal firmaların tercih edilmesi, internet yoluyla alışverişin yaygınlaşması, çeşitliliğin az olması, istenilen ürünün bulunamaması ve kalitenin düşük olması gibi sebeplerden dolayı yerel esnaf pek tercih edilmemektedir.

Van, bulunduğu bölge içerisinde büyük ve gelişmiş bir şehirdir. Ekonomik hayatın daha faal olması, terör olayları nedeniyle göç etmek zorunda kalanlar, sosyal faktörler, sağlık imkânlarının iyi olması gibi etkenlere bağlı olarak şehir çok fazla göç almıştır ve almaya devam etmektedir. Bu bağlamda üniversitenin nüfus üzerindeki etkisinden tek başına bahsetmek güç olsa da üniversitenin kuruluşundan günümüze kadar geçen zaman içindeki gelişimine bağlı olarak akademik ve idari personel ile öğrenci sayılarının artması, üniversite ile ilişkili hizmet sektörünün gelişimi ve bunun meydana getirdiği çekici etki ile şehir nüfusu üzerinde etkisi bulunmaktadır. Yaklaşık 30.000 nüfusa hizmet veren üniversitenin şehrin genç ve eğitimli nüfusu üzerindeki katkısı açıktır.

Üniversite yerleşkesinin içerisinde yer alan eğitim binalarının, lojmanların, yurtların, hastanenin yoğun kullanılması, bununla birlikte her yıl artan öğrenci sayısı

şehir içi ulaşımın gelişmesinde önemli katkı sağlamaktadır. Üniversite ve şehir merkezi arasında belediye otobüsü, özel halk otobüsü ve dolmuşlar ile ulaşım sağlanmaktadır. Bahsi geçen sebeplerden dolayı toplu taşıma araçlarında yoğunluk yaşanmaktadır, bu yoğunluk ile birlikte toplu taşıma araçlarının yetersiz ve kalabalık olması, sabah ve akşam saatlerinde uzun kuyruklar oluşması üniversite ile şehir arasındaki bağlantının zayıflamasına ve ulaşımında bazı sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Ulaşımında yaşanan sıkıntı öğrencilerin şehrin imkânlarından yararlanmalarını kısıtlamaktadır ve şehrin de üniversiteden yararlanma imkânlarını sınırlamaktadır. Bu sıkıntıların giderilmesi amacıyla, yapılan araştırmalar neticesinde, Edremit ilçesinden başlayarak sırasıyla, Kocaeli Parkı, Van Bölge ve Eğitim ve Araştırma Hastanesi, havaalanı, şehir merkezi, otogar, sanayi sitesi, kalecik TOKİ, Tuşba fuar merkezi, KYK yurdu, EXPO Fuar alanı, üniversite hastanesi ve kampüs alanını içerecek duraklar oluşturularak hafif raylı sistem kurulması şehre çok konforlu bir ulaşım hizmeti sunacaktır. Böylece yaşanan ulaşım sıkıntısı rahatlayacaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi üniversite yerleşkesinin şehir merkezine olan uzaklığı üniversite-şehir ilişkisini belirli bir sınırdan tutmakta ve üniversite ile şehrin tam anlamıyla bütünleşmesini engellemektedir. Esnaflar, yurtların şehir merkezinde olmasının, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan şehre daha fazla katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde üniversite hastanesinin şehir merkezine uzak olması sağlık hizmetlerinden yararlanmak isteyen halk için ulaşım açısından büyük sıkıntıya sebep olmaktadır. Üniversite hastanesinde hizmet almak isteyen vatandaşlar bazı mahallelerden hastaneye ulaşmak için 2-3 vesait değiştirmek durumunda olduklarını bildirmişlerdir. 2011 depremine kadar şehir merkezinde yer alan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'nin depremde sonra üniversite yerleşkesi içerisine kurulması ile 2012 yılından itibaren burada hizmet vermeye başlamıştır. Ancak halk, hastanenin şehir merkezinde iken hizmetlerden daha rahat yararlandıklarını belirtirken kampüs içerisinde ikamet eden öğrenciler ile akademik ve idari personel ise bu konuda memnun olduklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler ve anketler neticesinde, bütünleşmenin tam anlamıyla sağlanması, halkın sağlık hizmetinden daha rahat faydalanması, öğrencilerin halk ile daha çok kaynaşması, yine öğrencilerin şehir merkezine, sosyal alanlara, yeşil alanlara daha rahat ulaşım

sağlaması için üniversite-şehir arasında az önce değinilen metro, tramvay gibi güçlü bir ulaşım ağının oluşturulmasının üniversite-şehir ilişkisini güçlendireceği tespit edilmiştir.

Van şehri şehirlerarası ulaşımında havayolu, karayolu, demiryolu, feribot gibi zengin bir ulaşım ağına sahiptir. Şehir konumu itibari ile önemli bir lokasyonda yer almaktadır. İran ile karayolu ve demiryolu bağlantısının bulunması Türkiye'nin doğu ile bağlantısını sağlamaktadır. Üniversite çalışanları ve öğrenciler tarafından en çok tercih edilen karayolu ulaşımı sayesinde birçok şehre ulaşım mümkündür. Karayolu ulaşımının tercih ediliyor olması beraberinde birçok otobüs firmasının açılmasına ve seyahat seferlerinin arttırılmasına neden olmaktadır. 2011 yılında gerçekleşen Van depreminden sonra şehirde bulunan şehirlerarası otobüs terminali ağır hasar gördüğü için yıkılmıştır ve otobüs firmaları konteyner da hizmet vermeye devam etmiştir. Öğrencilerin ve üniversite personelinin yoğun olarak kullandığı otogarın yeniden inşa edilmesi Van şehri için önem arz etmektedir. Diğer tercih edilen şehirlerarası ulaşım çeşidi hava yolu ulaşımıdır. Havaalanının şehir merkezine çok yakın olması şehir için büyük bir avantajdır. İstanbul Havalimanı'na ve Sabiha Gökçen Havalimanı'na her gün en az iki sefer gidiş düzenlendiği, bazı dönemlerde sefer sayılarının arttırıldığı, Ankara Esenboğa Havalimanı'na günde dört gidiş dört geliş olmak üzere sekiz sefer düzenlendiği, Antalya ve İzmir'e her gün bir gidiş bir geliş seferlerinin bulunduğu bilinmektedir. Haftanın bazı günleri Adana'ya direk uçuşlar düzenlenmektedir. Bu bakımdan zengin bir uçuş trafiği olmasına karşın bayram, tatil gibi dönemlerde bilet fiyatlarının çok pahalı olması, seferlerin çok yetersiz olması hava yolu ulaşımında yaşanan problemlerdir. Fiyatların makul seviyelerde tutulması ve sefer sayılarının arttırılması hava yolu ulaşımının daha aktif kullanılması açısından önemlidir.

Üniversitenin şehre katkı sağladığı alanlardan bir diğeri eğitimidir. Şehirde bir üniversite bulunması yöre halkının çocuklarının ilkokuldan üniversiteye kadar kesintisiz eğitim alabilme imkanını sağlamaktadır. Üniversitenin kurulduğu tarihten günümüze kadar, şehirde yaşayan yükseköğretim mezunu kişi sayısında artış gözlenmektedir.

Van halkı üniversitenin, gençlerin yükseköğrenim konusundaki tutumunu olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir. TÜİK verilerine göre ülkemizdeki 15-24 yaş grubundaki genç nüfus oranı sıralamasında 8. sırada yer alan Van İli ciddi bir genç nüfus potansiyeline sahiptir. Bu bakımından Van İl'inde bir üniversite olması, gelir düzeyi düşük gençler için eğitim fırsatı sunmakta olup, şehirdeki gençlerin üniversite eğitimi alma konusunda motivasyon kaynağı oluşturmaktadır. Yükseköğretim eğitimi almak amacıyla farklı şehirlere gönderilmeyen kız çocukları, üniversite sayesinde il dışına çıkmadan eğitimlerini tamamlayabilme imkânına sahip olmaktadır. Bu durum bölgede yaşamakta olan kız çocuklarının okuması problemine bir nebze de olsa katkı sağlamaktadır.

Üniversite bünyesinde bulunan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (YÜSEM), Van halkına çeşitli alanlarda eğitim fırsatları sunmakta ve katılmak isteyen herkese hizmet vermektedir. Bu hizmetlerden yararlananlar sertifika sahibi olarak ilgi alanları için bir fırsat elde etmektedir. YÜSEM sayesinde halk bilgi ve becerilerine yeni edinimler kazanarak kültürel gelişiminde ilerleme sağlamaktadır. Ayrıca üniversitenin bünyesinde bulunan Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) koordinasyon birimi tarafından birçok kategoride yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık tezi, araştırma projeleri gibi bilimsel araştırmalara destek verilmektedir. Bu bağlamda BAP aracılığı ile desteklenen projeler bilginin üretilmesinde önemli görevler üstlenmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi (YUZEM) teknolojiye dayalı bir eğitim faaliyeti yürütmesi bakımından günümüz şartlarına uygun bir hizmet sunmakta ve eğitim seviyesinin gelişmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversiteler arasında gelişmiş ve nitelikli durumdadır. Halk, üniversitenin köklü ve büyük bir üniversite olmasının, bölgedeki eğitim kalitesi açısından ve yükseköğretim görme şansını artırması açısından oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin bölgeye ve şehre sağlamış olduğu en önemli katkılardan bir tanesi üniversite hastanesidir. Birtakım hizmetlerin yetersiz kaldığı bölgede, halkın ihtiyacına cevap verebilen, donanımlı bir hastane bulunması yöre

halkına sunulmuş en güzel ve en önemli hizmetlerin başında gelmektedir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, kurulmasının üzerinden on sene geçtikten sonra 1992 yılında üniversite hastanesi açılmıştır. Hakkâri, Bitlis, Muş, Ağrı ve Iğdır gibi komşu illerde üniversite hastanesinin olmaması ve bölgedeki birçok ilde tam teşekküllü hastane bulunmaması şehri sağlık açısından bir cazibe merkezi yapmakta ve bölgeye ciddi bir sağlık hizmeti sunmaktadır. Üniversite hastanesi bünyesinde polikliniklerin yanında nükleer tıp merkezi, organ nakil merkezi, uluslararası düzeyde analiz yapılabilmesi, ileri teknolojiye sahip tıbbi cihazlar, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki ilk simülasyon odası gibi unsurların bulunması hastanenin altyapısının güçlü olduğunu ve uzman personellerin varlığına işaret etmektedir. Ancak hastanenin sadece şehre değil komşu illerden gelen vatandaşlara da hizmet vermesi beraberinde çok ciddi bir yoğunluk yaşanmasına neden olmaktadır. Günlük hasta sayısının 1500 civarı olan hastaneden, halkın gün almaya çalıştığında çok ileri tarihlere gün verilebilmesi şehirde önemli sorun teşkil etmektedir. Ayrıca hastanenin kampüs içerisinde yer alıyor olması şehrin dışında kalmasına neden olmaktadır ve hastaneye ulaşımında sıkıntılar yaşanmaktadır. Hastanenin depremde önce olduğu gibi şehir merkezinde ya da merkeze daha yakın bir yerde olması halk tarafından daha rahat kullanılabileceği ifade edilmektedir.

Üniversitenin öğrenci sayısının 27 bin civarında olması ve bu öğrenciler içerisinde bin civarında yabancı uyruklu öğrencilerin bulunması sebebiyle farklı şehirlerden, ülkelerden ve kültürlerden gelen öğrencilerin şehirde bir araya gelmesi, kültürel çeşitliliğe yol açmaktadır. Aynı zamanda bu öğrenci kitlesinin halk ile etkileşimi kültürel zenginliğe ve halkın geleneksel kalıplarının esnetilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda üniversite çalışanları ve öğrencileri ile şehirde çok kültürlülüğe, demokratik yaşama, hoşgörü ortamına katkıda bulunduğu söylenebilir. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus, yapılan görüşmelerde depremde önce Van'a batı illerinden daha çok öğrenci geldiği gerçeğidir. Depremde 2011 yılında yaşandığı ve 2006-2008 yılları arasında Türkiye'de her ile bir üniversite kurulması kapsamında yükseköğretim ağının genişlediği ve kurulan bu üniversitelerin gelişim süreçlerini tamamladıktan sonra öğrenci almaya başlamadığı göz önünde

bulundurulduğunda, öğrencilerin şehirlerarası hatta bölgeler arası dolaşım hızında düşüş yaşandığı söylenebilir.

Üniversite bünyesinde gerçekleştirilen konferans, sempozyum, panel, seminer, konser, sergi, fuar ve kongre gibi etkinlikler ile şehrin kültürel hayatını canlandırmakta ve şehrin kültürel seviyesinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Ancak yapılan bu etkinliklerin daha faydalı olabilmesi için daha fazla katılımcıya hitap etmesi gereklidir. Üniversitede yapılan aktivitelerden yeterince haberdar olamadıklarını belirten halk ile güçlü bir iletişim ağı kurularak yapılan faaliyetlerden haberdar edilmeli ve katılım teşvik edilmelidir. Bunun yanında şehirde en çok eksikliği hissedilen etkinlik olarak festival, konser, konferans, kitap fuarı, spor etkinlikleri, ulusal ve uluslararası yarışmaların yapılması olduğu belirlenmiştir. Ayrıca halk, Üniversitenin sanatsal, sportif ve kültürel faaliyetlerde daha aktif bir rol oynamasını beklemektedir ve üniversitede yapılan aktivitelerden yeterince haberdar olamadıklarını belirtmiştir. Bunun için üniversitenin, basılı yayın faaliyetlerini zenginleştirmeli, teşvik etmelidir. Tüm bu faaliyetlerin şehir, üniversite, halk ve öğrenciler ile paylaşılmasında üniversiteye bağlı bir Radyo-TV yayın istasyonu ve yine kendi bünyesinde yayınevi olması üniversite şehir ilişkisinin gelişimi noktasında katkı sağlayacaktır.

Van halkı, üniversitenin şehrin yurt içi ve yurt dışı tanıtımında önemli katkılar sunduğunu, üniversitenin şehir ile ilgili çalışmalarında şehrin kalkınmasına katkıda bulunduğunu belirtmekle birlikte, üniversitenin şehrin tarihi, kültürü, dokusu hakkında daha çok bilimsel araştırmalar yapmasını beklemektedir.

Üniversitenin şehrin sanayisine katkısı halk ve esnaf tarafından yetersiz bulunmaktadır. Sanayide faaliyet gösteren firmaların çok azı üniversite ile iş birliği içinde olduklarını, bu doğrultuda bir girişim göremediklerini ve üniversitenin sanayileşme alanında katkısının olmadığını düşünmektedir. Bu yüzden üniversitenin, yeni teknolojileri entegre etme, bilgi birikimini aktarma, pazarlama, yeni ürün geliştirme, inovasyon noktasında daha fazla girişimde bulunması arzu edilmektedir. Ayrıca üniversitenin araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yerel firmalara ulaştırılması noktasında daha çok iş birliği yapması, Ar-Ge niteliğindeki projeleri

arttırması ve bu projelere ayrılan bütçesini genişletilmesi, üniversite sanayi iş birliği açısından faydalı olacaktır.

Van şehrindeki tek teknoloji geliştirme merkezi olan Teknokent 2012 yılında kurulmuş ve 2013 yılında faaliyete başlamıştır. Üniversite yerleşkesi içerisinde hizmet veren Teknokent ileri teknoloji kullanan firmalar ile iş birliği içinde olarak, teknolojik bir gelişmeyi ticarileştirmek ya da hizmet haline getirmek için çalışmalar yapmaktadır ve üniversitenin sanayi ile iş birliği yapabilmesine imkân tanımaktadır. Teknokent kurulduğu günden bugüne kadar geçen süre içerisinde bünyesinde faaliyet gösteren firma sayısında ve yürütülen proje sayılarında, projelere katılan öğrenci sayılarında yıllar içerisinde artış gerçekleşmektedir. Teknokent yakın tarihte kurulmuş olmasına rağmen bünyesinde gerçekleştirilen ve devam eden projeler sayesinde şehrin ve bölgenin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmasında önemli rol üstlenmektedir, Teknokent 'in yıllık cirosu 2018 yılında %62'lik oranda artış göstermektedir. Ancak burada belirtilmesi gereken bir durum Teknokent 'in tanınırlığının arttırılması ve bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetlerin, projelerin ve yarışmaların halka daha çok ulaştırılması ve anlatılması gerekmektedir. Teknokent, üniversite- sanayi iş birliğini güçlendirmekte ve bu sayede, sanayi sektörünün de gelişmesinde daha fazla katkıda bulunmaktadır. Şehrin gelişebilmesi için öncelikli olarak ilerlemesi gereken sektörlerin başında sanayi gelmektedir.

Kampüs içerisinde sosyal ve kültürel faaliyetler ile boş zaman aktivite imkânlarının yetersiz olması ve üniversite topluluklarının tatmin edici faaliyetler yapmaması olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda devlet ve özel tiyatroların üniversite içinde gösteri yapabilecekleri bir alt yapı kurulması talepler arasında yer almaktadır. Çok amaçlı salonların tiyatro için yeterli olmadığı ve üniversitede doğrudan doğruya bir tiyatro salonu inşa edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca üniversitenin yerel yönetimlerle iş birliği içinde bir senfoni orkestrası kurulmasına öncülük etmesi bu amaçla üniversite içinde bir opera binası inşa edilerek mevcut müzik altyapısını geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca üniversitenin göl ve kıyısından yeterince yararlanamadığı yapılan görüşmeler sonucunda dert yakınılan bir diğer konu olarak karşımıza çıkmıştır.

Ulaşım sorunu, sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği, eğlence sektörünün yetersizliği, şehrin fazla göç almasından dolayı yaşanan konut yetersizliği, çarpık kentleşme ve kiraların artması, altyapı sorunları, yeşil alan ve parkların yetersizliği diğer problemler arasında yer almaktadır. Turizm açısından Van Gölü'nün etkin bir şekilde kullanılmamasından, kirlenen Van Gölü'ne arıtma tesisi yapılamaması, kış turizmi için mevcut olan potansiyelin kullanılamaması, çevre yolu projesinin hayata geçirilememesi, depremde hasar gören stadyumun yenilenmemesi ve aynı şekilde depremde hasar göre otogarın modern bir görünüme kavuşturulması şehrin öncelikli ihtiyaçları arasındadır.

Şehre ikinci bir üniversite kurulması dile getirilmiş talepler arasında yer almaktadır. Türkiye'de nüfusu 80 bin ile 400 bin arasında olan 32 ilde üniversite bulunmaktadır. Kuşkusuz bu yerleşim yerlerinde kurulan üniversiteler yükseköğretime erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması, şehirlerin ekonomik hayatını canlandırmak, bölgelerarası eşitsizlikleri gidermek gibi amaçlara hizmet etmesi amacıyla kurulmuştur. Ancak Van'ın nüfusu, genç nüfus potansiyeli, yüzölçümü, bölgedeki konumu gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda şehirde ikinci bir üniversitenin ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda şehre zenginlik katacağı düşünülmektedir. Van'dan daha az nüfuslu şehirlerde ikinci üniversite bulunması göz önünde bulundurulduğunda, Van şehrinde ikinci bir üniversitenin kurulmasının her anlamda şehri daha da zenginleştireceği düşünülmektedir. Yapılan görüşmeler neticesinde, halkın şehirde ikinci üniversiteye ihtiyaç olduğu yönündeki görüşleri tespit edilmiştir. Diğer taraftan değinilmesi gereken bir diğer husus ise her ilde bir üniversite açılması sonucunda yaşanan olumsuzluklardır.

Sadece kurulmuş olduğu şehrin ekonomik hayatını canlandırmak için üniversite açılması yükseköğretim kalitesini düşürmekte olup, ülkemizin en önemli problemlerinden birisi olan işsizlik probleminin de önünü açmaktadır. Ülkemizde 15-24 yaş gurubundaki her dört kişiden biri işsizdir ve üniversite mezunu işsizlerin sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Artan nüfusa, üniversite sayısına, üniversite mezun sayısına bağlı olarak işsizlik te artmaktadır. İşsizliğin azaltılması noktasında çeşitli

girişimler, teşvikler ve yatırımlar yapılmaktadır ancak artan işsizlik oranına bağlı olarak bu tür girişimlerin artırılması önem arz etmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular göstermektedir ki 1982 yılında kurulan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, kurulduğu tarihten günümüze kadar geçen süreç içerisinde ekonomik, eğitim, sağlık, mekânsal gelişim, ulaşım, sosyal ve kültürel birçok noktada şehrin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Ö. (2007). Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi, ***Istanbul Journal of Sociological Studies***. 0(35), 57-83.
- AKÇAKANAT, T., ÇARIKÇI, İ., H., DULUPÇU, M., A. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Bulundukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri Isparta 2003- 2009 Yılları Örneği. ***Süleyman Demirel Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi***, 0(22), 165-178.
- AKÇAKANAT, T., ÇARIKÇI, İ., H., DULUPÇU, M., A. (2011). Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Isparta'daki Yaşam Kalitesi ve Isparta Halkına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. ***Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi***, 3(4), 1-18.
- AKPINAR, R., ÖZSAN, M., TAŞÇI, K. (2012). Doğu Anadolu Bölgesi'nde Hayvancılık Sektörünün Rekabet Edebilirliğinin Analizi. ***Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi***. 3(5), 198-214.
- ALAEDDİNOĞLU, F. (2006). “Van İl’inin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler”. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ALAEDDİNOĞLU, F. (2014). Van Gölü Havzasında Nüfusun ve Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı, Tücaum VIII. Coğrafya Sempozyumu, Ankara, 23-24 Ekim 2014, ss.1-15.
- ALAEDDİNOĞLU, F., AVŞİN, N., YILMAZ, E. (2016). Van Gölü Güneydoğusunun Jeomorfolojik Özellikleri ve Ekoturizm. ***Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***, 6(2), 291-310.

ALAEDDİNOĞLU, F., **Van Turizmi Geleceğini Arıyor. Çalıştay Kitabı.**
SAMIRKAŞ, M.,
KALENDER, N., E.
(2013).

Şehir Coğrafyası. Nobel Akademik Yayıncılık.

ALİAĞAOĞLU, A.,
UĞUR, A. (2012).

ALPTEKİN, D. (2011). **“Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ANTALYALI, Ö., L. (2007). Tarihsel süreç içerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 0(6), 25-40.

ARAP, S. K. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**. 1(65), 1-29.

ARBO, P.,
BENNEWORTH, P. (2007). Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review. **OECD Education Working Papers**.

ASLAN, İ. (2018). **“Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi’nin Süleymanpaşa İlçesi Ekonomik Gelişmesi Üzerindeki Etkileri: Öğrenci Tüketim Harcamaları Özelinde Bir Değerlendirme”**, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

- BAYKAL, H.,
BAYKAL, T. (2008). Küreselleşen Dünya’da Çevre Sorunları. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 5(9), 1-17.
- BAYRAKTAR, N.
(2012). Kent Kültürüne İlişkin Kamuoyu Oluşturulmasında Üniversitelerin Rolü. **Atatürk Üniversitesi İletişim Dergisi**. 3, 155-170.
- BAYZİN, S., ŞENGÜR, M. (2019). Üniversite Sanayi İşbirliğinde Teknoparkların Rolü. **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**. 15(3), 299-314.
- BEKDEMİR, Ü.,
KOCAMAN, S.,
POLAT, S. (2014). Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu ve Şehir Yerleşmeleri. **Doğu Coğrafya Dergisi**. 19(32), 277-297.
- BİLGİNOĞLU, M.A.,
ATİK, H., TÜRKER, O.,
PAMUK, Y., DÜZGÜN R. (2002). Erciyes Üniversitesi Kayseri İli’nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkileri. **Erciyes Üniversitesi Yayınları**.
- CEYHAN, M., S.,
GÜNEY, G. (2011). Bartın Üniversitesi’nin Bartın İli ’nin Ekonomik Gelişimine 20 Yıllık Projeksiyonda Katkılarının Değerlendirilmesi, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 21(2), 183-207.
- CHARLE, C.,
VERGER, J. (2005) Üniversitelerin Tarihi (Histoire des Universites). **Dost Yayınları**.
- ÇAHA, Ö., TUTAR, H.
(2013). **TRA2 Bölgesi’nde Yoğun Kamu Çalışanı Göçü: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**. Portakal Basım Matbaacılık, Serhat Kalkınma Ajansı, ss. 12-36, İstanbul.

- ÇALIŞKAN, S. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği). **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**. 9(31), 169-179.
- ÇALIŞKAN, Z. (2006). Türkiye’de Şehirleşme ve Gecekondulaşma. **Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi**. 4(2), 55- 61.
- ÇİFTÇİ, Y., IŞIK, M., A., ALKEVLİ, T., YEŞİLOVA, Ç. (2008). Van Gölü Havzasının Çevre Jeolojisi. **Jeoloji Mühendisliği Dergisi**, Sayı 32(2), 45-77.
- DAKA, (2014). Turizm TRB2 Mevcut Durum Analizi, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı.
- DAKA, t. y. Sınır Ticareti Raporu, Van ve Hakkâri İlleri.
- DEĞERLİYURT, M. (2014). **Kent Çalışmaları I**. Detay Yayıncılık, ss. 167- 205, Ankara.
- DEMİR, N. (2018). “Üniversite-Kent İlişkisi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- DOĞANAY, H., ZAMAN, S. (2004). Oba- Yayla Yerleşmelerine Tipik İki Örnek: Çambaşı ve Turnalık Obaları. **Türk Coğrafya Dergisi**, 0(68), 1-29.
- DOĞANAY, H., ORHAN, F. (2016). **Türkiye Beşerî Coğrafyası**. Pegem Akademi.
- DURA, C. (1994). Üniversite-Sanayi İş birliği Üzerine Bir Deneme. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**. 49(3), 101-117.

- ELMASTAŞ N.,
YILMAZ S. (2015). Van İlinde Göçler, **International Preodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 10(10), 403-428.
- ERÇEVİK, B., ÖNAL, F. (2011). Üniversite Kampüs Sistemlerinde Sosyal Mekân Kullanımları. **Megaron**, 6(3): 151-161.
- ERDEM, A., R. (2015). Yükseköğretimi ve Üniversiteyi Farklılaştıran Kritik Öğe: Akademik Strateji, İçinde AYPAY, A. (Editör), Türkiye’de Yükseköğretim: Alanı, Kapsamı ve Politikaları (ss. 243–260), Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- ERDEM, A., R. (2006). Dünyadaki Yüksek Öğretim Değişimi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 0(15), 299-314.
- ERDİL, E., PAMUKÇU, M.T., AKÇOMAK, İ.S., ERDEN, Y. (2013). Değişen Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Üniversite Örgütlenmesi. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 68(2), 95-127.
- ERGUN, C. (2014). Üniversite ve Kent İlişkisi Üzerine Görüşler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1(31), 216-237.
- ERGUN, C., GÜNEŞ, M., ERGUN, A., D. (2013). **Kent Üzerine Özgür Yazılar**, Bağlam Yayıncılık. ss. 204-215.
- ERİÇOK, A., K. (2019). Küreselleşme Bağlamında Van’ın Kent Turizmi Olanaklarının Değerlendirilmesi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 0(44), 71- 191.

- ES, M., ATEŞ, H. (2010). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, **Sosyal ve Siyaset Konferansları Dergisi**, 0(48), 205-248.
- GARİPAĞAOĞLU, N. (2010). Türkiye’de Kentleşmenin, Kent Sayısı, Kentli Nüfus Kriterlerine Göre İncelenmesi ve Coğrafi Dağılışı. **Marmara Coğrafya Dergisi**. 0 (22), 1-42.
- GÖRENTAŞ, G. (2015). ” **Van’ın Büyükşehir Olma Sürecinde Ulaşım Planlaması Politika ve İlkeler**”, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- GÖRKEMLİ, H. N. (2011). **Üniversiteler ve Kent Ekonomisi**. Çizgi Kitapevi.
- GÜLTEKİN, N., ÇELİK, A., NAS, Z. (2008). Üniversitelerin Kuruldukları Kent’e Katkıları. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(24), 264-269.
- GÜMÜŞ, M., YÜKSELOĞLU, S.M., BİNARK, A.K. (2013). Ülkemizde Teknoparkların Gelişimi ve Mühendislik Eğitimindeki Rollerini. **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**. 17(1), 24-31.
- GÜRBÜZ, M., KARABULUT, M. (2008). Kırsal Göçler ile Sosyo- Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi, **Türk Coğrafya Dergisi**, 0(50), 37- 60.
- GÜRSOY, M. (2018). “**Bir Kentsel Gelişme Dinamiği Olarak Üniversiteler: Adıyaman Kenti ve Adıyaman Üniversitesi Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma**” Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- GÜRSOY, M. (2018). Üniversitelerin İçinde Doğdukları Kentlere Yönelik Sosyal ve Kültürel İşlevleri: Adıyaman Örneği. **OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**. 9(16), 1369-1414.
- IŞIK, Ş. (2005). Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri, **Ege Coğrafya Dergisi**, sayı: 14 (1-2), 57-71.
- IŞIK, Ş. (2008). Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerindeki Etkisi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 10(3), 157-179.
- KALELİOĞLU E. (2018). Van Ovası’nın İklim Özellikleri. **Ankara Üniversitesi Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 1(35), 155-166.
- KARAMAN, K. (2003). Türkiye’de Şehirleşme Olgusu ve Gecekondu Sorunu. **Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi**. 2(1), 108-117.
- KARASAR, N. (2009). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Nobel Basımevi.
- KARATAŞ, M. (2002). “Üniversitelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmedeki Rolü ve Önemi (Muğla Üniversitesi örneği)”, Doktora Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- KAYA, A. (2007). **Eğitim Psikolojisi**. Pegem Akademi.
- KAYA, E. (2003). **Kentleşme ve Kentlileşme**. İlke Yayıncılık.
- KAYA, E., ŞENTÜRK, H., DANIŞ, O., ŞİMŞEK, S. (2007). **Modern Kent Yönetimi-1**. Okutan Yayıncılık.
- KELEŞ, R. (2017). **Kentleşme Politikası**. İmge Kitabevi.

- KILIÇ, R. (1999). Türkiye’de Yükseköğretimin Kapsamı ve Tarihsel Gelişim. **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. 1(3), 289-310.
- KORKUT, H. (1992). Türkiye’de Üniversite Açma Politikası. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1(25), 69-91.
- MTA, (2011). 23 Ekim 2011 Van Depremi Saha Gözlemleri ve Kaynak Faya İlişkin Ön Değerlendirmeleri, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MUTLU, S. (2007). “Türkiye’de yaşanan gecekondulaşma süreci ve çözüm arayışları: Ankara Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- NAMAL, Y., KARAKÖK, T. (2011). Atatürk ve Üniversite Reformu (1933). **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, 1(1), 27-35.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, (2013). Van İli Doğa Turizmi Master Planı, 2013-2023. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
- ÖĞDÜL, H. (2003). **Metropolitan Kent Çeperlerinde Değişim Dinamikleri, Kırsal Alan Planlaması Tartışmaları 1999-2009**. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları, ss. 379-383.
- ÖZDAMAR, K. (2017). **Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Nisan Kitapevi.
- ÖZER, M. (2012). Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, 2(1), 10-13.

- ÖZKUL, O. (2006). J.Ortega y Gasset'e Göre Üniversite, Bilim ve Kültür. **Akademik İncelemeler Dergisi**. 1(1), 76-82.
- ÖZTÜRK, S., TORUN, İ., ÖZKÖK, Y. (2011). Anadolu'da Kurulan Üniversitelerin İllerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Katkıları. **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 8(16), 145-158.
- REHBER, E. (2007). Dünyada Değişen Yüksek Öğretim ve Kalite Anlayışı, içinde Aktan, C., C. (Editör) Değişim Çağında Yükseköğretim-Global Trendler ve Paradigmatik Yönelimler (ss. 211-243). Yaşar Üniversitesi Yayınları.
- SAKLI, A., R. (2019). Üniversite-Şehir İlişkisinde Yerleşkenin Yeri ve Etkisi: RTEÜ ve Rize Örneği. **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. 5(9), 50-81.
- SANKIR, H., GÜRDAL, A., D. (2013). **Bülent Ecevit Üniversitesi'nin Zonguldak'a Etkileri ve Şehrin Üniversite Algısı**, Orient Yayıncılık, Ankara.
- SANKIR, H., GÜRDAL, A., D. (2014). Bülent Ecevit Üniversitesi'nin Zonguldak'a Etkileri ve Kentin Üniversite Algısı. **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**, 0(2), 90-98.
- SANKIR, H., SANKIR, Ş., DİRİMEŞE, E., BARUTÇU, A., ÖZDEMİR, F., U. (2016). **Zonguldak- Bülent Ecevit Üniversitesi Etkileşimi: Üniversitenin Şehre Etkileri ve Şehrin Üniversite Algısı**. Mattek Matbaacılık, Ankara.
- SARGIN, S. (2006). **Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkisi (Isparta Örneği)**. Fakülte Kitabevi.

- SELÇUK, L., AYDIN, H. (2012). Kuvaterner Yaşlı Alüvyal Zeminlerin Kuvvetli Yer Hareketine Etkisi; 2011 Van Depremi. **Jeoloji Mühendisliği Dergisi**. 36(2), 75-97.
- SOLAK, S., G. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış. **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**. 6(1), 13-37.
- ŞAHİN, M., ALKAN, R., M. (2016). Yükseköğretimde Değişim Dönüşüm Süreci ve Üniversitelerin Genişleyen Roller. **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**. 5(2), 297-307.
- TEKELİ, İ. (2010). **Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretimin ve YÖK’ün Tarihi**. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TELLİOĞLU, S. (2017). Üniversitelerin Bulunduğu Kentlerin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Sosyo- ekonomik Etkileri: Alanya Örneği. **Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi**, 1(1), 84-106.
- TOPAL, A., K. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir? **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6(1), 276-294.
- TÜMERTEKİN, E. (1973). **Türkiye’de Şehirleşme ve Şehrsel Fonksiyonlar**. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. (2019). **Beşerî Coğrafya: İnsan. Kültür. Mekân**. Çantay Kitapevi.
- TÜRKAN, O., TAŞ, B. (2016). Üniversite Öğrencileri İkametgâh Durumu ve Şehir İlişkileri: Çankırı Örneği. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 9(47), 403- 410.

- UYSAL, A. (2014). Londra'daki Türklerde Aidiyet ve Mekân İlişkisi. **Coğrafya Dergisi**. 0(30), 61-78.
- UZ, N. (2016). Van Bölgesi; Aydınlatma. **İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi**, 8(31), 73-110.
- ÜRÜN, U. (2015). “**Van Kentinin Deprem Sonrası Yeniden Yapılandırması Sürecinde Ulaşım Sorunları ve Geliştirilebilecek Ulaşım Politikaları**”. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- VANTSO, (2015). Van- İran Raporu, Van Ticaret ve Sanayi Odası.
- YALÇIN, C. (2010). Türkiye’de Kentlileşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma. **H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. 28(1), 225-245.
- YAMAN, M. (2013). “**Van İl Merkezinin Yerleşime Uygunluk Yönünden Değerlendirilmesi**”. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- YAVUZÇEHRE, S., P. (2016). Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21(1), 235- 250.
- YENİLMEZ, F., KILIÇ, E. (2018). Türkiye’de İşgücüne Katılma Oranı- İşsizlik Oranı İlişkisi: Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Dayalı Bir Analiz. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 13(2), 55-76.
- YILDIRIM, N. (2014). Üniversitelerin Yenilikçilik, Üniversite-Sanayi İş birliği ve Bölgesel Kalkınma Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma. **Öneri Dergisi**. 11(42), 157-174.

- YILMAZ, M. (2012). 50 Yılda (1960-2010) Van İl'inde Kır- Şehir Nüfus Değişimi. **Doğu Coğrafya Dergisi**, 17(28), 33-56.
- YILMAZ, M. (2015). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Çevresindeki Arazi Kullanımına Eleştirel Bir Bakış. TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu, Ankara, Türkiye, 23- 24 Ekim 2014, ss.255-262.
- YILMAZ, S. (2014). “**Van İl'inde Nüfus Hareketleri**” Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- YILMAZ, V. D.,
YILMAZ C. (2013). **Kent-Cübbe İlişkisi: Üniversiteler ve Anadolu Kentlerinin Öğrencileşmesi**. Bağlam Yayıncılık. ss. 204-215.
- YÜCEOL, H. M. (2011). Türkiye’de İller arası İşsizlik Oranı Farklılıkları, Göç ve Ekonomik Kalkınma, **Sosyoekonomi Dergisi**. 15(15), 29-54.
- YÜCEŞAHİN, M. M.,
BAYAR, R., ÖZGÜR,
E. M. (2004). Türkiye’de Şehirleşmenin Mekânsal Dağılışı ve Değişimi. **Coğrafi Bilimler Dergisi**. 2(1), 23-29.

İnternet Kaynakları

<https://circlelove.co/universite-tanimi-universitelerin-tarihsel-gelisimi/>
<https://www.dhmi.gov.tr/>
<https://www.dunya.com/gundem/gelecegimizi-karartan-carpik-kentlesme>
<https://istatistik.yok.gov.tr/>
<https://www.tuik.gov.tr/>
<http://www.vanteknokent.com/>
<https://www.yyu.edu.tr>
<https://www.yyu.edu.tr/AkademikBirimler/sayfalar/55/1372>
[https://www.yyu.edu.tr/images/files/2018_Yili_Idare_Faaliyet_Raporu\(1\).pdf](https://www.yyu.edu.tr/images/files/2018_Yili_Idare_Faaliyet_Raporu(1).pdf)
[https://www.yyu.edu.tr/images/files/2019_Yili_Idare_Faaliyet_Raporu\(1\).pdf](https://www.yyu.edu.tr/images/files/2019_Yili_Idare_Faaliyet_Raporu(1).pdf)
<http://hastane.yyu.edu.tr/>

EKLER

EK 1: Akademik ve İdari Personel Anketi

1.Cinsiyetiniz?

Erkek [] Kadın []

2.Yaşınız?

18-25 [] 26-35 [] 36-45 [] 46-55 [] 55 ve üzeri []

3.Medeni durumunuz?

Evli [] Bekar []

4.Memleketiniz neresi?

.....

5.Üniversitedeki göreviniz?

Akademik Personel [] idari personel []

6.Akademik personel iseniz kariyeriniz?

Prof.Dr.[] Doç.Dr.[] Dr. Öğr. Üyesi. [] Uzman []
Öğr.Gör.[] Okutman [] Araş.Gör. [] Diğer []

7.İdari personel iseniz göreviniz nedir?

Daire başkanı [] Şube müdürü [] Sekreter [] Şef [] Memur [] Diğer;...

8.YYÜ çalışma sebebiniz nedir?

Memleketim olduğu için [] Memleketime yakın olduğu için [] Mecburi hizmet için []

Sosyal- ekonomik beklentilerime uygun düzeyde olduğu için [] Eşimin görevi için []

Kadro imkanım bu üniversitede olduğu için [] Diğer ;

9.Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?

.....

10.Niçin bu mahallede oturmayı tercih ediyorsunuz?

Kendi evimiz olduğu için [] Üniversiteye yakın ve ulaşımı kolay olduğu için []
Gelirime uygun olduğu için [] Çocuğun eğitim aldığı yere yakın olduğu için []

Eşimin işine yakın olduğu için [] Şehir merkezine yakın olduğu için [] Diğer;...

11.Oturduğunuz ev;

Kira [] Kendime ait [] Lojman [] Diğer []

12.Kirada oturuyorsanız aylık ödediğiniz kira ne kadar?

0-500 TL [] 501-1000TL [] 1001-1500TL [] 1501-2000 TL [] 2000 TL üzeri []

13.Hane nüfusunuz kaç kişi?

.....

14.Toplam hane geliriniz ne kadar?

0-3.000 TL [] 3.000-5.000 TL [] 5.000-8.000 [] 8.000-10.000 [] 10.000 TL ve üzeri []

15.Aylık yapılan harcamalarda en fazla payı ayırmak zorunda kaldığınız alan hangisidir?

[Öncelik sırasına göre; en çok 3 şıkkı 1, 2, 3 olarak işaretleyiniz]

Gıda [] Haberleşme [] Eğlence ve kültür [] Sağlık [] Diğer;...

Giyim [] Ulaştırma [] Kira/konaklama [] Eğitim []

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

[Öncelik sırasına göre; en çok 3 şıkkı 1, 2, 3 olarak işaretleyiniz]

Sinemaya giderim [] Tiyatroya giderim [] Kafeye giderim []

Spor yaparım [] Diğer;...

16.Gıda alışverişi yaparken en çok nereyi tercih edersiniz?

Semt pazarı [] Süpermarket [] Bakkal-Manav []

İndirimli marketler (BİM, A101, ŞOK) [] Diğer;...

17.Giyim alışverişi yaparken en çok nereyi tercih edersiniz?

Semt pazarı [] Kurumsal Firmalar (De facto, Lcw...) []

Yerel esnaf [] Alışveriş merkezi [] İnternet [] Diğer;...

18.Sizce üniversite en çok hangi iş kollarının açılması üzerinde etkili olmuştur?

Gıda [] Kırtasiye [] Giyim [] Bilgisayar [] Kafeler [] İnşaat [] İletişim araçları []

19.Sizce, Van'ın kentsel gelişimi ile ilgili giderilmesi gereken en öncelikli

sorunlar nelerdir? [Çoklu seçim yapabilirsiniz]

Sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği [] Konut yetersizliği[] Ulaşım sorunu[]
Diğer;...

Giyim ve gıda sektörü yetersizliği [] Altyapı sorunları[] Eğlence sektörünün
yetersizliği []

**20.Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin şehir ile etkileşimini olumsuz etkileyen faktörler
nelerdir? Birkaç madde olarak yazabilirsiniz.**

-
-
-

EK 2: Öğrenci Anketi

1.Cinsiyetiniz?

Erkek [] Kadın []

2.Yaşınız?

18-20 [] 21-25 [] 26-30 [] 31-35 [] 35 ve üzeri []

3.Okuduğunuz Fakülte/Yüksekokul Nedir?

.....

4.Bölümünüz/Sınıfınız?

.....

5.Memleketiniz neresi?

.....

6.YYÜ tercih sebebiniz nedir?

Kariyer beklentilerime uygun düzeyde olduğu için [] Memleketim olduğu için []

Puanım bu üniversiteye yettiği için [] Memleketime yakın olduğu için [] Diğer ; ...

7.Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?

.....

8.Niçin bu mahallede oturmayı tercih ediyorsunuz?

Kendi evimiz olduğu için [] Üniversiteye yakın ve ulaşımı kolay olduğu için []

Ancak burada ev bulabildiğim için [] Gelirime uygun olduğu için []

Şehir merkezine yakın olduğu için [] Yurt bu mahallede olduğu için []

9.Nerede kalıyorsunuz?

Özel yurt [] Devlet Yurdu [] Pansiyon [] Ev [] Apart []

10.Kaldığınız yere aylık ne kadar ücret ödüyorsunuz

0-250 TL [] 251-500 TL [] 501-750 TL [] 751-1000 TL [] 1000 TL üzeri []

11.Ayda elinize geçen toplam para ne kadar?

0-500TL [] 501-750 TL [] 751-1000 TL []

1001-1250 TL [] 1251-1500 TL [] 1500 TL üzeri []

12.Aylık yapılan harcamalarda en fazla payı ayırmak zorunda kaldığınız alan

hangisidir? (Öncelik sırasına göre; en çok 3 şıkkı 1, 2, 3 olarak işaretleyiniz)

Gıda [] Giyim [] Eğlence ve kültür [] Sağlık [] Eğitim []

Haberleşme [] Ulaştırma [] Kira/konaklama [] Diğer;...

13.Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

(Öncelik sırasına göre; en çok 3 şikkı 1, 2, 3 olarak işaretleyiniz)

Sinemaya giderim [] Tiyatroya giderim [] Açık hava aktivitelerinde bulunurum []

Kafeye giderim [] Spor yaparım [] Diğer;

14.Gıda alışverişi yaparken en çok nereyi tercih edersiniz?

Semt pazarı[] Süpermarket[] Bakkal-Manav[]

İndirimli marketler (BİM, A101, ŞOK) [] Diğer[]

15.Giyim alışverişi yaparken en çok nereyi tercih edersiniz?

Kurumsal Firmalar (De facto, Lcw) [] İnternet [] yerel esnaf []

Alışveriş merkezi [] Semt pazarı [] Diğer[]

16.Sizce, Van'da, üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarını en iyi karşılayan sektör hangisidir? (çoklu seçim yapabilirsiniz)

Gıda[] Giyim[] Kırtasiye[] Eğlence[] Yurt[] Konut[] Ulaşım[] Diğer[]

17.Sizce, Van'da, üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasında en problemlı sektör hangisidir? (çoklu seçim yapabilirsiniz)

Gıda[] Giyim[] Kırtasiye[] Eğlence[] Yurt[] Konut[] Ulaşım[] Diğer[]

18.Sizce, Van'ın kentsel gelişimi ile ilgili giderilmesi gereken en öncelikli sorunlar nelerdir? (Çoklu seçim yapabilirsiniz)

Sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği [] Konut yetersizliği [] Ulaşım sorunu []

Eğlence sektörünün yetersizliği [] Çevre sorunları [] Halkın öğrenciye olumsuz

bakışı [] Giyim ve gıda sektörü yetersizliği [] Altyapı sorunları [] Diğer;...

19.Van halkının üniversite öğrencisine karşı tutumunun olumlu olduğunu düşünüyorum

Kesinlikle Katılmıyorum[]Katılmıyorum[] Kararsız[]Katılıyorum[]Kesinlikle katılıyorum[]

20.Van ilinin üniversite öğrencilerinin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılamada yeterli olduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle Katılmıyorum[]Katılmıyorum[] Kararsız[]Katılıyorum[]Kesinlikle katılıyorum[]

EK 3: Esnaf Anketi

1.Cinsiyetiniz?

Erkek [] Kadın []

2.Kaç yaşındasınız?

18-25 [] 26- 35 [] 36- 45 [] 46- 55[] 55 ve üzeri []

3.Eğitim durumunuz nedir?

Bir okul bitirmede [] İlkokul [] Ortaokul [] Lise[] Ön lisans/Lisans[] YL/Dok. []

4.Memleketiniz neresidir?

.....

5.Hangi alanda esnaflık yapıyorsunuz?

Bakkal- market-manav [] Berber-Kuaför [] Mobilya/ Beyaz eşya [] Kuyumcu []
Kırtasiye [] Nalbur- hırdavat [] Terzi-tuhafiye [] Giyim-Ayakkabı [] Lokanta-
Kebapçı-Fast Food [] Eczane-Gözlükçü [] Fotoğrafçı [] Bilişim/iletişim araçları []
Diğer;...

6.Kaç yıldır esnaflık yapıyorsunuz?

0-5 [] 6-10 [] 11-15 [] 16- 20 [] 21- 25 [] 26- 30 [] 30 üzeri []

7.Müşterilerinizin çoğunluğunu kimler oluşturuyor?

Öğrenci [] Üniversite çalışanı [] Esnaf [] İşçi [] Memur [] Hepsi [] Diğer...

8.Sizce üniversite en çok hangi iş kollarının açılması üzerinde etkili olmuştur?

(Çoklu seçim yapabilirsiniz)

Gıda [] Giyim [] Kırtasiye [] Bilgisayar [] Sağlık [] İletişim araçları []
Berber-Kuaför [] Kafeler [] Konut/İnşaat [] Hepsi [] Diğer;...

9.Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin aylık geliriniz üzerindeki etkisini nasıl değerlendirirsiniz?

Çok arttı [] Arttı [] Değişiklik olmadı [] Azaldı [] Çok azaldı []

10.Tatillerde öğrencilerin şehirden ayrılmaları iş yoğunluğunu nasıl etkilemektedir?

Değişiklik olmuyor [] Yoğunluk kısmen azalıyor [] Yoğunluk çok azalıyor []

11.Sizce, Van'ın şehirselsel gelişimi ile ilgili giderilmesi gereken en öncelikli sorunlar nelerdir? (Çoklu seçim yapabilirsiniz)

Sosyal ve kültürel tesislerin yetersizliği [] Konut yetersizliği [] Ulaşım sorunu []
Eğlence sektörünün yetersizliği [] Çevre sorunları [] Halkın öğrenciye olumsuz
bakışı []

Giyim ve gıda sektörü yetersizliği [] Altyapı sorunları [] Diğer.....

12.Van şehrinin gelişimine etki eden en önemli faktör sizce hangisidir?

Üniversite [] Askeriye [] Sanayileşme [] Turizm[] Diğer;...

Yüzüncü Yıl Üniversitesi – Van Şehir Etkileşimini aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi – Van Şehir İlişkisi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
13. Üniversitenin şehrin ekonomik gelişiminde etkili olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
14. Üniversitenin şehrin mekânsal gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
15. Üniversitenin Sanayi alanında şehir gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
16. Üniversitenin Ulaşım alanında şehir gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
17. Üniversitenin İnşaat alanında şehir gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
18. Üniversitenin Sağlık alanında şehir gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
19. Üniversitenin Eğitim alanında şehir gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum.	[]	[]	[]	[]	[]
20. Üniversitenin Eğlence ve kültür alanında şehir gelişimine etkisi olduğunu düşünüyorum	[]	[]	[]	[]	[]

21.Üniversitenin şehirde işsizliğin azalmasında önemli bir rol oynadığını düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Üniversitenin şehirde yeni iş kollarının açılmasına katkı sağladığını düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Üniversite öğrencileri ve çalışanlarının şehirde sıcak para akışı sağladığını düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Üniversitenin şehirde kiraların artmasına neden olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Üniversiteye gelen öğrenci sayısının artması gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
26.Van şehrine ikinci üniversite kurulması gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐

27.Yüzüncü Yıl Üniversitesinin şehir ile etkileşimini **olumsuz** etkileyen faktörler nelerdir? Birkaç madde olarak yazabilirsiniz.

-
-
-

EK 4: Halk Anketi

1. Cinsiyetiniz?

Erkek ☐ Kadın ☐

2. Yaşınız?

18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 55 ve üzeri ☐

3. Eğitim durumunuz nedir?

Okur-yazar değilim ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Önlisans/Lisans ☐ YL/Dok. ☐

4. Mesleğiniz nedir?

.....

5. Medeni haliniz?

Evli ☐ Bekar ☐

6. Van 'da ne kadar zamandır yaşıyorsunuz?

0 -5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 21 ve üzeri ☐

7. Ortalama aylık hane geliriniz?

0-2.000 TL ☐ 2.001-4.000 ☐ 4.001-6.000 ☐ 6.001- 8.000 ☐ 8.001 ve üzeri ☐

8. Kaç yıldır Van'da ikamet ediyorsunuz?

1-4 ☐ 5-8 ☐ 9-12 ☐ 13-16 ☐ 17-20 ☐ 20 ve üzeri ☐

9. Üniversitenin şehrin gelişimine en çok hangi alanlarda gözlenmektedir?

Sanayi ☐ Ekonomik ☐ İnşaat ☐ Ulaşım ☐ Eğitim ☐ Sağlık ☐ Eğlence ☐ Diğer;...

Yüzüncü Yıl Üniversitesi – Van Şehir Etkileşimini aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10. Üniversite Van'ın ekonomik yaşamını olumlu etkilemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐

11. Van halkı üniversitenin şehre ekonomik ve sosyal katkılarının farkındadır.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Van halkı üniversite sayesinde şehrin büyümesinden ve gelişmesinden memnundur.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Üniversite Van'ın nüfusunu arttırmıştır.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Üniversite hastanesi, şehrin sağlık ihtiyaçlarının önemli bir bölümünü karşılamaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Üniversite hastanesi Van halkı tarafından iyi tanınan ve tercih edilen bir kurumdur.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Üniversite, öğrencisi ve çalışanlarıyla çok kültürlülüğü ve çeşitliliği sağlayarak demokratik yaşama katkılar sağlamaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Üniversite halka açık konserler, spor yarışmaları, sanatsal etkinlikler ve sergiler gibi kültürel etkinlikleri daha fazla düzenlemelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Üniversite, gençlerin yükseköğrenim konusundaki tutumunu olumlu yönde etkilemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Üniversite, yöredeki kız çocuklarının yükseköğrenim görebilme fırsatını arttırmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Üniversite, bölgedeki gelir düzeyi düşük gençlere kaliteli	☐	☐	☐	☐	☐

yükseköğretim olanağı sağlamaktadır.					
21. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversiteler arasında gelişmiş ve nitelikli durumdadır.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Üniversite şehrin tarihi, kültürü ve sosyal yapısı ile ilgili daha çok çalışmalar yapmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Üniversitenin yaptığı bilimsel araştırmalarla kentin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Üniversite sayesinde şehirdeki ulaşım imkânları gelişmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Üniversite kampüsünde yaptığı çevre düzenlemeleri ile şehrin modern görünüm kazanmasına katkı sağlamaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Üniversitenin gelişmesi ile Van da büyüyüp gelişmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Üniversite, Van İl'inin yurt içi ve yurt dışı tanıtımında önemli katkılar sağlamaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Üniversite kampüsünün şehir merkezine uzak olması üniversite şehir ilişkisini zayıflatmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Üniversite yurtlarının çoğunun kampüs içerisinde yer alması üniversite-şehir ilişkisini olumsuz etkilemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐

30. Üniversite lojmanlarının kampüs içerisinde yer alması üniversite-şehir ilişkisini olumsuz etkilemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
31. Üniversite hastanesinin şehir merkezine uzak olması üniversite-şehir ilişkisini olumsuz etkilemektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Üniversite ile şehir merkezi arasında metro, tramvay gibi toplu ulaşım ağı kurulmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van'daki ahlaki/dini değerleri zedelemiştir.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Üniversitenin Van'a olumlu hiçbir katkısı yoktur	☐	☐	☐	☐	☐

ÖZGEÇMİŞ

Zuhal Diler, 2005 yılında başlamış olduğu Fatih Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nde bir yıl hazırlık eğitimi aldıktan sonra, eğitim dili İngilizce olan bölümden 2010 yılında mezun olmuştur. 2009-2010 yılının yaz döneminde Konya Selçuk Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon Eğitimi almıştır. 2011-2012 eğitim yılında Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başlamış olup 2013 yılında mezun olmuştur. 2014 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Programı'na kabul edilmiştir. Ders döneminin ardından “Üniversitelerin Şehirsel Gelişim Üzerindeki Etkisi; Van Örneği” isimli doktora tez çalışmasını yürütmüştür. Devam ettiği doktora programı ile birlikte Özel Eğitim Kurumları'nda Öğretmenlik yapmıştır.

Zuhal Diler evli ve bir çocuk annesidir.